

В. М. САМОРОДОВ
С. Л. КИГИМ

На посвяту 100-річчя заснування
Національної академії наук України

**ПОЛТАВСЬКИЙ
ВИМІР**
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
НАУК УКРАЇНИ
(1918 – 2018):
ПОДІЇ. ПОСТАТІ. ПАМ'ЯТЬ

Науковий редактор В. М. Самородов

Полтава
“Дивосвіт”
2019

Через століття повторюються періоди, коли набираються в одному чи небагатьох поколіннях, в одній чи багатьох країнах багато обдарованих особистостей, які створюють силу, що змінює біосферу.

Володимир Вернадський

**ПЕРЕДНЄ
СЛОВО**

**МНОГОКРИЛЛЯ
ПОКОЛІНЬ
З ОЗОРЕНИМИ
ІМЕННЯМИ**

**Благословенна світлотінь
Судьби в щасливім откровенні...
І многокрилля поколінь
В однім озоренім іменні.**

Микола Вінграновський

Протягом багатьох років автори збирали матеріали про зв'язки науковців та інституцій Національної академії наук України (надалі НАН України) з Полтавщиною. У результаті сформувався біографічний архів про дійсних членів (академіків), членів-кореспондентів та іноземних членів НАН України, уродженців Полтавщини, а також тих, чиє життя або творча діяльність пов'язані з нашим краєм, зокрема і в колишніх його адміністративних межах.

На основі цих напрацювань до 100-річчя від дня заснування НАН України (27 листопада 2018) укладено пропонувану читачькому загалу книгу. В ній уперше зібрано найбільшу інформацію стосовно зазначених вище питань, систематизованих як хронологічно, так і персонально. Серед репрезентованих учених – президенти, віце-президенти, головні вчені секретарі, директори академічних інститутів, іноземні члени НАН України. Всі вони – єдина родина, яка багато зробила для інтелектуального та духовного збагачення не тільки вітчизняної, а й світової спільноти.

Полтавці можуть пишатися згаданими особистостями та їхніми вікомними справами. Адже протягом 100 років до Академії за 27-а спеціальностями було обрано 86 наших земляків. З них 59 – академіками, 26 – членами-кореспондентами, а один – іноземним членом головної наукової інституції України. Найбільше в царині фізики (19,77%), літературознавства (10,47%) та історії (7%). Серед цього інтелектуального загалу зірками першої величини виділяються наші краєви. Це перша за всю історію Академії жінка – її член-кореспондент Ольга Драгоманова-Косач (Олена Пчілка). Перший наймолодший член-кореспондент Іван Францевич, удостоєний високого звання у 29 років! Він та його школа – творці цілої епохи у становленні сучасного матеріалознавства. Організатор найбільшої світової наукової школи з дослідження міцності матеріалів та елементів конструкцій в екстремальних умовах Георгій Писаренко та багато інших достойників.

Полтавську область і Полтаву з повним правом можна віднести до академічних регіонів. Адже саме тут, в обласному центрі, від 1926 року з ініціативи всесвітньо відомого астронома і геофізика Олександра Орлова почала діяти Полтавська гравіметрична обсерваторія. В її стінах сформувалася плеяда видатних дослідників – член-кореспондент АН УРСР Зінаїда Аксентьєва, академік АН УРСР Євген Федоров та академік НАН України Ярослав Яцків. Крім того, у Полтаві довгі роки жив і працював фізіолог світового виміру, академік

АН УРСР Олексій Квасницький. Він став першим мешканцем області, удостоєним у 1951 цього високого звання.

З набуттям нашою державою незалежності, зв'язки Полтавщини з НАН України отримали своє якісне посилення. Насамперед цьому сприяло створення в Полтаві філіалу наукового центру Академії (1993) та головування в ньому академіка, фізика Володимира Семиноженка (1999). Завдяки йому в області здійснено чимало важливих технічних інновацій.

Подією національного значення стало відкриття в одвічному центрі гончарства (смт Опішне Зіньківського р-ну) Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України (2000). Нині ця академічна установа набула активного професіонального поступу й визнання серед українства світу.

Розвитку вузівської науки сприяла Угода про співпрацю між НАН України в особі її президента – академіка Бориса Патона та Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка в особі його ректора – професора Володимира Онищенка (2007). Тож, як бачимо, академічна складова Полтавщини отримує кількісні та якісні зміни.

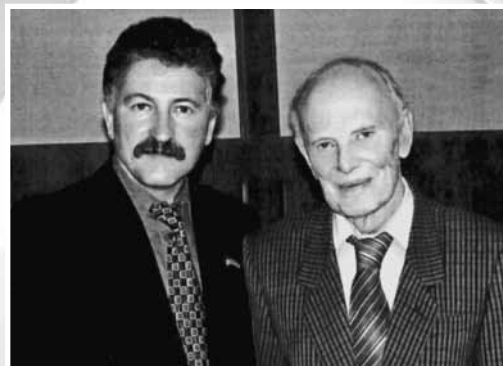
Інформація про це викладена у книзі. Сподіваємося, що вона буде затребувана не лише на краєвому рівні, а й поповнить всеукраїнські персональні біографічні покажчики, адже до неї ввійшло багато нового та оригінального матеріалу. Без сумніву, він прислужиться широкому читачькому загалу, буде корисною і досить об'ємна джерельна база. Вона дозволить більш повно ознайомитися з наведеною подією та участю в ній тієї чи іншої особи чи академічної установи, причетних до розвитку історії науки та культури Полтавщини. При цьому відкриваються мало знані нині факти про зв'язки НАН України з Полтавщиною. Підтвердженням цьому є відомості про життєві та творчі стосунки президентів Академії – Володимира Вернадського, Ореста Левицького, Миколи Василенка, Олександра Богомольця, Олександра Палладіна та Бориса Патона. Навіть в академічних виданнях відсутні дані про їхні зв'язки з Полтавщиною та увічнення на її теренах імен цих учених світового виміру.

Автори під час роботи над книгою прагнули до лаконічності викладу та максимальної повноти матеріалу. Це стосується, без виключення, даних про всіх особистостей та події. Мета даного видання – надання якнайповнішої інформації про зв'язки видатних учених із Полтавщиною. Але через складність пошукової роботи книга не претендує на виключну повноту. Розуміючи, що частина персональних біографічних відомостей про тих чи інших осіб залишилася поза увагою, автори з вдячністю та пошаною сприймуть будь-які доповнення, уточнення та зауваження.

Тож запрошуємо читачів скористатися наданою в книзі інформацією, підійти до її сприйняття через слова великого Тараса Шевченка: **«І возвеличимо на диво і розум наш, і наш язук...»**

*Президент АН УРСР Олександр Палладін
(у центрі) серед науковців Полтавської
гравіметричної обсерваторії. 1957 р.*

*Президент
НАН України
Борис Патон
і директор Інституту
керамології –
відділення Інституту
народознавства
НАН України
Олесь Пошивайло. 2005 р.*

РОЗДІЛ I

**АКАДЕМІЧНИЙ
ХРОНОМЕТР
ПОЛТАВЩИНИ
(1918 – 2018)**

1918 р.

Телеграмою в Полтаву від 29 травня за підписом міністра освіти та мистецтв гетьманської України М. П. Василенка В. І. Вернадського запрошено переїхати до Києва для роботи з організації вищої школи та створення Української академії наук. 1 червня В. І. Вернадський із дружиною вирушили до Києва. Так розпочався один із найцікавіших та результативних періодів у житті вченого – організація Української академії наук.

Див.: В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. I: А – І. – К., 2018. – С. 111; Вернадский В. И. Дневники, 1917 – 1921: Октябрь 1917 – январь 1920 / сост.: М. Ю. Сорокина, С. Н. Киржаев, А. В. Мемелов, В. С. Неаполитанская. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 87.

1918 р.

Лубенського археолога Г. Я. Стеллецького обрано вченим секретарем Всеукраїнського археологічного товариства при УАН, за дорученням якого він почав складати перелік археологічних цінностей, «які було б бажано повернути на Україну з музеїв Росії».

Див.: Козюра І. Становлення і розвиток краєзнавства на Лубенщині в 1917–1925 рр. // Добромисл. – 1997. – №1–2. – С. 151.

1920 р.

Карлівський цукровий комбінат передав ділянку Лип'янівського степу до ВУАН.

Див.: НА ПКМВК, спр. 01–23, арк. 9.

1920 р.

Професор І. І. Соколов за дорученням історико-філологічного відділу АН України здійснив виїзд на Полтавщину «і привіз для архіву Академії наук із Мгарського монастиря копії захищених там документів... Діяльною помічницею професора Соколова в археграфії була К. А. Соколова, що перебуває в Лубнах. Вона найбільше допомагала розбирати папери на Хорольщині в колишніх поміщицьких архівах Родзянка, гр. Капніста, кн. Кочубея, Гудим-Левковича, Котляревського, Папо-Афанасопуло і ін.» [С. 70].

Див.: Врублевський В. Г. 1920 рік – «біла пляма» в літописі УАН // Вісник АН України. – 1992. – № 2. – С. 60–71.

1920 р.

Спільне зібрання ВУАН затвердило «Примірний статут наукового товариства при ВУАН». Це дало поштовх до інтенсивної організації наукових товариств у Полтаві, Кременчуці, Лубнах та інших містах України.

Див.: Старовойт С. В., Яременко Л. М. Ф. Х. Архів Української Академії Наук – Всеукраїнської Академії Наук // Архівні колекції та зібрання державних, громадських та релігійних установ у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник. – К., 2015. – С. 19.

1921 р.

Всесвітньо відомий ботанік, академік О. В. Фомін у листі до академіка В. І. Вернадського від 5 березня зазначав, що опрацював збори лишайників та сфагnumів, зібраних у Полтавській губернії.

Див.: Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. Кн. 2: Листування: Д – Я. Ч. 2: О – Я / укл.: О. С. Онищенко, В. Ю. Афіані, Л. А. Дубровіна та ін. – К., 2012. – С. 463.

1921 р.

У липні цього надзвичайно важкого для України року ВУАН взялася за покращення ситуації шляхом створення Всеукраїнського комітету допомоги голодуючим. Для цього президент

Академії М. П. Василенко запропонував видатному письменнику В. Г. Короленку очолити цей комітет. У своєму листі він писав: «Тільки Ваше ім'я може розбудити розбите, залякане суспільство та може примусити його взятися до активної роботи».

Див.: Кістерська Л. Д., Матвеева Л. В. Загублені президенти (з історії Академії наук України). – К.: Т-во «Знання України», 1991. – С. 26.

1921 р.

Восени Київський археологічний інститут УАН доручив завідувачу Лубенського українського історичного музею Г. Я. Стеллецькому проведення однієї з перших археологічних експедицій на Правобережжі Дніпра. Частина зібраних тоді знахідок потрапила до очолюваного ним музею, а основні її матеріали поповнили зібрання Кременчуцького музею.

Див.: Супруненко О. Б., Кулатова І. М. Гнат Якович Стеллецький – фундатор Лубенського краєзнавчого музею, археолог і спелестолог // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918 – 2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 20 – 21.

1921 р.

Завідувача відділу природи Полтавського краєзнавчого музею М. І. Гавриленка призначено уповноваженим Археологічного комітету ВУАН у справі охорони пам'яток природи на Полтавщині.

Див.: Природознавець Микола Гавриленко: епоха та пам'ять / уклад.: В. М. Самородов, С. Л. Кигим; наук. ред. М. В. Гриньова, 2009. – С. 9.

1922 р.

На одному із засідань ботанічної секції II відділу АН України секретар секції О. І. Соколовський зробив доповідь «Флористичні та фенологічні спостереження над рослинністю Полтавської С.-Г. Досвідної Станції та її найближчих околиць».

Див.: Історія Академії наук України 1918 – 1923. Документи і матеріали / упорядн.: В. Г. Шмельов та ін. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 557.

1923 р.

3 – 4 серпня Лубенським науковим товариством при ВУАН проведено Перший з'їзд краєзнавців Лубенщини, у роботі якого взяли участь понад 70 дослідників.

Див.: Козюра І., Козюра В. Лубенищина: люди, дати, події, факти. – Полтава : АСМІ, 2003. – 126 с.

1924 р.

Всеукраїнська академія наук прийняла під свою оруду наукові товариства України, у т. ч. й Полтавське, Кременчуцьке та Лубенське [Полтавське наукове товариство при ВУАН діяло до 1930].

Див.: Депенчук Л. П. Місцеві наукові товариства при ВУАН // Вісник АН УРСР. – 1991. – № 8. – С. 59 – 66.

1924 р.

Наприкінці року в Полтаві почав працювати академік АН України О. Я. Орлов. Під його керівництвом почалась розбудова першої в Україні наукової установи астрономо-геофізичного профілю – Полтавської гравіметричної обсерваторії.

Див.: Аксентьева З. Н. Очерк жизни и творчества Александра Яковлевича Орлова (1880 – 1954) // А. Я. Орлов. Избранные труды в 3-х т. Т. 1. – К.: Изд-во АН УССР, 1961. – С. 7–32.

1924 – 1925 рр.

У 1924 остаточно оформилась як установа при Всеукраїнській академії наук Полтавське наукове товариство. Його Президія звернулась до Академії з проханням зарахувати товариство в число наукових установ при ній і затвердити Статут. 18 лютого цього ж року з Академії надійшло повідомлення про затвердження Статуту, а 30 квітня офіційно повідомлено про створення Полтавського наукового товариства. Народний комісаріат освіти по лінії Укрнауки зареєстрував його як наукову установу 3 жовтня 1925.

Див.: Бабенко Л. Л. Історико-краєзнавчі дослідження в діяльності Полтавського краєзнавчого товариства // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: Матеріали ювілейної наук.

конф. «Краєзнавство Полтавщини». – Ч. 3. – Полтава, 1991. – С. 8–10.

1925 р.

Полтавське украземуправління передало заповідник «Академічний степ» площею 154 га під Карлівкою до системи об'єктів ВУАН. Академія та Полтавський краєзнавчий музей склали між собою договір про його охорону.

Див.: Борейко В. Е. История охраны природы Украины. X век – 1980. – Изд. 2-е., доп. – К., 2001. – 544 с.

1925 р.

У червні член-кореспондент Є. С. Бурксер уперше виконав аналіз сімох зразків миргородських торфів. На підставі отриманих даних він довів, що за своїм фізико-хімічним складом вони відповідають вимогам лікувальних грязей (пелоїдів). Це поклало початок торфогрязьолікуванню на курорті «Миргород».

Див.: Плахотин В. А. Курорт «Миргород». – К.: Госмедизд-во УССР, 1956. – С. 42.

1926 р.

7 квітня у Полтаві створено гравіметричну обсерваторію Інституту геофізики в складі Української головної палати мір і ваги (від 28 грудня 1963, підпорядкована Інституту геофізики – постанова РМ УРСР № 1408). Це перша в Україні академічна наукова установа астрономо-геофізичного профілю.

Див.: Полтавская гравиметрическая обсерватория / сост.: В. Г. Баленко, В. Г. Булацен, А. В. Гожий и др. – К.: Наукова думка, 1986. – 71 с.

1926 р.

Полтавський ботанік С. О. Іллічевський передав до гербарію ботанічної секції Всеукраїнської академії наук гербарій із 500 родів, зібраний в околицях Полтави.

Див.: Іллічевський С. О. Флора околць Полтави // Записки Полтавського С.-Г. Політехнікуму. – 1927. Т. I-й. – С. 19–49.

1926 – 1927 рр.

За період із квітня 1926 по червень 1927 при Полтавській гравіметричній обсерваторії її засновником, академіком О. Я. Орловим, побудовано земноприливну нахиломірну станцію «Полтава І».

Див.: Полтавская гравиметрическая обсерватория / сост.: В. Г. Баленко, В. Г. Булацен, А. В. Гожий и др. – К.: Наукова думка, 1986. – 71 с.

1928 р.

У Полтаві накладом 600 примірників побачили світ «Записки Полтавського наукового при Всеукраїнській Академії Наук товариства: Вип. 2», які вміщують вісім цікавих та різнопланових розвідок.

Див.: Записки Полтавського наукового при Всеукраїнській Академії Наук товариства. Вип. 2. – Полтава. – XV+113 с.

1929 р.

На початку року Полтавська сільськогосподарська дослідна станція рекомендувала свого директора В. І. Сазанова для обрання дійсним членом (академіком) ВУАН зі спеціальності «Сільське господарство». 16 квітня 1929 Постановою Ради народних комісарів УСРР його було допущено до виборів.

Див.: В. І. Сазанов: портрет розбудовника сільськогосподарської дослідної справи та громадянина / уклад.: В. А. Вергунов, В. М. Самородов; за наук. ред. В. А. Вергунова. – Полтава, 2011. – 174 с.: фото.

1929 р.

У березні Всеукраїнська академія наук передала «Академічний степ» Полтавському державному музеєві та Полтавській спілці мисливців.

Див.: НА ПКМВК, спр. 01–23, арк. 9.

1929 р.

Член-кореспондент ВУАН Є. С. Бурксер провів хімічний аналіз мінеральної води другої свердловини курорту «Мирго-

род», порівнявши його склад із складом води першого джерела. На підставі отриманих даних він довів, що вони є аналогічними.

Див.: Аббасов А. М., Шамрай А. І. *Курорт Миргород*. – К.: Здоров'я, 1966. – С. 10–11.

1929 р.

Засновник курорту «Миргород» І. Зубковський надіслав раніше складений рукопис «Миргород в його минулому» до історико-географічного відділу ВУАН і одержав відповідь, що його працю «Буде використано».

Див.: Зубковський І. *Дні мого життя // Зоря Полтавщини*. – 1969. – 21 груд. [продовж.]. – С. 4.

1929 – 1931 рр.

Знаний полтавський учений і культурний діяч В. О. Щепотьєв, перебуваючи на засланні, на прохання академіка М. С. Грушевського рецензував ряд книг (1929). Згодом він надіслав до етнографічної комісії при ВУАН кілька особисто впорядкованих збірників народних пісень (1930–1931).

Див.: Бабенко Л. Л. *Блискучий талант (Щепотьєв В. О.) // Реабілітовані історією*. – К. – Полтава: Рідний край, 1992. – С. 64–69.

1930 р.

До складу п'яти установ ботанічного профілю циклу біологічних наук Фізико-математичного відділу ВУАН був включений Карлівський заповідник [«Академічний степ»].

Див.: Локтєв В. М., Пономаренко Л. П. *До історії академічних фізичних досліджень в Україні // Вісник НАН України*. – 2018. – № 8. – С. 15.

1930 р.

2 грудня миргородська районна газета «Червона трибуна» повідомляла читачам: «...Ветеран праці лікар І. Зубковський за пропозицією ВУАН пише спогади із свого багатого громадським досвідом 80-річного життя».

Див.: Зубковський І. *Дні мого життя // Зоря Полтавщини*. – 1969. – 14 груд. [почат.]. – С. 4.

1935 р.

Від цього року почали видаватись «Труды Полтавской гравиметрической обсерватории», це значною мірою сприяло активізації діяльності цієї наукової академічної установи.

Див.: *Полтавская гравиметрическая обсерватория / сост.: В. Г. Баленко, В. Г. Булацен, А. В. Гожий и др.* – К.: Наукова думка, 1986. – 71 с.

1935 р.

У червні – липні експедицією Інституту археології АН УРСР під керівництвом І. Ф. Левицького проведено дослідження Гінцівської пізньопалеолітичної стоянки на Лубенщині.

Див.: Козюра І., Козюра В. *Лубенщина: люди, дати, події, факти*. – Полтава: АСМІ, 2003. – 126 с.

1936 р.

Президія ВУАН ухвалила рішення про прийняття в систему Академії з 1 січня Полтавської гравиметричної обсерваторії.

Див.: *Полтавская гравиметрическая обсерватория / сост.: В. Г. Баленко, В. Г. Булацен, А. В. Гожий и др.* – К.: Наукова думка, 1986. – 71 с.

1936 р.

1-го березня лубенський музейник та краєзнавець Гнат Стеллецький звернувся листом до віце-президента ВУАН, академіка О. Г. Шліхтера з проханням допомогти у виданні книги «Музей Лубенщини» – 7 – 8 друкованих аркушів із фотографіями, кресленнями та планами розкопок.

Див.: Козюра В., Козюра І. *Гнат Стеллецький – відомий і невідомий // Лубенщина*. – 1992. – 31 жовт. – С. 4.

1938 р.

У листі до Президії АН УРСР від 24 жовтня 1938 директор Полтавської гравиметричної обсерваторії О. Я. Орлов писав, що вважає за необхідне створити першокласну астрономічну обсерваторію в Києві. Уже в грудні 1938 Президія АН УРСР ухвалила рішення про її будівництво.

Див.: Корсунь А. Вірність науки – вища за честь бути академіком (Сторінки з життя першого астронома-академіка УАН О. Я. Орлова) // Вісник НАН України. – 1999. – № 6. – С. 34–38: фото.

1939 р.

На початку квітня в Києві відбулася наукова конференція Інституту археології АН УРСР, на якій визначено чергові задачі польових досліджень археологічних пам'яток скіфської доби на теренах України, серед яких був відмічений Більськ на Полтавщині.

Див.: Гаєрши П. Я. Більське городище (місто Гелон): реалії і міфи. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016. – 239 с.

1939 р.

З 15 по 18 жовтня на базі Полтавської гравіметричної обсерваторії проходила Всесоюзна широтна конференція. Це була перша подібна нарада не тільки на теренах України, але й усього колишнього СРСР. Згодом у видавництві АН УРСР видані її праці (1941).

Див.: Труды полтавской широтной конференции (15–18 октября 1939 г.). – К.: Изд-во АН УССР, 1941. – 43 с.

1940 р.

У Лубнах побував всесвітньо знаний кардіолог, академік М. Д. Стражеско. Тут він оглянув важкохворих працівників депо станції Лубни. Після цього «...дав відповідні рекомендації і якісь нові на той час ліки, що привіз із собою».

Див.: Рачковський Є. Світлий образ. Спогад // Ленінська Зоря. – 1986. – 11 жовт. – С. 4.

1940 р.

У грудні в с. Велика Багачка з нагоди 65-річчя відомого кобзаря Федора Кушнерика проведено сесію Інституту фольклору АН УРСР. Головну доповідь на ній виголосив поет-академік Павло Тичина.

Див.: Загайко П. Полтавщина в житті і творчості Павла Тичини // Комсомолец Полтавщини. – 1981. – 27 січ. – С. 4.

1944 р.

За особистої допомоги академіка АН УРСР О. Я. Орлова Полтавська гравіметрична обсерваторія була перевезена до Полтави з Іркутська.

Див.: Аксентьева З. Н. Очерк жизни и творчества Александра Яковлевича Орлова (1880–1954) // А. Я. Орлов. Избранные труды в трех томах. Т. 1. – К.: Изд-во АН УССР, 1961. – С. 7–32.

1945 р.

7 жовтня на Полтавщині завершила роботу археологічна експедиція Інституту археології АН УРСР під керівництвом Ф. Б. Копилова. Її науковці здійснили розвідку археологічних пам'яток Середнього Посулля від м. Лохвиця до с. Горошине (в основному на правому березі річки Сула).

Див.: Козюра І., Козюра В. Лубенищина: люди, дати, події, факти. – Полтава: АСМІ, 2003. – 126 с.

1946 р.

Завідувач кафедри ботаніки Полтавського педагогічного інституту, доцент П. Є. Сосін у тісній співпраці з науковцями Інституту ботаніки АН УРСР вивчає проблему розвитку і використання їстівних грибів УРСР, що повинне буде сприяти збільшенню кількості харчових продуктів.

Див.: Данішев. Наукова робота Полтавського педінституту // Зоря Полтавщини. – 1946. – 30 квіт. – С. 4.

1946 р.

Під керівництвом ученого секретаря Інституту археології АН УРСР М. Я. Рудинського в Полтавському районі проведено Мачухську експедицію з метою виявлення пам'яток скіфської доби VI–III ст. до н. е.

Див.: Рудинський М. Я. Мачухська експедиція Інституту археології (1946) // Археологічні пам'ятки Української РСР. – К., 1949. – Вип. 2. – С. 53–79.

1949 р.

З 21 по 23 травня Інститут української літератури АН УРСР, Полтавський педагогічний інститут імені В. Г. Короленка і літе-

ратурно-меморіальний музей Панаса Мирного провели в Полтаві наукову сесію на честь 100-річчя від дня народження Панаса Мирного. У її роботі взяв участь поет-академік П. Г. Тичина.

Див.: Наукова сесія, присвячена славному ювілею // Зоря Полтавщини. – 1949. – 25 трав. – С. 4.

1949 р.

У липні академік АН УРСР О. Н. Соколовський очолив групу вчених науково-дослідних установ і навчальних інститутів м. Харків, які з листом-викликом звернулись до своїх колег із м. Полтава і викликали їх на змагання у справі розвитку громадського тваринництва.

Див.: Учені Полтави! Приймайте виклик харків'ян! / О. Соколовський, В. Ключніков, І. Даниленко та ін. // Зоря Полтавщини. – 1949. – 6 лип. – С. 3.

1949 р.

7-го серпня поет-академік Павло Тичина у складі української делегації взяв участь у відкритті пам'ятника класику грузинської літератури Давиду Гурамішвілі в м. Миргород. Від імені Спілки письменників України він виступив перед присутніми. Після цього він відвідав с. Зубівка, де виголосив промову на багаточисельному мітингу.

Див.: Страшко А. Свято радянської культури. Відкриття пам'ятника Давиду Гурамішвілі в Миргороді // Зоря Полтавщини. – 1949. – 9 серп. – С. 3.

1949 р.

22 травня в Полтаві, на садибі класика української літератури Панаса Мирного, на честь його 100-літнього ювілею письменники-академіки О. Корнійчук та П. Тичина разом із іншими діячами культури та сином Панаса Мирного – Михайлом Рудченком посадили дуб.

Див.: Пащенко В. Поважні вартіві // Зоря Полтавщини. – 2016. – 20 верес. – С. 4.

1949 р.

22 грудня з нагоди 100-річчя від дня народження Панаса

Мирного у Полтаві проходив пленум правління Спілки радянських письменників України. Його відкрив і виголосив вступне слово академік АН УРСР О. Корнійчук. На пленумі з доповідями виступили науковці Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР Є. Кирилюк і Л. Новиченко, а також знані письменники П. Тичина, О. Гончар.

Див.: Народ вшановує світлу пам'ять великого письменника // Зоря Полтавщини. – 1949. – 24 трав. – С. 3; 4: фото.

1950 р.

13 березня Голова відділу сільськогосподарських наук АН УРСР, академік П. А. Власюк звернувся до Президії АН УРСР, щоб вона поклопоталась перед Радою Міністрів УРСР про введення до складу постійної Комісії тваринництва АН УРСР доктора біологічних наук, професора Полтавського сільськогосподарського інституту О. В. Квасницького.

Див.: Відділ сільськогосподарських наук АН УРСР (1945 – 1956): зб. документів і матеріалів / уклад.: В. А. Вергунов, З. П. Кірпаль, Н. І. Семчук та ін.; за наук. ред. М. В. Зубця. – К.: Аграрна наука, 2008. – 348 с.

1950 р.

Співробітники Інституту геології АН УРСР провели хімічний аналіз мінеральної води усіх трьох свердловин курорту «Миргород», зробили висновок про їх сольовий склад та придатність для лікування.

Див.: Плахотин В. А. Курорт «Миргород». – К.: Госмедизд-во УССР, 1956. – С. 26.

1951 р.

Наприкінці лютого колектив Академії наук Української РСР звернувся до всіх діячів науки, працівників вищих навчальних закладів і технікумів, до всіх спеціалістів сільського господарства республіки із закликом надати всебічну науково-виробничу допомогу укрупненим колгоспам для найшвидшого впровадження в колгоспне виробництво досягнень науки і передового досвіду. На Полтавщині наукові колективи активно підтримали цю цінну ініціативу. Найперше це стосується колективів Пол-

тавського сільськогосподарського інституту, Лохвицької селекційно-насінницької дослідної станції ВНДІ тютюну і махорки, Лубенського лісового технікуму.

Див.: За творчу співдружність учених, спеціалістів і колгоспників // Зоря Полтавщини. – 1951. – 7 квіт. – С. 3.

1951 р.

У березні колектив працівників Українського філіалу Всесоюзного науково-дослідного інституту кормів імені В. Р. Вільямса у Полтаві, обговоривши звернення Академії наук Української РСР про надання допомоги укрупненим колгоспам, приєднався до цього почину. На виконання цього завдання були взяті підвищені зобов'язання. Науковці філіалу через обласну газету «Зоря Полтавщини» закликали спеціалістів сільського господарства навчальних та наукових закладів Полтавщини широко підтримати почин колективу АН УРСР.

Див.: Власюк Й., Максименко М., Линницька С. та ін. Вчені Полтавщини підтримують патріотичний почин Академії наук УРСР. Подаємо дійову допомогу колгоспам // Зоря Полтавщини. – 1951. – 6 берез. – С. 3.

1951 р.

Розпочато проектування дендропарку Лубенського лісового технікуму. У зв'язку з цим керівництво закладу звернулось до директора Інституту лісівництва АН УРСР П. Г. Погребняка та директора Ботанічного саду АН УРСР М. М. Гришка.

Див.: Сендзюк Р. В. Історія створення, сьогодення та перспективи розвитку дендропарку імені В. Д. Байтали Лубенського лісотехнічного коледжу // Науково-освітня роль заповідних дендропарків України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 60-річчю дендропарку Лубенського лісотехнічного коледжу. – Полтава: Дивосвіт, 2013. – С. 4–9.

1951 р.

Серед учених Полтавщини з'явилися перші мешканці краю, які були обрані до найвищої наукової установи держави – АН УРСР. 19 травня доктора біологічних наук, професора Полтав-

ського сільськогосподарського інституту О. В. Квасницького обрано її дійсним членом (академіком).

22 травня на загальних зборах Академії членом-кореспондентом обрали директора Полтавської гравіметричної обсерваторії АН УРСР З. М. Аксентьєву.

Див.: Вибори нових дійсних членів Академії наук Української РСР // Зоря Полтавщини. – 1951. – 22 трав. – С. 1.

1952 р.

У січні до складу АН УРСР передано низку заповідників та дендропарків, серед них і дендропарк «Устимівка» в Полтавській області.

Див.: Байрак О. М., Самородов В. М., Панасенко Т. В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, збереження і розвиток. – Полтава: Верстка, 2007. – 274 с.

1952 р.

27 – 31 травня в Полтаві на базі гравіметричної обсерваторії АН УРСР проходила третя Всесоюзна широтна конференція. За редакцією члена-кореспондента АН УРСР З. М. Аксентьєвої в Києві були видані праці конференції.

Див.: Федоров Є. До відкриття Всесоюзної широтної конференції в Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1952. – 27 трав. – С. 3; Відкриття третьої Всесоюзної широтної конференції в Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1952. – 28 трав. – С. 1.

1952 р.

28 вересня в Полтаві вперше відчинив двері літературно-меморіальний музей Івана Котляревського. З нагоди цієї події вітальні телеграми музею надіслали поети-академіки Микола Бажан та Павло Тичина, директор Інституту мовознавства АН УРСР, академік Леонід Булаховський.

Див.: Степаненко М. І. Літературні музеї Полтавщини. – Полтава: АСМІ, 2006. – 404 с.

1953 р.

На початку року фольклорна експедиція Інституту мово-

знавства імені О. О. Потебні АН УРСР проводила вивчення лубенських говірок у селах Новаки, Біївці та Червоні Пологи Лубенського району.

Див.: Козюра І., Козюра В. Лубенищина: люди, дати, події, факти. – Полтава: АСМІ, 2003. – 126 с.

1955 р.

У червні старшого викладача кафедри зоології природничого факультету Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка М. І. Гавриленка призначено членом Комісії з охорони природи при Відділенні загальної біології АН УРСР.

Див.: Природознавець Микола Гавриленко: епоха та пам'ять / укл.: В. М. Самородов, С. Л. Кизим; наук. ред. М. В. Гриньова. – Полтава, 2009. – С. 9.

1955 р.

Науковці гідрохімічної лабораторії Інституту геології АН УРСР провели аналізи мінеральної води курорту «Миргород». Їхні результати засвідчили, що вода має в своєму складі дуже цінні мікроелементи, які являють собою досить важливий біохімічний фон в організмі хворого для нормалізації нервогуморальних процесів.

Див.: Плахотин В. А. Курорт «Миргород». – К.: Госмедизд-во УССР, 1956. – С. 27–31.

1956 р.

У Градизькому районі Полтавської області розпочались археологічні дослідження давньоруського міста-фортеці Воїнь. Їх провели науковці Інституту археології АН УРСР під керівництвом доктора історичних наук В. Й. Довженка. Розкопана площа за три роки (1956 – 1959) становила близько 8000 м².

Див.: Супруненко О. Давньоруське місто Воїнь // Комсомолец Полтавщини. – 1981. – 15 верес. – С. 4.

1957 р.

За згодою між АН УРСР та Китайською академією наук Полтавська гравіметрична обсерваторія в період Міжнародного

геофізичного року (1957) прийняла вчених із Китаю. Два тижні вони переймали досвід у своїх полтавських колег, зібрали всі необхідні матеріали з вивчення широт. Їм стали у пригоді наукові праці полтавців С. В. Дроздова, М. А. Попова та Є. П. Федорова, перекладені іноземними фахівцями на китайську мову.

Див.: Китайські вчені в Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1957. – 16 жовт. – С. 4: фото.

1957 р.

10–11 грудня в Полтаві проходила ювілейна наукова сесія Інститутів АН УРСР (літератури імені Т. Г. Шевченка та мовознавства імені О. О. Потебні) і Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка. На конференції з програмними доповідями виступили академіки АН УРСР І. К. Білодід та О. І. Білецький. Було зачитано виступ академіка Л. А. Булаховського.

Див.: Важлива культурна подія // Зоря Полтавщини. – 1957. – 13 груд. – С. 1: фото.

1958 р.

У лютому трудящі міста Полтави висунули президента АН УРСР, академіка О. В. Палладіна кандидатом у депутати до Верховної Ради СРСР по Полтавському виборчому округу №498. 28 лютого 1958 видатний учений, прибувши в Полтаву, зустрівся з колективом Полтавської гравіметричної обсерваторії та оглянув її обладнання.

Див.: Шумілов М. Видатний вчений // Зоря Полтавщини. – 1958. – 19 лют. – С. 2: фото.

1958 р.

У вересні співробітник Академії наук УРСР тов. Машковський прочитав студентам Полтавського сільськогосподарського інституту лекцію про розвиток хімічної промисловості СРСР. Вона була насичена фактами та ілюстративним матеріалом, прослухана з увагою та задоволенням.

Див.: Плахотин М. Культурна хроніка // Зоря Полтавщини. – 1958. – 8 жовт. – С. 3.

1959 р.

Закінчила роботу експедиція Інституту археології АН УРСР. Її члени протягом чотирьох років досліджували давньоруське місто-фортецю Воїнь. Було розкрито площу близько 8 тис. м², виявлені сліди фортифікаційних споруд, численні вироби з металу, кістки, кераміки, культові предмети, монети. Знайдені речові знахідки були розміщені в залах Археологічного музею АН УРСР.

Див.: Супруненко О. Давньоруське місто Воїнь // Комсомолец Полтавщини. – 1981. – 15 верес. – С. 4.

1960 р.

26 травня президент АН УРСР, академік О. В. Палладін відвідав Полтавську гравіметричну обсерваторію. Оглянув технічний стан академічної установи, зустрівся з її колективом.

Див.: Полтавская гравиметрическая обсерватория / сост.: В. Г. Баленко, В. Г. Булацен, А. В. Гожий и др. – К.: Наукова думка, 1986. – 71 с.

1961 р.

На початку року в академічному видавництві за редакцією директора Полтавської гравіметричної обсерваторії, члена-кореспондента АН УРСР З. М. Аксентьевої вийшли вибрані твори академіка АН УРСР О. Я. Орлова в трьох томах.

Див.: Аксентьева З. Н. Очерк жизни и творчества Александра Яковлевича Орлова (1880–1954) // А. Я. Орлов. Избранные труды в трех томах. Т. 1. – К.: Изд-во АН УССР, 1961. – С. 7 – 32.

1961 р.

Влітку в столичному академічному видавництві УРСР за редакцією члена-кореспондента АН УРСР З. М. Аксентьевої світ побачив X том праць Полтавської гравіметричної обсерваторії АН УРСР.

Див.: Труды Полтавской гравиметрической обсерватории. Т. X / отв. ред. член-кор. АН УССР З. Н. Аксентьева. – К.: Изд-во АН УССР, 1961. – 75 с.

1962 р.

Науковцями Інституту гідробіології АН УРСР розпочато дослідження рослинності Кременчуцького водосховища [проводились до 1974 р. включно].

Див.: Корелякова И. Л. Растительность Кременчугского водохранилища. – К.: Наукова думка, 1977. – 200 с.

1962 р.

Викладач кафедри загальної фізики Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка Г. М. Кисляк налагодив зв'язки з Інститутом фізики АН УРСР, який виділив полтавським дослідникам кріостат. Це дало змогу проводити дослідження фосфоресцентних характеристик речовини при низьких температурах (196° за Цельсієм).

Див.: Руденко О. До ювілею університету // Зб. наук. пр. викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 143 – 146.

1962 р.

На початку липня директор Всесоюзного НДІ кукурудзи, член-кореспондент АН УРСР А. І. Задонцев відвідав Полтавщину (Лубенський, Лохвицький, Кобеляцький, Полтавський р-ни), де оглянув ділянки кукурудзи, які доглядають передові молодіжні ланки. У присутності їх бригадирів відомий учений прокоментував стан посівів, дав рекомендації щодо їх покращення, щоб отримати більш як 100 центнерів із гектара цієї цінної зернової культури.

Див.: Федоренко Л. Маяки вчаться // Комсомолец Полтавщини. – 1962. – 13 лип. – С. 2: фото.

1963 р.

7 серпня Рада Міністрів УРСР за пропозицією АН УРСР прийняла список пам'яток природи республіканського значення. По Полтавській області до нього увійшов Парасоцький ліс.

Див.: Борейко В. Е. История заповедного дела в Украине. Серия: История охраны природы. – Вып. 2. – К., 1995. – 183 с.

1963 р.

28 грудня Полтавська гравіметрична обсерваторія АН УРСР стала філіалом Інституту геофізики АН УРСР.

Див.: Полтавская гравиметрическая обсерватория / сост.: В. Г. Баленко, В. Г. Булацен, А. В. Гожий и др. – К.: Наукова думка, 1986. – 71 с.

1964 р.

25 травня в Палаці культури Кременчуцького автомобільного заводу проходила технічна конференція «Досвід застосування синтетичних алмазів і алмазно-абразивних інструментів на машинобудівних підприємствах області». Із промовою виступив В. М. Бакуль – директор Українського науково-дослідного конструкторсько-технологічного інституту синтетичних надміцних матеріалів та інструментів. Видатний учений консультував автомобілебудівників на робочому місці однієї з дільниць заточування ріжучого інструменту. Рекомендації В. М. Бакуля опублікувала на своїх шпальтах газета «Зоря Полтавщини».

Див.: Алмази на службі технічному прогресу // Зоря Полтавщини. – 1964. – 30 трав. – С. 3: фото.

1964 р.

26 травня в Полтаві проходив велелюдний мітинг із нагоди початку будівництва заводу штучних алмазів і алмазного інструменту. В ньому брала участь делегація вчених Українського науково-дослідного конструкторсько-технологічного інституту синтетичних надміцних матеріалів та інструментів на чолі з його директором В. М. Бакулем. Він не тільки вітав полтавців з цією важливою подією, а й заклав першу партію бетону у фундамент найбільшого в Європі заводу разом із членами комплексної бригади будівельного управління «Алмазбуд». Для всіх присутніх це стало символом тісної співпраці двох колективів – виробництва, яке розбудовується, і науки, яка розробляє його технологію.

Див.: Майорчик В. Місце народження – Полтава // Зоря Полтавщини. – 1964. – 30 трав. – С. 3: фото.

1964 р.

19 червня на засіданні ученої ради Інституту надтвердих матеріалів АН УРСР розглянуто і затверджено представлений О. Й. Пріхною і С. Н. Ковальовим висновок із проектного завдання на будівництво Полтавського заводу алмазного інструменту. Разом із цим поставлене питання про організацію підбору та підготовку кадрів для заводу й ухвалене рішення про його узгодження з Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР.

Див.: Алмаз Украины: Пятидесятилетие работы Института сверхтвёрдых материалов им. В. Н. Бакуля (1961 – 2011 гг.). – К: Азимут-Украина, 2011. – 448 с.

1965 р.

9 березня в Полтаві відбулася 14 наукова Шевченківська конференція, скликана Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР та Полтавським педагогічним інститутом імені В. Г. Короленка. В її роботі взяли участь провідні шевченкознавці – члени-кореспонденти АН УРСР Є. П. Кирилюк, П. М. Попов, Є. С. Шабліовський, які виступили з доповідями.

Див.: Данисько О. Шевченківська конференція в Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1965. – 17 берез. – С. 4.

1966 р.

6 січня в Полтаві проходила обласна нарада працівників сільського господарства області. У її роботі взяв участь академік АН УРСР М. М. Кулішов, який виступив із доповіддю. Вона була надрукована в газеті «Зоря Полтавщини».

Див.: Кулішов М. М. Наука освітлює шлях // Зоря Полтавщини. – 1966. – 9 січ. – С. 3: фото.

1969 р.

12 травня у святкових заходах з нагоди відкриття пам'ятника грузинському поету Давиду Гурамішвілі в м. Миргород узяли участь поет-академік Микола Бажан та член-кореспондент АН УРСР Леонід Новиченко.

Див.: Наливайко І., Мартусь В., Майорчик В. Посланиці Грузії вітає Полтавщина // Зоря Полтавщини. – 1969. – 13 трав. – С. 1.

1969 р.

З 23 по 25 квітня на Полтавщині проходили урочистості з нагоди 50-річчя Академії наук УРСР. Видатні вчені з Києва (академік М. В. Пасічник, член-кореспондент І. А. Шека, доктор наук М. В. Попович, кандидати наук А. М. Пасічник, В. І. Чирко) та Полтави (академік О. В. Квасницький) 23 квітня взяли участь у зборах трудящих міста Полтави, присвячених знаменній ювілейній даті. Вони зустрілись із журналістами обласних газет, обласного радіомовлення та телебачення. 24 квітня учені побували в Кременчуці, Лубнах, Диканському, Зіньківському, Машівському та Хорольському районах, де виступили з цікавими доповідями.

Див.: Пругло Т. Зустріч з вченими // Зоря Полтавщини. – 1969. – 25 квіт. – С. 2.

1969 р.

Влітку в центральній газеті колишнього СРСР «Известия» (№ 275) надрукована стаття «Такие музеи нам не нужны». У ній пропонувалось закрити в Полтаві літературно-меморіальні музеї Івана Котляревського та Панаса Мирного. У боротьбі їхніх колективів за існування допомогли своєю підтримкою й активною позицією академіки – письменники Олесь Гончар та Олександр Корнійчук, а також історик Петро Тронько.

Див.: Ротач А. Гіркі і світлі тридцять літ і три роки. Про заснування Полтавського літературно-меморіального музею І. П. Котляревського та його перших працівників (до 60-річчя музею) // Рідний край. – 2012. – № 1. – С. 174.

1969 р.

4 вересня в Полтаві розпочала свою роботу Республіканська ювілейна конференція з нагоди 200-річчя від дня народження І. П. Котляревського. Її організатори – Відділ літератури, мови та мистецтва АН УРСР, Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка і Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського. Серед учасників конференції – академік І. К. Білодід, члени-кореспонденти АН УРСР Є. П. Кирилюк та Є. С. Шабліовський. Вони виступили з ґрунтовними доповідями.

Див.: Петров К. Окраса української культури // Зоря Полтавщини. – 1969. – 5 верес. – С. 1: фото.

1970 р.

Інститут гідробіології АН УРСР видав збірку підсумкових досліджень «Біологія риб Кременчуцького водоймища».

Див.: Біологія риб Кременчуцького водоймища. – К.: Наукова думка, 1970. – 356 с.

1970 р.

Учені Центрального ботанічного саду АН УРСР допомагають озеленяти молоде селище Комсомольськ. На прохання керівництва дільниці з благоустрою Дніпровського ГЗК вони склали перелік порід декоративних рослин, які зможуть рости на піску, надали їх насіння, розсаду та саджанці різноманітних деревно-кущових рослин.

Див.: Побігуць В. Твориці // Комсомолец Полтавщини. – 1970. – 10 груд. – С. 4.

1972 р.

26 квітня в Полтаві в НДІ свинарства розпочала роботу Всесоюзна нарада з питань свинарства. З доповіддю виступив академік АН УРСР О. В. Квасницький.

Див.: Паламаренко І. Всесоюзна нарада в Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1972. – 27 квіт. – С. 1.

1973 р.

Науковці Центрального ботанічного саду АН УРСР передали саджанці рідкісних рослин Котелевській районній станції юних натуралістів. Юннати висадили ці рослини в Ковпаківському дендропарку на ділянці «Карпати».

Див.: Карнаух П. Окраса Ковпаківського парку // Зоря Полтавщини. – 1973. – 28 квіт. – С. 3.

1973 – 1974 рр.

У польові сезони 1973 та 1974 науковий співробітник Полтавського краєзнавчого музею С. П. Юренко працювала у складі експедиції Інституту археології АН УРСР «Дніпро-Донбас», де

виконувала охоронні розкопки поселень епохи енеоліту-бронзи на території Дніпропетровської області.

Див.: Супруненко А. Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) // Археологические исследования на Полтавщине: сб. научн. тр. – Полтава, 1990. – С. 5–42.

1973 – 1974 рр.

Науковці Інституту проблем матеріалознавства АН УРСР допомогли працівникам Полтавського заводу штучних алмазів і алмазного інструменту у виготовленні нового високотехнологічного обладнання.

Див.: Барабан В. П. Полтавские алмазы. – М.: Машиностроение, 1986. – 104 с.

1974

На початку року в столичному видавництві «Вища школа» побачила світ книга «Лексика п'єс та од І. П. Котляревського». До друку її рекомендувала вчена рада Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР. Це спільна праця цього інституту та Полтавського літературно-меморіального музею І. П. Котляревського.

Див.: Лексика п'єс та од І. П. Котляревського / А. А. Бурячок, А. Т. Залашко, А. О. Ротач, М. Д. Северин. – К.: Вища школа, 1974. – 56 с.

1975 р.

Лівобережною слов'яноруською експедицією Інституту археології АН УРСР проведені стаціонарні розкопки на Опішнянському поселенні в Зіньківському районі.

Див.: Сухобоков О., Юренко С. Найдавніша слав'янська кераміка з Опішні // Українське гончарство: Національний культурологічний щорічник. – К. – Опішня: Молодь – Українське народознавство, 1993. – Кн. 1 – С. 203 – 209.

1976 р.

У середині листопада в Полтавському сільськогосподарському інституті пройшла виїзна сесія редакційної колеги «Укра-

їнського ботанічного журналу». Сесію відкрив його головний редактор, академік АН УРСР, директор Інституту ботаніки АН УРСР К. М. Ситник. Він торкнувся питань охорони природи, розповів про те, як це питання висвітлюється на сторінках академічного українського видання.

Див.: Самородов В. Зустріч з ботаніками // Зоря Полтавщини. – 1976. – 23 листоп. – С. 3.

1977 р.

У березні під грифом Інституту гідробіології АН УРСР за редакцією академіка АН УРСР А. В. Топачевського побачила світ монографія І. Л. Корелякової «Растительность Кременчугского водохранилища».

Див.: Корелякова И. Л. Растительность Кременчугского водохранилища. – К.: Наукова думка, 1977. – 200 с.

1977 р.

З 28 червня по 1 липня в Полтавському сільськогосподарському інституті проходила нарада «Генетико-фізіологічна природа запилення рослин». Її учасникам надіслали вітання президент Українського ботанічного товариства, академік АН УРСР К. М. Ситник та президент Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова, член-кореспондент ВАСГНІЛ О. О. Созінов. На нараді було виголошено доповідь члена-кореспондента АН УРСР, професора І. М. Полякова.

Див.: Голубинський І. М., Самородов В. М. Народа з питань запилення і запліднення рослин // Український ботанічний журнал. – 1978. – Т. 35. – № 1. – С. 105–106.

1977 р.

Під керівництвом доктора біологічних наук Ю. Р. Шеляг-Сосонка співробітники Інституту ботаніки АН УРСР провели дослідження флористичного складу Диканського регіонального ландшафтного парку. В кварталі 70 очільником експедиції знайдена рідкісна папороть – гронянка півмісяцева (ключ-трава), згодом занесена до Червоної книги України.

Див.: Шеляг-Сосонко Ю. Р. Полтавская равнина и средне-русская возвышенность // Охрана важнейших ботанических

об'єктів України, Белоруссии, Молдавии. – К.: Наукова думка, 1980. – С. 201 – 205.

1980 р.

18–19 листопада на базі Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка за активної участі науковців Інституту історії АН УРСР проведено Республіканську науково-методичну конференцію з історичного краєзнавства. Її відкрив і виступив із доповіддю академік АН УРСР П. Т. Тронько. Змістовними були виступи членів-кореспондентів АН УРСР І. М. Мельникової та Ф. П. Шевченка, які керували секційними засіданнями.

Див.: Пругло Т. Республіканська рада краєзнавців // Зоря Полтавщини. – 1980. – 20 листоп. – С. 1.

1981 р.

Поблизу с. Мацківці Лубенського р-ну на городищі Сніпород працювала спільна експедиція Інститутів археології АН СРСР і АН УРСР.

Див.: Неприна В. И. Мастерская и стоянка эпохи мезолита в Посулье // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины: тезисы докладов и сообщений обл. научн.-практ. семинара 22 – 23 января 1988 г. – Полтава, 1988. – С. 21 – 22.

1981 – 1982 рр.

Комплексна експедиція Інституту археології АН УРСР під керівництвом доктора історичних наук Д. Я. Телегіна обстежувала узбережжя Кременчуцького водосховища (1981) і береги Дніпродзержинського (1982) в межах Полтавської області з метою дослідження важливих археологічних пам'яток кам'яного віку, епохи міді-бронзи, раннього залізного віку та Київської Русі.

Див.: Супруненко О. «Славутич-82» веде пошук // Зоря Полтавщини. – 1982. – 3 жовт. – С. 4.

1982 р.

У листопаді в м. Кременчук відбулася І республіканська конференція з нафтохімії та нафтопереробки, організована науковою радою АН УРСР з проблеми «Нафтохімія і нафтопере-

робка» Відділення нафтохімії Інституту фізико-органічної хімії та вуглехімії АН УРСР.

Див.: Скляр В. Т., Негієвич Л. О., Червяцова Л. Л. Досягнення в галузі нафтохімії та нафтопереробки на Україні (1-ша Республіканська науково-технічна конференція в Кременчуку) // Вісник АН УРСР. – 1983. – № 8. – С. 99–101.

1982 р.

Вченою радою Інституту археології АН УРСР затверджено до друку «Довідник з археології України. Полтавська область». Його автори – Г. О. Сидоренко – науковець Полтавського краєзнавчого музею, Є. В. Махно і Д. Я. Телегін – співробітники Інституту археології АН УРСР. У травні це видання побачило світ в академічному видавництві «Наукова думка».

Див.: Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України. Полтавська область. – К.: Наукова думка, 1982. – 107 с.

1982 р.

Науковці Інституту проблем литва АН УРСР разом зі співробітниками Полтавського заводу штучних алмазів і алмазного інструменту розробили програму виготовлення корпусів алмазних кругів великого діаметру методом литва під низьким тиском.

Див.: Барабан В. П. Полтавские алмазы. – М.: Машиностроение, 1986. – 104 с.

1983 р.

Науковці Інституту коллоїдної хімії та хімії води АН УРСР допомогли виробникам Полтавського заводу штучних алмазів і алмазного інструменту розробити замкнутий технологічний цикл очистки алмазів та впровадити його у виробництво.

Див.: Барабан В. П. Полтавские алмазы. – М.: Машиностроение, 1986. – 104 с.

1984 р.

На Полтавщині працювала Лісостепова Лівобережна експедиція Інституту археології АН УРСР яка здійснила охоронні

розкопки в зоні будівництва газогонів. Були відкриті й частково досліджені пам'ятки, які відносяться до пивихинської культури. Отримані дані вперше дозволили більш повно розкрити зміст цієї культури, оскільки відомі раніше розпорошені колекції не давали такої можливості.

Див.: *Чередниченко Н. Н. О пивихинской культуре Днепропровского Левобережья // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины: тезисы докладов и сообщений обл. научн.-практ. семинара 22 – 23 января 1988 г. – Полтава, 1988. – С. 22 – 23.*

1986 р.

До 60-річчя Полтавської гравіметричної обсерваторії у Полтаві проведена Друга Орловська конференція, присвячена засновнику і першому директору установи – академіку О. Я. Орлову.

Див.: *Дичко І. О. Вивчення Землі методами геофізики, геодезії і астрономії (Друга Орловська конференція в Полтаві) // Вісник АН УРСР. – 1987. – № 5. – С. 104–106.*

1986 р.

У жовтні на Полтавщині відбулися урочистості з нагоди 185-річчя вченого-математика і механіка М. В. Остроградського. На його батьківщині, в с. Пашенівка Козельщинського р-ну, було відкрито пам'ятний знак, а в Полтаві проходили Остроградські читання. Серед учасників цих дійств були академік АН УРСР Ю. О. Митропольський та член-кореспондент АН УРСР О. М. Боголюбов. Ці вчені також прочитали лекції студентам Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, оглянули у Полтаві пам'ятні місця, пов'язані з іменем М. В. Остроградського.

Див.: *Павлов К. Пам'яті ученого // Зоря Полтавщини. – 1986. – 12 жовт. – С. 3.*

1986 р.

21 – 23 жовтня в Полтаві на базі Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка проходила наукова конференція, присвячена 150-річчю від дня народження визначного вче-

ного-філолога П. Г. Житецького. Ініціатива її проведення належить Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР і Полтавському педагогічному інституту імені В. Г. Короленка. За матеріалами конференції підготовлений окремий збірник.

Див.: *Загайко П. Присвячена нашому земляку // Зоря Полтавщини. – 1986. – 26 жовт. – С. 4.*

1986 – 1987 рр.

У районі будівництва Градизької ОС проведені дослідження експедиції Інституту археології АН УРСР. Було розкопано 30 курганів. Крім цього, співробітники експедиції проводили вивчення колекцій місцевих краєзнавців.

Див.: *Черняков І. Т., Шевченко Н. П. Итоги и перспективы охранных исследований археологических памятников в зоне Кременчугского водохранилища // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины: Тезисы докладов и сообщений обл. научн.-практ. семинара 22 – 23 января 1988 г. – Полтава, 1988. – С. 14–15.*

1987 р.

АН УРСР та її Інститут фізики разом із Полтавським педагогічним інститутом імені В. Г. Короленка провели в кінці серпня 1987 десятиденну 8-у Республіканську школу-семинар «Спектроскопія молекул і кристалів». Вона проходила під Полтавою (с. Головач) і збрала 260 слухачів, яким було прочитано 290 доповідей.

Див.: *Школа фізиків // Зоря Полтавщини. – 1987. – 8 верес. – С. 4: фото.*

1987 р.

21–23 жовтня в Полтаві за участю науковців Інституту історії АН УРСР проведено першу Всесоюзну наукову конференцію з історичного краєзнавства. На ній із доповідями виступили зам. голови оргкомітету, академік АН УРСР П. Т. Тронько, член оргкомітету, академік АН УРСР Ю. Ю. Кондуфор та член-кореспондент АН УРСР Ф. П. Шевченко.

Див.: *Нанкевич А. З позиції історичної правди // Зоря Полтавщини. – 1987. – 24 жовт. – С. 1, 3.*

1988 р.

У листопаді директор Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії О. Г. Костюк взяв участь у розробці Положення про проведення в смт Опішне республіканського симпозиуму гончарства, увійшов до його оргкомітету.

Див.: Забашта Р., Пошивайло О. Наукове життя Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному // Українське гончарство: нац. культурологічн. зб. – К. – Опішне: Молодь, Українське народознавство, 1993. – С. 447–497.

1989 р.

З усіх установ України до Полтави надходять добродійні кошти на спорудження пам'ятника академіку М. І. Вавилову. Серед тих, хто їх переказав у вересні, – науковці установ АН УРСР: Центрального ботанічного саду (270 крб.) та Інституту біології південних морів (181 крб.).

Див.: Увічнити пам'ять ученого // Сільські вісті. – 1989. – 15 верес. – С. 2.

1991 р.

12 – 14 листопада в Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка проходила республіканська науково-практична конференція «Мова в системі початкового навчання». Разом із цим вишем її організував Інститут мовознавства імені О. О. Потебні. До початку конференції світ побачила збірка тез.

Див.: Мова в системі початкового навчання: тези респ. наук.-практ. конф. 12–14 листоп. 1991 р. – Полтава, 1991. – 192 с.

1992 р.

Під Полтавою (с. Степанівка) введено в дію першу чергу радіотелескопа «УРАН-2». Він є складовою системи радіоінтерферометрів «УРАН», сконструйованих ученими різних установ НАН України, у тому числі й Полтавською гравіметричною обсерваторією. Цю розробку віднесено до національного надбання.

Див.: Національна академія наук України 1918–2008: до 90-річчя від дня заснування. – К.: Вид-во КММ, 2008. – 624 с.

1992 р.

Унікальну пам'ятку археології Більське городище почала вивчати спільна експедиція Інституту археології АН України та Німецького науково-дослідного товариства під керівництвом доктора історичних наук В. Ю. Мурзіна і професора, доктора археології, іноземного члена АН України Ренати Ролле.

Див.: Мурзін В. Ю., Ролле Р., Супруненко О. Б. Більське Городище / відп. ред. С. Д. Крижицький. – К. – Гамбург – Полтава: Археологія, 1999. – 102 с.

1992 р.

У Полтаві на базі Полтавського сільськогосподарського інституту з 3 по 6 березня проходив VI з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова. Його робота здійснювалась під орудою президента товариства, академіка АН УРСР В. В. Моргуна. Від імені учасників з'їзду він посадив магнолію на пам'ять про М. І. Вавилова у його меморіальному парку на території Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції.

Див.: Майорчик В. Рада генетиків // Зоря Полтавщини. – 1992. – 5 берез. – С. 3.

1992 р.

Обласна газета «Край» опублікувала 6 березня цього року доповідь (скорочений варіант) академіка АН УРСР В. В. Моргуна, з якою він виступив на VI з'їзді Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова у Полтаві як його президент.

Див.: [Моргун В. В.] Досягнуте – не межа // Край. – 1992. – 6 берез. – С. 2.

1992 р.

З отриманням Україною незалежності й розбудовою Академії аграрних наук за розпорядженням Кабміну України у квітні у с. Березоточа на базі Української зональної дослідної станції лікарських рослин створено Інститут лікарських рослин Української академії аграрних наук. Її президент, академік НАН України О. О. Созінов був одним із фундаторів цієї установи.

Див.: Горбань А. Т., Іванов В. Б., Самородов В. М. та ін. Інститут лікарських рослин Української академії аграрних наук. Столітня 80-річної історії. – Полтава: ІВА «Астрей», 1996. – 28 с.

1992 р.

У травні на базі Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка Комісією Верховної Ради України з питань культури та духовного відродження спільно з Інститутами АН України (історії України; філософії; політології і міжнародних відносин) проведено Всеукраїнську наукову конференцію «Релігійна традиція в духовному відродженні України». У її роботі взяли участь і виступили академіки АН України Ю. Ю. Кондуфор та П. Т. Тронько.

Див.: Релігійна традиція в духовному відродженні України: матеріали Всеукр. наук. конф. – Полтава, 1992. – 190 с.

1992 р.

Інститут мовознавства імені О. О. Потебні АН України разом із Полтавським державним педагогічним інститутом імені В. Г. Короленка на базі цього вишу провели Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Сучасні аспекти дослідження граматики української мови і лінгвометодичні основи викладання шкільного курсу» та видали збірку її тез.

Див.: Сучасні аспекти дослідження граматики української мови і лінгвометодичні основи викладання шкільного курсу: тези Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 1992. – 136 с.

1992 р.

Під грифом АН України та її Інституту історії наприкінці 1992 в Полтаві побачив світ збірник «Реабілітовані історією». До його редакційної колегії увійшли академіки Ю. Ю. Кондуфор та П. Т. Тронько (відповідальний редактор, автор вступного слова).

Див.: Реабілітовані історією. – К. – Полтава: Рідний край, 1992. – 401 с.

1992 р.

Почала свою роботу Полтавська експедиція Інституту археології НАН України і Лабораторії охоронних археологічних до-

сліджень Міністерства культури України. За час своєї діяльності (до 1994 включно) вона дослідила 7 курганів IV–III тисячоліть до н. е., розташованих на лівому березі р. Псел, у зоні кар'єру Полтавського гірничо-збагачувального комбінату в м. Комсомольськ.

Див.: Шилов Ю. А. Арийские святилища и курганы из устья Псла. – Полтава, 1995. – С. 37–41.

1992 р.

На початку грудня в Полтаві Інститут філософії АН України і Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка провели на базі педінституту Міжнародну наукову конференцію «Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI–XVIII ст.», присвячену 270-літтю від дня народження Г. С. Сковороди, та видали в Полтаві її матеріали.

Див.: Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI–XVIII ст.: матеріали VIII Міжнародн. наук. конф., присвяченої 270-літтю від дня народження Г. С. Сковороди. – Полтава, [1992] – 126 с.

1993 р.

За допомоги Комісії Академії наук УРСР по розробці наукової спадщини В. І. Вернадського при Шишацькій середній школі його імені створено музей першого президента Академії та екологічну лабораторію. 27 травня 1993 відбулось їх урочисте відкриття за участі академіків К. М. Ситника та Ю. О. Митропольського. В оформлення меморіальної частини музею значний внесок зробила Центральна наукова бібліотека імені В. І. Вернадського АН УРСР. Тематичне наповнення розробили науковці різних академічних інститутів. Обладнання для екологічної лабораторії передане з фондів інститутів АН УРСР: ботаніки; геологічних наук; геохімії і фізики мінералів.

Див.: Відкрито музей В. І. Вернадського // Сільське життя. – 1993. – 29 трав. – С. 1.

1993 р.

У липні в Полтаві створено філіал Північно-Східного наукового центру Академії наук України. Він узяв на себе роль

посередника між наукою і виробництвом: буде допомагати науковцям знаходити замовників, а виробникам кваліфіковано вирішувати їхні науково-технічні та економічні проблеми. Виконавчим директором філіалу призначено М. А. Турчина.

Див.: Остапець Л. Філіал центру починає діяти // Зоря Полтавщини. – 1993. – 6 лип. – С. 2.

1993 р.

Влітку за сприяння міського голови Полтави А. Т. Кукоби науковці Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка АН України та Національного дендропарку «Софіївка» АН України відвідали Всесвітню виставку «Ехро-93» у Німеччині (м. Штутгарт), де оглянули створений за їх участю Сад України. Серед членів делегації були директори згаданих установ, члени-кореспонденти НАНУ Т. М. Червченко та І. С. Косенко.

1993 р.

9–10 червня за участі провідних ботанічних садів та дендропарків АН України в Полтаві, на базі Полтавського сільськогосподарського інституту проходили наукові читання на честь 100-річчя Устимівського дендропарку. Вітання їх учасникам надіслала голова Ради ботанічних садів України, директор Центрального ботанічного саду імені М. М. Гришка АН України Т. М. Червченко. Представники садів та парків передали саджанці магнолій, з яких було закладено Сад магнолій.

Див.: Покотило В. Квітуй, перлино України! // Зоря Придніпров'я. – 1993. – 16 черв. – С. 1.

1993 р.

Від цього року і понині науковці Інституту археології НАН України проводять дослідження Гінцівської пізньопалеолітичної стоянки в Лубенському районі. Вони довели її унікальність як надбаня світового рівня. Беззмінним керівником Гінцівської археологічної експедиції є кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту археології НАН України Людмила Яковлева.

Див.: Антоненко Ю. Гінцівська стоянка – для сучасників і поколінь! // Лубенщина. – 2018. – 24 серп. – С. 4.

1993 р.

Інститут філософії АН України спільно з Полтавським державним педагогічним інститутом імені В. Г. Короленка та Полтавським науковим товариством краєзнавців провів у Полтаві Всеукраїнську наукову конференцію «Національна ідея в духовній культурі України XIX – XX ст.».

Див.: Національна ідея в духовній культурі України XIX – XX ст.: матеріали Всеукр. наук. конф. – Полтава, 1993. – 155 с.

1993 р.

У листопаді в Полтаві проведено VIII Міжнародну наукову конференцію «Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI–XVIII ст.», присвячену 270-літтю від дня народження Г. С. Сковороди. Її організували Інститут філософії АН України та Полтавський педагогічний інститут імені В. Г. Короленка. До початку роботи конференції було видано її матеріали.

Див.: Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян XI–XVIII ст.: матеріали VIII Міжнар. конф., присвяченої 270-літтю від дня народження Г. С. Сковороди. – Полтава, [1993]. – 126 с.

1994 р.

Під грифом Інституту історії України АН України та за редакцією академіка АН України П. Т. Тронька в Полтаві побачила світ книга О. Нестулі «Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні (доба Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії)».

Див.: Нестуля О. Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні (доба Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії). – К. – Полтава, 1994. – 240 с.

1994 р.

Експедиція Інституту археології НАН України та Німецького науково-дослідного товариства (керівники – В. Ю. Мурзін та Р. Ролле) у тісній взаємодії з харківськими та полтавськими колегами продовжила вивчення Більського городища й курганних некрополів, що його оточують.

Див.: Мурзін В. Ю., Ролле Р. Спільні дослідження археологів України та Німеччини у Більському // Полтавський археологічний збірник. – Полтава, 1995. – Ч. 3. – С. 50–56.

1994 р.

16 – 18 червня у Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка проходила Всеукраїнська наукова конференція «Православ'я і культура: історія та сучасність». Разом із цим вишем її організували Інститут історії України АН України, Інститут філософії АН України та Полтавське наукове товариство краєзнавців. До початку конференції було видано збірку її матеріалів.

Див.: Православ'я і культура: історія та сучасність: матеріали Всеукр. наук. конф. 16 – 18 черв. 1994 р. – Полтава, 1994. – 213 с.

1994 р.

7-го вересня у Полтавському педагогічному інституті імені В. Г. Короленка розпочала роботу Міжнародна наукова конференція «Спадщина Івана Котляревського в Українському і світовому культурному контексті». Крім педагогічного інституту, серед її організаторів були науковці Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. Із цікавими доповідями виступили академік НАН України Л. М. Новиченко та член-кореспондент НАН України Г. Д. Вервес.

Див.: Як той «орел могучий» // Зоря Полтавщини. – 1994. – 8 верес. – С. 2.

1995 р.

Директор Інституту народознавства НАН України С. Павлюк дав згоду на проведення першої спільної експедиції науковців очолювального ним інституту та співробітників Національного музею-заповідника українського гончарства у смт Опішне до гончарних осередків Полтавської, Кіровоградської та Черкаської областей.

Див.: Івашків Г., Козача С. Сучасний стан і перспективи розвитку гончарного промислу Полтавщини, Кіровоградщини, Чер-

кащини // Українське гончарство: нац. культурологічний щорічник. – 1994. – Кн. – 4. – С. 80–90.

1996 р.

У кінці січня до с. Михайлики Шишацького р-ну прибув член-кореспондент НАН України С. І. Дорогунцов. Тут він вручив керівнику місцевого акціонерного товариства «Обрій» С. С. Антонцю диплом дійсного члена (академіка) Української екологічної академії наук за особливий внесок у розвиток української агроєкології.

Див.: Здоровило П. Герой-академік // Молода громада. – 1996. – 9 лют. – С. 1 : фото.

1996 р.

Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України, Центр «Український дім» при Кабміні України, Полтавський педагогічний інститут імені В. Г. Короленка і Слов'янський клуб провели в Полтаві (14 – 16 травня) Міжнародну науково-практичну конференцію «Слов'янська культура: здобутки і втрати», видали матеріали її праць.

Див.: Слов'янська культура: здобутки і втрати: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (14 – 16 трав. 1996 р.). Т. 1. – Полтава, 1996.

1996 р.

За участі Інституту археології НАН України у м. Полтава та с. Більськ Котелевського р-ну з 22 по 24 травня проходила Міжнародна наукова конференція «Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи». До початку її відкриття в Полтаві видано однойменну збірку матеріалів. Передмову до неї написав віце-президент НАН України, її академік та директор Інституту археології НАН України П. П. Толочко.

Див.: Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи: зб. наук. пр. міжнар. наук. конф. м. Полтава – с. Більськ, 22 – 24 травня. – 1996 / за ред. О. Б. Супрунєнка. – Полтава: Археологія, 1996. – 408 с.

1997 р.

15 – 18 квітня у Полтаві проходила Всеукраїнська наукова конференція «IV Гоголівські читання». У ній брали участь провідні вчені Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. З доповіддю про спадщину Миколи Гоголя та її роль у розвитку літератури виступила доктор філософських наук, член-кореспондент НАН України Н. Крутікова.

Див.: Хоменко Н. IV Гоголівські читання // Вісник Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка: зб. наук. пр. Серія: Філологічні науки. – Полтава, 1998. – Вип. 1. – С. 219 – 220.

1997 р.

Під проводом академіка НАН України, директора Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного НАН України К. М. Ситника в Полтаві на базі Полтавського сільськогосподарського інституту в кінці травня (29–30) проходив X з'їзд Українського ботанічного товариства. Серед його учасників були відомі вчені: академік НАНУ М. А. Голубець, члени-кореспонденти НАНУ А. П. Травлеєв та Т. М. Черевченко. Разом вони підготували збірку матеріалів з'їзду «Проблеми ботаніки і мікології на порозі третього тисячоліття», яку видано до відкриття наукового форуму.

Див.: Самородов В. М. Ботаніки України зберуться у Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1997. – 28 трав. – С. 2: фото.

1997 р.

За участь у циклі робіт «Розробка принципів наддалекої низькочастотної інтерферометрії, створення української мережі радіоінтерферометрів для космічних досліджень і спостережень на ній» група науковців установ НАН України, серед яких були і співробітники Полтавської гравіметричної обсерваторії Інституту геофізики імені С. І. Субботіна НАН України В. Г. Булацен та А. І. Браженко, удостоєні Державної премії України в галузі науки і техніки.

Див.: Полтавська гравіметрична обсерваторія Інституту геофізики імені С. І. Субботіна НАН України // Регіональні Перспективи. – 1999. – № 2 – 3. – С. 116.

1997 р.

Восени у Києві під грифом НАН України та Українського мовно-інформаційного фонду побачила світ монографія полтавського науковця М. І. Степаненка «Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення».

Див.: Степаненко М. І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення. – К., 1997. – 217 с.

1997 р.

У грудні в Полтаві побачило світ нове наукове видання «Археологічний літопис Лівобережної України». До його редколегії увійшли співробітники Інституту археології НАН України: академік НАНУ Петро Толочко та доктор історичних наук Олександр Моця. Журнал виходив упродовж 12 років, набувши великої популярності та знаковості серед археологічної та пам'яткоохоронної спільноти України.

Див.: «Археологічний літопис...» – це здорово // Молода громада. – 1998. – 20 берез. – С. 1.

1997 р.

Наприкінці грудня світ побачила монографія полтавської дослідниці О. М. Байрак «Конспект флори Лівобережного Придніпров'я. Судинні рослини». До друку вона була затверджена вченою радою Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного НАН України. Її відповідальний редактор – провідний науковий співробітник цього інституту – С. Л. Мосякін.

Див.: Самородов В. Все про флору Полтавщини // Зоря Полтавщини. – 1998. – 10 берез. – С. 4.

1998 р.

На базі Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка наприкінці року утворено Полтавський регіональний осередок Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України. Разом вони ініціювали видання при виші наукового фахового збірника «Історична пам'ять».

Див.: Тронько П. Т. Авторам і читачам «Історичної пам'яті» // Історична пам'ять. – 1998. – № 1. – С. 5.

1998 р.

Академік НАН України П. Т. Тронько та її члени-кореспонденти В. І. Наулко й П. С. Сохань підтримали пропозицію ректорату Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка про заснування при виші наукового збірника «Історична пам'ять» та від 1999 увійшли до складу його редакційної колегії. До першого числа часопису академік П. Т. Тронько написав вступне слово.

Див.: Історична пам'ять. Редакційна колегія // Історична пам'ять. – 1998. – № 1. – С. 1.

1998 р.

Під грифом Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного НАН України навесні 1998 вийшла монографія О. М. Байрак, С. В. Гапон та А. А. Леванець «Безсудинні рослини Лівобережного Лісостепу України (грунтові водорості, лишайники, мохоподібні)». Книгу присвячено пам'яті члена-кореспондента НАН України А. М. Окснера на вшанування його важливого внеску в ліхенологію та вітчизняну ботаніку.

Див.: Байрак О. М., Гапон С. В., Леванець А. А. Безсудинні рослини Лівобережного Лісостепу України (грунтові водорості, лишайники, мохоподібні). – Полтава: Верстка, 1998. – 160 с.

1998 р.

Влітку в Києві під грифом НАН України та Українського мовно-інформаційного фонду побачила світ монографія полтавського науковця М. І. Степаненка «Історія української мови».

Див.: Степаненко М. І. Історія української мови. – К., 1998. – 119 с.

1998 р.

У роботі Міжнародної науково-практичної конференції «Іван Котляревський і світова культура» з нагоди 200-річчя «Енеїди», яка з 9 по 10 вересня 1998 проходила в Полтавському

педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, брав участь академік НАН України М. Г. Жулинський. Учений виступав із вітальним словом та доповіддю, оглянув місця, пов'язані із життям першого поета України.

Див.: Віцєня Л. Тільки слава сонцем засіяла // Зоря Полтавщини. – 1998. – 11 верес. – С. 2: фото.

1998 р.

До 825-річчя від дня першої літописної згадки про Полтаву під грифом Інституту археології НАН України та за редакторством його директора – академіка НАН України П. П. Толочка побачила світ монографія О. Б. Супруненко «На землі Полтавській: пам'ятки археології Полтави та околиць».

Див.: Супруненко О. Б. На землі Полтавській: пам'ятки археології Полтави та околиць. – Полтава: Археологія, 1998. – 167 с.

1999 р.

У липні Інститутом філософії НАН України спільно з кафедрою філософії Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка засновано науково-теоретичний часопис «Філософські обрії».

Див.: Редакційна колегія // Філософські обрії. – 1999. – № 1–2. – С. 1.

1999 р.

Під грифом Інституту археології НАН України та за науковою редакцією члена-кореспондента НАН України С. Д. Крижицького в Полтаві видана монографія В. Мурзіна, Р. Ролле, О. Супруненко «Більське городище». Вона висвітлює деякі результати археологічних досліджень унікальної пам'ятки одного з найбільших городищ Європи доби раннього залізного віку, здійснених у 1992–1998 спільною українсько-німецькою експедицією Інституту археології НАН України та полтавськими науковцями.

Див.: Мурзін В. Ю., Ролле Р., Супруненко О. Б. Більське городище / відп. ред. С. Д. Крижицький. – К.– Гамбург – Полтава: Археологія, 1999. – 102 с.

1999 р.

17 березня директор Інституту народознавства НАН України С. Павлюк звернувся до голови Полтавської облдержадміністрації та начальника Управління культури Полтавської облдержадміністрації з листами «Про створення Інституту керамології в Опішному». У них науковець просить розглянути й позитивно вирішити пропозицію про створення в Опішному на базі Науково-дослідного центру українського гончарства Інституту керамології на правах відділення Інституту народознавства.

Див.: Пошивайло О. Українська академічна керамологія ХХІ сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужиток, майбутній поступ. Кн. 1 (2001–2005). – Опішне: Укр. народознавство, 2007. – С. 247–249: фото.

1999 р.

29 квітня у Полтаві підписано договір про науково-технічне співробітництво між Полтавською обласною адміністрацією і Північно-Східним науковим центром НАН України, який координує діяльність академічної, галузевої та вузівської науки в інтересах розвитку Полтавщини, Харківщини і Сумщини. Мета договору – максимально використати науково-технічний потенціал регіону для вирішення соціально-економічних проблем Полтавщини. Договір підписали голова Полтавської облдержадміністрації і голова Північно-Східного наукового центру, академік НАН України В. Семиноженко.

Див.: Договір про науково-технічне співробітництво // Світ. – 1999. – № 16. – Квіт. – С. 4.

1999 р.

13 – 14 травня в Полтаві працювала Всеукраїнська науково-практична конференція з нагоди 150-річчя від дня народження Панаса Мирного. Її організували Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка, Полтавський обласний інститут післядипломної освіти та Управління культури Полтавської облдержадміністрації. Серед її учасників – велика група науковців Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України.

Див.: Мелешко В. «Панас Мирний і літературний процес»:

наук.-практ. конф. // Зб. наук. пр. Полтавського держ. пед. ін-ту ім. В. Г. Короленка. Серія: Філологічні науки. – 1999. – Вип. 6. – С. 215 – 217.

1999 р.

Віце-президент НАН України, директор Інституту археології НАНУ, академік НАНУ П. П. Толочко направив місцевій владі історичну довідку, у якій обґрунтував 1100-річчя існування Полтави за даними археологічних досліджень як форпосту прикордонних земель Київської Русі.

Див.: Толочко П. Про 1100-літній вік Полтави // Полтавський археологічний збірник. – Полтава, 1999. – С. 5–6.

1999 р.

Учена рада Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка своїм рішенням від 28 жовтня затвердила до друку нове науково-публіцистичне художньо-літературне видання «Рідний край». До редакційної ради увійшли академіки НАН України Микола Жулинський та Петро Хропко, член-кореспондент Григорій Сивокінь, доктор філологічних наук Світлана Єрмоленко.

Див.: «Рідний край». Члени редакційної ради // Рідний край. – 1999. – № 1. – С. 2 обклад.

1999 р.

Урядовою телеграмою поет-академік Б. І. Олійник привітав мовників Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка: «Дорогі мої земляки. Самим фактом відродження альманаху «Рідний край», на якому сяють одсвіти Панаса Мирного і Олени Пчілки – наших великих предтеч – ви ще раз потвердили, що Полтавщина була, є і буде осердям духовної енергії України. Хай вашому альманаху стелиться дорога решетилівськими рушниками до сердець читачів. Од серця – Ваш Борис Олійник».

Див.: Урядова телеграма // Рідний край. – 1999. – № 1. – С. 3.

1999 р.

В опішнянському видавництві «Українське народознавство»

побачило світ двотомне видання «Українці: історико-етнографічна монографія». До його редакційної ради увійшли академіки НАН України Микола Жулинський, Всеволод Наулко та Володимир Семиноженко. Серед авторів – провідні науковці шести інститутів НАН України.

Див.: Українці: історико-етнографічна монографія у двох книгах. – Опішне: Українське народознавство, 1999. – Кн. 1. – 528 с.; Кн. 2. – 580 с.

1999 р.

У грудні Інститут археології НАН України разом із Полтавською облдержадміністрацією та її Центром охорони та досліджень пам'яток археології видали збірку наукових праць «Християнські старожитності Лівобережної України», присвятивши її 2000-літтю християнства.

Див.: Християнські старожитності Лівобережної України: зб. наук. пр. / відп. ред. О. Б. Супруненко. – Полтава: Археологія, 1999. – 184 с.

2000 р.

26 травня в Полтаві на базі Полтавського технічного університету імені Юрія Кондратюка відкрився філіал Північно-Східного наукового центру Національної академії наук та Міністерства освіти і науки України. Його мета – використати потенціал Центру задля соціально-економічного розвитку Полтавщини. Очолив його ректор технічного університету, професор В. О. Онищенко. В урочистостях узяв участь академік НАН України В. Семиноженко.

Див.: У Полтаві відкрито філіал Північно-Східного наукового центру // Світ. – 2000. – № 21. – 22 черв. – С. 3: фото.

2000 р.

19 липня академік НАН України П. Т. Тронько оглянув розбудову Державного літературно-меморіального музею-садиби Олесья Гончара в с. Сухій Кобеляцького р-ну Полтавської обл. Він подарував для поповнення його експозиції «Кобзар», вазу і медаль до 150-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка та сім ікон.

Див.: Степаненко М., Бондаревська Т. «Уклін хаті, де виростав Олесь, великий син України» (Із життя Державного літературно-меморіального музею-садиби Олесья Гончара в селі Сухій) // Рідний край. – 2008. – № 1. – С. 168 – 185: фото.

2000 р.

У вересні Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України, Полтавське відділення Українського ботанічного товариства та Полтавський сільськогосподарський інститут провели на базі цього вишу 12-у Міжнародну наукову конференцію «Вивчення онтогенезу рослин природних і культурних флор у ботанічних закладах і дендропарках Євразії». У її роботі взяли участь науковці 7 науково-дослідних інститутів НАН України. До початку конференції у Полтаві видано її матеріали. До їх редакційної колегії увійшла член-кореспондент НАН України Т. М. Черевченко.

Див.: Вивчення онтогенезу рослин природних і культурних флор у ботанічних закладах і дендропарках Євразії: матеріали 12-ї Міжнародн. наук. конф. – Полтава, 2000. – 380 с.

2000 р.

23 листопада на базі Науково-дослідного центру Українського гончарства Національного музею-заповідника в смт Опішне Зіньківського р-ну Полтавської обл. рішенням Президії НАН України та Полтавської облдержадміністрації засновано нову академічну наукову установу – Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України.

Див.: Визір Н. Ф. Керамології відділення Інституту народознавства НАНУ // Енциклопедія Сучасної України. Т 12: Кал–Киї. – К., 2012. – С. 601 – 602.

2000 р.

Під проводом Інституту археології НАН України та за науковою редакцією його директора, академіка П. П. Толочка світ побачила праця полтавського дослідника О. Б. Супруненка «Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): монографія».

Див.: Супруненко О. Б. *Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): монографія.* – К. – Полтава: Археологія, 2000. – 392 с.

2000 р.

Під грифом Інституту археології НАН України, Полтавського державного педагогічного університету В. Г. Короленка та Центру охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації в Полтаві вийшла друком монографія П. Я. Гавриша «Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Припсілля)».

Див.: Гавриш П. Я. *Племена скіфського часу в лісостепу Дніпровського Лівобережжя (за матеріалами Припсілля): монографія.* – Полтава: Археологія, 2000. – 232 с.

2000 р.

Під час обстеження дендрофлори парку Полтавського сільськогосподарського інституту доктор біологічних наук, професор, директор Національного дендропарку «Софіївка» НДІ НАН України І. С. Косенко вперше виділив і описав нову форму ліщини ведмежої «Полтавська», цінної для садово-паркового будівництва.

Див.: Косенко І. С. *Історія інтродукції, введення в культуру ліщин в Україні та створення їх колекції в Національному дендрологічному парку «Софіївка» НАН України // Автохтонні та інтродуковані рослини в Україні: зб. наук. пр. Вип. 1. – НДП «Софіївка», 2005. – 131–132.*

2001 р.

Доценти Полтавської державної аграрної академії В. М. Самородов та С. В. Поспелов удостоєні премії імені Л. П. Симиренка НАН України за цикл робіт «Інтродукція видів роду *Echinacea*». На загальних зборах НАН України премію вручив Президент НАНУ – академік Б. Є. Патон.

Див.: Палій В. М., Храмов Ю. О. *Національна академія наук України 1918–2013. Персональний склад.* – 6-е вид., доп. і випр. – К.: Фенікс, 2013. – 444 с.

2001 р.

До складу наглядової ради Національного музею-заповідника українського гончарства в смт Опішне, затвердженої розпорядженням Кабміну України від 11 липня 2001, увійшли академіки НАН України Б. І. Олійник та П. П. Толочко, член-кореспондент НАН України С. П. Павлюк.

Див.: *Склад наглядової ради Національного музею-заповідника українського гончарства // Український керамологічний журнал.* – 2002. – № 1. – С. 154.

2001 р.

3 серпня почав виходити часопис «Український керамологічний журнал». Його заснували Інститут народознавства НАН України та Національний музей-заповідник українського гончарства в смт Опішне. До редакційної колегії нового видання увійшли академік НАН України Петро Толочко та члени-кореспонденти НАН України Всеволод Наулко і Степан Павлюк.

Див.: Ханко В. *З'ява нового журналу // Український керамологічний журнал.* – 2002. – № 1. – С. 155–156.

2001 р.

Всеукраїнські наукові читання на честь академіка М. М. Гришка 24 – 25 вересня пройшли в Полтаві на базі Полтавської державної аграрної академії та Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка. Разом із цими вишами їх започаткували і науковці Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України. На читаннях були присутні діти вченого – Галина Миколаївна та Юрій Миколайович Гришки. Під час читань відкрито меморіальну стелу академіку М. М. Гришку. До початку читань вийшли їхні матеріали за редакцією члена-кореспондента НАН України Т. М. Черевченко.

Див.: Дениско Т. *«Академік яснозорий у мрії з нами поляна» // Зоря Полтавщини.* – 2001. – 28 верес. – С. 3: фото.

2001 р.

Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України і Національний музей-заповідник українського гончарства в смт Опішне започаткували видання «Українська

керамологія: Національний науковий щорічник». До його редколегії увійшли академік НАН України Петро Толочко та члени-кореспонденти НАН України Всеволод Наулко та Степан Павлюк.

Див.: Українська керамологія: Національний щорічник // Український керамологічний журнал. – 2001. – № 2. – С. 152.

2001 р.

У грудні за участю комісії Національної академії наук України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського (голова – академік К. М. Ситник) в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка проведено Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію «Науково-педагогічна спадщина академіка В. І. Вернадського як планетарне явище». Голова комісії надіслав її учасникам вітального листа, увійшов до складу редакційної колегії однієї збірки матеріалів конференції.

Див.: Науково-педагогічна спадщина академіка В. І. Вернадського як планетарне явище: Матеріали Всеукр. студентської наук.-практ. конф. – Полтава, 2001. – 184 с.

2001 р.

Кафедра української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка спільно з Інститутом мовознавства імені О. О. Потебні НАН України провела наукову конференцію «Актуальні проблеми граматики української мови».

Див.: Інститут української мови НАН України // Полтавіка. Полтавська енциклопедія у 12 тт. / гол. ред. О. А. Білоусько. Т. 6: Освіта і наука. Кн. 1: Абаза – Крекотень. – Полтава: ПЦ «Мозайка», 2017. – С. 1244.

2002 р.

За ініціативою академіка НАН України К. М. Ситника Верховна Рада України прийняла Постанову №3069-III-від 7.02.2002 «Про відновлення будинку та маєтку В. І. Вернадського у смт Шишаки Полтавської області та створення там меморіального музею вченого».

Див.: Губарь В. М., Лавров В. В. Дача Вернадских на Бутовой горе около Шишак: поиски и находки // Состояние современной строительной науки. – 2013: сб. научн. тр. – Полтава, 2013. – С. 132–138.

2002 р.

У листі від 2 серпня академік НАН України К. М. Ситник, голова Комісії академії з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського, звернувся до краєзнавця із Шишак В. В. Хурси з пропозицією взяти участь у роботі комісії. Крім цього, академік пропонував В. В. Хурсі підготувати путівник музеєм В. І. Вернадського при Шишацькій школі, висвітлити діяльність академіків О. Богомольця та Ю. Митропольського, які жили і творили на Шишаччині.

Див.: Хурса В. В. Вернадський у Шишаках. – Полтава – Шишаки, 2008. – 240 с.

2002 р.

У серпні Президія НАН України, зацікавлена в розбудові Інституту керамології – відділення Інституту народознавства України в смт Опішне, ухвалила рішення надати установі права юридичної особи з безпосереднім підпорядкуванням її Відділенню літератури, мови та мистецтвознавства НАН України. Це стало можливим завдяки пропозиції члена-кореспондента НАН України Степана Павлюка. Її підтримали президент НАН України, академік Борис Патон, 1-й віце-президент академії – академік Іван Курас і академік-секретар відділення – академік Іван Дзюба.

Див.: Пошивайло О., Овчаренко Л. Інститут керамології – відділення інституту народознавства НАН України в 2002 році // Український керамологічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 137 – 140.

2002 р.

Знані фітобіологи – академіки НАН України В. В. Моргун, О. О. Созінов та член-кореспондент НАН України Т. М. Червченко надіслали вітальні листи ректору Полтавської державної аграрної академії з нагоди відкриття тут 26 листопада

пам'ятника академіку М. І. Вавилову. На урочистості з цієї нагоди прибув академік НАН України К. М. Ситник, якому було надано право відкрити монумент і виступити з промовою на мітингу.

Див.: Писаренко В. М., Опара М. М., Самородов В. М. М. І. Вавилову вклонилася в шані Україна // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2003. – № 5. – С. 32–34: фото.

2003 р.

До складу редколегії часопису «Український керамологічний журнал» від січня 2003 увійшли академіки НАН України І. Дзюба та І. Курас, член-кореспондент НАН України Г. Скрипник.

Див.: Редакційна колегія // Український керамологічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 1.

2003 р.

У березні за участю Комісії Національної академії наук України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського (голова – академік К. М. Ситник) у Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка проведено Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію «Академік В. І. Вернадський і світ у третьому тисячолітті». До початку конференції видано одноіменний збірник матеріалів.

Див.: Академік В. І. Вернадський і світ у третьому тисячолітті: матеріали Всеукр. студентської наук.-практ. конф. – Полтава, 2003. – 316 с.

2003 р.

У червні 2003 в Полтаві підписана угода про співробітництво між Північно-Східним науковим центром НАН України, його Полтавською філією і Полтавською облдержадміністрацією. Від НАН України виступив академік В. Семиноженко.

Див.: Вчені й полтавська регіональна влада домовилися про співробітництво // Вечірня Полтава. – 2003. – 5 черв. – С. 1.

2003 р.

18–19 вересня Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН

України, Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка та Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського провели в Полтаві Міжнародну науково-практичну конференцію «Іван Котляревський та українська культура XIX–XX ст.», присвячену 100-річчю відкриття пам'ятника класикові української літератури І. П. Котляревському. Цікавими і змістовними були доповіді академіка НАН України М. Жулинського та членів-кореспондентів академії Т. Гундорової і Г. Сивоколя. Усі вони брали участь у відкритті в педагогічному університеті аудиторії І. П. Котляревського.

Див.: Ляшенко О. Конференція у Полтаві // Слово і Час. – 2003. – № 11. – С. 91.

2003 р.

Старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України Д. Вирський видав монографію «Кременчук 1917–1919 рр.: провінційні образи революції».

Див.: Вирський Д. Кременчук 1917 – 1919 рр.: провінційні образи революції. – К., 2003. – 96 с.

2004 р.

3 березня Президія Національної академії наук України присудила премію імені В. Я. Юр'єва доктору біологічних наук, професору Полтавської державної аграрної академії М. М. Чекаліну за монографію «Генетические основы селекции зернобобовых культур на устойчивость к патогенам».

Див.: Палій В. М., Храмов Ю. О. Національна академія наук України 1918–2013. Персональний склад. 6-е вид., доп. і випр. – К.: Фенікс, 2013. – 444 с.

2004 р.

23–24 березня Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка спільно з Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України та Управлінням культури Полтавської облдержадміністрації провели в Полтаві VII Гоголівські читання. Серед учасників – 106 науковців (20 докторів наук і 68 кандидатів наук) із чотирьох країн світу.

Див.: Ніколенко О. М. VII Гоголівські читання // Зб. наук. пр. Полтавського держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Серія: Філологічні науки. Вип. 1. – 2005. – С. 279–280.

2004 р.

За спільною участю науковців Інституту археології НАН України, Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, Кременчуцького краєзнавчого музею вийшла монографія «Старожитності Кременчука: Археологічні пам'ятки території та округи міста».

Див.: Старожитності Кременчука: Археологічні пам'ятки території та округи міста / О. Б. Супруненко, І. М. Кулатова, К. М. Мироненко, І. В. Кракало, О. В. Тітков. – Полтава – Кременчук: Археологія, Автограф, 2004. – 160 с.

2005 р.

14–16 вересня в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка була проведена Міжнародна наукова конференція «Релігія і церква в історії України». В її організації взяли участь науковці відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

Див.: Релігія і церква в історії України: зб. матеріалів Міжнародн. наук. конф. – Полтава: АСМІ, 2006. – 556 с.

2006 р.

5 – 6 квітня на базі Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка відбулася Міжнародна наукова конференція «VIII-і Гоголівські читання». Її співорганізатором виступив Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, його директор, академік М. Г. Жулинський, надіслав вітальну телеграму учасникам конференції.

Див.: Ніколенко О. VIII-і Гоголівські читання // Рідний край. – 2006. – № 1. – С. 175–176.

2006 р.

У липні в плавнях біля Кременчука розпочала роботу експедиція Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного НАН

України для підготовки еколого-економічного обґрунтування створення Національного природного парку «Кременчуцькі плавні».

Див.: Передати нащадкам. Екологічне краєзнавство: наук.-популярні розповіді. – Полтава: Верстка, 2006. – 306 с.

2007 р.

За цикл робіт «Створення генофонду і селекція м'яти перцевої» науковий співробітник Дослідної станції лікарських рослин Л. П. Шелудько удостоєна премії імені Л. П. Симиренка НАН України.

Див.: Палій В. М., Храмов Ю. О. Національна академія наук України 1918–2013. Персональний склад, 6-е вид., доп. і випр. – К.: Фенікс, 2013. – 444 с.

2007 р.

У червні побачив світ біобібліографічний покажчик праць знаного полтавського культуролога і краєзнавця П. П. Ротача. Видання рекомендувала до друку вчена рада Інституту історії України НАН України. Його директор – академік В. А. Смолій – став відповідальним редактором книги. Передне слово написав академік НАН України П. Т. Тронько.

Див.: Ротач Петро Петрович: біобібліографічний покажчик / відп. ред. С. І. Білокінь. – К., 2007. – 243 с.

2007 р.

У липні за редакцією директора Національного парку «Софіївка» НАН України, члена-кореспондента НАН України І. С. Косенка побачила світ монографія полтавських науковців О. М. Байрак, В. М. Самородова і Т. В. Панасенко «Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку».

Див.: Байрак О. М., Самородов В. М., Панасенко Т. В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. – Полтава: Верстка, 2007. – 268 с.

2007 р.

Академіки НАН України В. А. Смолій та П. Т. Тронько на-

діслали привітання учасникам Всеукраїнської конференції «Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку», яка проходила у м. Полтава 19 вересня з нагоди 70-річчя утворення Полтавської області.

Див.: Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку: зб. матеріалів Всеукр. наук. конф. 19 верес. 2007 р. – Полтава, 2007. – 162 с.

2007 р.

19 жовтня Національна академія наук України в особі її президента, академіка Бориса Патона та Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка в особі ректора, професора Володимира Онищенка уклали угоду про співпрацю.

Див.: Угода про співпрацю між Національною академією наук України та Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка // Полтавський Національний Університет. – 2007. – № 13. – Листоп. – С. 1.

2007 р.

У листопаді в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка відбулося розширене засідання вченої ради з нагоди укладення угоди про співробітництво з Національною академією наук України. Почесними гостями стали віце-президент НАН України, її дійсний член А. Г. Наумовець та вчений секретар Відділення фізики й астрономії НАН України Д. Тарашенко. У своєму виступі А. Г. Наумовець зазначив, що в Україні дуже небагато вишів, які мають подібні угоди з НАН України. Після цього сторони обмінялись текстами угоди про співпрацю.

Див.: Ястреба В. Угода про співпрацю між Національною академією наук України та Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка // Полтавський Національний Університет. – 2007. – № 13. – Листоп. – С. 1: фото.

2008 р.

Наприкінці року в Полтаві побачила світ монографія «Вища педагогічна освіта і наука України: сьогодення та перспективи

розвитку. Полтавська область». Науковий консультант видання – академік НАН України П. Т. Толочко, члени редакційної ради – академіки НАН України Л. В. Губерський та В. Г. Кремень, член-кореспондент НАН України В. П. Андрущенко.

Див.: Вища педагогічна освіта і наука України: сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2008. – 476 с.

2008 р.

Від листопада в Кременчуці в новій редакції почала виходити наукова збірка «Захист довкілля від антропогенного навантаження». Її засновниками стали Інститут геохімії навколишнього середовища НАН та МНС України, виконком Кременчуцької міської ради, відділ екологічної безпеки, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна та Кременчуцький державний політехнічний університет імені Михайла Остроградського. До редколегії видання увійшли Е. В. Соботович – академік НАН України (головний редактор), та Г. В. Лисиченко – член-кореспондент НАН України.

Див.: Захист довкілля від антропогенного навантаження. – Вип. 1 (17). – Кременчук, 2008. – 112 с.

2009 р.

14 квітня Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Київський національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова разом із Полтавським педагогічним університетом імені В. Г. Короленка на його базі провели науково-практичну конференцію «Ірраціональне підгрунтя раціональності».

Див.: Ірраціональне підгрунтя раціональності: матеріали учасників Всеукр. наук.-теор. конф. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 318 с.

2009 р.

22 травня Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України спільно із Гадяцькою районною радою та Гадяцькою районною адміністрацією провели наукову конференцію «Олена Пчілка і Гадяч» до 160-річчя від дня народження відомої

вченого, етнографа і громадського діяча. Вітання її учасникам виголосив член-кореспондент НАН України М. М. Сулима, він також виступив під час відкриття кімнати-музею Олени Пчілки в Гадяцькій гімназії.

Див.: Олена Пчілка і Гадяч: наук. зб. – К., 2010. – 95 с.

2009 р

20 – 22 травня в Полтаві пройшла Всеукраїнська наукова конференція «Симон Петлюра в історії та національній пам'яті». Разом із Полтавською обласною державною адміністрацією її організували: Український інститут національної пам'яті, Інститут історії України НАН України та Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. За матеріалами конференції в Києві видано збірник праць.

Див.: Симон Петлюра в історії та національній пам'яті: матеріали Всеукр. наук. конф. (20 – 22 травня 2009 р.). – К.: ПЦ «Фоліант», 2009. – 164 с.

2009 р.

10 червня Полтавською державною аграрною академією на базі цього вишу разом з Інститутом філософії імені Г. С. Сковороди НАН України проведено другі давньоруські історико-філософські читання «Філософські ідеї в культурі Київської Русі», присвячені пам'яті видатного українського філософа В. С. Горського.

Див.: Філософські ідеї в культурі Київської Русі: зб. наук. пр. за матеріалами II давньоруських історико-філософських читань «Філософські ідеї в культурі Київської Русі» (Полтава, 10 черв. 2009 р.). – Полтава, 2009. – 127 с.

2009 р.

Із 16 по 18 грудня в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходила Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». Її проведення обумовлювалось рамками договору між вишем і НАН України. У роботі конференції брали участь академіки НАН України С. В. Волков, В. Т. Грінченко та член-кореспондент НАН Укра-

їни Г. В. Лисиченко. До збірника матеріалів конференції увійшли публікації науковців десяти установ НАН України.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. 16 – 18 груд. 2009 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2009. – 237 с.

2010 р.

10 червня Полтавською державною аграрною академією на базі цього вишу спільно з Інститутом філософії імені Г. С. Сковороди НАН України проведені треті давньоруські історико-філософські читання «Філософські ідеї в культурі Київської Русі», присвячені пам'яті видатного українського філософа В. С. Горського.

Див.: Філософські ідеї в культурі Київської Русі: зб. наук. пр. – Полтава, 2010. – Вип. 3. – 223 с.

2010 р.

16 серпня Центр пам'яткознавства НАН України і Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації провели у м. Комсомольськ 10-й науково-практичний семінар «Охорона та дослідження пам'яток археології». За його матеріалами видано збірник праць.

Див.: Старожитності Лівобережного Подніпров'я: зб. наук. праць за матеріалами 10-го наук.-практ. семінару «Охорона та дослідження пам'яток археології» (м. Комсомольськ, 14 – 16 серп. 2010 р.). – К.: Полтава, 2010. – 140 с.

2010 р.

У жовтні Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка разом із Відділенням релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України провели на базі університету Всеукраїнську наукову конференцію «Актуальні проблеми релігієзнавства», присвячену пам'яті академіка В. О. Пащенко.

Див.: Актуальні проблеми релігієзнавства: зб. наук. статей і матеріалів Всеукр. наук. конф. пам'яті академіка В. О. Пащенко (20 жовт. 2010 р.). – Полтава: ПНПУ, 2011. – 266 с.

2010 р.

З 29 листопада по 2 грудня в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходила III Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». У її роботі брали участь академіки НАН України – С. В. Волков, П. Ф. Гожик, А. Г. Наумовець. До матеріалів конференції увійшли публікації науковців п'яти НДІ НАН України.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. праць за матеріалами III Всеукр. наук.-практ. конф. (29 листоп. – 2 груд. 2010 р.). – Полтава: ПолтНТУ, 2010. – 156 с.

2011 р.

До редколегії науково-теоретичного часопису «Філософські обрії», який від 1999 видається Інститутом філософії НАН України спільно з Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Г. Короленка, увійшли знані вчені-філософи: академік НАН України М. В. Попович та члени-кореспонденти НАН України В. П. Андрущенко і М. І. Михальченко.

Див.: Редакційна колегія // Філософські обрії. – 2011. – № 1. – С. 1.

2011 р.

Президент НАН України академік Б. Є. Патон звернувся з листом (№ 92/497-3 від 09.03.2011 р.) до голови Полтавської облдержадміністрації з проханням про сприяння полтавському Благодійному фонду В. І. Вернадського у вирішенні питань відродження будинку і садиби В. І. Вернадського в селищі Шишаки Полтавської області.

Див.: Губарь В. М., Лавров В. В. Дача Вернадских на Бутовой горе около Шишаки: поиски и находки // Состояние современной строительной науки – 2013: сб. научн. тр. – Полтава, 2013. – С. 132–138.

2011 р.

Голова Комісії НАН України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського, академік А. Г. Загородній звернув-

ся з листом (№ 04-ф від 11.03.2011 р.) до голови Полтавської облдержадміністрації з проханням сприяти полтавському Благодійному фонду В. І. Вернадського у вирішенні питань відродження будинку і садиби В. І. Вернадського в смт Шишаки Полтавської області.

Див.: Губарь В. М., Лавров В. В. Дача Вернадских на Бутовой горе около Шишаки: поиски и находки // Состояние современной строительной науки – 2013: сб. научн. тр. – Полтава, 2013. – С. 132–138.

2011 р.

Інститут археології НАН України, Центр пам'ятокознавства НАН України разом із Центром охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації 14 – 15 квітня провели в Полтаві 11-й регіональний науково-практичний семінар «Охорона та дослідження пам'яток археології». За його матеріалами видано збірник наукових праць.

Див.: Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2011: зб. наук. пр. – К. – Полтава, 2011. – 224 с.

2011 р.

10 червня Полтавською державною аграрною академією на базі цього вишу спільно з Інститутом філософії імені Г. С. Сковороди НАН України проведено IV давньоруські історико-філософські читання «Філософські ідеї в культурі Київської Русі», присвячені пам'яті видатного українського філософа В. С. Горського.

Див.: Філософські ідеї в культурі Київської Русі: зб. наук. пр. – Полтава, 2011. – Вип. 4. – 142 с.

2011 р.

Інститут археології НАН України та її Центр пам'ятокознавства видали в Києві книгу полтавських археологів О. Б. Супруненко і В. В. Шерстюка «Кургани Нижнього Припсілля».

Див.: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Кургани Нижнього Припсілля. – К., 2011. – 472 с.

2011 р.

Центр пам'ятокознавства НАН України видав монографію полтавського археолога О. Б. Супруненка «Фёдоровский идол и курган».

Див.: Супруненко А. Б. Фёдоровский идол и курган. – К. – Полтава, 2011. – 84 с.

2011 р.

8 – 9 грудня в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходила IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». У її роботі брали участь академіки НАН України С. В. Волков, П. Ф. Гожик, А. Г. Наумовець. До матеріалів конференції увійшли публікації науковців восьми установ НДІ НАН України.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. праць за матеріалами IV Всеукр. наук.-практ. конф. (8–9 груд. 2011 р.). – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – 288 с.

2012 р.

20 січня в Полтаві та Шишацькому р-ні побував віце-президент НАН України А. Г. Загородній. В обласному центрі він взяв участь у робочій нараді з питань підготовки до 150-літнього ювілею від дня народження академіка В. І Вернадського. У Шишаках і районі оглянув місця, пов'язані з життям та діяльністю першого президента Академії наук України, зокрема місце, де планувалося відновлення садиби великого натураліста.

Див.: Тур В. Відновлення садиби Вернадського на Бутовій горі // Сільське життя. – 2012. – 27 січн. – С. 1.

2012 р.

2–3 лютого в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка відбулась Міжнародна наукова конференція «Євген Гребінка в крайовому, українсько-у та світовому літературно-мистецькому контексті». Серед її

організаторів – Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, зазначений вище університет та інші установи. До початку роботи конференції видано збірник наукових статей.

Див.: Радько Г. До 200-ліття від дня народження Євгена Павловича Гребінки // Рідний край. – 2012. – № 1. – С. 270–272.

2012 р.

Директор Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України, член-кореспондент НАН України О. М. Пономаренко розробив проект і загальну схему путівника екологічної стежини імені В. І. Вернадського в с. Омельник Кременчуцького р-ну Полтавської обл., виданого до 150-річчя від дня народження В. І. Вернадського.

Див.: Стежками В. І. Вернадського. Екологічна стежина ім. В. І. Вернадського села Омельник: путівник / О. М. Пономаренко, О. О. Ігнатенко, Ю. В. Гейко, О. В. Коваленко, В. В. Никифоров, О. І. Шереметьєва, А. В. Шостак. – Кременчук, 2012. – 78 с.

2012 р.

22–23 червня Центр пам'ятокознавства НАН України разом із Центром охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації та Історико-культурним заповідником «Більськ» Полтавської обласної ради провели в смт Котельва Всеукраїнську наукову конференцію «Феномен Більського городища: збереження, дослідження та популяризація найбільшої в Європі пам'ятки доби залізного віку» і видали збірник наукових праць.

Див.: Феномен Більського городища: збереження, дослідження та популяризація найбільшої в Європі пам'ятки доби залізного віку: зб. наук. пр. та матеріалів наук. конф. – К., 2012. – 132 с.

2012 р.

29 листопада в Полтаві пройшла Всеукраїнська науково-практична конференція «Григорій Сковорода і Паїсій Величковський постаті на тлі епохи». Її організували та провели Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Управління культури Полтавської облдержадміністрації та Полтав-

ський університет економіки і торгівлі. Конференція проходила на базі цього вишу. В її роботі брав участь член-кореспондент НАН України М. М. Сулима.

Див.: Григорій Сковорода і Паїсій Величковський постаті на тлі епохи: зб. наук. пр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 29 листоп. 2012 р.). – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 197 с.

2012 р.

З 12 по 14 грудня в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходив V Всеукраїнський науково-практичний форум установ НАН України та вищих навчальних закладів України «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». У його роботі брали участь науковці 13 НДІ та установ НАН України, її академіки С. В. Волков, П. Ф. Гожик та члени-кореспонденти О. М. Трофимчук, А. Г. Шапар. До матеріалів конференції увійшли публікації науковців восьми установ НДІ НАН України.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. праць за матеріалами V Всеукр. наук.-практ. форуму установ НАН України та ВНЗ України (12–14 груд. 2012 р.). – Полтава: ПолтНТУ, 2012. – 187 с.

2013 р.

1 – 3 квітня Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка спільно з Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України та іншими вишами й установами провели в Полтаві Міжнародну науково-практичну конференцію «XI Гоголівські читання». Серед її учасників були науковці не тільки з України, а й із країн ближнього та далекого зарубіжжя, зокрема Німеччини, США, Японії.

Див.: Орлова О. XI Міжнародні Гоголівські читання в Полтаві // Зб. наук. пр. Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Серія: Філологічні науки. Вип. 14. – 2013. – С. 126–127.

2013 р.

З 3 по 5 квітня в Дніпропетровську та Полтаві проходила II Всеукраїнська науково-практична конференція «Феномен Олеса Гончара в духовному просторі українства». Цей пред-

ставницький форум організували Інститут української мови НАН України спільно з Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Г. Короленка та Національним гірничим університетом. У Полтаві було видано збірник наукових статей конференції.

Див.: Білик Г. Усі дороги ведуть до Олеса Гончара // Зоря Полтавщини. – 2013. – 12 квіт. – С. 3.

2013 р.

Від 27 по 29 травня на базі Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка проведено Міжнародну наукову конференцію «Вчення В. І. Вернадського і сучасність», присвячену 150-річчю першого президента Академії наук України. У її роботі взяли участь представники п'яти академічних науково-дослідних інститутів, а також академіки НАН України А. Г. Загородній, А. Г. Наумовець, М. В. Новіков, О. С. Онищенко. Усі вони виступили на конференції. У рамках заходу відкрито пам'ятники В. І. Вернадському в Полтаві, на території університету, та в Шишаках, на Бутовій горі, де колись була садиба вченого-натураліста.

Див.: Брага О. Вчення Вернадського і сучасність // Зоря Полтавщини. – 2013. – 4 черв. – С. 3.

2013 р.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка продовжив співпрацю за 16-ма договорами з установами НАН України в рамках реалізації спільної угоди, а також підготовки аспірантів та докторантів у академічних установах, а саме: Інституті геологічних наук, Інституті гідромеханіки, Інституті проблем математичних машин і систем та Інституті проблем міцності імені Г. С. Писаренка НАН України.

Див.: Відбулося розширене засідання конференції трудового колективу Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка // Полтавський Національний Університет. – 2013. – № 8. – С. 9.

2013 р.

21 червня з метою подальшого розвитку Хорольського бо-

танічного саду, оптимізації наукових досліджень, поновлення флори на базі цього закладу відбулося виїзне засідання бюро Ради ботанічних садів і дендропарків України під проводом його голови – члена-кореспондента НАН України Т. М. Черевченко.

Див.: Засідання бюро Ради ботанічних садів і дендропарків України // Вісті Хорольщини. – 2013. – 5 лип.: фото.

2013 р.

20 – 21 червня під проводом голови Ради ботанічних садів і дендропарків України, члена-кореспондента НАН України Т. М. Черевченко на Полтавщині проведено Всеукраїнський науково-практичний семінар «Науково-освітня роль заповідних парків України», присвячений 120-річчю Устимівського дендропарку. В його роботі взяли участь науковці провідних ботанічних садів та дендропарків НАН України. Вони побували у Глобинському, Хорольському та Оржицькому р-нах, де оглянули заповідні об'єкти.

Див.: Сорокопуд І. Науково-освітня роль заповідних парків України // Зоря Придніпров'я. – 2013. – 6 лип. – С. 6: фото.

2013 р.

Академіки НАН України В. П. Андрущенко, А. Є. Конверський та член-кореспондент НАН України М. І. Михальченко опублікували нариси про свого полтавського колегу – доктора філософських наук, професора, декана історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка П. А. Кравченка у книзі на посвяту знайомому освітянину та науковцю.

Див.: Петро Анатолійович Кравченко: біобібліографічний покажчик: до 60-річчя від дня народження / упорядн.: М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко, Я. Є. Блоха. – Полтава, 2013. – 204 с.

2013 р.

У грудні в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходила VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». Її проведення

обумовлювалось рамками договору між вишем і НАН України. В роботі конференції брали участь провідні співробітники НАН України. До матеріалів конференції увійшли публікації науковців восьми установ НАН України.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. праць за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. (груд. 2013 р.). – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 286 с.

2014 р.

Навесні в Полтаві вийшла книга про діяльність та здобутки відомого вченого-ботаніка, члена-кореспондента НАН України почесного директора Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України Т. М. Черевченко. Її упорядкували полтавці О. М. Байрак та В. М. Самородов.

Див.: Тетяна Черевченко. У гармонії краси і праці / уклад.: О. М. Байрак, В. М. Самородов. – Полтава: Дивосвіт, 2014. – 148 с.

2014 р.

До 70-річчя відділу археології раннього залізного віку Інституту археології НАН України в смт Котельва влітку проведено Міжнародну наукову конференцію «Феномен Більського городища – 2014», видано збірник її матеріалів.

Див.: Феномен Більського городища – 2014: зб. матеріалів наук. конф. – К. – Полтава, 2014. – 144 с.

2014 р.

У жовтні з нагоди 100-річчя заснування Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка його колектив отримав вітання, підписані академіками НАН України Леонідом Губерським (від Спільки ректорів вищих навчальних закладів України), Миколи Жулинського (від Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України), Василя Кременя (від Національної академії педагогічних наук України).

Див.: Перший Полтавський! Відзначення 100-літнього ювілею Полтавського національного університету (1914–2014) / уклад. М. Степаненко. – Полтава, 2014. – 190 с.

2014 р.

12 грудня в рамках VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки», яка проходила в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка, президентом Національного центру «Мала академія наук України», членом-кореспондентом НАН України Станіславом Довгим ініційовано проведення благодійного аукціону «Мистецтво миру», спрямованого на підтримку української армії та лікування воїнів, поранених у боях за Україну. Під час аукціону було зібрано 10 тис. гривень.

Див.: Полтавський НТУ взяв участь у благодійному аукціоні на підтримку української армії // Полтавський Національний Університет. – 2014. – № 10. – С. 2: фото.

2014 р.

У середині грудня в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходила VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». Її учасниками стали 15 установ НАН України. У рамках заходу віце-президент НАН України, академік Антон Наумовець та президент Малої академії наук України, член-кореспондент НАН України Станіслав Довгий відкрили в університеті аудиторію імені В. І. Вернадського. Її прикрасив бюст першого президента НАН України, який подарували вишу згадані вчені.

Див.: Дарсанія Р. У Полтавському НТУ відкрили аудиторію, присвячену В. І. Вернадському // Полтавський Національний Університет. – 2014. – № 10. – С. 2: фото.

2015 р.

20 серпня Президент НАН України Б. Є. Патон особисто від себе та від наукової спільноти академії привітав Героя України, засновника ПП «Агроєкологія» С. С. Антонця із 80-річчям від дня народження. Вітальні адреси ювіляру вручили перший віце-президент НАН України, академік А. Г. Наумовець, член-кореспондент НАН України К. А. Гогаєв та кандидат технічних наук С. М. Волощенко.

Див.: Антонець Семен Свиридонович: біобібліографічний покажч. наук. пр. за 1956–2015 роки / уклад.: В. М. Писаренко, А. С. Антонець; наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: ТОВ «Вид-во «Зерно», 2015. – 480 с.: фото.

2015 р.

15–20 вересня в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка під орудою члена-кореспондента НАН України Є. Л. Кордюм Радою молодих учених Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного НАН України проведено Міжнародну конференцію молодих учених «Актуальні проблеми ботаніки та екології», присвячену 120-річчю від дня народження академіка Д. К. Зерова. Видано однойменний збірник матеріалів.

Див.: Самородов В. Із родини Зерових // Край. – 2015. – № 139. – Листоп. – С. 22.

2015 р.

30 вересня відбулася зустріч президента НАН України, академіка Б. Є. Патона та членів Президії НАН України із засновником ПП «Агроєкологія», Героєм України С. С. Антонцем. Зустріч була цікавою і корисною. Борис Патон висловив своє захоплення роботою С. С. Антонця, запропонував підписати договір про співпрацю з ПП «Агроєкологія».

Див.: Антонець Семен Свиридонович: біобібліографічний покажч. наук. пр. за 1956–2015 роки / уклад.: В. М. Писаренко, А. С. Антонець; наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: ТОВ «Вид-во «Зерно», 2015. – 480 с.: фото.

2015 р.

19 – 20 листопада Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Українська асоціація релігієзнавців провели в Полтаві V Всеукраїнську наукову конференцію «Держава і Церква в новітній історії України» та видали збірник її наукових доповідей.

Див.: Держава і Церква в новітній історії України: зб. наук. ст. за матеріалами V Всеукр. наук. конф. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – 432 с.

2015 р.

У серії «Видатні ботаніки та природоохоронці України», заснованій професором О. М. Байрак, у Полтавському видавництві «Дивосвіт» вийшла друком книга «„Софіївко”, тобою я живу!..», присвячена члену-кореспонденту НАН України І. С. Косенку з нагоди його 75-річчя та 35-річчя діяльності на посаді директора Національного дендропарку «Софіївка» НАН України.

Див.: «Софіївко», тобою я живу!.. / уклад.: О. М. Байрак, Т. М. Черевченко. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – 144 с.

2016 р.

У засіданні Президії НАН України президент Малої академії наук, член-кореспондент НАН України Станіслав Довгий розповів про діяльність Національного центру «Мала академія наук України». У презентації інтелектуальних доробків учнів-вихованців МАН узяли участь троє юних дослідників із Полтавщини. Полтавське територіальне відділення МАН представляли його президент, ректор ПНТУ імені Юрія Кондратюка, голова Ради ректорів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації Володимир Онищенко і десятикласники Пирятинського ліцею Дарина Міщенко, Максим Кійко та Ростислав Криворучко. Їхні роботи визнані переможцями 6-ї виставки-конкурсу молодіжних інноваційних проектів «Майбутнє України–2015». Науковці поспілкувалися з юними колегами й були приємно вражені рівнем представлених учнівських проектів.

Див.: Юні пирятинці в гостях у академіків // Зоря Полтавщини. – 2016. – 5 квіт. – С. 2.

2016 р.

Влітку до 110-річчя від початку вивчень Більського городища та 95-річчя його активного дослідника, професора Б. А. Шрамка, Центром пам'яткознавства НАН України разом із Центром охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації та Історико-культурним заповідником «Більськ» Полтавської обласної ради проведено Міжнародну конференцію «Феномен Більського городища – 2016». За її матеріалами видано збірник наукових праць.

Див.: Феномен Більського городища – 2016: зб. матеріалів наук. конф. – К. – Полтава, 2016. – 288 с.

2016 р.

З 19 по 23 вересня в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка проходила XXVIII Всеукраїнська конференція з органічної хімії. Її організували ПНПУ та Інститут органічної хімії НАН України. Пленарні лекції прочитали академіки Валерій Кухар, Сергій Андронаті, Герберт Камалов та член-кореспондент НАН України Олег Колодяжний. У роботі конференції взяли участь науковці 10 установ НАН України (9 інститутів і одного Центру). За редакцією директора Інституту органічної хімії НАН України, члена-кореспондента НАНУ Віталія Кальченка до початку конференції було видано її матеріали.

Див.: Хімія науки // Університетський час. – 2016. – № 51. – С. 6: фото.

2016 р.

7–9 грудня Національна академія наук України та Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка провели IX Міжнародну науково-практичну конференцію «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». Проходила вона на базі технічного університету. У роботі конференції взяли участь учені НАН України: перший віце-президент, академік, голова наглядової ради університету А. Г. Наумовець, член-кореспондент, член наглядової ради університету С. О. Довгий, академік В. Т. Грінченко, учений секретар Відділення фізики та астрономії НАН України Д. Т. Таращенко. Усі вони увійшли до редакційної колегії збірника наукових праць, виданого під головуванням А. Г. Наумовця. У збірнику викладені результати досліджень науковців десяти академічних інститутів, у тому числі академіка О. І. Амоші та члена-кореспондента А. О. Омельчука.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської освіти: зб. наук. пр. за матеріалами IX Міжнародної наук.-практ. конф. (7 – 9 груд. 2016 р.). – Полтава, 2016. – 330 с.

2016 р.

Колектив науковців Полтавської сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавилова видав монографію «Агронімічні аспекти екологічно безпечного землеробства». Окремі розділи до неї написав заступник директора з наукової роботи Інституту фізіології і генетики рослин НАН України, член-кореспондент НАН України В. В. Швартау.

Див.: Агронімічні аспекти екологічно безпечного землеробства: монографія / за ред. А. В. Кохана. – Полтава: Дивосвіт, 2016. – 120 с.

2017 р.

Заступник директора Інституту історії України НАН України, член-кореспондент НАН України Геннадій Боряк написав передмову до книги «Українська революція. 1917–1921. Полтавський вимір. Події. Постаті. Документи» (кн. 2), підготовлену полтавськими архівістами та істориками.

Див.: Українська революція. 1917–1921. Полтавський вимір. Події. Постаті. Документи: у 3 кн. – Кн. 2: Документи. Матеріали. 1917–1918 / упорядн.: Т. В. Воскобійник, В. В. Гудим, В. В. Коротенко та ін. – Полтава: Полтавський літератор, 2017. – 520 с.

2017 р.

Експедиція Інституту археології НАН України під керівництвом Д. С. Гречка проводила комплексні дослідження Більського археологічного комплексу в урочищі Царська Могила. При цьому вперше проведені роботи з фільтрації ґрунту з метою отримання дрібних біологічних решток.

Див.: Гречко Д. С., Горбаненко С. А. Перший досвід фільтрації ґрунту на Більському городищі (ур. Царська Могила) // Інтерпретація археологічних джерел: здобутки та виклики: матеріали наук. конф. молодих вчених. – К.: Стародавній світ, 2017. – С. 130 – 134.

2017 р.

6 – 8 грудня Національна академія наук України і Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка на базі цього вишу провели X Міжнародну на-

уково-практичну конференцію «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки». У її роботі взяли участь учені НАН України: перший віце-президент, академік, голова наглядової ради університету А. Г. Наумовець, академік В. Г. Грінченко та член-кореспондент С. О. Довгий. Усі вони увійшли до редакційної колегії збірника наукових праць, що був виданий за редакцією А. Г. Наумовця. У праці викладені дослідження науковців семи інститутів НАН України, у тому числі її членів-кореспондентів А. О. Омельчука та В. М. Оченка.

Див.: Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. праць за матеріалами X Міжнародн. наук.-практ. конф. (6 – 8 груд. 2017 р.). – Полтава, 2017. – 372 с.

2018 р.

На початку березня з нагоди 40-річчя психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка на базі цього вишу відбулась науково-практична конференція. У її роботі взяв участь академік НАН України, президент товариства «Знання» України Василь Кремень. Учений виголосив винуватцям свята й гостям вітання з нагоди знаменної річниці в житті університету.

Див.: Бойко М. Психолого-педагогічному факультету ПНП – 40 років // Полтавський вісник. – 2018. – 8 берез. – С. 2.

2018 р.

4 квітня з нагоди 100-річчя заснування історико-філологічного факультету в Полтаві член-кореспондент НАН України Т. Гундарова прочитала лекцію «Що дає гендер у літературі?» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

2018 р.

З 11 по 13 травня на базі Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського проходила 18-та Міжнародна науково-практична конференція «Ідеї академіка В. І. Вернадського та проблеми сталого розвитку освіти і науки», присвячена 100-річчю створення Національної академії

наук України і 155-річчю від дня народження її першого президента, академіка В. І. Вернадського. Співголовою Програмного комітету був академік НАН України В. Г. Кремень, заступниками голови – академіки НАН України О. В. Кириленко, О. М. Пономаренко, Б. С. Стогній. Доповіді представили академіки НАН України А. Г. Загородній та О. М. Пономаренко. Їхні наукові розвідки опубліковані в матеріалах конференції.

Див.: *18 Міжнародна науково-практична конференція «Ідеї академіка В. І. Вернадського та проблеми сталого розвитку освіти і науки»: матеріали конф. (Кременчук, 11 – 13 трав. 2018 р.). – Кременчук, 2018. – 200 с.*

2018 р.

Влітку до 100-річчя Національної академії наук України в смт Опішне побачили світ дві монографії полтавських керамологів Віктора Котенка і Юрія Пуголовка (вид-во «Українське народознавство»).

Див.: *Котенко В. Історія української археологічної керамології (1918 – 1953). – Опішне: Українське народознавство, 2018. – 240 с.; Пуголовок Ю. Історія археологічної керамології (1991 – 2016). – Опішне: Українське народознавство, 2018. – 272 с.*

2018 р.

Наприкінці вересня побачило світ видання «Старожитності та історія Кременчука». Його рецензентом став доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України О. П. Реєнт.

Див.: *Старожитності та історія Кременчука: зб. наук. пр. – К. – Полтава–Кременчук, 2018. – 260 с.*

2018 р.

У жовтні за рекомендацією вченої ради Інституту української мови НАН України в серії «Бібліографія вчених України» побачило світ наукове видання «Професор Микола Іванович Степаненко: біобібліографія».

Див.: *Професор Микола Іванович Степаненко: біобібліографія / упорядн.: О. С. Коркоша, В. В. Орехова. – Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2018. – 314 с.*

2018 р.

З 20 по 21 грудня в Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка проходила XI Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки», присвячена 100-річчю НАН України. У її роботі брали участь науковці семи НДІ НАН України, її академіки В. Т. Грінченко, А. Г. Наумовець та члени-кореспонденти С. О. Довгий, А. О. Омельчук.

Див.: *Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки: зб. наук. пр. за матеріалами XI Міжнародн. наук.-практ. конф. (20–21 груд. 2018 р.). – Полтава: ПолтНТУ, 2018. – 250 с.*

2018 р.

До редакційної колегії наукового збірника «Історична пам'ять» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка увійшов член-кореспондент НАН України О. П. Реєнт.

Див.: *Історична пам'ять. Редакційна колегія // Історична пам'ять. – 2018. – № 1. – С. 1.*

*Академік
Олексій Квасницький*

*Член-кореспондент
Зінаїда Аксентьєва*

*Іноземний член НАН України
Рената Ролле-Херц*

РОЗДІЛ II

АКАДЕМІЧНІ ЗІРКИ, ЩО СВІТЯТЬ НАД ПОЛТАВЩИНОЮ:

ДІЙСНІ ЧЛЕНИ (АКАДЕМІКИ)
І ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
УКРАЇНИ – УРОДЖЕНЦІ ІСТОРИЧНОЇ
ТА СУЧАСНОЇ ПОЛТАВЩИНИ;
УРОДЖЕНЦІ ІНШИХ РЕГІОНІВ,
ПОВ'ЯЗАНІ З ПОЛТАВСЬКИМ КРАЄМ

*Комусь дано діла творить великі,
що ніткою простягнуться в віки...*

Дмитро Фальківський

АДРІАНОВА-ПЕРЕТЦ Варвара Павлівна (1888, м. Ніжин Чернігівської губ., нині Чернігівської обл. – 1972, м. Ленінград, нині Санкт-Петербург). Літературознавець, фольклорист. Член-кореспондент ВУАН (1926).

Організатор наукових розвідок рукописних і стародрукованих пам'яток України. У 1910 разом із групою вчених досліджувала плащаницю 1466 року, що зберігалась у Полтавському древлесховищі (древньосховищі). Ретельно вивчала фольклор краю, автор праці «Полтавські прислів'я в записках 1850-х років».

Літ.: Жук В. Н. Яка доля унікального дару молдавського господаря? // Наш рідний край. Вип. 6. – Полтава. – 1991. – С. 7–12; Піскова Е. М. Адріанова-Перетц В. П. // Енциклопедія історії України: в 5 т. Т. 1: А – В. – 2003. – К.: Наукова думка, 2003. – С. 42: фото.

АЖАЖА Володимир Михайлович (1931, с. Великі Сорочинці, нині Миргородського р-ну Полтавської обл. – 2009, м. Харків). Фізик. Академік (2006), член-кореспондент (2003) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2008). Директор Інституту фізики твердого тіла, матеріалознавства та технологій Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» (2004–2009). Один із засновників вакуумної та надвакуумної металургії надчистих металів і сплавів з особливими фізичними властивостями.

Народився в сім'ї колгоспників. У 1939 пішов до Великосорочинської семирічної школи, однак навчання було перерване Другою світовою війною. Продовжив здобувати освіту лише в 1943. Після закінчення школи вступив до Великосорочинського педагогічного училища, яке з відзнакою закінчив у 1951.

Літ.: Неклюдов І. М. Ажажа В. М. // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2001. Т. 1 – С. 208: фото; Помер наш земляк, відомий фізик Володимир Ажажа // Вечірня Полтава. – 2010. – 13 січ. – С. 12: фото.

АКСЕНТЬЄВА Зінаїда Миколаївна (1900, м. Одеса – 1969, м. Полтава). Геофізик, астроном. Член-кореспондент АН УРСР (1951). Заслужений діяч науки УРСР (1960).

1926–1934 та 1939–1969 працювала в Полтавській гравіметричній обсерваторії (від 1951 – директор). У 1941 керувала організацією евакуації обладнання та матеріалів Полтавської гравіметричної обсерваторії до Іркутська. Обиралась депутатом Верховної Ради УРСР від трудящих Чутівського виборчого округу Полтавської області (1951, 1955). Планувала перетворення Полтавської гравіметричної обсерваторії на Інститут астрономії, геодезії і геофізики АН УРСР.

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні об'єкти:

Кратер на планеті Венера названо іменем З. Аксентьєвої (1994).

Літ.: Безман Гр., Рекрут Я. Вчена-патріот // Зоря Полтавщини. – 1951. – 18 лют. – С. 2: фото; Кандидати в депутати Верховної Ради Української РСР. Аксентьєва Зінаїда Миколаївна // Зоря Полтавщини. – 1951. – 5 лют. – С. 2: фото; Корсунь А. Ім'я на карті Венери (До 100-річчя від дня народження З. М. Аксентьєвої) // Вісник НАН України. – 2000. – № 7. – С. 50–53: фото; Гожий А. Ім'я видатної полтавки Зінаїди Аксентьєвої увічнили на сусідній планеті, та тільки не в Полтаві // Вечірня Полтава. – 2015. – 29 лип. – С. 13: портр.

АНДРУЩЕНКО Віктор Петрович (н. 1949, с. Совинка Котопського р-ну Сумської обл.). Філософ. Член-кореспондент НАН України (1999). Заслужений діяч науки і техніки України (1997). Ректор Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова.

Входив до редакційної ради монографії, присвяченої історії та розвитку вищої педагогічної освіти і науки Полтавщини (2008). Був співголовою-організатором проведеної в Полтаві

науково-практичної конференції «Ірраціональне підгрунтя раціональності» (2009). Від 2011 по сьогодні – член редколегії науково-теоретичного журналу «Філософські обрії» – спільного видання Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У згаданому виші був співголовою наукового комітету з організації та проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Формальна і неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна» (2018), на якій зробив доповідь. Підтримує дружні та творчі контакти з полтавськими науковцями, найбільш тісні з професором, деканом історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка П. А. Кравченком, про якого написав нарис (2013), а також був автором рецензії на його монографію (2007) в часописі «Філософські обрії».

Почесний громадянин м. Лубни (2006).

Літ.: Почесні громадяни міста Лубни. – Лубни, 2018. – С. 20–21: фото.

БАБАК Віталій Павлович (н. 1954, м. Лубни Полтавської обл.). Учений у галузі авіаційної енергетики. Член-кореспондент НАН України (2003). Заслужений діяч науки і техніки України (1997). Створив комплекси програм для цифрової обробки сигналів, які застосовуються в авіації та космонавтиці, лазерно-комп'ютерному моделюванні.

Літ.: 60-річчя члена-кореспондента НАН України В. П. Бабака // Вісник НАН України. – 2014. – № 2. – С. 107–109: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПК, 2018. – С. 226 – 237: фото.

БАГАЛІЙ Дмитро Іванович (1857, м. Київ – 1932, м. Харків). Історик, громадський та політичний діяч. Член Комісії по виробленню законопроекту про заснування УАН (1918). Академік УАН (1918). Перший віце-президент УАН. Голова історико-

філологічного відділу академії (1918–1920, 1929–1930). Ректор Харківського університету (1906–1910). Один з 12 засновників УАН та її перших дійсних членів.

З 1888 щороку влітку відпочивав на дачі в Лубнах – прабатьківщині дружини – Марії Василівни Александрович, яка походила з давнього козацького роду, започаткованого лубенським полковником Леонтієм Свічкою. У різні роки підтримував тісні зв'язки з Лубенським музеєм К. М. Скаржинської. Звертався до його очільників із пропозиціями щодо участі цього приватного закладу у виставках та з'їздах, надто археологічних. Брав участь у відкритті пам'ятника І. П. Котляревському в м. Полтава (1903). На урочистому банкеті з цієї події виголосив цікаву промову про соціальний стан осіб, які переводили свої кошти на спорудження монумента першому поету України. Від 1903 вів листування з В. Г. Короленком, коли видатний письменник жив у Полтаві. Провів археологічні розвідки курганів в урочищі Зінківщина на Котелевщині та у с. Грякове на Чутівщині (1905). Досліджував життя і творчість Григорія Сковороди, присвятив йому одну зі своїх монографій (1923). Читав курс лекцій «Історія Лівобережної України» на історико-філологічному факультеті Українського університету в Полтаві (1918) та Полтавському інституті народної освіти (1920–1930) (нині Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка). Довгі роки (1918–1924) підтримував дружні та професійні зв'язки з відомим полтавським істориком Н. Ю. Мірзою-Авак'янц. Листувався з нею, сприяв виданню її творів, надто історичних оповідань для дітей. Запросив працювати на очолювану ним кафедру, коли був науковим керівником її дисертаційної роботи.

Почесний член Полтавської губернської вченої архівної комісії (1903).

Літ.: Козюра І., Козюра В. Академік Дмитро Багалій у Лубнах // Вісник. – 2013. – 6 лют. – С. 13: фото; Багалій Д. И. Объяснительный текст к археологической карте Харьковской губернии // Труды XII археологического съезда. – М., 1905. Т. 1. – С. 1–92; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років

Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918 – 2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226 – 237: фото.

БАЖАН Микола Платонович (1904, м. Кам'янець-Подільський Подільської губ., нині Хмельницької обл. – 1893, м. Київ). Український поет, перекладач, культуролог, громадський діяч. Академік АН УРСР (1951). Заслужений діяч науки України (1966). Герой Соціалістичної Праці (1974).

Завжди підкреслював, що він із діда-прадіда полтавець, адже його корені йдуть із Зіньківського повіту Полтавської губернії (нині Зіньківський р-н Полтавської обл.). Згадуючи батьків, наголошував: «...полтавська земля... є й моєю батьківською землею». У с. Лютенські Будища і зараз проживає чимало Бажанів – родичів поета-академіка. Він сам, надто у роки молодості, не раз бував як у цьому селі, так і в с. Бірки. У подальшому довгі роки листувався з учнями Лютенсько-Будищанської десятирічки, надсилав їм свої книги, а також із літстудійцями творчого об'єднання «Світанок» Ціпківської школи Гадяцького р-ну. У травні 1935 відвідав Полтавський педагогічний інститут, де виступив перед його колективом. Зустрівся з викладачами, студентами та аспірантами мовно-літературного факультету, фотографувався з ними, цікавився роботою бібліотеки. У вересні 1941 разом з редакцією газети Південно-Західного фронту перебував у Пирятині. Тут зустрівся з Ю. Кривим незадовго до його героїчної смерті. Після цього побував у Миргороді, Сорочинцях, Лютенських Будищах (де жила тітка поета), Зінькові. Восени 1943 спільно із колегами-поетами подорожував Полтавщиною до Букринського плацдарму, відвідавши Лубни, Хорол, Решетилівку, Полтаву. В обласному центрі члени експедиції сфотографувались біля могили Івана Котляревського. У зв'язку з 25-річчям цього вишу привітав його колектив телеграмою (1946). Телеграмою привітав відкриття у Полтаві літературно-меморіального музею Івана Котляревського (1952). Ініціював створення Миргородського літературно-меморіального музею Давида Гурамішвілі. Брав участь у його відкритті та відкритті пам'ятника поетові Давиду Гурамішвілі у Миргороді (1969). Тут читав його вірші у власному перекладі на українську мову. Тоді ж побував у с. Зубівка.

Літ.: Леценко Г. Свідки дружби з великим земляком // Прапор комунізму. – 1986. – 23 жовт. – С. 4; Цюпа І. Вкарбований у безсмертя // Прапор комунізму. – 1987. – 18 лип. – С. 3, 4.

БАКАЙ Олександр Степанович (н. 1938, м. Харків). Фізик. Академік (2009), член-кореспондент (2006) НАН України. Теоретик різних напрямів фізики. Запропонував теорію розповсюдження сильних солітонних збурень іоносфери, які викликають під час запусків космічних ракет. Активний розробник стратегії розвитку атомної енергетики України.

У 1955 закінчив Петрівсько-Роменську середню школу (с. Петрівка Гадяцького р-ну Полтавської обл.). У Полтаві жили його батько – доктор біологічних наук, професор С. М. Бакай (1911 – 2004) та брат – доктор економічних наук, професор С. С. Бакай (1936 – 2004).

Літ.: Бар'яхтар В. Г. Бакай О. С. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 2: Б – Біо. – К., 2003. – С. 108: фото.

БЕРЕЖНИЙ (БЕРЕЖНОЙ) Анатолій Семенович (1910, с. Остап'є Хорольського пов. Полтавської губ., нині Великобагачанського р-ну Полтавської обл. – 1996, м. Харків). Хімік-технолог. Академік (1979), член-кореспондент (1948) АН УРСР.

Народився в родині інтелігентів. До 1927 навчався в Полтавській індустріальній профшколі. Батько вченого – Семен Іванович Бережний – один із зачинателів медицини на історичній Хорольщині. Завдяки його великій праці Остап'євська дільнична лікарня стала своєрідним центром із питань гігієни і профілактики дитячих захворювань. Він першим у нашій державі був удостоєний високого звання «Заслужений лікар України» (1940).

ПАМ'ЯТЬ.

На посвяту:

Американський біографічний інститут вніс ім'я А. С. Бережного до списку 5000 видатних особистостей світу (1990).

Літ.: Сандул В. Людина яскравого мислення // Світло Жовтня. – 1990. – 13 жовт. – С. 4: фото; Семченко Г. Д. Бережний А. С. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 2: Б – Біо. – К., 2003. – С. 491–492: фото.

БІЛЕЦЬКИЙ Олександр Іванович (1884, маєток поблизу с. Борисівка Казанської губ., Росія, нині Республіка Татарстан Російської Федерації – 1961, м. Київ). Учений-літературознавець, історик літератури. Академік АН УРСР (1939). Віце-президент АН УРСР (1946 – 1948). Директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР (1939–1941, 1944–1961). Редактор журналу «Радянський літературознавець» (1957–1961). Брав участь у редагуванні 10-томного «Повного зібрання творів» Т. Г. Шевченка (1939–1964), 5-томного «Собрания сочинений» (1948–1949) та інших видань творів поета.

Походив з української родини агронома. Майже все дитинство провів у Кобеляках (1884–1893), рідному містечку своєї матері Софії Зерніченко та її батьків. Завжди з теплотою згадував цю пору свого життя, а Кобеляки називав «кращими всякого раю». Ще дитиною описав Кобеляки та їхні околиці, замалювавши себе в різних куточках цього міста. Полтавські родичі виховували майбутнього академіка в шанобливому ставленні до Т. Г. Шевченка. Мати оздобила вишивкою оправу «Кобзаря» і в 1908 подарувала синові з написом: «Дорогому і шанованому синочкові на спогад й вірну пам'ять від щирого серця любляча його ненька дарує». Це стало справжнім дороговказом на все життя. Вчений не раз бував на Полтавщині. Тут виступав із лекціями, друкувався у збірці «Радуга» (Полтава, 1920), листувався з ученими і письменниками – В. Щепотьєвим, Г. Майфетом та ін. Був учасником Полтавської наукової сесії Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР (1957). Друкувався на шпальгах газети «Зоря Полтавщини» (22 березня 1957).

Літ.: Бобрицев К. Отчий край. – Полтава: Дивосвіт, 2002. – 800 с.: фото.

БІЛЯШІВСЬКИЙ Микола Федотович (1867, м. Умань, нині Черкаської обл. – 1926, м. Київ). Археолог, етнограф, музеєзнавець, мистецтвознавець. Академік УАН (1919). Дійсний член Всеукраїнського археологічного комітету (ВУАК). Засновник і редактор збірника «Археологическая летопись Южной России» (1899–1901, тт. 1–3) і журналу з такою ж назвою (1903–1905), які видавались у Києві. Член редакції журналу «Киевская старина» (1899–1901). Голова Комітету охорони пам'яток

старовини і мистецтв України (1920–1921). Один з організаторів і директор Київського міського художньо-промислового і наукового музею (1902–1923).

Відіграв важливу роль у становленні Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства (нині Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського), допомагав у створенні його експозиції та поповненні фондів колекцій. Листувався з його першим завідувачем М. О. Олеховським. Тісно співпрацював із К. В. Мощенком, який вважав себе учнем ученого, листувався з ним (1906–1924). Як писав у своїх спогадах К. В. Мощенко: «...Полтавський музей набув свого значення великого місцевого музею, у великій мірі завдячуючи Миколі Федотовичу». У 1901 одним із перших опублікував опис приватного музею Катерини Скаржинської у с. Круглик поблизу Лубен. Цим самим викликав значний інтерес дослідників різного профілю до цього унікального закладу науки і культури. Відвідав Полтавський музей і впорядкував його археологічні збірки та колекції К. М. Скаржинської (1907). Останні розмістив у трьох мансардних кімнатах будинку управи. Сподівався на те, що музей отримає окреме, гідне приміщення. Звертався до колекцій музею, використовував їх у своїй роботі (1908, 1909, 1911). Діячі Полтавського губернського земства сподівалися на те, щоб видатний учений очолив музей. На початку листопада 1917 приїздив на Полтавщину для вирішення пам'яткоохоронних питань. Неодноразово звертався до органів селянського самоврядування та місцевих просвітніх товариств із приводу збереження церкви в с. Антонівка, будинку де Бальменів. Опікувався збереженням іконостасу церкви с. Веприк Гадяцького повіту (1918), Спасо-Преображенською церквою у с. Великі Сорочинці на Миргородщині (1918). 19 вересня 1918 звернувся з проханням до директора Лохвицького реального училища Десева взяти на себе обов'язки представника відділу охорони пам'яток України та створити товариство науково-історичного дослідження старожитностей повіту.

Почесний член Полтавського церковно-історичного археологічного комітету (1906).

Літ.: Виявлення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917

–1920): матеріали конференції / відп. ред. О. О. Нестуля. – Полтава, 1995. – С. 202; Нестуля С. І. Співпраця корифеїв музейництва М. Біляшівського та К. Мощенка по влаштуванню музею Полтавського губернського земства // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2000. – № 1–2. – С. 96–100; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

БОГОЛЮБОВ Микола Миколайович (1909, м. Нижній Новгород, Росія – 1992, м. Москва). Фізик-теоретик і математик. Академік (1948), член-кореспондент (1939) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1970). Двічі Герой Соціалістичної Праці (1969, 1989). Директор Інституту теоретичної фізики АН України (1966 – 1973), який носить ім'я М. М. Боголюбова.

Президією НАН України засновано премію імені М. М. Боголюбова (1992).

У 1919–1921 навчався в семирічній трудовій школі с. Велика Круча Пирятинського пов. Полтавської губ., нині Пирятинського р-ну Полтавської обл. Атестат про її закінчення став єдиним його документом про освіту. Саме тут він почав ґрунтовно студіювати математику: спочатку розв'язав усі задачі наявного підручника з арифметики, потім – з алгебри. У цей же час самостійно підготував свою першу наукову роботу. Без підручника опанував майже всі співвідношення з тригонометрії. У подальшому видатний математик говорив, що вченим він став у селі Велика Круча, на все життя залишив пам'ять про її школу та вчителів. Про них він писав: «Цей педагогічний колектив міг би стати окрасою навіть столиці».

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Мала планета Сонячної системи № 22616 названа іменем М. Боголюбова (2009).

Пам'ятний знак:

У с. Велика Круча Пирятинського р-ну (2009).

Літ.: Василенко В. Цікава біографія вченого // Шляхом Іллі-

ча. – 1977. – 15 січня. – С. 4; Боголюбов О. Микола Миколайович Боголюбов // Пирятинські вісті. – 2001. – 20 квіт. – С. 4: фото.

БОГОЛЮБОВ Олексій Миколайович (1911, м. Ніжин, нині Чернігівської обл. – 2004, м. Київ). Учений-механік, історик науки. Член-кореспондент АН УРСР (1969). Заслужений діяч науки і техніки України (2001).

У дитячі роки жив у с. Велика Круча Пирятинського пов. Полтавської губ., нині Пирятинського р-ну Полтавської обл., де закінчив 5 і 6 класи місцевої семирічної трудової школи (1920 – 1923). Завжди з приємністю згадував шкільні роки та своїх сільських учителів. Брав участь в урочистостях із нагоди 185-річчя М. В. Остроградського, які проводились у жовтні 1986 на Полтавщині. Побував на відкритті пам'ятного знаку великому математику в с. Пашенівка Козельщинського р-ну. Тоді ж у Полтаві виступив із доповіддю на Остроградськівських читаннях. Прочитав лекцію студентам Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, оглянув у Полтаві пам'ятні місця, пов'язані з ім'ям М. В. Остроградського.

Літ.: Щерба М. Професор Олексій Боголюбов: праця і добрі думки сприяють довголіттю // Ваше здоров'я. – 2001. – 28 верес. – С. 14: фото.

БОГОМОЛЕЦЬ Олександр Олександрович (1881, Лук'янівська в'язниця, м. Київ – 1946, м. Київ). Патолофізіолог, організатор науки. Академік ВУАН (1929), АН УСРР (1936), АН УРСР (1936–1946). Президент Академії наук УРСР (1930–1946). Заслужений діяч науки й техніки (1943). Герой Соціалістичної Праці (1944). Засновник і директор Інституту експериментальної біології і патології Наркомздоров'я України (від 1939) та Інституту клінічної фізіології АН України (від 1934), який носить його ім'я. Автор всесвітньовизнаної теорії довголіття і винахідник «Сироватки Богомольця», яка сприяла швидкому заживленню ран, кісткової тканини. У роки Другої світової війни цей препарат урятував життя сотням тисяч радянських військових.

Президією АН УРСР засновано премію імені О. О. Богомольця (1946).

Мати – Прісецька-Богомолець Софія Миколаївна (1856,

с. Ковалівка Зіньківського пов. Полтавської губ., нині Шишацького р-ну Полтавської обл. – 1892, в'язниця м. Іркутськ, Росія). Революціонерка-народниця. У 1879–1881 вислана під нагляд поліції в маєток батька на Полтавщину.

Двотижневим немовлям привезений до с. Климове Зіньківського пов. Полтавської губ. (нині Шишацького р-ну Полтавської обл.), де до 1887 виховувався в родичів матері – Прісецьких. Згодом майбутній академік писав: «...дід відвіз мене у свій маєток на хутір Климове, за 6 – 7 кілометрів від оспіваних Гоголем Сорочинець». Саме тут зустрівся зі своїм батьком О. М. Богомольцем, який до того був на засланні. За власним визначенням майбутнього вченого, батько став для нього «...учителем і найкращим другом на все життя». 1915 ще раз Олександр Олександрович відвідав с. Климове. Про свої враження він писав: «Майже все тут, як і було, тільки в спогадах «здавалося красивішим і більшим».

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Академіка Богомольця вулиця в смт Шишаки.

Літ.: Хурса В. Славенні у Гоголівському краї: історико-краєзнавчі нариси, полеміка, публіцистика. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 360 с.: фото.

БОРЗЯК Петро Григорович (1903, с. Пищики Золотоніського пов. Полтавської губ., згодом Чорнобаївського р-ну Черкаської обл., нині затоплене водами Кременчуцького водосховища – 2000, м. Київ). Фізик. Член-кореспондент АН УРСР (1961). Заслужений діяч науки УРСР (1978). Засновник наукової школи фізичної електроніки. Створив новий тип електронно-емісійних індикаторів світла. Одним із перших дослідив ефект пам'яті в напівпровідниках, що сприяло становленню фотоелектронної спектроскопії.

Після закінчення гімназії у Золотоноші (1920) розпочав трудове життя учителем школи рідного села Пищики.

Літ.: Наумовець А. Г. Борзьяк П. Г. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 3: Біо – Бя. – К., 2004. – С. 292–293: фото.

БРАУДЕ Семен Якович (1911, м. Полтава – 2003, м. Харків). Радіофізик. Академік (1969), член-кореспондент (1958) АН

УРСР. Заслужений діяч науки і техніки УРСР (1991). Голова Ради при Президії АН УРСР з проблем «Астрономія» (від 1977). Піонер досліджень із радіоокеанографії. Фундатор та багаторічний лідер харківської школи радіоастрономів світового виміру. За активної участі вченого та під його керівництвом у Національній академії наук України створено дві установи – Інститут радіофізики та електроніки (1955) та Радіоастрономічний інститут (1985). Від 1970 під його керівництвом запущено в експлуатацію декаметровий радіотелескоп УТР–2, створений в Інституті радіофізики та електроніки імені О. Я. Усикова НАН України (м. Харків). Зараз відбувається його модернізація.

Президією НАН України засновано премію імені С. Я. Брауде (2007).

Народився в сім'ї полтавських інтелігентів – Янкеля Хацкелевича та Ольги Львівни Брауде. Родина мешкала в Полтаві на Стрітенській вулиці. Батько був бухгалтером банку, активно займався журналістикою, розміщуючи свої дописи у газеті «Южный Край». Як великий поціновувач театру виступав критиком і кореспондентом журналу «Рампа и жизнь», який видавався в Москві в 1909–1918. Був шанувальником Полтавської єврейсько-російської бібліотеки-читальні, від 1908 – її постійним щомісячним пожертводавцем протягом багатьох років. Обирався гласним Полтавської міської думи від партії «Свобода і традиції». Мати була відомим у місті зубним лікарем. Закінчив Полтавську трудову семирічну школу №3 (1925) (нині Полтавська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів №3), в якій почав навчатися з 4 класу. Згодом навчався у Полтавській індустріально-технічній профшколі, яку закінчив 1927, отримавши кваліфікацію обмотувача електромашин 6-го розряду. Від 1978 розпочав співпрацю з науковцями Полтавської гравіметричної обсерваторії з виконання робіт щодо створення третього в нашій державі Українського радіоінтерферометра АН УРСР («Уран»), яке було завершено у 1992. Ця розробка вченого і його учнів була відзначена Державною премією України в галузі науки і техніки. Серед її лауреатів були і науковці Полтавської гравіметричної обсерваторії. Нині цей комплекс визнаний об'єктом національного надбання.

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Мала планета Сонячної системи № 18119 названа іменем С. Брауде (2000).

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Літ.: Соловйов В. Академік з Полтави // Комсомолец Полтавщини. – 1974. – 24 груд. – С. 4; 90-річчя академіка НАН України С. Я. Брауде // Вісник НАН України. – 2001. – № 1. – С. 59–60; Смирнов В. Слово пам'яті // Рідний край. – 2004. – № 2. – С. 121–123.

БУРКСЕР Євген Самійлович (1887, м. Одеса – 1965, м. Київ).

Геохімік, радіолог. Член-кореспондент ВУАН (1925). Створив першу в Україні радіологічну лабораторію в Одесі (1910), де розгорнув піонерські дослідження повітря, ґрунтових вод, гірських порід, а також вплив радіоактивного випромінювання на рослини та тварин. Ініціатор створення Інституту прикладної хімії і радіології (1921). На його базі було організовано Одеський хіміко-радіологічний інститут (1926), який він очолював. Від 1938 жив у Києві, працював в Інституті геологічних наук АН УРСР (нині Інститут геологічних наук НАН України), очолював його у 1938 – 1939, від 1939 до кінця життя – голова Комітету по метеоритах АН УРСР (нині Комітет по метеоритах при Інституті геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України).

На запрошення І. А. Зубковського у 1916 вперше побував у Миргороді, де взяв проби лікувальної води для аналізів. Довів, що вода миргородського джерела, крім солей, знайдених у ній іншими дослідниками, містить сірководень, залишки заліза та еманацию радію. Першим провів аналіз різних зразків миргородських торфів (1925) і зробив висновок про те, що вони відповідають вимогам лікувальних грязей (пелоїдів). Саме це посприяло початку торфолікування на курорті в Миргороді. Згодом провів аналіз води другої свердловини курорту (1929). Порівнявши отримані дані з водою першого мінерального джерела, до-

вів, що за своїм хімічним складом вони виявились ідентичними. У середині ХХ століття на прохання Миргородської міської думи виконав один із перших найбільш повних аналізів води джерела курорту «Миргород». Після цього зробив висновок про те, що ця вода близька за складом до води всесвітньо відомих лікувальниць м. Баден-Бадена і Аахена. Ці аналізи на довгі роки стали головним стандартом у подальшому вивченні мінеральної води. Крім цього, першим здійснив дослідження радіоактивності як самої води, так і мінеральних відкладень миргородського джерела. Співпрацював зі створеною в Миргороді Курортною комісією (від 1916). Мав тісні професійні контакти із засновником курорту «Миргород», лікарем І. А. Зубковським.

Літ.: Плахотин В. А. Курорт «Миргород». – К.: Госмедизд-во УССР, 1956. – 67 с.; Макаренко Д. Є. Бурксер Євген Самійлович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 3: Біо-Бя. – К., 2004. – С. 617–618: фото; Ваше превосходительство! Автобиография и другие документы из архива основателя Миргородского курорта – земского врача, действительного статского советника, генерала – Ивана Андреевича Зубковского. – К.: Аверс, 2018. – 160 с.

БУЛАВІН Леонід Анатолійович (н. 1945, м. Полтава). Фізик. Академік (2006), член-кореспондент (1995) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2003). Вперше застосував розсіювання повільних нейтронів для дослідження рівноважних та кінетичних властивостей рідин та полімерів. Ним виявлено ефект нейтронної критичної опалесценції, систематично досліджені узагальнені частотні спектри рідин, властивості рідин у малих об'ємах, механізм золь-гель переходів у кремнієвих гелях та процес міцелоутворення у розчинах із поверхнево-активною речовиною, розроблено методику знаходження критичних параметрів порядку при фазових переходах, запропоновано спосіб виділення одночастинкового та колективного внесків у коефіцієнт самодифузії, який увійшов у науку як метод Булавіна – Іванова.

Народився в сім'ї машиніста Полтавського локомотивного депо. Закінчив середню школу № 69 м. Полтава (нині загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 2) (1962).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Літ.: 70-річчя академіка АН України Л. А. Булавіна // Вісник НАН України. – 2015. – № 8. – С. 106: фото.

БУТЕНКО Геннадій Михайлович (н. 1932, м. Миргород Полтавської обл.). Учений-патофізіолог, імунолог. Член-кореспондент АН України (1992). Заслужений діяч науки і техніки України (1993). Директор Інституту генетичної та регенеративної медицини НАМН України (від 2007). Дослідив вікові передумови виникнення патології в похилому та старечому віці. Сформулював та обґрунтував гіпотезу про існування активного чинника, який негативно впливає на функціонування фізіологічних систем, включаючи стовбурові клітини.

Народився в родині інженера-залізничника.

Літ.: 80-річчя члена-кореспондента НАН України Г. М. Бутенка // Вісник НАН України. – 2012. – № 8. – С. 80–8: фото.

ВАВИЛОВ Микола Іванович (1887, м. Москва – 1943, м. Саратов). Ботанік, генетик. Академік ВУАН (1929). Був незаконно репресований. Відкрив закон гомологічних рядів у спадковій мінливості (1920), розробив теорію про світові Центри походження культурних рослин (1930), обґрунтував учення про імунітет рослин.

Студентом Московського сільськогосподарського інституту проходив практику на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції (1910) (нині імені М. І. Вавилова). За його словами, практика дала йому «імпульс для всієї подальшої роботи, віру в дослідницьку діяльність». Тут вивчав стійкість сортів пшениці до хвороб (1912). Результати цих досліджень лягли в основу його праці про імунітет рослин до інфекційних хвороб (1920). У часописі Полтавського сільськогосподарського товариства «Хуторянин» опублікував свої перші наукові експериментальні праці (1910). 1923 відвідав Лубни і Полтаву, зустрівся з науковцями і оглянув їхні досліді.

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні об'єкти: Кратер на Венері названо іменем М. Вавилова (1970).

Установи:

Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція імені М. І. Вавилова НААНУ (1987).

Вулиці:

Академіка Вавилова вулиця в смт Шишаки.

Вавилова проспект у м. Полтава (мікрорайон Левада) (1977).

Вавилова вулиця в с. Устимівка Глобинського р-ну (2017).

Пам'ятники:

У с. Устимівка Глобинського р-ну (1987).

У м. Полтава на території Полтавської державної аграрної академії (2002).

Пам'ятні дошки:

У м. Полтава на головному корпусі Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавилова НААНУ (1977).

Музейні експозиції:

Музей історії Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавилова НААНУ (1987).

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського (1987).

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Значки: 1977, 1987, 1992, м. Полтава.

Твори мистецтва:

Серія кінофільмів «Від переконань не відмовлюсь...» (Полтавська ОДТРК «Лтава», 2009).

Природні об'єкти:

М. І. Вавилова каштан у м. Полтава – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (1987).

Вавиловіарій – меморіальний парк на території Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції НААНУ (1987).

Сорт ехінацеї пурпурової Зірка академіка Вавилова (Полтавська державна аграрна академія).

На посвяту:

Вірші полтавських поетів Ганни Величко (1990), Надії Скобелевої-Сологуб (1990), Андрія Любича (1992), Надії Харасайло (1997), Миколи Головка (2005).

Лит.: Академік М. І. Вавилов і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / уклад.: В. М. Самородов, О. В. Халимон; наук. ред. В. А. Вергунов. – Полтава: Верстка, 2005. – 180 с.; Самородов В. Микола Вавилов і полтавська аграрна інтелігенція // Вечірня Полтава. – 2012. – 28 листоп. – С. 6: фото; В. М. Самородов, С. Л. Кизим. Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

ВАСИЛЕНКО Микола Прокопович (1866, с. Єсмань Чернігівської губ, нині селище Червоне Глухівського р-ну Сумської обл. – 1935, м. Київ). Історик держави і права, громадський і політичний діяч. Фундатор Комісії по виробленню законопроекту про заснування УАН (1918). Академік УАН (1920). Голова соціально-економічного відділу (1922–1929). Президент ВУАН (1921, липень – 1922, березень), так і не затверджений радянською владою.

Президією НАН України засновано премію імені М. П. Василенка (1991).

Від 1883 жив у Полтаві, де його взяв під свою опіку відомий у колах полтавської інтелігенції адвокат П. Г. Васьков. Саме в його будинку по Познанському провулку (нині вул. Миколи Дмитрієва) проживав майбутній відомий учений та державний діяч (1883–1885). Тоді він навчався в Першій Полтавській класичній чоловічій гімназії імені Імператора Олександра I Благословенного (нині спеціалізована школа I–III ступенів №3). У той час підпрацьовував репетитором у сина відомого полтавського лікаря Є. Мейера. Через нього ввійшов до кола знайомих всесвітньо знаного професора медицини М. В. Скліфосовського. Під його впливом хотів стати лікарем, вступити до Московського університету. Вступивши на медичний факультет Дерптського (нині Тартуського) університету, не поривав

зв'язків із полтавськими друзями, надто родиною Васькових. Її голова залучив його до вивчення історії, подарувавши книжку О. М. Лазаревського «Описание старой Малороссии». Під її впливом він змінює свої уподобання і переводиться на історико-філологічний факультет згаданого університету. Під час літніх канікул кожен рік приїздить до Полтави, де розширює коло друзів і знайомих. Серед них такі відомі представники полтавської інтелігенції, як лікар О. О. Волкенштейн, архітектор І. О. Клименко, художники – батько і син Мясоєдови, історик І. Ф. Павловський. Про цих добродіїв він залишив цікаві спогади, а на книжку І. Ф. Павловського про історію Петровського Полтавського кадетського корпусу написав рецензію (1890). Мав дружні взаємини з полтавцем Я. К. Імшенецьким, якого вважав «людиною з державним розумом», листувався з ним. Довгі роки листувався також із багатьма полтавськими друзями, надто такими, як Єлизавета Васькова та Тетяна Клименко. Через Єлизавету Васькову був уведений до кола знаної полтавської родини Старицьких. Тісно спілкувався з Є. П. Старицьким, його сином Георгієм та донькою Наталією. Остання у той час уже була дружиною В. І. Вернадського. З його троюрідним братом, письменником В. Г. Короленком, він теж познайомився в Полтаві. Це було доленосне знайомство, адже М. П. Василенко через усе життя проніс захоплення цим майстром слова. Багато років листувався з письменником. В одному з листів він писав В. Г. Короленку: «Не пропускаю жодного рядка з того, що написане Вами». У липні 1921, коли ВУАН вирішила створити Всеукраїнський комітет допомоги голодуючим, М. П. Василенко як президент академії звернувся до В. Г. Короленка з пропозицією очолити цей комітет.

Та найбільшим побратимом ученого був тісно пов'язаний із Полтавою академік В. І. Вернадський. Достеменно невідомо, коли і де вони познайомились. Не слід виключати, що це могло статись у Полтаві в родичів В. І. Вернадського – Старицьких. Найважливіше те, що саме з Полтави М. П. Василенко запросив В. І. Вернадського в Київ телеграмою від 29 травня 1918 для організації Української академії наук. З тих пір у цих знамих науковців «...створився для обох дружній зв'язок», який не припинявся аж до жовтня 1935. Знаковим і вікопомним є й те, що перший лист на посаді президента Української ака-

демії наук В. І. Вернадський адресував у листопаді 1918 саме М. П. Василенку. У ньому очільник Академії від імені її загального зібрання відмічав роль М. П. Василенка у заснуванні Української академії наук. Цікаво й те, що з Полтавщиною пов'язані дехто з рідних М. П. Василенка. У Полтаві навчалися в Першій класичній чоловічій гімназії його брати – Іван і Михайло. У губернському центрі здобула освіту і його сестра Фросина. Довгі роки М. П. Василенко приятелював із відомим кременчуцьким лікарем Михайлом Дімарою. Останній навіть надавав майбутньому академіку матеріальну допомогу. Полтавськими фактами насичена вся величезна творча спадщина вченого. Це стосується як книг, так і окремих публікацій історико-публіцистичного напрямку, а також цікавих та оригінальних за змістом історичних біографій, надто таких відомих полтавців, як Осип Бодяньський (1904), Михайло Драгоманов (1912), Іван Котляревський (1902), Олександр Лазаревський (1903), Орест Левицький (1923).

Від Історичного товариства Нестора Літописця отримав доручення на складання переліку пам'яток старовини по Полтавській губернії (1899).

**Дійсний член Полтавської губернської вченої архівної комісії.
ПАМ'ЯТЬ.**

На посвяту: Книга Шевченко-Василенко В. Є. Полтавська губернія: у 3-х т. Т. І. Книга 2-га. Коротка історія у контексті історії Руси-України: Видатні особистості / за заг. ред. О. А. Бачинської, докт. іст. наук, проф. [Володимир Євгенович Шевченко-Василенко – автор]. – Харків: Майдан, 2014. – 524 с.+ додаток іл. У дослідженні використано деякі нотатки М. П. Василенка – прадіда автора.

Літ.: Самородов В. Розбудовник Національної освітньої системи України Микола Василенко та Полтавщина // *Нова година*. – 2013. – 13 лист. – С. 6: фото; Самородов В. У світі академіка М. П. Василенка: полтавські штрихи // *Край*. – 2014. – №118. – С. 114–115; Самородов В. Ініціатор створення Академії наук України Микола Василенко і Полтавщина // *Вечірня Полтава*. – 2018. – 10 жовт. – С. 5: фото.

ВЕРНАДСЬКИЙ Володимир Іванович (1863, м. Петербург – 1945, м. Москва). Природодослідник, історик і організатор

науки. 1918 – голова Комісії по виробленню законопроекту про заснування УАН. Перший президент УАН (1918, листопад – 1921, червень), один з 12 засновників УАН. Розробив учення про біосферу, концепцію ноосфери, теорію про провідну роль живих істот у геохімічних процесах та еволюційну теорію походження мінералів.

Президією АН УРСР засновано премію імені В. І. Вернадського (1972). Президією НАН України засновано найвищу відзнаку НАН України – Золоту медаль імені В. І. Вернадського (2003).

Тісно пов'язаний із Полтавщиною: 1890, 1891 у складі експедиції В. В. Докучаєва проводив комплексні природознавчі дослідження Кременчуцького повіту; написав 15-й випуск багатотомного видання звітів експедиції. 1891 разом із В. В. Докучаєвим здійснював геологічні екскурсії по Полтавському, Хорольському, Кобеляцькому та Миргородському повітах. Був одним із фундаторів Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства, відкритого за ініціативи В. В. Докучаєва в 1891. Збірки В. І. Вернадського у складі докучаєвських колекцій лягли в основу музею, тут він працював під час кожного приїзду до Полтави і підтримував з ним зв'язки до кінця життя. 1897 разом із завідувачем музею М. О. Олеховським обстежував місцезнаходження залізної руди в околицях с. Гавронці й у земській каменярні Кременчука. 1901 за завданням Полтавського губернського земства вивчав будову Висачківського горба поблизу с. Висачки на Лубенщині. 1902 досліджував місцевість у с. Мелюшки Хорольського повіту, де було знайдено кварцову руду з часточками золота. 1915 обстежував Гінцівську пізньопалеолітичну стоянку поблизу с. Гінці Лубенського повіту. Влітку 1913–1917 рр. жив із родиною на Бутовій горі в Шишаках. Тут сформувалось його вчення про живу речовину і біосферу. Листопад 1917 – травень 1918 жив у Полтаві. В березні 1918 заснував Полтавське товариство любителів природи, розробив його статут і програму діяльності. Був активним членом товариства «Просвіта». Співпрацював із науковцями Полтавської сільськогосподарської дослідної станції (1916, 1918). 1 червня 1918 на запрошення М. П. Василенка виїхав з Полтави до Києва з метою організації Української академії наук.

ПАМ'ЯТЬ.**Космічні об'єкти і тіла:**

Кратер на Венері (1970) і малу планету Сонячної системи № 2809 (1978) названо іменем В. Вернадського.

Вулиці:

Вернадського проспект у м. Полтава (1967), вулиці в смт Нові Санжари (1992), смт Шишаки (1988), м. Лубни (2008), м. Кременчук (і провулок).

Установи:

Опорний заклад «Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського» (1988).

Пам'ятники:

У м. Полтава на території Полтавської державної аграрної академії (2003).

У м. Полтава на території Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (2013).

У м. Кременчук у сквері імені Олега Бабаєва (2005).

На Бутовій горі в Шишаках, на місці дачі вченого (2013).

Пам'ятні знаки:

В смт Шишаки, Бутова гора (1988).

У с. Омельник Кременчуцького р-ну (2004).

У с. Дмитрівка Кременчуцького р-ну (2007).

Пам'ятні дошки:

У м. Полтава на будинку по вулиці Миколи Дмитрієва, 8 (1988).

У м. Полтава на головному корпусі Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавилова НААНУ – В. І. Вернадському та вченим, які співпрацювали з установою (1989).

У м. Полтава в корпусі природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2003).

У м. Кременчук на будинку по вулиці Лейтенанта Покладова, 10А (колишній готель «Вікторія») – на честь В. В. Докучаєва і В. І. Вернадського (2001).

Барельєф: У с. Гоголеве Шишацького р-ну на будинку Гоголівського культурно-мистецького центру (2019).

Музеї:

Музей В. І. Вернадського опорного закладу «Шишацька спеціалізована школа імені В. І. Вернадського» (1993).

Музей-лабораторія загальної і регіональної геології імені В. І. Вернадського природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2003).

Художньо-портретна галерея академіка В. І. Вернадського клубу Омельницької об'єднаної територіальної громади (2017).

Експозиції в музеях:

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського. Шишацький історико-краєзнавчий музей (1968).

Полтавська сільськогосподарська дослідна станція імені М. І. Вавилова (1988).

Кременчуцький історико-краєзнавчий музей.

Музей історії ПрАТ «Полтавський гірничозбагачувальний комбінат» (2000) (м. Горішні Плавні).

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Аудиторії:

Природничих дисциплін із пам'ятною дошкою в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського (2013).

У Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка (2014).

Медалі: велика і мала 2001, м. Кременчук.

Значки: 2001, 2003, 2004, 2005, м. Кременчук.

Бюсти: 1998 м. Полтава; смт Шишаки; 2006 м. Кременчук.

Природні меморіальні об'єкти:

Дерева гінкго дволопатевого: дендропарк «Івушка» с. Омельник Кременчуцького р-ну (2006); дендропарк Полтавської державної аграрної академії (2008); дендропарк Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського (2011).

Премії:

Премія Полтавської обласної ради імені В. І. Вернадського (від 2018).

Літ.: В. І. Вернадський і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / уклад.: В. М. Самородов, С. Л. Кизим; наук. ред. К. М. Ситник. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – 260 с.; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

ВІЗІР **Анатолій Дмитрович** (1929, с. Ромодан Миргородського р-ну Полтавської обл. – 2002, м. Запоріжжя). Учений-терапевт. Академік (1992), член-кореспондент (1991) АН України. Заслужений працівник вищої школи України (1993). Ректор Запорізького державного медичного університету (1974 – 2002). Головний редактор «Запорожского медицинского журнала» (1974 – 2002). На підставі глибоких досліджень хвороб серця впровадив у медичну практику нові антиаритмічні препарати і біогенні стимулятори, зокрема оригінальний вітчизняний кардіопротектор «Тіотриазалін».

Народився в сім'ї лікарів.

Літ.: 70-річчя академіка НАН України А. Д. Візіра // Вісник НАН України. – 1997. – № 7. – С. 70–71; *Анатолій Дмитрович Візир (1929 – 2002) // Український кардіологічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 142–143: фото.*

ВОБЛИЙ **Костянтин Григорович** (1876, с. Царичанка Кобеляцького пов. Полтавської губ., нині Дніпропетровської обл. – 1947, м. Київ). Учений-економіст, статистик. Академік УАН (1919). Віце-президент ВУАН (1928–1930). Заслужений діяч науки УРСР (1944). Директор Інституту економіки АН УРСР (1942 – 1947). Один із засновників економічної географії України. Розробив наукову схему економічного районування України. Першим у світі дав визначення предмета страхування як наукової дисципліни.

Утративши батька на першому році життя, виховувався в родині діда – священика П. Ващинського, який став його головним учителем. У подальшому навчався в сільській народній

школі, від 1884 – у Полтавському духовному училищі, а згодом – у семінарії, яку закінчив 1896. Був найкращим учнем. Саме в Полтаві розпочав літературну діяльність. Перша краєзнавча розвідка про розведення плодкових дерев з'явилась на сторінках «Полтавских губернских ведомостей» (1896). Полтаві присвятив статтю «Знову розквітне Полтава» (Радянська Україна. – 1943. – 25 верес. – С. 3).

Літ.: Щербань Т. *Константин Григорьевич Воблий // Экономика Украины. – 1996. – № 4. – С. 76–80.*

ВОДЯНИЦЬКИЙ **Володимир Олексійович** (1893, м. Костянтиноград Полтавської губ., нині м. Красноград Харківської обл. – 1971, м. Київ). Гідробіолог. Член-кореспондент АН УРСР (1957). Заслужений діяч науки УРСР (1968). Директор Інституту біології південних морів АН УРСР (1945 – 1968). Розробив нову структуру гідробіологічної будови Чорного моря.

Літ.: Сивцова А. Г. *Водяницький В. О. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 5: Вод – Гн. – К., 2006. – С. 16: фото.*

ГАНУЛ **Валентин Леонідович** (1931, м. Полтава – 2015, м. Київ). Учений у галузі онкології і хірургії. Член-кореспондент АН України (1991). Заслужений лікар України (2009). Директор Київського науково-дослідного рентгено-радіологічного і онкологічного інституту (1987 – 1992) (нині Інститут онкології і радіології НАМН України). Голова Українського науково-медичного товариства онкологів (від 1986). Фундатор потужної школи торакальних хірургів-онкологів.

Літ.: 80-річчя члена-кореспондента НАН України В. Л. Ганула // Вісник НАН України. – 2011. – № 1. – С. 62.

ГОВОРУН **Дмитро Миколайович** (1950, смт Опішне Зіньківського р-ну Полтавської обл.). Біофізик. Член-кореспондент НАН України (2006). Заслужений діяч науки і техніки України (2012). Заступник директора Інституту молекулярної біології та генетики НАН України (від 2004). Створив низку молекулярних моделей структурно-функціональної поведінки ДНК; унікальний апаратний комплекс для дослідження структурно-динамічних властивостей біополімерів.

Літ.: Сланська Г. В. Говорун Д. М. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 6: Го – Гю. – К., 2006. – С. 10: фото.

ГОГАЄВ Казбек Олександрович (н. 1956, м. Алагір, нині Республіка Північна Осетія-Аланія, Росія). Матеріалознавець. Член-кореспондент НАН України (2009). Завідувач відділу Інституту проблем матеріалознавства НАН України.

Від 2013 тісно співпрацює з ПП «Агроєкологія» з питань покращення стрільчатих лап із високоміцного чавуну із шаровидним графітом та додаванням композитних матеріалів. Цю розробку разом із Героєм України С. С. Антонцем захистив двома патентами України на винахід (Робочий орган культиватора № 97146 та 99964). Не раз приїздив до ПП «Агроєкологія» для проведення випробувань культиваторів із покращеними лапами. Восени 2015 допоміг у модернізації робочих органів до сільськогосподарської техніки у ТОВ «Агрофірма «Імені Довженка» Шишацького р-ну. Навесні 2016 разом із колегами провів їх випробування.

Літ.: Пошук найкращих рішень для органічного землеробства триває // АгроЕко. – 2013. – 20 серп. – С. 1: фото; Огнева Т. Успівпраці з науковцями триває вдосконалення культиваторної лапи // АгроЕко. – 2014. – 22 жовт. – С. 2: фото; Кондуфор В. Випробовуємо нові досягнення матеріалознавства // Відроджена земля. – 2015. – 24 груд. – С. 2: фото; 70-річчя члена-кореспондента НАН України К. О. Гогаєва // Вісник НАН України. – 2016. – № 10. – С. 98: фото.

ГОНЧАР Олександр (Олесь) Терентійович (1918, с. Ломівка Катеринославської губ., нині Дніпропетровської обл. (літературознавці й сам О. Гончар офіційно вважають місцем народження письменника слободу Суха Кобеляцького пов. Полтавської губ. (нині с. Сухе Кобеляцького р-ну Полтавської обл.) – 1995, м. Київ). Письменник, учений-літературознавець, державний і громадський діяч. Академік АН УРСР (1978). Герой Соціалістичної Праці (1978). Герой України (посмертно, 2005). Голова правління Союзу письменників УРСР (1959 – 1971). Голова Комітету з Державних премій України (1992

– 1995). Міжнародним біографічним центром (Кембридж) визнаний Всесвітнім інтелектуалом (1992).

Дитячі роки провів у с. Суха, де після смерті матері, виховувався дідусем і бабусею. Навчався в Сухівській робітничо-селянській школі. Саме із сухівського життя почерпнув персонажі для багатьох своїх творів. Згодом здобував освіту в Хорішківській школі, тут почав дописувати публікації до місцевої газети, підписуючи їх як Олесь Гончар. Навчався в Брусівській школі (1932–1933). Після її закінчення працював у редакції Козельщинської районної газети «Розгорнутим фронтом» (1933 – 1934). Саме на її шпальтах майбутній письменник-академік робив свої перші літературні спроби. Після закінчення Харківського технікуму газетярського мистецтва отримав призначення на посаду відповідального секретаря Гадяцької районної газети. За збігом обставин не посів її, а потрапив у с. Мануйлівка, де півроку працював у школі (1937). Ініціював відкриття Мануйлівського літературно-меморіального музею Максима Горького (с. Верхня Мануйлівка) Козельщинського р-ну (1938), куди багато років поспіль приїздив на Горьківські свята. Під час Другої світової війни потрапив у полон, перебував у трудовому таборі в с. Шенгурах, звідки втік і переховувався в сухівському лісі (1943). У повоєнний час, якщо випадала нагода побувати на Полтавщині, ніколи не минав с. Суха. Згадував, що при під'їзді до нього завжди відчував у душі якісь трепет і щем. Живучи в Києві, радів усім добрим подіям у рідному селі. Завжди приймав у себе вдома земляків. Дружив із першим секретарем Полтавського обкому КПУ Ф. Т. Моргуном (1977 – 1991). Від імені земляків звертався до нього за допомогою. Вважав його не тільки мудрим партійним керівником, а й близькою людиною, якій можна довіряти. Довгі роки листувався з однокурсниками та односельцями, завжди допомагав їм у будь-якій ситуації. Завдяки його піклуванню в с. Суха побудовано школу, лікарню, комплекс житлових будинків та дорогу з твердим покриттям, підведено газ. Завжди підтримував творчі зв'язки з діячами, життєвим шляхом пов'язаними з Полтавщиною, яку часто відвідував. За першої ж нагоди підкреслював: «Я теж родом з Полтавщини!» Чимало місця відвів своїй малій батьків-

щині в романах «Таврія» і – особливо – «Твоя зоря». Про край дитинства неодноразово згадує в «Щоденниках». Праці та листи письменника-академіка друкувались на сторінках обласної газети «Зоря Полтавщини» (1948, 1949, 1951, 1968) і полтавського часопису «Рідний край» (2008, 2018).

Вболівав про увічнення на Полтавщині пам'яті про видатних земляків. Серед них виділяв постать козацького літописця Самійла Величка. Переймався облаштуванням його могили у с. Жуки поблизу Полтави.

У зв'язку зі 100-річчям від дня народження Панаса Мирного у травні 1949 об'їхав низку сіл Полтавщини, де виступив із доповідями про класика української літератури, взяв участь в урочистостях, які проходили тоді в Полтаві. На честь його столітнього ювілею разом із сином письменника М. П. Рудченком посадив меморіальне дерево (дуб черешчатий). Один з ініціаторів відбудови і відкриття в Полтаві Музею-садиби І. П. Котляревського (1969). На урочистостях із цієї нагоди виголосив натхненну промову про першого поета України. Багато років усіяко підтримував музей. Узяв під захист колективи літературно-меморіальних музеїв І. Котляревського та Панаса Мирного в Полтаві в той час, коли через необ'єктивну критику в центральній газеті «Известия» ці осередки культури влада хотіла закрити (1969). Одним із перших підписав лист-звернення діячів культури про створення на Полтавщині Заповідника-музею М. В. Гоголя (1979). Влітку 1981 відвідав Гоголівську садибу. Тут побував у лісових угіддях Яворівщина та Стінка, де намітив майбутній туристичний маршрут «Гоголівськими місцями».

Листувався з 25 письменниками – вихідцями з Полтавщини, надто з такими як Ф. Гарін, О. Ковінька, Б. Левін, Г. Майфет, Ф. Роговий, П. Ротач, О. Чуча, О. Юренко та ін., а також із краєзнавцем В. Жук. Розповідь останньої про історію меморіальної дошки на садибі Івана Котляревського в Полтаві використав у романі «Собор». Брав участь у відкритті пам'ятника грузинському поетові Давиду Гурамішвілі в Миргороді (1969).

Нагороджений вищою відзнакою Фонду Міжнародної премії імені Миколи Касьяна орденом Миколи Чудотворця за примноження добра на землі (1998, посмертно).

ПАМ'ЯТЬ.

Заклади, установи, музеї:

Полтавська обласна бібліотека для юнацтва (від 1997).

Козельщинська центральна районна бібліотека.

Кобеляцький лицей № 2 імені Олесь Гончара Кобеляцької райради Полтавської області (з 1997), де діє шкільний літературний музей класика української літератури (1988).

Експозиція в Кобеляцькому державному районному музеї літератури та мистецтва (1982).

Олесь Гончара шкільний історико-меморіальний музей при Кіровській загальноосвітній школі I – II ступенів Кобеляцького р-ну (1988). Експозиція про письменника-академіка в Кобеляцькому музеї літератури та мистецтва (від 1998). В с. Сухе Кобеляцького р-ну Державний літературно-меморіальний музей-садиба О. Т. Гончара (28.08.2000). «Середняківські Проліски» – музей при Середняківській загальноосвітній школі I–II ступенів Гадяцького р-ну – експозиція про О. Гончара.

Вулиці:

Вулиця Олесь Гончара в м. Полтава (2016), м. Кременчук, с. Суха Кобеляцького р-ну.

На центральних вулицях Кобеляк встановлено лайт-борди з фотопортретом О. Т. Гончара (від 2017).

Меморіальні дошки:

У с. Бреусівка Козельщинського р-ну на будинку Бреусівської загальноосвітньої школи I–III ст. (2003).

У смт Козельщина на фасаді приміщення центральної районної бібліотеки імені О. Гончара (2013) та на колишньому будинку редакції газети «Розгорнутим фронтом» (2002).

Свята:

Щорічно від 2006 (квітень та липень) проводиться мистецько-культурне дійство «Зелене свято Гончарового дитинства».

Конкурси:

«Собори душ своїх бережить» – обласний літературний конкурс молодих літераторів (від 2007).

«Собори душ своїх бережить» – щорічний районний (Кобеляцького р-ну) літературний конкурс для молоді, людей зрілого віку (від 2007).

«Світлі образи в оповіданнях Олесь Гончара» – щорічний

районний (Кобеляцького р-ну) конкурс юних художників (від 2007).

Музейні фонди:

Іменний фонд письменника в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

На посвяту:

Вірші полтавських поетів Михайла Любимого (1990), Володимира Мирного (1995), Миколи Костенка (1998), Любові Варис (2017).

Земляки-полтавці присвятили поету-академіку безліч статей і книг. Серед них найбільш знакові монографічні доробки професора Миколи Степаненка (2008, 2009, 2010, 2012). Це, насамперед, «Публіцистична спадщина Олесь Гончара: мовні, навколумовні й деякі інші проблеми» (2008), дві книги листів до Олесь Гончара (2006), упорядковані науковцем.

Літ.: Степаненко М., Бондаревська Т. «Уклін хаті, де виростав Олесь, великий син України» (Із життя Державного літературно-меморіального музею садиби Олесь Гончара в селі Сухій) // *Рідний край*. – 2008. – № 1. – С. 168–185: фото; Селецкий М. Слово письменника про державного діяча: Олесь Гончар про Федора Моргуна // *Там само*. – 2011. – № 1. – С. 221–227; Степаненко М. Листовна розмова Полтавських письменників з Олесем Гончаром // *Там само*. – 2016. – № 2. – С. 96–108; Неживий О. «Війнуло земним, неповторним, як сама юність»; Олесь Гончар – працівник районної газети «Розгорнутим фронтом» // *Зоря Полтавщини*. – 2018. – 3 квіт. – С. 3.

ГОРДОН Володимир Михайлович (1871, м. Лохвиця, нині Полтавської обл. – 1926, м. Харків). Учений-правознавець. Академік ВУАН (1925). Від 1925 очолював кафедру цивільного права ВУАН. Один із засновників в Україні торгового права та найбільших знавців цивільного права і цивільного процесу. Його праця «Статут цивільного судочинства» (1899) витримала шість видань. Вважається засновником Харківської наукової школи правознавців.

Народився в родині працівника судового відділу. Закінчив Лохвицьке повітове училище (1889?).

Літ.: *Енциклопедист, талановитий педагог, доктор цивіль-*

ного права Володимир Михайлович Гордон // Право України. – 2010. – № 12. – С. 293–294: фото.

ГРИШКО Микола Миколайович (1901, м. Полтава – 1964, м. Київ). Ботанік, генетик, селекціонер. Академік АН УРСР (1939). Директор Інституту ботаніки АН УРСР (1933 – 1944). Голова Відділення біологічних наук (1940 – 1944), а згодом Відділення сільськогосподарських наук АН УРСР (1945 – 1948). Під його керівництвом розроблено науковий проект Ботанічного саду АН УРСР (нині – Національний ботанічний сад НАН України, який від 1992 носить ім'я вченого), одного з найбільших ботанічних садів Європи. Автор оригінального підручника з генетики українською мовою (1933). Першим у світі вирішив проблеми зміни статі в конопель (1935). Один з організаторів Українського товариства охорони природи (1946).

Трудове життя розпочав у Полтаві на 2-му Держмліні на посаді старшого рахівника з продподатку (1921). Згодом перейшов працювати на Полтавську сільськогосподарську дослідну станцію (1922–1923). Навчався в Полтавському агрокооперативному політехнікумі (нині Полтавська державна аграрна академія), який закінчив із відзнакою (1925). У Полтаві довгі роки проживала рідна сестра вченого, відома в місті вчителька – Анфіса Миколаївна Гришко. Мав тісні стосунки зі знайомими полтавцями, зокрема з родиною Іллічевських – батьком Олімпієм Олександровичем та сином Сергієм Олімпійовичем. Останній був відомим українським ботаніком, доводився хрещеним батьком старшої доньки М. М. Гришка – Галини. Підтримав проект створення дендропарку Лубенського лісотехнічного технікуму (коледж), допоміг йому з посадковим матеріалом та насінням (1952). Особисто оглянув переданий до системи Ботанічного саду АН УРСР Устимівський дендропарк, склав план його діяльності та штатний розпис (1952).

ПАМ'ЯТЬ.

Меморіальна дошка:

У м. Полтава на навчальному корпусі №3 Полтавської державної аграрної академії (2002).

Пам'ятний знак:

У м. Полтава на території Ботанічного саду Полтавського

національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2001).

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського

Літ.: Самородов В. *Квітнути саду Миколи Гришка // Зоря Полтавщини. – 2001. – 22 черв. – С. 5: фото; Дениско Т. «І академік ясновзорий у мрії з нами полина» // Зоря Полтавщини. – 2001. – 28 верес. – С. 3: фото; Кизим С. Перший відомий фотопортрет С. О. Іллічевського: історія пошуку та опис: зб. наук. статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. Вип. VI. – Полтава: Дивосвіт, 2011. – С. 299–305: фото.*

ГРИНЬОВ Борис Вікторович (н. 1956, м. Харків). Фізик. Академік (2006), член-кореспондент (1997) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (1998). Директор Інституту монокристалів, генеральний директор НТК «Інститут монокристалів» НАН України (1997–2000). Директор Інституту скінтіляційних матеріалів НАН України (2002–2010). Голова, перший заступник голови Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України (з 2010). Створив новий клас скінтіляційних монокристалів – лужноземельних і рідкоземельних боратів та заклав наукове підґрунтя технології їх вирощування. Роботи вченого значною мірою визначають сучасний світовий рівень отримання й обробки скінтіляційних матеріалів. Разом з учнями започаткував новий напрям медичного приладобудування в Україні – виробництво ядерної діагностичної апаратури. Ініціатор видання часопису «Функціональні матеріали».

Закінчив середню школу №6 м. Полтава (нині Полтавська гімназія №6). Постійно приїздить до Полтави, де живуть його рідні – відомі педагоги вищої школи: мати – Наталія Федорівна Гриньова, кандидат хімічних наук, сестра – Марина Вікторівна Гриньова, доктор педагогічних наук, професор, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Літ.: 60-річчя академіка НАН України Б. В. Гриньова // *Вісник НАН України. – 2016. – № 4. – С. 111: фото.*

ГРИНЧЕНКО Віктор Тимофійович (н. 1937, м. Полтава). Учений-механік. Академік НАН України (1995). Член-кореспондент АН УРСР (1988). Заслужений діяч науки і техніки України (1998). Директор Інституту гідромеханіки НАН України (з 1987). Фундатор та багаторічний лідер київської школи з акустики та акустоелектроніки. Редактор наукових часописів «Акустичний вісник» та «Прикладна гідромеханіка», співредактор англомовного «Міжнародного журналу з механіки рідин» (США).

Народився в сім'ї висококваліфікованого робітника, слюсаря Полтавського турбомеханічного заводу. У Полтаві на Павленках минуло дитинство майбутнього вченого. Після семирічної школи № 7 продовжив навчання в чоловічій десятирічці №17 м. Полтава, яку закінчив у 1954. Співпрацював із науковцями Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Брав участь у роботі науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки», яка щорічно від 2008 проводиться в ПНТУ, входив до редакційної колегії їхніх збірників (від 2015). Про своє рідне місто любив говорити: «Полтава завжди в моєму серці».

Літ.: *Корецька Л. Ф. Грінченко В. Т. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 6: Го – Гю. – К., 2006. – С. 509–510: фото.*

ГРУШЕВСЬКИЙ Михайло Сергійович (1886, м. Хелм, Королівство Польське, Російська імперія, нині Люблінське воєводство Республіки Польща – 1934, м. Кисловодськ). Історик, літературознавець, письменник, громадський, політичний і державний діяч. Академік ВУАН (1923). Голова Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1897–1913). Голова Центральної Ради Української Народної Республіки.

Батько вченого, Сергій Федорович Грушевський, працював викладачем словесності Полтавської духовної семінарії (1859–1860). 1903 був запрошений на відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в м. Полтава. Але не зміг приїхати, тож делегував професора К. Студинського. Від себе ж надіслав офіційне вітання. Давав поради К. Студинському, який придбати вінок, який текст гравірувати, як написати та виголосити промову. Мрія побувати в Полтаві здійснилась, коли Михайло Сергі-

йович у складі київської делегації відвідав місто з нагоди відкриття Українського клубу та відзначення 75-роковин смерті І. П. Котляревського (9–10 листопада 1913). До пам'ятника першого поета України він поклав квіти та вінок, виступив перед полтавцями з промовою на урочистих зборах у Полтавському театрі (10 листопада 1913). Як редактор праць Наукового товариства імені Тараса Шевченка й «Літературно-наукового вісника» на зламі XIX – XX ст. залучив до співпраці велику плеяду авторів-полтавців. Вони у своїх листах писали йому про громадське життя краю. Кореспондентами вченого довгі роки значились відомі полтавці: Микола Лисенко (від 1894), Хведір Вовк (від 1894), Лев Падалка (від 1895), Прокіп Понятенко (від 1899), культуролог Володимир Щепотьєв (1929), останньому надсилав на рецензування ряд книг. Усі вони впродовж десятиліть підтримували творчі й дружні відносини. Журнал «Рідний край» опублікував – ґрунтовну рецензію на книгу вченого «Як жив український народ» (1906. – № 39. – С. 15–16).

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

У Полтаві, Лубнах, Миргороді (1996).

Пам'ятники та меморіальні дошки:

У с. Гоголеве Великобагачанського р-ну (2001).

У м. Полтава (вул. Стрітенська, 37), на фасаді колишнього будинку «Українського клубу» (2016).

Літ.: Грушевський М. Автобіографія (1926) // Український історик. – 1979. – № 1 – 4. – С. 79–87; Іваненко Р. До дня народження Михайла Грушевського відкрили меморіальну дошку // Полтавський вісник. – 2016. – 29 верес. – С. 4; Пустовіт Т. Михайло Сергійович Грушевський і його полтавські друзі та кореспонденти // Зоря Полтавщини. – 2016. – 23 верес. – С. 16: фото.

ГУБЕРСЬКИЙ Леонід Васильович (н. 1941, м. Миргород Полтавської обл.). Філософ. Академік (2003), член-кореспондент (1997) НАН України. Заслужений працівник народної освіти України (1996). Герой України (2009). Директор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1994–2008), з 2008 –

ректор університету. Удостоєний звання *Honoris causa*: «Почесний доктор Національної академії наук України» (2011).

З відзнакою закінчив середню школу №3 у м. Миргород (1958), навчався у Миргородському керамічному технікумі (нині Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка), який закінчив у 1961. Вхпив до редакційної ради монографії, присвяченої історії та розвитку вищої педагогічної освіти і науки Полтавщини (2008). Активний діяч міжнародної громадської організації «Полтавське земляцтво».

Почесний громадянин м. Миргород (2003).

Літ.: Кремень В. Г., Андрущенко В. П. Філософія, як життя в освіті (До 75-річчя академіка НАН України Л. В. Губерського) // Вісник НАН України. – 2016. – № 10. – С. 82–88: фото.

ГУДЗІЙ Микола Каленикович (1887, м. Могилів-Подільський Подільської губ., нині Вінницької обл. – 1965, м. Москва). Учений-літературознавець. Академік АН УРСР (1945).

У 1910 досліджував плащаницю 1466 р., що зберігалась у Полтавському древлесховищі (древньосховище).

Літ.: Комаренко Т. Гудзій М. К. // Енциклопедія історії України в 10-ти т. Т. 2: Г – Д. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 244: фото.

ГУНДОРОВА Тамара Іванівна (н. 1955, с. Климівка Карлівського р-ну Полтавської обл.). Учений-літературознавець. Член-кореспондент НАН України (2003). Заслужений діяч науки і техніки України (2006). Розробила концепцію українського модернізму в літературі. Її наукові праці перекладені іноземними мовами.

Закінчила Климівську 8-річну школу (1970), Федорівську середню школу (1972) Карлівського р-ну. Брала участь у Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 100-річчю відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві (2003). На ній виступила з доповіддю «Малоросійський маскаррад: творчість Івана Котляревського в аспекті постколоніальної критики», яка викликала велику зацікавленість слухачів.

Друкувалась на шпальтах часопису «Рідний край» (2003). Була присутня на відкритті в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка аудиторії І. П. Котляревського (2003). З нагоди 100-річчя від дня заснування історико-філологічного факультету в Полтаві прочитала лекцію «Що дає гендер у літературі?» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (4 квітня 2018).

Літ.: *Немає іншого місця, де б моя робота і моє хобі зустрілися і поєдналися так тісно... (до 60-річчя члена-кореспондента НАН України Т. І. Гундорової) // Вісник НАН України. – 2015. – № 7. – С. 105–110: фото.*

ДАДЕНКОВ Юрій Миколайович (1911, м. Лубни – 1991, м. Київ). Учений у галузі гідравліки, державний діяч. Член-кореспондент АН УРСР (1961). Засновник та перший ректор Українського транспортного університету.

Народився та виріс у відомій на Полтавщині вчительській родині. Батько – Микола Федорович Даденков (1885 – 1955) – доктор педагогічних наук, професор. Після закінчення Ніжинського історико-філологічного інституту викладав російську мову і літературу в Лубенській учительській семінарії (1910, 1911).

Літ.: *Маслюкова І. Педагог, науковець, громадянин... // Хрещатик. – 1998. – 5 трав. – С. 4; Даденков В. Ю. Даденков Ю. М. // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 7: Г – Ді. – К., 2007. – С. 176: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918 – 2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226 – 237: фото.*

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Віктор Васильович (1898, м. Лодзь, Польща – 1960, м. Ленінград, нині Санкт-Петербург). Історик техніки. Письменник. Академік АН УРСР (1948). Перший професор колишнього СРСР і перший академік в Україні з історії техніки, розробник теоретичних питань, предмету та методів цієї галузі науки. Ініціатор викладання спецкурсів з історії тех-

ніки у вузах України (від 1928). Голова Комісії з історії техніки при АН УРСР (1949). Відіграв визначну роль в організації наукових досліджень з історії техніки в Україні. Очолив комісію з історії техніки при Відділі технічних наук АН УРСР (1948). Організував відділ історії техніки – складову Відділення історії природознавства і техніки Інституту історії АН УРСР.

Дитячі роки провів у с. Яреськи Миргородського пов. Полтавської губ., нині Шишацького р-ну Полтавської обл., де його мати працювала вчителькою. Навчався в Першій Полтавській класичній чоловічій гімназії імені Імператора Олександра I Благословенного (нині спеціалізована школа I – III ступенів № 3). У той час підпрацював репетитором (1914–1916). Гімназистом захопився краєзнавством. З цією метою пішки пройшов із Полтавщини до Криму і назад (1912). У студентські роки, зацікавившись історією техніки, розробив цикл лекцій із цього напрямку і вперше прочитав їх мешканцям с. Яреськи (1920). Був редактором найбільш повного видання про полтавця, засновника сільськогосподарської дослідної справи в Україні А. Є. Зайкевича (1959).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні експозиції:

У Шишацькому історико-краєзнавчому музеї.

У Яреськівському народному краєзнавчому музеї.

Літ.: *Кривко Я. Літописець науки // Сільське життя. – 1971. – 23 лют. – С. 3; Матійко М., Тищенко В. Багатогранний талант // Зоря Полтавщини. – 1983. – 11 груд. – С. 4; Волосков В. Ф. Найзнаменитіша в Україні. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 256 с.*

ДАНИЛЕНКО В'ячеслав Андрійович (1946, м. Полтава – 2016, м. Київ). Геофізик. Член-кореспондент НАН України (1995). Відкрив нові закономірності у вивченні нелінійних хвильових процесів у геофізичних середовищах із структурою. На їх основі створено нові технології інтенсифікації видобутку різноманітних корисних копалин.

Народився в сім'ї військовослужбовця.

Літ.: *60-річчя члена-кореспондента НАН України В. А. Даниленка // Вісник НАН України. – 2006. – № 10. – С. 71.*

ДЕЙНЕКА Василь Степанович (1949, с. Бодаква Лохвицького р-ну Полтавської обл. – 2014, м. Київ). Учений у галузі кібернетики. Академік (2006), член-кореспондент (2000) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2007). Академік-секретар Відділення НАН України (2010 – 2014).

Із золотою медаллю закінчив загальноосвітню школу №1 у м. Червонозаводське (нині Заводське). Протягом усього життя не поривав зв'язків із малою батьківщиною.

Почесний громадянин м. Заводське Лохвицького р-ну (2015).

ПАМ'ЯТЬ:

Меморіальна дошка на будинку Заводської школи № 1 (2015).

Літ.: 60-річчя академіка НАН України В. С. Дейнеки // Вісник НАН України. – 2009. – № 12. – С. 66–67; Войтенко І. «Йти на небо сходами добрих справ...» // Зоря. – 2015. – 24 лют. – С. 2: фото.

ДЗЕВЕРІН Ігор Олександрович (1929, с. Драбів на Полтавщині, нині смт Черкаської обл. – 2001, м. Київ). Учений-літературознавець, критик. Академік (1988), член-кореспондент (1972) АН УРСР. Директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка АН УРСР (1978 – 1991). Головний редактор журналу «Радянське літературознавство» (1962 – 1973; 1980 – 1989).

Літ.: 70-річчя академіка НАН України І. О. Дзеверіна // Вісник НАН України. – 1999. – № 11. – С. 65.

ДЗЮБА Іван Михайлович (н. 1931, с. Миколаївка Ольгинського р-ну Сталінської обл., нині Волноваського р-ну Донецької обл.). Український літературознавець, літературний критик, публіцист. Громадський діяч. Академік АН України (1992). Співголова Головної редакційної колегії «Енциклопедії Сучасної України». Герой України (2001).

Підтримав ідею створення Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України в смт Опішне. Всіляко сприяв його розвитку та діяльності. Входив до редакційної колегії часопису цього інституту «Український керамологічний журнал» (2003), який умістив розвідку про

нього (2004). Друкувався на сторінках альманаху «Рідний край» (2002, 2003).

Літ.: Жулинський М. Г. Дзюба І. М. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 7: Г – Ді. – К., 2007. – С. 554–555: фото.

ДІДУХ Яків Петрович (н. 1947, с. Городок Рівненського р-ну Рівненської обл.). Геоботанік, еколог. Академік (2018), член-кореспондент (2003) НАН України. Директор Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного НАН України (2003 – 2008).

Влітку 1989 вивчав екологічний режим формацій долини річки Ворскла від с. Милорадове Котелевського р-ну до с. Михайлівка Диканського р-ну. Стаття про це вийшла в «Ботаническом журнале» (1991, № 5). У 1996 побував у заповідному масиві «Парасоцький ліс» на Диканщині. Разом із полтавським ботаніком О. М. Байрак здійснив аналіз гідрофільної рослинності Полтавщини (1996). Учасник Х з'їзду Українського ботанічного товариства (Полтава, 1997). У різні роки багато разів проводив спостереження на біостаціонарі Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка у с. Лучки Кобеляцького р-ну. З огляду на це був рецензентом збірників матеріалів науково-практичних семінарів, які проходили в цьому заповіднику, а саме: «Роль регіональних ландшафтних парків як навчально-виховних центрів» (2002), «Роль заповідних територій в екологічній освіті і вихованні» (2003), «Шляхи інтеграції природоохоронної та освітньо-виховної діяльності» (2004). Оpubлікував аналітичні рецензії на знакові монографії полтавських науковців: «Заповідна краса Полтавщини» та «Збережи, де стоїш, де живеш: По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ» (1998). Входив до редакційної колегії збірника наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Екологія. Біологічні науки» (від 2000 по 2009 включно), на його сторінках публікував статті (2004). Мав тісні творчі професійні стосунки з полтавськими ботаніками О. М. Байрак, І. А. Коротченко, Н. О. Стецюк. Був науковим консультантом дисертацій О. М. Байрак на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук (2000) та І. А. Коротченко на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук (1999).

Літ.: Коротченко І. А. Дідух Я. П. // *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 7: Г–Ді. – К., 2007. – С. 682–683: фото.

ДОВГИЙ Станіслав Олексійович (н. 1954, с. Ганно-Требнівка Кіровоградської обл.). Учений-механік, урядовець, політик. Академік (2018), член-кореспондент НАН України (1997). Заслужений діяч науки і техніки України (2001). Президент Малої академії наук (від 2001). Директор Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України.

Як президент Національного центру «Мала академія наук» тісно співпрацював із Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка – територіальним відділенням центру. Тут у різні роки виступав перед манівцями, нагороджував переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад із навчальних предметів та Всеукраїнського конкурсу-захисту робіт МАН (2014, 2016). Як ініціатор благодійного аукціону «Мистецтво миру», спрямованого на підтримку української армії, провів його в ПНТУ, де було зібрано 10 тис. гривень (2014). Член наглядової ради Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Брав участь у роботі науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки», яка щорічно від 2008 проводиться в ПНТУ, увійшов до редколегії збірників цієї конференції. Брав участь у відкритті аудиторії імені академіка В. І. Вернадського (2014).

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Малу планету № 12189 названо іменем С. Довгого (1978).

Літ.: Вітрич М. *Світло науки і знання // Зоря Полтавщини*. – 2016. – 27 трав. – С. 2; *50-річчя члена-кореспондента НАН України С. О. Довгого // Вісник НАН України*. – 2004. – №7. – С. 73; *Полтавський НТУ взяв участь у благодійному аукціоні на підтримку української армії // Полтавський Національний Університет*. – 2014. – №10. – С. 7: фото.

ДОЛІН Володимир Гдалевич (1932, с. Торково Вінницької обл. – 2004, м. Київ). Учений-зоолог-ентомолог. Член-

кореспондент АН УРСР (1985). Президент Українського ентомологічного товариства (1993 – 2005). Один із засновників і визнаний голова української школи ентомології ґрунтів.

Був практикантом відділу сільськогосподарської ентомології Полтавської сільськогосподарської дослідної станції (1914). Працюючи тут, вивчав дротяників. Відтоді цей об'єкт став на багато років головним у його професійній діяльності, приніс всесвітню славу. Тісно співпрацював із Першим ентомологічним бюро Полтавського губернського земства (1914). Завжди пишався тим, що був пов'язаний із згаданими установами. Надалі направляв своїх аспірантів до Полтави для вивчення комах – шкідників сільськогосподарських культур на стаціонарах Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції.

Літ.: Бородин Д. Н. *Первый отчёт о деятельности энтомологического бюро и обзор вредителей Полтавской губернии*. – Полтава: *Електрич. типограф. Д. Н. Подземскаго*, 1914. *Вып. 1*. – 87 с.; *70-річчя члена-кореспондента НАН України В. Г. Доліна // Вісник НАН України*. – 2002. – № 2. – С. 63–64.

ДОНЧИК Віталій Григорович (1932, м. Крюків, нині Крюківський р-н м. Кременчук Полтавської обл. – 2017, м. Київ). Учений-літературознавець, критик. Академік (2006) НАН України, член-кореспондент (1992) АН України. Заслужений діяч науки і техніки України (1997). Головний редактор газети «Літературна Україна» (1957–1962). Головний редактор журналу «Слово і Час» (1989–2000). Від 2003 – засновник і науковий керівник академічного проекту «Історія Української літератури» у 12-ти томах. Один із фундаторів Народного руху України.

Народився в родині вчителів, які довгий час викладали в Дев'ятій початковій школі, де почав навчання майбутній учений. Згодом закінчив 5 класів школи у Крюкові (1946).

Літ.: Юшко В. *Літературознавець з Крюкова // Славутич*. – 1997. – 12 квіт. – С. 2; *80-річчя академіка НАН України В. Г. Дончика // Вісник НАН України*. – 2012. – № 4. – С. 73–74: фото.

ДРАГОМАНОВА-КОСАЧ Ольга Петрівна (літ. псевдонім Олена Пчілка) (1849, м. Гадяч Полтавської губ., нині Полтавської обл. – 1930, м. Київ). Фольклорист, етнограф, письменниця. Авторка ґрунтовних етнографічних досліджень з української орнаментики. Перша в історії України жінка – член-кореспондент ВУАН (1925). Мати Лесі Українки. Сестра Михайла Драгоманова.

Батьки – дрібнопомісні дворяни, нащадки козацької старшини. Походила із старовинного полтавського роду Драгоманових, первісним гніздом яких було с. Монастирські Будища поблизу м. Гадяч. Там здобула початкову домашню освіту. З цього приводу завжди говорила: «Українська течія оточувала нас могутньо». Тоді ж захопилася збиранням народної словесної творчості, надто вишивки. Придбавши поблизу м. Гадяч землю, назвала її Зелений Гай (1880). За її власним проектом тут побудували будинок (1898). Шоліта від 1883 до середини 1906 в Зеленому Гаю жила її дочка – знаменита українська письменниця Леся Українка (Л. П. Косач), яка писала про цю місцевість: «Побачите вже таку Україну, що «українішої» й нема...» У цій місцині вона написала багато літературних шедеврів. З тих пір Зелений Гай надовго став осередком української культури та духовності. На з'їзді діячів кустарної промисловості в м. Полтава (1901) виступила з доповіддю «Про народне українське мистецтво в кустарних виробках». У 1903 на відкритті пам'ятника І. П. Котляревському в м. Полтава, незважаючи на офіційну заборону української мови, була єдиною з письменників Східної України, хто наважився виголосити промову рідною мовою. У день святкування відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві 1903 виступила з доповіддю на урочистому засіданні Полтавської міської думи. Участь у цьому святі вважала важливою подією, про що занотувала у своїй «Автобіографії» (К., 1930). Входила до гуртка, організованого полтавським літератором Миколою Дмитрієвим. Разом із ним і Миколою Лисенком видала брошуру «Кобза й кобзарі», яка вийшла накладом журналу «Рідний край» (1907). З цим часописом плідно співпрацювала (середина 1905–1907). У цей час жила в м. Полтава по пров. Гончарному, 2 (нині пров. Капельгородського, будинок не зберігся). Коли видання «Рідного краю» опинилось під загрозою

заборони, перенесла часопис до м. Київ (1907 – 1913), а згодом до м. Гадяч (1915– 1916). У різні роки друкувалась на шпальтах цього журналу. Згодом стала його редактором-видавцем (1908). Заснувала 1908 перший український часопис на території Російської імперії під назвою «Молода Україна», який від 1914 виходив у Гадячі. Була членом Комітету для спорудження пам'ятника Т. Г. Шевченкові в Києві при Полтавській губернській земській управі (1907 – 1914). Під час святкування дня народження Т. Г. Шевченка у м. Гадяч, огорнула погруддя поета жовто-блакитним стягом (1920). Після цього була заарештована. Від 1914 по 1920 жила у Гадячі, де організувала дитячий аматорський театр і написала для нього п'єси; видала збірку «Зелений Гай», низку книжок для дітей; редагувала журнал «Молода Україна» (1914). 1917 після Лютневої революції редагувала «Газету Гадяцького земства» (нині «Гадяцький вісник»). Організувала (від 1917) у Гадячі гурток молоді з місцевих гімназистів і стала його головною наставницею. З нього вийшло чимало знаних діячів, зокрема таких як Петро Одарченко, Антон Козаченко, Василь Якименко. Опікувалась громадською книгозбірнею (нині Гадяцька районна бібліотека) і влаштувала при ній читальню (1918). Голоувала в гадяцькій «Просвіті» (1918). Організувала заходи з культурного відродження Гадяча в період Української революції, влаштовуючи Шевченкові вечори з доповідями і співом пісень на вірші Кобзаря. За антибільшовицькі виступи була заарештована в Гадячі (1920). Останній раз приїздила до Гадяча по родинні речі в 1921.

Підтримувала дружні та творчі зв'язки з багатьма відомими полтавцями: Панасом Мирним, Миколою Дмитрієвим, Миколою Лисенком, Михайлом Старицьким, з якими довгий час листувалась. Декому допомагала професійно та матеріально. Так, за її редакторством та коштом було видано збірку поезій Івана Мартиненка (псевдонім Кутковий) «Наддніпрянські краєвиди» (1914).

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні об'єкти:

Кратер на Венері названо іменем Олени Пчілки (1997).

Вулиці:

У м. Полтава (2016), м. Кременчук, м. Гадяч.

Пам'ятні знаки:

Пам'ятний знак родині Драгоманових у м. Гадяч (1995).

Пам'ятний знак на місці садиби Драгоманових у м. Гадяч (1991).

Пам'ятний знак на честь Ольги Петрівни Косач-Драгоманової (Олени Пчілки) (Зелений Гай, 2013).

Скульптурна композиція Олені Пчілці (Зелений Гай, 2019).

Меморіальні дошки:

У м. Гадяч на фасаді будинку колишньої редакції газети Гадяцького земства «Рідний край», де працювала Олена Пчілка в 1917 – 1918 (1989).

У м. Полтава на фасаді кінотеатру «Колос» – діячам культури, серед яких Олена Пчілка (1974).

Музеї:

Літературний музей родини Драгоманових у м. Гадяч (1995), з 2013 входить до складу Гадяцького історико-краєзнавчого музею.

Олени Пчілки шкільна кімната-музей при Гадяцькій гімназії імені Олени Пчілки (від 2009).

Премії:

Всеукраїнська премія імені Олени Пчілки, заснована видавництвом дитячої літератури «Веселка» (1991). Від 2012 до її співзасновників приєдналися Гадяцька міська рада, Гадяцька районна рада та Гадяцька районна державна адміністрація. Відтоді премія вручається напередодні дня народження Олени Пчілки в м. Гадяч.

Читання:

Олени Пчілки історико-літературні читання в Гадяцькій гімназії імені Олени Пчілки.

Свята:

Щороку відбувається обласне літературно-мистецьке театралізоване свято «Дивоцвіт Лесинога Гаю» (з 1989).

Літ.: Шалагінова Л. *Про що шепоче Зелений гай // Гадяцький вісник.* – 1991. – 7 верес. – С. 3; Шепітько В. *Пам'ятник родині Драгоманових // Село полтавське.* – 1995. – 14 жовт. – С. 4; Титаренко Г. *Будинок редакції «Рідного краю» в Полтаві // Рідний край.* – 2009. – № 1. – С. 151–153; Олена Пчілка і Гадяч: *наук. зб.* – К., 2010. – 95 с.; Бутко В. *Вічна зоря Олени Пчілки // Зоря Полтавщини.* – 2012. – 17 лип. – С. 3.

ДРОБОТЬКО Віктор Григорович (1885, с. Дігтярі Прилуцького пов. Полтавської губ., нині смт Срібнянського р-ну Чернігівської обл. – 1966, м. Київ). Мікробіолог та епідеміолог. Академік (1948), член-кореспондент (1939) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1966). Голова Українського товариства мікробіологів, епідеміологів та інфекціоністів (1948–1958).

Народився у сім'ї фельдшера. Навчався в Прилуцькій гімназії. У студентські роки за агітацію селян був заарештований, а згодом висланий на два роки в рідне село під нагляд поліції (1906–1908). Від 1 січня 1914 почав працювати в с. Бобрик Роменського пов. дільничним лікарем, а у 1916 перейшов на роботу в стаціонар Роменської повітової лікарні, де організував санітарно-бактеріологічну лабораторію. Після закінчення вишу направлений на роботу в м. Ромни Полтавської губ. (нині Сумської обл.) земським лікарем і організатором повітової лікарні, при якій відкрив санітарно-гігієнічну лабораторію і завідував нею (1914 – 1925).

Літ.: Коваленко О. *Барви багатогранного таланту (До 125-річчя від дня народження академіка В. Г. Дроботька) // Вісник НАН України.* – 2010. – № 11. – С. 57–61: фото.

ДУБОДЕЛОВ Віктор Іванович (н. 1939, м. Полтава). Учений у галузі металургії та технології металів. Академік (2012), член-кореспондент (2000) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2017). Розробив наукові засади принципово нових технологічних процесів для виготовлення, рафінування та модифікування сплавів.

Народився в робітничій сім'ї. Закінчив СШ № 4 м. Полтава.

Літ.: 70-річчя члена-кореспондента НАН України В. І. Дубодєлова // *Вісник НАН України.* – 2009. – № 4. – С. 73–74.

ЄФРЕМОВ Сергій Олександрович (1876, с. Пальчик Звенигородського пов. Київської губ., нині Катеринопільського р-ну Черкаської обл. – 1939, репресований). Літературний критик, публіцист, громадсько-політичний і громадський діяч. Академік УАН (1919). Віце-президент ВУАН (1922).

Брав участь у відкритті пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві (1903), про що у своїх спогадах писав: «Під... вражен-

ням покинув я Полтаву, де пережито кілька незабутніх хвилин». Протягом 1913 – 1916 листувався з полтавцем С. В. Петлюрою. У 2005 ці листи вперше були опубліковані в Полтаві Миколою Шудрею. Був у Полтаві 1923, тоді зустрівся з давнім приятелем Костем Товкачем.

Лім.: Наєнко М. К. Єфремов Сергій Олександрович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 9: Е – Ж. – К., 2009. – 476–477: фото.

ЖУЛИНСЬКИЙ Микола Григорович (н. 1940, с. Новосілки, нині с. Набережне Демидівського р-ну Рівненської обл.). Учений-літературознавець, політичний діяч. Академік АН України (1992), член-кореспондент АН УРСР (1990). Академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України (від 2009). Директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка (від 2006).

У 1969 вперше побував у Полтаві на науковій конференції, присвяченій 200-річчю від дня народження І. П. Котляревського. Відвідав літературно-меморіальний музей поета, з науковцями якого підтримує тісні творчі стосунки багато років.

Сприяв зведенню на Зажур-Горі під Лубнами Всеукраїнського пам'ятника жертвам голодомору 1932 – 1933 років – Кургану Скорботи. На його відкритті виступив із промовою (11.09.1993). Вітав учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Іван Котляревський і світова культура» (1998). Член редакційної ради двотомника «Українці: історико-етнографічна монографія», виданого Інститутом керамології – відділенням Інституту народознавства НАН України (1999). Від 1999 увійшов до редакційної ради художньо-літературного часопису «Рідний край», який видає Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Брав активну участь в організації та проведенні Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві. У своїй доповіді торкнувся питань національної еліти та духовності українського народу, культурної еволюції, на чому також робив наголос І. П. Котляревський. Під час згаданого заходу взяв участь у відкритті

аудиторії імені І. П. Котляревського в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (2003). Висловив ідею: запровадити у педагогічних вузах новий предмет під назвою «Народна педагогіка Олени Пчілки, родини Лисенків та Старицьких» (2009).

Відвідав у 2009 музей-заповідник М. В. Гоголя, посадив там пам'ятне дерево на честь видатного письменника.

Написав фундаментальний нарис про П. П. Ротача як збирача матеріалів до праці «Полтавська Шевченкіана: Спроба обласної (крайової) Шевченківської енциклопедії» (Т. 2. – Полтава, 2009). Протягом багатьох років активно співпрацює з Гадяцькою гімназією імені Олени Пчілки, яку відвідував у різні роки. Друкувався на сторінках часопису «Рідний край» (2012).

Лім.: Дончик В. Г. Жулинський Микола Григорович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 9: Е – Ж. – К., 2009. – С. 673–674: фото; Ляшенко О. Конференція у Полтаві // Слово і Час. – 2003. – № 11. – С. 91: фото. – 3 с. обкл.

ЗАБІГАЙЛО Володимир Юхимович (1934, м. Дніпропетровськ, нині м. Дніпро – 1996, с. Морози Кобеляцького р-ну Полтавської обл.). Геолог. Академік (1990), член-кореспондент (1988) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1995). Директор Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України (1986 – 1996), головний редактор журналу «Геологія і геохімія горючих копалин» (1987 – 1996).

Походив із хліборобської родини з Полтавщини. Його батько під час Голодомору 1932 – 1933 років переїхав із с. Озірське Кобеляцького р-ну до Дніпропетровська. Під час німецької окупації з родиною повернувся на рідну Кобеляччину, де минуло дитинство та шкільні роки майбутнього вченого. У 1946 закінчив Морозо-Забігайлівську початкову, 1952 – Озірську середню школи Кишеньківського р-ну (нині Кобеляцького р-ну) Полтавської обл. Після закінчення Дніпропетровського гірничого інституту працював у Миргородській промислово-геофізичній експедиції тресту «Укргеофізика» (1958 – 1961), де здобув перші практичні професійні навички для подальшої наукової діяльності.

Лит.: Павлюк М., Наумко І., Дудок І. *Видатний український учений, академік Національної академії наук України Володимир Юхимович Забігайло (до 75-річчя від уродин) // Геологія і геохімія горючих копалин. – 2009. – № 2 – С. 102–104: фото.*

ЗАГНІТКО Анатолій Панасович (н. 1954, с. Кацмазів Жмеринського р-ну Вінницької обл.). Філолог, спеціаліст із проблем теорії граматики української мови. Член-кореспондент НАН України (2012).

Від 2000 і понині – член редакційної колегії журналу «Рідний край».

ЗАГОРОДНІЙ Анатолій Глібович (н. 1951, смт Велика Багачка Полтавської обл.). Фізик. Академік (2006), член-кореспондент (1997) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2012). Головний учений секретар (2009 – 2011), віце-президент НАН України (від 2011). Директор Інституту теоретичної фізики НАН України (від 2003). Голова Комісії НАН України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського. Член-кореспондент Європейської академії наук, мистецтв і літератури Франції (від 2004). Головний редактор «Українського фізичного журналу» (2010). Розробив статистичну теорію просторово-обмежених плазменно-молекулярних систем і сформулював строгі мікроскопічні рівняння для такої плазми; розвинув теорію гальмівного випромінювання у плазменно-молекулярних системах.

Батько вченого – Гліб Михайлович Загородній – один із засновників великобагачанської медицини. Протягом 26 років керував місцевою центральною районною лікарнею, на подвір'ї якої відкрито погруддя уславленого лікаря (2010). Як голова Комісії НАН України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського усіляко сприяв увічненню пам'яті видатного натураліста на Полтавщині. Переймався відновленням його будинку та садиби в Шишаках (2011, 2012, 2013). Брав участь у відкритті пам'ятників В. І. Вернадському в Полтаві на подвір'ї Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (28 травня 2013) та в Шишаках на Бутовій горі, на місці дачі першого президента Академії наук України

(29 травня 2013). Представив доповідь на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Ідеї В. І. Вернадського та проблеми сталого розвитку освіти і науки», яка проходила на базі Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (2018).

Лит.: *Видатні люди Великобагачанщини. Кн. 2. – Полтава: АСМІ, 2009. – С. 56 – 58; 60-річчя академіка НАН України А. Г. Загороднього // Вісник НАН України. – 2011. – № 1. – С. 59–61.*

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ Ілля Іванович (1929, с. Бутенки Кобеляцького р-ну Полтавської обл. – 2013, м. Харків). Фізик-ядерник. Член-кореспондент АН УРСР (1988). Заслужений діяч науки УРСР (1979). Головний редактор журналу «Ядра, частинки, поля» (від 1998).

У с. Бутенки пройшли дитячі та юнацькі роки майбутнього вченого. Із срібною медаллю закінчив місцеву середню школу (1949) (вперше в історії закладу). З її учительським колективом підтримував багаторічні творчі зв'язки.

Нагороджений вищою відзнакою Фонду Міжнародної премії імені Миколи Касьяна орденом Миколи Чудотворця «За примноження добра на землі» (2000).

ПАМ'ЯТЬ:

Меморіальний куточок про І. І. Залюбовського розміщено в кабінеті фізики опорного закладу «Бутенківська ЗОШ імені Ю. П. Дольд-Михайлика».

Лит.: *Барабаш О. Праця звеличує людину // Колос. – 1979. – 28 черв. – С. 4; Бобрищев К. Отчий край. – Полтава: Дивосвіт, 2002 – 800 с.: фото; 80-річчя члена-кореспондента НАН України І. І. Залюбовського // Вісник НАН України. – 2009. – № 6. – С. 68–70.*

ЗЕРОВ Дмитро Костянтинович (1895, м. Зіньків Полтавської губ., нині Полтавської обл. – 1971, м. Київ). Ботанік. Академік (1948), член-кореспондент (1939) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1965). Директор Інституту ботаніки АН УРСР (1946–1963). Голова Українського ботанічного товариства (1950–1971). Головний редактор «Українського ботанічного журналу» (1948–1971) та збірника «Досягнення ботанічної науки на Україні» (1965–1968). Головний редактор 6, 9–12 то-

мів дванадцятитомної «Флори УРСР» (1936–1965); видання «Флора лишайників України» (1956), «Визначника грибів України» (1967–1979). Першим здійснив районування боліт України (1938) та сформулював основні закономірності розміщення болотних масивів. Підготував «Визначник печіночних мохів» (1939), який став першою подібною працею в колишньому СРСР. Запропонував оригінальні філогенетичні схеми для вищих спорових рослин.

Народився в родині вчителів. Його батько, Костянтин Іраклійович, – талановитий учитель, інспектор училищ Зіньківщини, голова педагогічної ради Зіньківської жіночої прогімназії, дав сину ґрунтовну й різнобічну освіту. Мати – зіньківчанка Марія Яківна Яресько.

Протягом 1918 – 1925 здійснив низку спорадичних ботанічних екскурсій Кременчуцькою округою. При цьому знайшов багато цікавих видів рослин, нових для тогочасної флори Полтавщини. Був у дружніх та творчих стосунках із полтавськими ботаніками П. Є. Сосніним і Р. В. Ганжою.

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Братів Зерових вулиця у с. Хитці Лубенського р-ну (2016).

Братів Зерових провулок у м. Полтава (2016).

Меморіальна дошка:

На родинному домі у м. Зіньків (вул. Дроздовська; 2007).

Премії:

Зерових братів імені районна премія Зіньківської райради для обдарованих учнів (від 2008).

Літ.: *Вшанування пам'яті видатного вченого // Прапор комунізму. – 1973. – 25 верес. – С. 2; Карнаух П. Вулиця братів Зерових // Зоря Полтавщини. – 1997. – 27 трав. – С. 1; Федоров Т. На честь видатних земляків // Голос Зіньківщини. – 2007. – 29 серп. – С. 2; Самородов В. Із родини Зерових // Край. – 2015. – № 139. – С. 22; Самородов В. І світлий розум, і душа осяйна // Зоря Полтавщини. – 2015. – 25 верес. – С. 12: фото.*

ІВАКІН Гліб Юрійович (1947, м. Київ – 2018, м. Київ). Археолог. Фахівець з історії і археології Київської Русі та пізньосе-

редньовічної України. Член-кореспондент НАН України (2009). Заступник директора Інституту археології НАН України.

Плідно співпрацював із Центром охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації (1993 – 2018). До його книгозбірні дарував свої наукові праці, фахові видання. Від 1999 – рецензент численних книжок, буклетів та збірок Центру. Від 1999 – член редколегії «Полтавського археологічного збірника», від 2002 – «Археологічного літопису Лівобережної України», від 2011 – збірника наукових праць «Старожитності Лівобережного Подніпров'я». Входив до оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції «Феномен Більського городища» (2012, 2014, 2016) та редакційних колегій збірників цих конференцій.

Літ.: *Колесникова В. А. Івакін Г. Ю. // Енциклопедія історії України в 10-ти т. Т. 3: Е – Й. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 393: фото.*

ІВАХНЕНКО Олексій Григорович (1913, м. Кобеляки Полтавської губ., нині Полтавської обл. – 2007, м. Київ). Учений у галузі автоматики і технічної кібернетики. Академік (2003) НАН України, член-кореспондент (1961) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1972). Праці вченого перекладені 10-ма іноземними мовами. Засновник та перший редактор журналу «Автоматика» (1956 – 1988). Створив потужну наукову школу (220 кандидатів та докторів наук).

Народився в сім'ї відомого в Кобеляках учителя математики місцевої гімназії. У 1972 в листі до учнів Перегонівської 8-річної школи зазначав: «Я дійсно почуваю себе патріотом м. Кобеляки і по праву пишаюсь своїм преславним рідним Полтавським краєм».

Нагороджений вищою відзнакою Фонду Міжнародної премії імені Миколи Касьяна орденом Миколи Чудотворця «За примноження добра на землі» (2007).

Літ.: *Івашко А. Олексій Івахненко // Колос. – 1972. – 1 трав. – С. 4; Бобрищев К. Отчий край. – Полтава: Дивосвіт, 2002. – 800 с.: фото; Гриценко В. И. Академик Ивахненко Алексей Григорьевич – ученый и педагог. К 100-летию со дня рождения // Управляющие системы и машины. – 2013. – № 2. – С. 3–4: фото.*

ІВАХНЕНКО Сергій Олексійович (н. 1950, м. Полтава). Учений у галузі матеріалознавства надтвердих матеріалів. Член-кореспондент НАН України (2012).

Після закінчення вишу був направлений до Полтави, де працював на Полтавському заводі синтетичних алмазів і алмазних інструментів (1972 – 1974).

Літ.: Колесниченко Н. Ф. Івахненко С. О. // *Енциклопедія Сучасної України*. – Т. 11: Зор – Как. – К., 2011. – С. 163: фото.

ІКОННИКОВ Володимир Степанович (1841, м. Київ – 1923, м. Київ). Історик, джерелознавець. Академік УАН та ВУАН (від 1921). Головний редактор «Университетских известий» (1873–1913). Голова Історичного товариства Несторалітописця (1874–1877; 1893–1895). Один із фундаторів вищої жіночої освіти в Україні. Великим здобутком для держави стала придбана у вченого його особиста бібліотека (1919), яка налічує 23 тис. екземплярів видань і зберігається в Національній бібліотеці імені В. І. Вернадського НАН України.

Одне з найбільших досліджень вченого «Граф Н. С. Мординов» (1873) базується на рукописах, знайдених у приватній поміщицькій бібліотеці містечка Решетилівка (нині райцентр) на Полтавщині.

Почесний член бібліографічного товариства Полтавської губерньської вченої архівної комісії (1905).

Літ.: Сарбей В. Г. Один з перших істориків – академіків АН УРСР // *Український історичний журнал*. – 1966. – № 12. – С. 130–132.

ІЩЕНКО Анатолій Якович (н. 1932, м. Карлівка Полтавської обл.). Учений у галузі металознавства та зварювання металів. Член-кореспондент НАН України (1997). Заслужений діяч науки і техніки України (2002). Розробив нові високоміцні алюмінієві сплави з підвищеним модулем пружності та малою питомою масою, відповідні зварювальні матеріали та технології.

Літ.: Корнієнко О. М. Іщенко А. Я. // *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 11: Зор – Как. – К., 2011. – С. 599: фото.

КВАСНИЦЬКИЙ Олексій Володимирович (1900, с. Лиса Гора Херсонської губ., нині Миколаївської обл. – 1989, м. Полтава). Фізіолог. Академік АН УРСР (1951). Заслужений діяч науки УРСР (1960). Герой Соціалістичної Праці (1966). Розробив найбільш ефективний фракційний метод штучного запліднення свиней. За його ініціативи в Полтаві була організована перша в Україні спеціалізована станція штучного запліднення свиней (1964). Першим у світі з колегами та учнями отримав живих поросят-трансплантантів (1950).

1931–1989 – науковець Всесоюзного науково-дослідного інституту свинарства (м. Полтава), з 1944 – завідувач лабораторії фізіології. 1936 – 1971 – за сумісництвом завідувач кафедри фізіології тварин Полтавського державного сільськогосподарського інституту. Обирався депутатом Полтавської міської ради депутатів трудящих (1947), а також депутатом Полтавської обласної ради депутатів трудящих 2, 4, 5, 6, 9 скликань. Брав активну участь в організації та проведенні на Полтавщині урочистостей, присвячених 50-річчю Академії наук УРСР (23–25 квітня 1969).

Почесний громадянин м. Полтава (1987).

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Олексія Квасницького вулиця в м. Полтава.

Меморіальні дошки:

У м. Полтава на головній будівлі Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААН України (1992).

У м. Полтава на навчальному корпусі № 4 Полтавської державної аграрної академії (2002).

Установи:

Інститут свинарства УААН (від 13 липня 2000 до 1 листопада 2011) (нині Інститут свинарства і агропромислового виробництва НААНУ).

Музейні експозиції:

Меморіальна експозиція в музеї історії Полтавської державної аграрної академії

Музей історії Інституту свинарства і агропромислового виробництва НААНУ.

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Літ.: Самородов В. *Вчений, який випереджував час // Зоря Полтавщини. – 2010. – 24 лют. – С. 1: фото; Самородов В. М., Іваненко П. І. Квасницький О. В. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 12: Ка – Кий. – К., 2012. – С. 556: фото.*

КІСТЯКІВСЬКИЙ Богдан (Федір) Олександрович (псевдоніми Українець, Хатченко; 1868, м. Київ – 1920, м. Єкатериноград, нині Краснодар Російської Федерації). Правознавець, соціолог, філософ, громадський діяч. Один з організаторів Української академії наук. Академік УАН (1919). Разом з В. І. Вернадським відстоював право на існування академії перед генералом А. І. Денікіним. Розробив державно-організаційне, психологічне, нормативне поняття права.

Багато років щоліта приїжджав до батьків своєї дружини М. В. Беренштам-Кістяківської у с. Хатки Миргородського пов. (нині с. Малий Перевіз Шишацького р-ну).

Літ.: Хурса В. *Славенні у Гоголівському краї: історико-краєзнавчі нариси, публіцистика. – Полтава – Шишаки: Полтавський літератор, Екотур, 2009. – С. 89–96.*

КИРИЛЮК Євген Прохорович (1902, м. Варшава – 1989, м. Київ). Учений-літературознавець. Член-кореспондент АН УРСР (1957). Директор музею Т. Г. Шевченка АН УРСР (1943 – 1944). Провідний учений у галузі Шевченкознавства. Доклав чимало зусиль, щоб уписати українську літературу в контекст міжслов'янських зв'язків. Увів у науковий обіг низку раніше не опублікованих матеріалів з української літератури ХІХ ст.

У своїх працях про Т. Г. Шевченка широко висвітлив його зв'язки з Полтавщиною, використав матеріали полтавських дослідників-краєзнавців. Уперше побував у Полтаві на Всеукраїнській нараді викладачів української літератури вищих шкіл у Полтавському педагогічному інституті, де виступив із приводу запроваджених нових шкільних програм із літератури (1940). Оглянувши обласний центр, залишився під враженням від його краси. Про це красномовно написав у одній зі своїх статей:

«Полтава одна з колісок української культури!.. Залишилося враження: місто – сад...» У повоєнний час відвідував Полтаву в зв'язку з ювілеями, науковими конференціями та збором матеріалів до низки монографій. У 1949 виступив із доповіддю на конференції, присвяченій 100-річчю від дня народження Панаसा Мирного, відвідавши літературно-меморіальний музей цього класика української літератури, познайомився з його сином Михайлом Рудченком. Тоді ж побував у музеї В. Г. Короленка, де спілкувався з дочкою видатного письменника – Софією Короленко. Як учасник ХІV республіканської наукової Шевченківської конференції в Полтаві виступив із доповіддю «Методологічні проблеми сучасного Шевченкознавства» (1965). Тоді, відвідавши Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського, учений записав у книзі відгуків: «Свого часу я писав проти статті в газеті «Известия», в якій пропонували ліквідувати музей Котляревського... Проте треба вже тепер готуватися до знаменної дати – 200-ліття від дня народження І. П. Котляревського: збагатити і оновити експозицію, реставрувати будиночок письменника і організувати там філіал музею». Це збулось до відзначення 200-річчя від дня народження І. П. Котляревського. У цих урочистостях взяв участь учений. Від 1972 як учасник VII Котляревських читань у Полтавському педагогічному інституті імені В. Г. Короленка виступав із цікавими доповідями, зустрічався зі студентами-філологами. Окремі свої статті друкував у полтавських періодичних виданнях та наукових збірниках педагогічного інституту. Листувався з відомим культурним діячем Полтави Петром Ротачем, якому надсилав збірники наукових праць (1968, 1979), а також власні монографії з дарчими написами (1973, 1977, 1980), писав розвідки про нього, дав оцінку його творчого шляху (1987, 1999).

ПАМ'ЯТЬ.**Музеї:**

У Полтавському літературно-меморіальному музеї І. П. Котляревського експонуються праці вченого з його дарчими написами.

Літ.: Ротач П. *Рядки за рядками, літа за літами... Статті. Дослідження. Спогади. – Полтава: Верстка, 2005. – 640 с.*

КИРИЧЕНКО Ілля Микитович (1889, с. Рябухи Конотопського пов., Чернігівської губ., нині Талалаївського р-ну Чернігівської обл. – 1955, м. Київ). Учений-мовознавець. Член-кореспондент АН УРСР (1951). Засновник і головний редактор «Лексикографічного бюлетеня» АН УРСР (1951–1955). Автор «Орфографічного словника» (1955, кілька видань). Під його керівництвом створено перший в українській лексикографії «Українсько-російський та російсько-український словник власних імен людей» (1954, кілька видань).

Викладав українську та класичні мови у школах м. Лубни (1918).

Лім.: Клименко Н. Ф. Кириченко І. М. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 13: Киї – Кок. – К., 2013. – С. 58: фото.

КОВТУН Григорій Олександрович (1948, с. Сазонівка Оржицького р-ну Полтавської обл. – 2008, м. Київ). Фізико-хімік. Член-кореспондент АН України (1992). Заступник академіка-секретаря Відділення хімії НАН України. Автор фундаментальних досліджень зі створення оригінальних поліфункціональних присадок до нафтопродуктів.

Багато років поспіль захоплювався історією Полтавщини, мав творчий доробок у цьому напрямі.

Лім.: 50-річчя члена-кореспондента НАН України Г. О. Ковтуна // Вісник НАН України. – 1998. – № 9 – 10. – С. 109–110.

КОЛЕССА Філарет Михайлович (1871, с. Татарське Стрийського пов. Станіславського воєводства, Австро-Угорщина, нині с. Піщани Стрийського р-ну Львівської обл. – 1947, м. Львів). Фольклорист, славіст, етномузиколог, літературознавець. Академік ВУАН (1929).

З ініціативи Лесі Українки й Климента Квітки провів експедицію Полтавщиною для запису дум на фонограф (1908). Тут зустрівся з кобзарем Михайлом Кравченком та викладачем Миргородської художньо-промислової школи Опанасом Слатьоном. З тих пір заприятелював із цим митцем. Від липня 1908, оселившись у Миргороді, етномузиколог на 57 фонографічних валиках зафіксував мелодії дум у виконанні 6 знаних виконавців. Крім цього, він отримав у дар від О. Г. Слатьона 9 валиків

із записами полтавських кобзарів. Після від'їзду композитора з Миргорода, О. Г. Слатьон продовжував записувати мелодії українських дум. До цих записів він прикладав біографічні довідки про співців. Усе це він надсилав до Львова композиторові, роблячи помітки: «Не забувайте, що ви оце робите історію культури!» Унаслідок багаторічної праці вчений опублікував 1913 два томи «Мелодій українських дум» (1910–1913). Це видання стало подією національного масштабу, суттєво вплинуло на розвиток української науки і культури.

Лім.: Аббасов А. М. Опанас Слатьон. – К.: Мистецтво, 1973. – С. 46–49; Грица С. Й. Колесса Філарет Михайлович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 14: Кол – Кос. – К., 2014. – С. 46–47.

КОМІСАРЕНКО Василь Павлович (1907, с. Черняхів, нині Кагарлицького р-ну Київської обл. – 1993, м. Київ). Патофізіолог, ендокринолог. Академік (1951), член-кореспондент (1948) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1960). Директор Інституту ендокринології та обміну речовин НАМН України (1965–1993), який носить ім'я вченого (2011). Одним із перших в Україні запропонував механізм дії гормонів на організм.

Президією НАН України засновано премію імені В. П. Комісаренка.

У 1928–1929 працював фельдшером у селах Полтавщини.

Лім.: Тронько М. Д. Комісаренко В. П. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 14: Кол – Кос. – К., 2014. – С. 187: фото.

КОНДУФОР Юрій Юрійович (1922, с. Зубані, нині Глобинського р-ну Полтавської обл. – 1997, м. Київ). Історик. Академік (1985), член-кореспондент (1979) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1992). Директор Інституту історії України НАН України (1978 – 1994). Під керівництвом ученого і за його активної участі були реалізовані масштабні наукові проекти з підготовки та видання багатотомної «Історії Української РСР», тритомної «Історії Києва», двотомної «Історії робітників Донбасу». Головний редактор «Українського історичного журналу» (1979 – 1988). Член редколегії збірника «Реабілітовані історією», яка побачила світ у Полтаві 1992.

Народився в сім'ї сільських учителів. Пишався своїм родово-

дом і професією батьків. Любив розповідати друзям, що в селі, з якого він походив, багато нащадків грецьких переселенців із прізвисьмом Кондуфор. А це в перекладі з грецької означає «який іде з піснею», «який несе пісню». Змалечку виявляв неабияку кмітливість. Відмінно навчався у школі. Один з організаторів проведеної в Полтаві Першої Всесоюзної конференції з історичного краєзнавства (21 – 23 жовтня 1987), член оргкомітету та доповідач. Брав участь у роботі Всеукраїнської наукової конференції «Релігійна традиція в духовному відродженні України», яка у травні 1992 проходила в Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка, де виступив із доповіддю.

Літ.: *Пам'яті Ю. Ю. Кондуфора // Вісник НАН України. – 1997. – № 1 – 2. – С. 111; Кондуфор Юрій Юрійович: 1922 – 1997 // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Незабутні постаті. – К.: Світ успіху, 2005. – С. 188–189.*

КОРДІОМ Єлизавета Львівна (н. 1932, м. Київ). Ботаніцитолог. Член-кореспондент НАН України (2000). Заслужений діяч науки УРСР (1984). Піонер космічної ботаніки. Опрацювала результати радянсько-американських космічних експериментів за програмою «Союз – Аполлон», а також низки дослідів, які проходили на біосупутниках, космічних кораблях «Салют», «Союз», «Мир», на космічному кораблі «Колумбія». Відкрила явище негативної гравітаційної реакції кореня в комбінованому магнітному полі з частотою, резонансною циклотронній частоті іонів кальцію.

Учасниця і доповідач наради «Генетично-фізіологічна природа запилення рослин» у Полтавському сільськогосподарському інституті (1977). Під орудою вченої у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка проведено Міжнародну конференцію молодих учених «Актуальні проблеми ботаніки та екології» (15–20 вересня 2015). За її редакцією видано однойменний збірник матеріалів. В останні роки захопилася вивченням проблеми фенотипічної мінливості, спостерігаючи в природі дивовижні зміни зовнішнього вигляду рослин залежно від умов їх існування. Спостереження з

цього питання провела в околицях селища Велика Багачка на Полтавщині. Цю місцевість дослідниця вважає своєю «малою батьківщиною, що є наймілішим місцем, з усіх чудових місць, які довелося відвідувати». З даної теми написала монографію.

Літ.: *Ситник К. М., Попова А. Ф., Золотарьова О. К. Єлизавета Львівна Кордіом (до 70-річчя від дня народження) // Український ботанічний журнал. – 2002. – № 6. – С. 745–747; 80-річчя члена-кореспондента НАН України Є. Л. Кордіом // Вісник НАН України. – 2012. – № 11. – С. 89–91: фото.*

КОРЖ Олексій Олександрович (1924, с. Оболонь Хорольського пов. Полтавської губ., нині Семенівського р-ну Полтавської обл. – 2010, м. Харків). Учений-ортопед, травматолог. Академік АН України (1992). Заслужений діяч науки УРСР (1982). Директор Харківського НДІ ортопедії і травматології (1965 – 1996) (нині Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка НАМН України). Головний редактор журналу «Ортопедия, травматология и протезирование» (1967 – 2004). Президент Української асоціації ортопедів-травматологів (1991 – 2006). Один із засновників Національної академії медичних наук України (1993). Провідний організатор ортопедо-травматичної служби в колишньому СРСР та Україні. На їх теренах уперше обґрунтував та впровадив у практику експрес-протезування безпосередньо після ампутації кінцівки.

З відзнакою закінчив Оболонську середню школу (1941) (нині Оболонська ЗОШ І – III ступенів).

Літ.: *Яременко Д. А., Шевченко С. Д. Вклад академика А. А. Коржа в развитие отечественной ортопедии, травматологии, протезирования (К 90-летию со дня рождения) // Ортопедия, травматология и протезирование. – 2014. – № 2. – С. 106–111: фото.*

КОРЧАК-ЧЕПУРКІВСЬКИЙ Овксентій Васильович (1857, м. Костянтиноград Полтавської губ., нині м. Красноград Харківської обл. – 1947, м. Київ). Учений-гігієніст і епідеміолог. Академік ВУАН (1921). Незмінний секретар ВУАН (1929–1934). Брав участь у створенні Всеукраїнської спілки лікарів.

Був Почесним головою медичної секції ВУАН, засновником часопису «Вісті Всеукраїнської Академії Наук». Сформулював закон періодичності епідемій дифтерії (1924). Розробив перші в Україні таблиці смертності й тривалості життя населення (1927). Активний учасник будівництва вищої медичної освіти в Україні, процесу становлення соціальної гігієни, гігієни праці та епідеміології в Україні. Зазнав репресій тоталітарного режиму.

Народився в сім'ї парафіяльного дяка, де був одинадцятю дитиною. Працював земським санітарним лікарем у Полтаві (1883 – 1889).

Літ.: Кундієв Ю. І. Корчак-Чепурківський О. В. // Енциклопедія Сучасної України. Т. 14: Кол – Кос. – К., 2014. – С. 621–622: фото.

КОСЕНКО Іван Семенович (н. 1940, с. Хрестителеве Чорнобаївського р-ну Полтавської обл., нині Черкаської обл.). Ботанік. Член-кореспондент НАН України (2006). Директор Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України (м. Умань Черкаської обл.).

1945 повернувся до рідного села, де закінчив середню школу. Від 1991 неодноразово за професійними завданнями бував на Полтавщині. Оглянув майже всі дендропарки області. В одному з них (на території Полтавської державної аграрної академії) виділив та описав нову форму ліщини ведмежої «Полтавська» (2000). Протягом багатьох років (2009 – 2012; 2014 – 2015) передавав саджанці різних форм ліщини ведмежої та сортових фундуків установам області. Друкував свої розвідки у збірнику наукових праць Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Екологія. Біологічні науки» (2004, 2007). Був науковим рецензентом монографії полтавських ботаніків «Парки Полтавщини» (2007).

ПАМ'ЯТЬ.

На посвяту:

До 75-річчя вченого в Полтаві вийшла книга про ушлявленого паркознавця «“Софіївко”», тобою я живу!..» (Дивосвіт, 2015).

Літ.: Черевченко Т., Мороз П. Ренесанс «Софіївки» (члену-кореспонденту НАН України Івану Косенку – 70!) // Вісник НАН України. – 2010. – № 12. – С. 45–49: фото.

КОСТЮК Олексій Григорович (1933, м. Київ – 2000, м. Київ). Музикознавець, культурно-громадський діяч. Академік НАН України (1998). Директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України (1988–2000). Головний редактор журналу «Народна творчість та етнографія» (від 1990). Член Національної спілки композиторів України.

У листопаді 1988 як директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського АН УРСР брав участь у розробці Положення про проведення в смт Опішне республіканського симпозиуму гончарства, увійшов до оргкомітету з його проведення.

Літ.: Забашта Р., Пошивайло О. Наукове життя Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному // Українське гончарство: нац. культурологіч. зб. – К. – Опішне: Молодь, Українське народознавство, 1993. – С. 447–497.

КРЕМЕНЬ Василь Григорович (н. 1947, с. Любитове Кролевецького р-ну Сумської обл.). Філософ, державний, політичний і громадський діяч. Академік НАН України (2000).

Брав участь у роботі наукових конференцій, які проводились у Полтаві: «Національна ідея в духовній культурі України XIX – XX ст.» (1993), «Формальна і неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна» (2018). На цьому науковому зібранні був головою наукового комітету, виступив із доповіддю. Входив до складу редакційних рад знакових видань, які вийшли друком на Полтавщині, а саме: «Українці: історико-етнографічна монографія» у 2-х тт. (1999), монографії, присвяченої історії та розвитку вищої педагогічної освіти і науки Полтавщини (2008).

Літ.: Долганова Л. Г. Кремень Василь Григорович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 15: Кот – Куз. – К., 2014. – С. 292: фото.

КРЕМНЬОВ Олег Олександрович (1919, м. Крюків Полтавської губ., нині Крюківський р-н м. Кременчук Полтавської обл. – 1987, м. Київ). Учений-теплотехнік. Академік (1976), член-кореспондент (1967) АН УРСР.

Розробив теорію диспергації струменя, метод моно-диспергації розплавів і розчинів.

Лім.: Пам'яті О. О. Кремньова // Вісник АН УРСР. – 1987. – № 4. – С. 10: фото.

КУЛИК Михайло Миколайович (н. 1940, м. Зіньків Полтавської обл.). Учений-енергетик. Академік (2000), член-кореспондент (1995) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2003). Від 1998 – директор Інституту загальної енергетики НАН України.

Із срібною медаллю закінчив Зіньківську середню школу № 1 (1957) (нині опорний заклад «Зіньківська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 1»).

Лім.: Футорний Г. П. Кулик М. М. // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 16: Куз – Лев. – К., 2016. – С. 55: фото.

КУРАС Іван Федорович (1938, с. Немирівське Балтського р-ну Одеської обл. – 2005, м. Київ). Учений-політолог, громадський і політичний діяч. Академік НАН України (1995). Віцепрезидент НАН України (1998 – 2005). Заслужений діяч науки і техніки України (1999). Засновник і перший директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України (1991 – 2005), який носить його ім'я.

Сприяв створенню Інституту керамології в смт Опішне. Всіляко підтримував його розвиток та діяльність, надто на перших етапах розвитку. Для цього приїздив до Опішні, де зустрічався із співробітниками новоствореного інституту. Входив до редакційної колегії часопису цього інституту «Український керамологічний журнал» (2002 – 2005). На його сторінках було вміщено некролог на смерть ученого (2005).

Лім.: Метка Л. Іван Курас // Український керамологічний журнал. – 2005. – № 1 – 4. – С. 288: фото.

ЛАРІН Борис Олександрович (1893, м. Полтава – 1964, м. Ленінград, нині Санкт-Петербург). Мовознавець. Член-кореспондент АН УРСР (1945). Заслужений діяч науки РРФСР (1957). Видатний теоретик-лексикограф, засновник нового лінгвістичного методу – методу лексикографічного

проекування. Активний ініціатор укладання словників мови письменників і словників до окремих творів художньої літератури. Один з організаторів підготовки «Атласу української мови».

Народився в сім'ї вчителя, який згодом став священиком. Майбутній учений провів дитинство в Полтаві (1893 – 1902), згодом із батьками виїхав до м. Кам'янець-Подільський.

Лім.: Степаненко М. І. Мовознавча Полтавщина: довідник. – Полтава: ПП Шевченко Р. В., 2014. – 568 с.

ЛЕВИЦЬКИЙ Орест Іванович (літ. псевд. Левко Маячонець, Орленко) (1848, містечко Маячка Кобеляцького пов. Полтавської губ., нині Новосанжарського р-ну Полтавської обл. – 1922, с. Митлашівка Золотоніського пов. Полтавської губ., нині Драбівського р-ну Черкаської обл.). Історик, археограф, етнограф, белетрист. Один з 12 засновників УАН. Академік УАН (1918). З грудня 1919 до липня 1921 виконував обов'язки президента Академії, у березні 1922 обраний президентом. Голова Правничого товариства при ВУАН (1922). Власний архів, колекцію історичних документів і бібліотеку передав до ВУАН (1921) (нині зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України).

Походив із старовинного роду з Полтавщини Левицьких-Носів, його прадідом був Г. К. Левицький-Ніс (бл. 1697–1796) – знаменитий гравер. Початкову освіту здобув у Маячківській приватній школі (1857–1859). Навчався в Полтавському духовному училищі й Полтавській духовній семінарії (1859–1869). По закінченні семінарського курсу давав уроки дітям поміщика П. С. Масюкова у с. Веприк Гадяцького пов. Полтавської губ. (1869–1870). Саме тут зустрів своє кохання – майбутню дружину Софію Яценко. У студентські роки, навчаючись на юридичному факультеті Київського університету, дослідив стан Полтавщини після Переяславської Ради, проаналізував події, що передували підписанню Гадяцьких пактів 1658. Вивчив історію Полтавського полку та його полковника Мартина Пушкаря (1875). Полтавщину зобразив у низці літературних творів різних років. Зокрема, на полтавських матеріалах написав «Очерки внутрешней жизни Малороссии во второй половине

XVII ст.» (1875), «Очерки народной жизни Малороссии XVII ст.» (1901). Брав участь у відкритті пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві (1903). Пізніше підтримував постійні зв'язки з Полтавщиною. У 1901 за дорученням Історичного товариства Нестора Літописця проводив обстеження храмів Полтави і Полтавської губ. Все побачене описав у спеціальній розвідці (1903). Здійснив обстеження Єпархіального давньосховища в Полтаві (1907). Читав лекції на курсах народних учителів у Полтаві (1910). Автор низки оповідань, один із циклів називався «Полтавський», написаний на основі документів полтавських козацьких судів. Друкував численні розвідки в місцевих газетах: «Полтавские Губернские Ведомости», «Полтавский Вестник», «Полтавщина». Співпрацював із Полтавською громадською бібліотекою (нині Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського).

Почесний член Полтавської губернської вченої архівної комісії (1903) і Полтавського церковно-історичного археологічного комітету (1906).

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Ореста Левицького вулиця в м. Полтава (2016).

Пам'ятні знаки:

Пам'ятний знак на честь родини Левицьких у с. Маячка (2001).

Заклади:

Маячківський заклад загальної середньої освіти I – III ступенів імені академіків Левицьких (2001).

На посвяту:

Створено туристичний маршрут «Генії українського народу» на базі матеріалів Маячківської загальноосвітньої школи (2001).

Літ.: Мокляк В. О. Академік О. І. Левицький і Полтавщина // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: матеріали ювілейної наук. конф. «Краєзнавство Полтавщини». Ч. 3. – Полтава, 1991. – С. 46–48; Орест Левицький (1848 – 1922): бібліограф. покажч. / уклад. В. О. Мокляк. – Полтава, 1993. – 111 с.; Бобрищев К. Отчий край. – Полтава: Дивосвіт, 2002. – 800 с.: фото; Білоконь А. Роль родини Левицьких у розвитку освіти і культури Приорілля // Світлиця. – 2012. – 20 січ. – С. 3.

ЛИСЕНКО Трохим Денисович (1898, м. Карлівка Костянтинградського пов. Полтавської губ., нині Карлівського р-ну Полтавської обл. – 1976, м. Москва). Біолог і агроном. Академік ВУАН (1934). Герой Соціалістичної Праці (1945). Користувався псевдонауковими методами, організував переслідування наукових опонентів. «Лисенківщина» загальмувала розвиток вітчизняної аграрної і біологічної науки, призвела до значних втрат.

У м. Карлівка закінчив двокласну школу (1913). Навчався в Полтавській школі садівництва та городництва (нині Полтавський агроекономічний коледж Полтавської державної аграрної академії) (1913–1916). У травні 1941 об'їхав ряд районів Полтавської області та надав агрономічні поради. На виборах до Верховної Ради СРСР балотувався депутатом від Полтавської області (1945). На Полтавщині урочисто відзначалось 50-річчя земляка (1948). Колгоспники Карлівщини мали тісні професійні зв'язки з ним (1949). Друкувався в обласних газетах «Більшовик Полтавщини» (1941), «Зоря Полтавщини» (1946, 1948–1950).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

У Карлівському історико-краєзнавчому музеї.

Літ.: Зустріч із знаменитим земляком – академіком Т. Д. Лисенком // Більшовик Полтавщини. – 1941. – 16 трав. – С. 1; Перебування Т. Д. Лисенка в Карлівському районі // Більшовик Полтавщини; В гостях у академіка Т. Д. Лисенка // Зоря Полтавщини. – 1949. – 5 берез. – С. 2.

ЛУЧИЦЬКИЙ Володимир Іванович (1877, м. Київ – 1949, Київ). Геолог-петрограф. Академік АН УРСР (1945). Заслужений діяч науки УРСР (1947). Фундатор і перший директор Українського геологічного комітету (1918–1924). Керівник секції підземних багатств при Українській академії наук (1919). Завідувач відділу петрографії (1944), директор Інституту геологічних наук АН УРСР (1947–1949). Склав «Гідрологічну мапу України» (1925).

Друкував наукові розвідки в Полтавському часописі «Земський обзор» (1883–1885). Член Полтавського товариства любителів природи (1918). Надавав поради Курортній комісії м. Мир-

город із питань створення водолікувальниці (від 1916). Причетний до надання висновку про добування якісної питної води для населення м. Миргород у жовтні 1918. При цьому наполягав на тому, що таку воду можна отримувати з злибини 149 – 170 м.

Літ.: Молявко Г. И., Франчук В. П., Куличенко В. Г. *Геологи. Географи: биографіч. стр.* – К.: Наукова думка, 1985. – С. 165–166; *Документи з історії Центрального Пролетарського музею Полтавщини: зб. документів / упорядн. О. Б. Супруненко.* – Полтава, 1993. – С. 17.

ЛЯШКО Іван Іванович (1922, с. Мацківці Лубенського пов. Полтавської губ., нині Лубенського р-ну Полтавської обл. – 2008, м. Київ). Математик. Академік (1973), член-кореспондент (1969) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1972). Організатор та декан першого в колишньому СРСР факультету кібернетики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Один з основоположників математичної теорії фільтрації в Україні. Підручники, написані вченим, перекладені й видані 15 мовами світу.

Походив із роду козаків Лукімської сотні Полтавського полку. Під час навчання в Лубенській середній школі № 1 показав неабиякі здібності, надто з математики – займав першість на олімпіадах різного рівня. Після закінчення з відзнакою середньої школи (1930), почав працювати в колгоспі с. Мацківці. З Лубнами, як і з Мацківцями, ніколи не поривав зв'язків, допомагав землякам у вирішенні низки проблем. Завдяки йому багато лубенців стали науковцями та освітньо-культурними діячами. У день свого 80-річчя писав землякам: «Пам'ятав, пам'ятаю і буду пам'ятати свій рідний край, свої Мацківці, де закопана моя пуповина, де моя колиска, де перша стежина до Сули, в поля, в життя. Я всім своїм єством, справами дбав і дбаю про рідний край і завдячую односельцям за увагу і шану до мене».

ПАМ'ЯТЬ.

Пам'ятний знак:

На території Мацківської ЗОШ Лубенського р-ну (2007).

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Літ.: Прилюк Д. *Наука любить сміливих // Дніпро.* – 1977. – № 10. – С. 81–87; Ванцак Б. *Його зорі // Ленінська зоря.* – 1982. – 8 верес. – С. 3: фото; Бурдим І. *В саду науки квітнуть і плодоносять його дерева // Лубенищина.* – 2002. – 7 верес. – С. 2: фото; Міщенко О. *Вдячні земляки – академіку // 2007.* – 11 лип. – С. 1: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. *Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр.* – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

ЛЯШКО Сергій Іванович (н. 1954, м. Лубни Полтавської обл.). Учений у галузі інформатики. Член-кореспондент НАН України (2003). Заслужений діяч науки і техніки України (2017). Розробив комплексну теорію узагальненого оптимального керування, яку поширив на ряд конкретних моделей, та ітераційні методи пошуку узагальнених оптимальних керувань.

Літ.: 60-річчя члена-кореспондента НАН України С. І. Ляшка // *Вісник НАН України.* – 2014. – № 10. – С. 91: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. *Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр.* – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226 – 237: фото.

МАКСИМЕЙКО Микола Олексійович (1870, с. Волошнівка Роменського пов. Полтавської губ., нині с. Волошнівка Роменського р-ну Сумської обл. – 1941, м. Київ). Історик права. Член-кореспондент ВУАН (1925). Один із кращих знавців «Руської Правди», Литовських статутів, суспільно-політичного устрою і права Литовсько-Руської держави.

Походив із міщанської родини. Початкову освіту здобув у церковнопарафіяльній школі рідного села. Згодом навчався у Роменській прогімназії (м. Ромни Полтавської губ.). Від 1920 жив на Полтавщині, працював учителем, читав лекції для населення. Викладач правознавчих дисциплін у закладах Полтавщини (1920–1923).

Літ.: Скакун О. Ф. М. О. Максимейко – історик (До 100-річчя

від дня народження) // *Український історичний журнал* – 1970. – №7. – С. 119–122; *Краю наш Роменський: краєзнавчий нарис / упорядн.: Г. В. Діброва, О. В. Іващенко, В. В. Панченко.* – Суми: Вид-во «Слобожанщина», 2002. – 104 с.

МАСЛОВ Сергій Іванович (1880, м. Ічня, нині Чернігівської обл. – 1957, м. Москва). Літературознавець, історик літератури. Член-кореспондент АН УРСР (1939). 1939–1950 – завідувач відділу давньої української літератури Інституту української літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР. Свою наукову бібліотеку (11 тис. прим.) подарував Державній публічній бібліотеці УРСР (нині Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського НАН України).

У 1890–1898 навчався у Прилуцькій класичній чоловічій гімназії (м. Прилуки Полтавської губ.). Перша наукова праця – «Лірники Полтавської і Чернігівської губернії» (1902).

Літ.: Швидкий В. П. Маслов С. І. // Енциклопедія історії України в 10-ти т. Т. 6: Ла – Мі. – К.: Наукова думка, 2009. – С. 545–546: фото.

МАЦКОВ Федір Пилипович (1897, м. Острогозьк Воронезької губ. – 1977, м. Харків). Фізіолог рослин. Член-кореспондент АН УРСР (1948). Заслужений діяч науки УРСР (1967). Довів, що в процесі формування фотоперіодичної пристосованості рослин важливу роль відіграє не лише кількість, а й якість світла. Обґрунтував можливість керування процесом формування типу рослин короткого або довгого дня.

Штатний професор по кафедрі фізіології рослин і мікробіології (01.10.1928 – 23.10.1930) Полтавського сільськогосподарського інституту (нині Полтавська державна аграрна академія).

Літ.: Педагоги-вчені Харківського державного аграрного університету імені В. В. Докучаєва: біограф. довідн. / упорядн. Р. І. Киричок. – Х.: Основа, 2001. – С. 72–73: фото; *Жмурко В. В. Мацков Федір Пилипович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 19: Малиш – Медицина.* – К., 2018. – С. 575: фото.

МЕДОВАР Борис Ізраїльович (1916, м. Київ – 2000, м. Київ). Учений у галузі металургії і технології металів. Академік (1973),

член-кореспондент (1969) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1991). Дослідив основні положення швидкісного зварювання під флюсом для виготовлення сталевих труб великого діаметра (1944 – 1951). Один із провідних розробників теоретичних основ металознавства і металургії зварювання сталей.

Після закінчення Київського політехнічного інституту працював інженером на Лубенському верстатобудівному заводі «Комунар» (1940 – березень 1941) (нині відокремлений підрозділ «Лубенський верстатобудівний завод» публічного акціонерного товариства «Мотор Січ»).

Літ.: Пам'яті Бориса Ізраїльовича Медовара // Вісник НАН України. – 2000. – № 4. – С. 71; *Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр.* – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226 – 237: фото.

МИТРОПОЛЬСЬКИЙ Юрій Олексійович (1917, с. Чернишівка Миргородського пов. Полтавської губ., нині смт Шишаки Шишацького р-ну Полтавської обл. – 2008, м. Київ). Хрестили його в с. Шишаки, тому це село часто помилково називають місцем народження вченого. Математик і механік. Академік (1961), член-кореспондент (1958) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1967). Герой Соціалістичної Праці (1986). Герой України (2007). Лауреат Золотої медалі імені В. І. Вернадського – найвищої нагороди НАН України (2006). Від 1958 по 1988 – директор Інституту математики НАН України (від 1988 – почесний директор). 1961 – 1993 – академік-секретар відділення, з 1993 – радник Президії НАН України. Розробив теорію нестационарних процесів у нелінійних системах із багатьма ступенями вільності та загальну теорію інтегральних многовидів у нелінійній механіці.

Президією НАН України засновано премію імені Ю. О. Митропольського (2009).

По материнській лінії походив із старовинного козацько-старшинського полтавського роду Чарнишів. З деякими з них приятелювали Микола Гоголь та Тарас Шевченко. У Великого Кобзаря навіть є акварельний «Портрет невідомої в блакитній

сукні» (1845–1846) – матері вченого. Це довела полтавська до-слідниця Р. Смирнова. Під час зустрічі з нею академік упізнав на портреті свою матусю – Віру Василівну Чарниш. На знак по-ваги він подарував пані Ренаті сімейну реліквію – копію пор-трета прадіда своєї матері – Василя Івановича Чарниша.

З нагоди 185-річчя від дня народження М. В. Остроградського побував на Полтавщині та відвідав середню школу в с. Хоріш-ки Козельщинського р-ну (10 квітня 1986). Згодом, у зв'язку із згаданим ювілеєм, у жовтні 1986 ще раз побував на Полтавщині. Брав участь у відкритті пам'ятного знака великому математику в с. Пашенівка Козельщинського р-ну. Тоді ж у Полтаві виступив із доповіддю на Остроградськівських читаннях. Прочитав лекцію студентам Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Ко-роленка, оглянув у Полтаві пам'ятні місця, пов'язані з ім'ям М. В. Остроградського. Брав участь у відкритті першого в Україні меморіального музею В. І. Вернадського в Шишацькій середній школі (27 травня 1993), а також в урочистостях у Шишаках, при-свячених першому президенту Академії наук України, оглянув місце його садиби на Бутовій горі.

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Митропольського вулиця в смт Шишаки.

Музеї:

Експозиція, присвячена вченому, в Шишацькому краєзнав-чому музеї.

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Літ.: Відкрито музей В. І. Вернадського // *Сільське життя*. – 1993. – 29 трав. – С. 1; Хурса В. *Славетні у Гоголівському краї: історико-краєзнавчі нариси, полеміка, публіцистика*. – Полта-ва: Полтавський літератор, 2009. – 360 с.: фото; Смирнов В., Руденко С. *Академік трьох академій, полтавець Юрій Олексійо-вич Митропольський (1917 – 2008): До 100-річчя від дня наро-дження // Рідний край*. – 2016. – № 2. – С. 123–132: фото.

МИХАЙЛОВСЬКИЙ Володимир Миколайович (1914, м. Костянтиноград Полтавської губ., нині м. Красноград Хар-

ківської обл. – 1978, м. Львів). Учений у галузі автоматики й ін-форматики, кібернетики. Член-кореспондент АН УРСР (1961). Розробник теорії та нових засобів побудови інформаційно-ви-мірювальних систем і приладів пошуку, розвідки та оцінення корисних копалин різними фізичними методами. Один з осно-воположників нового наукового напрямку з проблем інформати-ки – фізикометрії.

Літ.: Михайловський Володимир // *Енциклопедія Україно-знавства. Словникова частина. Т. 4 / гол. ред. В. Кубійович*. – К.: Глобус, 1996. – С. 1562; Русин Б. П. *Михайловський Володимир Миколайович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 20: Медична – Мікоян*. – К., 2018. – С. 588: фото.

МИХАЛЬЧЕНКО Микола Іванович (н. 1942, с. Косичі Су-разького р-ну Брянської обл.). Філософ, політолог, соціолог. Член-кореспондент НАН України (2003). Заслужений діяч на-уки і техніки України (2001).

Від 2010 і понині член редакційної колегії науково-теоре-тичного журналу «Філософські обрії» – спільного видання Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Літ.: Михальченко Микола Іванович // *Філософський енци-клопедичний словник* – К.: Абрис, 2002. – С. 382.

МЩЕНКО Федір Іванович (1875, с. Сеньківка Переяслав-ського пов. Полтавської губ., нині Золотоніського р-ну Чер-каської обл. – 1929, м. Київ). Учений із церковного права, візан-толог, сходознавець. Академік УАН (1920).

Походив із родини сільського священика. Навчався в Пере-яславській духовній школі, згодом – у Полтавській духовній семінарії.

Літ.: Кутинський М., Шишов І. *Некрополь України // Дніпро*. – 2007. – № 1 – 2. – С. 143.

МОЦЯ Олександр Петрович (н. 1950, с. Літки Броварсько-го р-ну Київської обл.). Археолог-медієвіст. Член-кореспондент

НАН України (2003). Завідувач відділу Інституту археології НАН України.

Багато років співпрацював із Центром охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації (1993–2018). До його книгозбірні дарував свої наукові праці, фахові видання. Член редколегії «Полтавського археологічного збірника» (1995–1999), рецензент та автор цього видання. Рецензент збірника наукових праць згаданого Центру «Старожитності Лівобережного Подніпров'я» (2012–2017). Редактор монографії полтавських археологів І. М. Кулатової, О. Б. Супруненка (2011). Друкувався в полтавських виданнях, зокрема у збірнику наукових праць «Старожитності Лівобережного Дніпра» (2018).

Літ.: Шепель Л. Ф. Моця О. П. // Енциклопедія історії України в 10 т. Т. 7: Мл – О. – К.: Наукова думка, 2010. – С. 95: фото.

НАУЛКО Всеволод Іванович (н. 1933, м. Тараща Київської обл.). Учений-етнограф. Член-кореспондент НАН України (1997). Завідувач відділу Інституту української археографії і джерелознавства імені Михайла Грушевського НАН України.

Член редколегії часописів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Історична пам'ять» (1998), Інституту керамології відділення Інституту народознавства НАН України «Українська керамологія. Національний науковий щорічник» та «Український керамологічний журнал» (2001). На шпальтах останнього було надруковано статтю про вченого (2004). Неодноразово публікувався в зазначених часописах.

Літ.: Пінчук Ю. А. Наулко В. І. // Енциклопедія історії України в 10 тт. Т. 7: Мл – О. – К.: Наукова думка, 2010. – С. 228: фото.

НАУМОВЕЦЬ Антон Григорович (н. 1936, с. Рудка, нині Брестської обл., Білорусь). Фізик. Академік НАН України (1997), член-кореспондент АН УРСР (1990). Заслужений діяч науки і техніки України (1995). Віце-президент НАН України (від 2004). Головний редактор журналу «Доповіді НАН України». Відкрив явища дрейфу адсорбованих атомів і молекул у неоднорідному

електричному полі. Сприяв підписанню угоди про співробітництво між Полтавським національним технічним університетом імені Юрія Кондратюка та НАН України (2007). Відтоді як голова наглядової ради цього вишу регулярно брав участь у роботі щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки» (2008–2018; від 2016 – міжнародної). Був головним редактором збірників матеріалів згаданої конференції (від 2016). Багато зробив для увічнення пам'яті першого президента АН України В. І. Вернадського, допомагав в оформленні музею великого натураліста (1988). Брав участь у відкритті пам'ятників В. І. Вернадському на території Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (28 травня 2013) та у Шишаках на Бутовій горі, на місці дачі вченого (29 травня 2013). Від наукової спільноти НАН України та за завданням її Президента, академіка Б. Є Патона, вітав у серпні 2015 з ювілеєм Героя України С. С. Антонця, з яким підтримує давні дружні стосунки.

Почесний професор Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (2012).

Літ.: Локтев В. Толерантна принциповість (Академікові НАН України Антону Григоровичу Наумовцю – 75!) // Вісник НАН України. – 2011. – №1. – С. 20–23: фото; Педоренко І. У Полтавському НТУ відбулася IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки // Полтавський Національний Університет. – 2011. – № 11. – С. 1, 2: фото.

НЕПОКУПНИЙ Анатолій Павлович (1932, м. Полтава – 2006, м. Київ). Учений-мовознавець, літературознавець, письменник, перекладач. Член-кореспондент АН УРСР (1988). Іноземний член Академії наук Латвійської Республіки (2004). Найавторитетніший український балтист, неперевершений знавець вітчизняної ономастики та дослідник слов'яно-балто-германських мовних контактів, надто зв'язків Тараса Шевченка з Литвою.

Народився у сім'ї вчителів. Його батько – Павло Олексійович – походив із козаків Миргородського пов. У родині, як коштовну реліквію, зберігали атестат діда про його козацьке

походження. Разом із двома братами рано залишився сиротою (1944). Не зважаючи на це, успішно вчився у Полтавській середній школі №4, яку закінчив 1950.

Літ.: 70-річчя члена-кореспондента НАН України А. П. Непокупного // Вісник НАН України. – 2002. – №3. – С. 66–67; Степаненко М. І. Мовознавча Полтавщина: довідник. – Полтава: ПП Шевченко Р. В., 2014. – 568 с.

НОВИКОВ Микола Васильович (також Новіков) (1932, м. Київ – 2017, м. Київ). Учений у галузі матеріалознавства і міцності матеріалів. Академік (1985), член-кореспондент (1979) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1991). Директор Інституту надтвердих матеріалів НАН України імені В. М. Бакуля (1997 – 2014). Фундатор журналу «Космічні дослідження в Україні» (1971). Головний редактор журналу «Сверхтвердые материалы» (1979) (від 1983 перевидается англійською мовою). Автор першого у світі «Довідника фізичної якості алмазів», перевиданого багатьма мовами.

Завжди пишався, що його родовід по материнській лінії з Полтавщини – із с. Комендантівка Кобеляцького р-ну. Довгі роки підтримував тісні зв'язки зі своєю малою батьківщиною. Нині це продовжує робити родина вченого, усі представники якої побували на Дні села і передали подарунки до першого в Україні сільського Бібліотечно-музейного центру (2018). Не раз учений приїздив до м. Полтава (1966, 1968, 2004, 2007, 2013). Буваючи тут, завжди відвідував літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського. У книзі відгуків 4 вересня 2004 записав: «Зворушений перебуванням у славетному літературному музеї. Відвідини ці для мене історичні, тому що в цьому будинку деякий час жила моя мати – Віра Петрівна Білевич-Новикова». Був причетним до будівництва в Полтаві заводу штучних алмазів (1966). Для нього разом із колегами розробив низку технологічних нарбок, які вивели підприємство на рівень провідного виробництва синтетичних алмазів, алмазних кругів та інструментів у колишньому СРСР, а згодом СНД та Європі. Брав участь у презентації книги Костянтина Бобрищева про видатних кобеляччан «Отчий край» (2 т.), під час якої виступив із промовою (2005). Багато уваги приділяв Шишаць-

кій спеціалізованій школі імені В. І. Вернадського у зв'язку зі створенням там меморіального музею першого президента АН України (1988). Влітку 2007 подарував школі свої праці, залишивши такий напис «Музею Вернадського В. І. та школі від вдячного послідовника великої людини. Вклоняюсь».

Рішенням президії Фонду міжнародних премій імені Миколи Касьяна удостоєний ордена Миколи Чудотворця «За приношення добра на Землі».

ПАМ'ЯТЬ.

Меморіальна експозиція в історико-етнографічному музеї с. Комендантівка Кобеляцького р-ну.

Літ.: Пузина Н. Перший в Україні // Нова година. – 2018. – 24 жовтня. – С. 16.

НОВИЧЕНКО Леонід Миколайович (1914, с. Русанівка Гадяцького пов. Полтавської губ., нині Липоводолинського р-ну Сумської обл. – 1996, м. Київ). Учений-літературознавець, критик. Академік (1986), член-кореспондент (1958) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1995). Академік-секретар Відділення НАН України (1993 – 1996). Редактор газети «Література і мистецтво», згодом – журналу «Вічизна». Одна з провідних тем його наукових досліджень – життя і творчість Т. Г. Шевченка. Як шевченкознавець користувався великим авторитетом і працював у цій галузі до останніх днів життя.

Народився в сім'ї сільських учителів. Закінчив місцеву початкову школу та Гадяцький педтехнікум (1932). Про своє навчання у технікумі писав: «Хороший, сильний був навчальний заклад, відмінні кадри давав...» Працював відповідальним секретарем у редакції газети «Будівник соціалізму» (нині «Гадяцький вісник») (1932–1934). За словами майбутнього академіка, він пройшов непогану школу «районного газетярства», у гадяцький період оволодів секретами журналістики, що йому згодилося потім. Надто тоді, коли став студентом-філологом і спробував себе в жанрі критики. Брав участь у роботі пленуму правління Спілки радянських письменників України в Полтаві, де виголосив доповідь (1949). Учасник урочистостей у Миргороді з нагоди відкриття пам'ятника грузинському поету Давиду Гурамішвілі (1969). Брав участь у роботі Міжнародної наукової

конференції «Спадщина Івана Котляревського в українському і світовому культурному контексті», яка 9 вересня 1994 проходила в Полтаві. Його доповідь надрукувала обласна газета «Зоря Полтавщини» (10 вересня). Від учасників цієї конференції виголосив вітальне слово на мітингу біля пам'ятника першого поета України з нагоди 225-річчя від дня його народження.

Літ.: Турчина Н. Штрихи до портрета. З міжнар. наук. конф. «Спадщина Івана Котляревського в українському і світовому культурному контексті» // Зоря Полтавщини. – 1994. – 10 верес. – С. 1, 4; Степаненко М. І. Літературознавча Полтавщина: довідник. – Полтава, 2015. – С. 187–189.

ОЛІЙНИК Борис Ілліч (1935, с. Зачепилівка Новосанжарського р-ну Полтавської обл. – 2017, м. Київ). Учений-літературознавець, письменник, громадський та політичний діяч. Академік АН УРСР (1990). Лауреат Золотої медалі імені В. І. Вернадського – найвищої нагороди НАН України за видатні досягнення в галузі слов'янської історії, літератури та мистецтва (2012). Його твори перекладались багатьма мовами.

Герой України (2005). Голова Українського фонду культури (1987 – 2017).

Був висунутий кандидатом на здобуття Нобелівської премії (2012).

Завжди пишався, що проста полтавська селянка, його тітка «...Віра Іванівна не лише вигоїдала, а й навчила читати й писати». Учнем п'ятого класу Зачепилівської середньої школи почав писати вірші, перший із яких «Краю мій» побачив світ у місцевій районній газеті «Червоний прапор» (нині «Світлиця»), яку до війни редагував його батько – Ілля Іванович Олійник. Після шостого класу продовжив навчання в Новосанжарській середній школі, яку закінчив у 1953. Виїхавши до Києва, багато років поспіль не втрачав зв'язків із земляками – радо зустрічався з ними і допомагав. Особливо тісні творчі контакти мав із Зачепилівською середньою школою. Щоразу, буваючи на батьківській землі, неодмінно відвідував школу, спілкувався з педагогами, згадував своїх учителів, гортав класний журнал і підходив до парти, за якою колись сидів. Коли перераховували всі титули та звання поета-академіка, завжди відповідав: «Я просто зачепилівець, чим

і пишаюсь». У різні роки бував на Полтавщині, виступав, друкувався в обласній та районній періодиці. Був учасником виїзного засідання президії правління Спілки письменників України, яка проходила на Полтавщині у жовтні 1976. Тоді відвідав Лохвицю, Миргород та Полтаву, де виступав, читав свої твори. Взяв участь у святі «Хліб і слово», яке проводилось у Полтаві (1980), читав вірші. Взяв участь у розробці Положення про проведення в смт Опішне республіканського симпозиуму гончарства (28 листопада 1988). Об'їхавши всю Центральну Україну, особисто вибрав місце на Зажур-Горі під Лубнами для зведення на ньому першого в Україні пам'ятника жертвам голодомору 1932–1933 років – Кургану Скорботи. Сприяв інтенсифікації його спорудження; виступив із палкою патріотичною промовою на відкритті пам'ятника (11 вересня 1993). На великому дзвоні викарбувані слова поета: «Коли відходить одна людина – з нею вмирає цілий неповторний світ. Коли ж мільйони ідуть у прірву – тоді вмирає вже ціла Галактика». Цьому святому місцю присвятив і свій вірш «Біля Мгарського монастиря» з хвилюючими словами: «На цій горі, на пагорбі печалі, Де все болить – від квітки до хреста, – Ідуть дощі вдовиними плачами... На цій горі, на пагорбі печалі, Німіє слово і мовчать уста...». Гаряче підтримав відродження в Полтаві альманаху «Рідний край» (1999), надіславши її редактору вітальну телеграму. Входив до редколегії літературно-мистецького альманаху «Криниця» Полтавської обласної організації спілки письменників України (1990 – 1998), друкувався на його сторінках. Неодноразово був почесним гостем районного літературно-мистецького свята «Виростеш ти сину...», присвяченого вшануванню пам'яті видатного українського поета Василя Симоненка у с. Білівці Лубенського р-ну (1985, 1995, 2003). Взяв участь у закладанні Симоненкового меморіального саду, посадивши кущ калини (21 квітня 2003), виголосив пам'ятне слово. Від 2001 увійшов до складу наглядової ради Національного музею-заповідника українського гончарства в смт Опішне. Багато років поспіль опікувався проведенням в Українському фонді культури мистецьких свят на честь полтавців – «Роде наш красний» та «Полтавська родина». Дуже цінував і всіляко підтримував видатну полтавку, співачку світового виміру Раїсу Кириченко, про яку казав: «...Я щасливий, що жив на цій землі і мені співала Раїса Кириченко!»

Активно проявив себе під час урочистостей з нагоди 100-річчя відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві (2003). У квітні 2013 також побував у с. Біївці Лубенського р-ну, взяв участь у висадженні саду біля хати-музею Василя Симоненка і виголосив слово пошани про цього видатного полтавця, з яким разом навчався в університеті.

Поет-академік написав багато віршів на честь міст та містечок Полтавщини, надто свої рідних Нових Санжар. Всеукраїнську славу здобула його знаменита «Ода Полтаві», присвячена 800-річчю обласного центру (1974), яка у вигляді музичного твору вперше виконувалась на урочистостях із нагоди цього ювілею.

Нагороджений вищою відзнакою Фонду Міжнародної премії імені Миколи Касьяна орденом Миколи Чудотворця «За примноження добра на землі» (1998).

Почесний професор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Почесний громадянин Новосанжарщини.

ПАМ'ЯТЬ.

Меморіальні дошки:

На будинку Зачепилівської середньої школи імені Бориса Олійника (2017).

Заклади, музеї:

Ім'я Бориса Олійника носить Зачепилівська загальноосвітня школа І–ІІ ступенів (2002), у якій відкрито кімнату-музей поета-академіка (2018).

Музейні та бібліотечні фонди:

У Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, літературно-меморіальному музеї Василя Симоненка (с. Біївці Лубенського р-ну); у бібліотеці Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка зберігаються твори Б. Олійника з його дарчими написами.

Свята:

Новосанжарське районне свято на найкраще читання віршів поета (2002).

Твори мистецтва:

Телефільм «Тут мій поріг» ТРК «Лтава» (2005).

На посвяту:

Вірші полтавських поетів С. Реп'ях (1998), В. Писаренка (1999), Н. Крюкової (2017).

Літ.: Жаботинський П. «Тут отчий дім...» // *Культура і життя*. – 1984. – 15 лют. – С. 7; Дяченко А. *Вшанували поета-академіка* // *Молода громада*. – 2000. – 27 жовт. – С. 8; 80-річчя академіка НАН України Б. І. Олійника. – 2015. – № 10. – С. 98: фото; *У пам'ять про Бориса Олійника* // *Вечірня Полтава*. – 2018. – 31 січн. – С. 3; Кудряшов Г. «...А ти гадав: безсмертя – річ проста?» // *Зоря Полтавщини*. – 2018. – 9 жовт. – С. 2, 3: фото.

ОНИЩЕНКО Олексій Мусійович (1928, с. Нова Україна Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 2006, м. Київ). Учений-економіст. Академік (1990), член-кореспондент (1985) АН УРСР. Науковий редактор журналу «Економіка України» (1977–2005).

З відзнакою закінчив Полтавський сільськогосподарський технікум (нині Полтавський агроекономічний коледж Полтавської державної аграрної академії (1947).

Літ.: *Пам'яті академіка О. М. Онищенка – гордості вітчизняної економічної науки* // *Економіка України*. – 2006. – № 4. – С. 94–95.

ОНИЩЕНКО Олексій Семенович (н. 1933, с. Рудка Гребінківського р-ну Полтавської обл.). Філософ, культуролог. Академік НАН України (1997), член-кореспондент АН УРСР (1985). Лауреат Золотої медалі імені В. І. Вернадського – найвищої нагороди НАН України (2018). Академік-секретар Відділення історії, філософії і права НАН України. Заслужений діяч науки УРСР (1983). У 1992–2013 – генеральний директор, з 2013 – почесний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Академік-секретар Відділення НАН України (1998–2013).

У с. Рудка закінчив місцеву десятирічку. Брав участь у формуванні колекційної збірки музею В. І. Вернадського у Шишацькій середній школі (1992, 1993). Учасник урочистостей з нагоди відкриття пам'ятників В. І. Вернадському в Полтаві на подвір'ї Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (28 травня 2013) та у Шишаках на

Бутовій горі, на місці дачі першого президента Академії наук України (29 травня 2013).

Лім.: Скрипнікова В. В академіки... босоніж // Коло. – 2009. – 30 квіт. – С. 13: фото; 80-річчя академіка НАН України О. С. Онищенко // Вісник НАН України. – 2013. – № 3. – С. 106–107: фото.

ОППОКОВ Євген Володимирович (1869, с. Руде Сквирського пов. Київської губ., нині Сквирського р-ну Київської обл. – 1937). Учений-гідролог, меліоратор. Академік ВУАН (1929). Поновлений у складі АН України (1991). Організатор першої в СРСР науково-дослідної кафедри гідрології при Київському політехнічному інституті (1922). Засновник і перший директор науково-дослідного інституту водного господарства України (1926 – 1937). Уточнив рівняння водного балансу річкового басейну, відоме як рівняння Пенко – Оппокова.

Один із перших дослідників геоморфології, гідрології та гідрографії річкових долин Полтавщини. За цей час побував у багатьох населених пунктах краю, особливо тривало працював у м. Кременчук. Наслідком роботи стала ґрунтова праця «Речные долины Полтавской губернии» (1901, 1905). Ця відома книга вперше експонувалася на Полтавській сільськогосподарській виставці (1909). На ній її було визнано «...видатною науковою працею, яка заснована на особистих дослідженнях губернії...» Книга і її автор були відмічені найвищою нагородою виставки – Золотою медаллю. Тісно співпрацював із журналом Полтавського сільськогосподарського товариства «Хуторянин». На сторінках цього часопису побачили світ статті вченого (1899, 1901), рецензії на його праці (1901), інформації про діяльність видатного гідролога на теренах краю (1899, 1900, 1904, 1909).

Безпідставно заарештований, розстріляний за звинуваченням у контрреволюційній роботі в Биківнянському лісі, нині в межах Києва, де відкрито меморіальний комплекс жертвам комуністичного режиму; за іншими даними, помер у в'язниці 1 вересня 1938.

Лім.: Закалюжний В. М., Кизим С. Л. Полтавці – відомі геологи і географи (Біографії. Історичні портрети). – Полтава, 2007. – 337 с.; Соколова І. М. До 140-річчя з дня народження академіка

Євгена Оппокова // Світ довкілля. – 2009. – Вип. 12. – С. 12–13: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865–1920 рр.): історія, звитяги, першопостаті / наук. ред. В. М. Самородов. – Полтава: Дивосвіт, 2015 – 160 с.

ОПРИШКО Віталій Федорович (н. 1941, с. Стара Оржиця Згурівського р-ну Полтавської обл., нині Київської обл.). Правознавець. Член-кореспондент НАН України (1997). Заслужений діяч науки і техніки України (1992). Створив Інститут законодавства Верховної Ради України (1994) і став першим його директором (1994 – 2002), започаткував нове наукове друковане видання інституту.

Лім.: 75-річчя члена-кореспондента НАН України В. Ф. Опришка // Вісник НАН України. – 2017. – № 8. – С. 107: фото.

ОРАЄВСЬКИЙ Віктор Миколайович (1935, м. Полтава – 2006, м. Москва). Фізик. Іноземний член НАН України (2003). Заслужений діяч науки Російської Федерації (1996). Директор Інституту земного магнетизму, іоносфери та поширення радіохвиль РАН (1989 – 2003). Керівник міжнародних супутникових проектів АПЕКС (1991), КОРОНАС – I (1994) та КОРОНАС – Ф (2001).

Лім.: Палій В. М., Храмов Ю. О. Національна академія наук України 1918 – 2013. Персональний склад. 6-е вид., доп. і випр. – К.: Фенікс, 2013. – 444 с.

ОРЛОВ Олександр Якович (1880, м. Смоленськ – 1954, м. Київ). Астроном, геофізик. Академік УАН (1919), відмовився від звання (1922), повторно академік АН УРСР (1939). Член-кореспондент (1927). Заслужений діяч науки (1950). Засновник відомої в науковому світі школи українських дослідників із глобальної геодинаміки. Виявив повільні неполярні зміни широт, розробив метод визначення координат полюса за спостереженнями однієї станції. Одним із перших почав вивчення Землі як складової системи, що перебуває під впливом зовнішніх сил. Творець геодинаміки та видатний гравіметрист, який у 1954 за даними астрономічних спостережень уперше визначив параметри такого глобального явища, як віковий рух геофізичних по-

люсів Землі. Організатор та перший директор Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР (1944–1948; 1950–1951).

Наприкінці 1924 оселився в Полтаві. Тут під його керівництвом почалась розбудова першої в Україні наукової установи астрономо-геофізичного профілю – Полтавської гравіметричної обсерваторії ВУАН (нині Полтавська гравіметрична обсерваторія Інституту геофізики імені С. І. Субботіна НАН України). Був її директором (1926–1934, 1938–1951). Ініціатор скликання у Полтаві першої в колишньому СРСР широтної конференції (1939). У важкі повоєнні роки (1944–1950) більшу частину свого академічного харчового пайка віддавав дітям працівників обсерваторії.

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла і об'єкти:

Мала планета Сонячної системи № 2724 на честь О. Я. Орлова і С. В. Орлова (1978).

Кратер на Місяці на честь О. Я. Орлова і С. В. Орлова (1970).

Меморіальні дошки:

На будинку Полтавської гравіметричної обсерваторії (1984).

Літ.: Литовченко О. *Вшанування академіка Орлова // Зоря Полтавщини.* – 1984. – 26 черв. – С. 3; Панченко М. *Його зірки над Полтавою // Вечірня Полтава.* – 1994. – 11 листоп. – С. 2; Корсунь А. О. *Віковий рух географічного полюса Землі // Вісник НАН України.* – 2015. – № 6. – С. 81–84: фото.

ОСТРЯНИН Данило Хомич (1906, с. Більськ Зіньківського пов. Полтавської губ., нині Котелевського р-ну Полтавської обл. – 1988). Філософ. Член-кореспондент АН УРСР (1957). Заслужений діяч науки УРСР (1973). Директор Інституту філософії АН УРСР (1952 – 1962).

Літ.: Походун П. *Філософ з Більська // Зоря Полтавщини.* – 1987. – 13 груд. – С. 4; Пам'яті Д. Х. *Острянина // Вісник АН УРСР.* – 1988. – № 7. – С. 110: фото.

ПАВЛЮК Степан Петрович (н. 1948, с. Волосянка Сколівського р-ну Львівської обл.). Учений-етнолог. Академік НАН України (2009). Один із фундаторів сучасної національної ет-

нологічної школи. Ініціатор створення Інституту народознавства НАН України (1992). Головний редактор журналу «Народознавчі зошити» (1995). Народний депутат України першого скликання (1990–1994).

Сприяв створенню Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України в смт Опішне та заснуванню там науково-дослідного центру українського гончарства, взяв участь у його відкритті (1995). Всіляко підтримує його розвиток. Як директор Інституту народознавства НАН України дав згоду на проведення першої спільної керамологічної експедиції науковців очолюваного ним інституту та співробітників Національного музею-заповідника українського гончарства до осередків гончарства Полтавської, Кіровоградської та Черкаської областей (1995). Двічі звертався до голови Полтавської облдержадміністрації та начальника Управління культури Полтавської облдержадміністрації з листами-клопотаннями «Про створення Інституту керамології в Опішному» (17 березня 1999; 26 лютого 2000). Від 1 березня 2000 підписав наказ про створення Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України, який активно розбудовується за участю науковця. Від 31 липня 2001 обраний членом ученої ради інституту, увійшов до складу наглядової ради Національного музею-заповідника українського гончарства в смт Опішне. Член редколегій часописів згаданого вище інституту: «Українська керамологія: Національний науковий щорічник» та «Український керамологічний журнал» (від 2001). На шпальтах останнього були надруковані публікації вченого (від 2002) та матеріали про нього (від 2003). Брав участь у всеукраїнських гончарських фестивалях у смт Опішне як член журі (2000) та роботі II Національного симпозіуму гончарства «Опішне – 2001», на якому виступив із програмною доповіддю.

Літ.: Пошивайло О. *Українська академічна керамологія XXI сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужиток, майбутній поступ. Кн. 1 (2001 – 2005).* – Опішне: Укр. народознавство, 2007. – С. 247 – 249: фото; *Національна академія наук України та державні академії наук. Київський літопис XXI століття.* – К., 2008. – С. 155: фото.

ПАЛЛАДІН Олександр Володимирович (1885, м. Москва – 1972, м. Київ). Біохімік. Академік ВУАН (1929). Секретар Президії АН УРСР (1935–1938). Віце-президент АН УРСР (1939–1946). Президент АН УРСР (1946–1962). Заслужений діяч науки УРСР (1935). Герой Соціалістичної Праці (1955). Засновник і директор Українського біохімічного інституту (з 1931 – Інститут біохімії АН УРСР, нині Інститут біохімії імені О. В. Палладіна НАН України).

Після звернення Академії наук УРСР стосовно надання дієвої допомоги укрупненим колгоспам побував на Полтавщині (1951). У с. Піщане на Кременчуччині зустрівся з передовим аграрієм, головою колгоспу імені В. М. Молотова М. О. Ковалем, із яким мав розмову про потреби села. У лютому 1958 трудящі міста Полтави висунули вченого у депутати Верховної Ради СРСР по Полтавському виборчому округу №498. 28 лютого 1958 побував в обласному центрі, де зустрівся з колективом Полтавської гравіметричної обсерваторії та оглянув її. 26 травня 1960 знову відвідав цю установу. Ознайомився з її технічним станом та діяльністю співробітників.

Лит.: На фото [підпис] // Зоря Полтавщини. – 1951. – 13 лют. – С. 2.

ПАСІЧНИК Митрофан Васильович (1912, с. Жирківка Костянтинівградського повіту Полтавської губ., нині Машівського р-ну Полтавської обл. – 1996, м. Київ). Фізик-атомник. Академік (1961), член-кореспондент (1958) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1964). Директор Інституту фізики АН УРСР (1951–1965). Ініціатор створення та перший директор Інституту ядерних досліджень АН УРСР (1970–1973). Виконав цикл досліджень із визначення нейтронних констант основних конструкційних матеріалів ядерних реакторів. Один із розробників першого в Україні лінійного прискорювача важких іонів.

Народився в сім'ї неписьменних селян, яких сам навчав грамоти. Освіту здобув у семирічній трудовій школі (1929) та Полтавському інституті народної освіти. Студентом працював лаборантом кафедри фізики. У 1931 з відзнакою закінчив Полтавський інститут соціального виховання (нині Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка).

Тут очолив фізичну лабораторію й одночасно за сумісництвом очолив учбову частину робітфаку (1931–1932). Брав активну участь у житті інституту, був шефом вечірньої школи робітничої молоді. Надалі не поривав зв'язків із малою батьківщиною. Так, 23–25 квітня 1969 з нагоди 50-річчя Академії наук УРСР, яке провадилося на Полтавщині, приїздив як очільник великої групи науковців. На зборах трудящих м. Полтава виголосив доповідь «50 років Академії наук Української РСР». Провів низку зустрічей в обласному центрі та районах області, під час яких розповів присутнім про здобутки вітчизняної науки.

Лит.: Любива В. Людям на добро // Колгоспні вісті. – 1982. – 17 черв. – С. 4; Їм дала життя Машівська земля // Промінь. – 2016. – 16 квіт. – С. 3: фото; Пругло Т. Зустріч з вченими // Зоря Полтавщини – 1969. – 25 квіт. – С. 2; Вишневський І. М., Слісенко В. І., Корж І. О. та ін. Засновник вітчизняної школи з нейтронної фізики (до 100-річчя з дня народження академіка НАН України Митрофана Васильовича Пасічника (1912–1996) // Вісник НАН України. – 2012. – № 6. – С. 74–77: фото.

ПАТОН Борис Євгенович (н. 1918, м. Київ). Учений у галузі зварювальних процесів, металургії і технології металів. Академік (1958), член-кореспондент АН УРСР (1951). Лауреат Золотої медалі імені В. І. Вернадського – найвищої нагороди НАН України (2003). Президент НАН України (від 1962). Директор Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України (від 1953). Герой Соціалістичної Праці (1969, 1978). Герой України (1998).

Від імені НАН України 29 жовтня 2007 підписав Угоду про співпрацю з колективом Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, що сприяло покращенню наукової роботи вишу. Активно підтримував створення в системі НАН України Інституту керамології – відділення Інституту народознавства України в смт Опішне. Наполіг на наданні йому права юридичної особи з безпосереднім підпорядкуванням Відділенню літератури, мови та мистецтвознавства НАН України (2002). У 2005 він писав: «Приємно відзначити, що саме з цим полтавським закладом нині пов'язується становлення в Україні нової дисципліни – керамології, що в Опішному створено по-

тужний науковий колектив, який дедалі активніше заявляє про себе науковими дослідженнями, що здобули визнання не лише в нашій країні... Існування подібного науково-дослідного центру в сільській місцевості є справді винятковим явищем у межах нашої держави і прикладом ефективності наукової діяльності...» 30 вересня 2015 від себе особисто та від Президії НАН України запросив на зустріч Героя України, засновника ПП «Агроєкологія» С. С. Антонця. Зустріч була цікавою та корисною. Борис Патон висловив своє захоплення багатогранною діяльністю та високими трудовими досягненнями нашого земляка. Президент академії відзначив: «Ви зробили величезну справу. Ми готові підтримати – бачу перспективу працювати для сільського господарства». При цьому він запропонував підписати Договір про співпрацю з ПП «Агроєкологія», що успішно діє й понині.

Рішенням Президії Фонду міжнародних премій імені Миколи Касьяна 27 листопада 1998 удостоєний ордена Миколи Чудотворця «За примноження добра на Землі».

ПАМ'ЯТЬ.

На посвяту:

До 100-річчя вченого і вікового ювілею очолюваної ним Національної академії наук України решетилівські майстри Євген Пілюгін та Лариса Пілюгіна виготовили гобелен, на якому на фоні зварювальних апаратів зображено портрет Б. Є. Патона (2018).

Літ.: Бобрищев К. Борис Патон // Их знают все. – К.: Школярлик [без р. вид.]. – С. 244–265: фото; Меншун В. Великий вечний великої науки // Колос. – 1998. – 6 листоп. – С. 2: фото.

ПАЩЕНКО Олександр Олександрович (1929, м. Лохвиця Полтавської обл. – 1989, м. Київ). Хімік-технолог. Член-кореспондент АН УРСР (1976). Засновник кафедри хімічної технології в'яжучих речовин Київського політехнічного інституту (нині Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського») (1969), її перший завідувач (1970–1989). Розробив нові високоефективні цементні на основі кремнієво-органічних смол, базальтів та ін. Заклав основи низки енергозберігаючих технологій із використанням фосфогіпсу, ферохромового та бокситового шламів.

Закінчив Лохвицьку середню школу № 1 (1949).

ПАМ'ЯТЬ.

Меморіальні дошки:

Меморіальна дошка на будинку Лохвицького медичного училища (колишня Лохвицька середня школа № 1) (1988).

Літ.: Пам'яті О. О. Пащенко // Вісник АН УРСР. – 1990. – № 3. – С. 111: фото.

ПЕРЕТЦ Володимир Миколайович (1870, м. Санкт-Петербург – 1935, м. Саратов). Філолог, історик і теоретик літератури. Академік УАН (1919), ВУАН (1923). Голова Комісії давнього українського письменства УАН-ВУАН. Засуджений у справі «Російської національної партії» («справа славистів») (1934) і висланий на три роки до Саратова. Безпідставно виключений із членів ВУАН (1934). Реабілітований у 1957.

Досліджував джерельну базу до опери І. П. Котляревського «Москаль-чарівник» (1894). Разом зі студентами створеного ним гуртка організував виїзди до різних міст Російської імперії (від 1903). У цьому складі побував і в Полтаві. Тут вивчав пам'ятки літератури. Досліджував плащаницю 1466, що зберігалась у Полтавському древлесховищі (древньосховищі) (1910).

Літ.: Жук В. Н. Яка доля унікального дару молдавського господаря? // Наш рідний край. Вип. 6. – Полтава. – 1991. – С. 9.

ПИСАРЕНКО Георгій Степанович (1910, хут. Скрильники Білицької вол. Кобеляцького пов. Полтавської губ., нині в межах с. Дрижина Гребля Кобеляцького р-ну Полтавської обл. – 2001, м. Київ). Учений-механік. Академік (1964), член-кореспондент (1957) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1973). Головний учений секретар Президії АН УРСР (1962–1966), перший віце-президент (1970–1978) АН УРСР. Голова Північно-Західного наукового центру (1981–1988). Перший голова Комісії космічних досліджень при Президії АН УРСР (1973–1984). Засновник і директор Інституту проблем міцності НАН України (1966–1988; почесний директор 1992), який носить ім'я Г. С. Писаренка (2002). Заснував міжнародний науково-технічний журнал «Проблеми прочності» (1969), який видається англійською мовою в США. Був головним редактором згаданого часопису (1969–1988), а також журналу «Доповіді АН УРСР» (1973–1984),

багатьох республіканських науково-технічних збірників. Створив наукову школу всесвітнього виміру дослідження нелінійних коливань пружних систем з урахуванням розсіяння енергії в матеріалі (усього 234 науковці – 49 докторів та 135 кандидатів наук). Разом з учнями сконструював більш як 100 оригінальних (унікальних) машин і стендів для досліджень. У 1990-х ініціював створення в Києві Політехнічного музею України.

Президією НАН України засновано премію імені Г. С. Писаренка (2002).

На Кобеляччині минуло дитинство майбутнього вченого. Відтоді на все життя він зберіг традиції цього краю, прекрасно виконував місцеві пісні. У 1926 успішно здав екстерном екзамен за шість класів і був зарахований до семирічної трудової школи в с. Білики, яку закінчив у 1927. У цьому ж році прийнятий на механічне відділення Полтавської індустріальної профшколи, з якої на початку 1928 відрахований як ворожий соціальний елемент (син куркуля). Короткий час працював на ремонтних роботах у Центральному робітничому кооперативі Полтави (1928–1929). У вільний час брав участь у хоровому гуртку. Згадуючи цей період свого життя, зазначав, що: «Звик до чудового міста Полтава з його історичним минулим, описаним у багатьох книгах». Був першим, хто досконало розібрався в науковій спадщині Юрія Кондратюка. Саме тоді ім'я цього полтавця було підняте на височині.

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Малу планету № 20963 названо іменем Георгія Писаренка (1977).

Вулиці:

Вулиця у с. Дрижина Гребля Кобеляцького р-ну (2010).

Установи, меморіальні дошки:

Пам'ятна дошка на фасаді Дрижиногреблянської загальноосвітньої школи I – II ст. (2010).

Літ.: Нашому земляку, професору, доктору технічних наук Георгію Писаренку – 100 // Колос. – 2010. – 10 листоп. – С. 2: портрет; Кучеренко О. Життєвий і творчий шлях Г. С. Писаренка // Постметодика. – 2010. – № 4. – С. 27–28: фото; Пузина Н. Меморіальна дошка до 100-річчя видатного земляка // Колос. – 2010. – 13 листоп. – С. 1.

ПВТОРАК Григорій Петрович (н. 1935, с. Коритище, нині Недригайлівського р-ну Сумської обл.). Мовознавець. Академік (2009), член-кореспондент (1997) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2011). Один із провідних дослідників історії східнослов'янських мов та лінгвістичної реконструкції.

Народився в сім'ї колгоспників. Був слухачем Лохвицького педагогічного училища (1950–1954) (нині Кременчуцьке педагогічне училище імені А. С. Макаренка). З відзнакою закінчив історико-педагогічний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка за спеціальностями «Українська мова та література», «Історія» (1959). В інституті, у студентському мовознавчому гуртку, почав уперше займатися дослідницькою роботою. Її результатом стала наукова праця, надрукована у збірнику інституту. Брав участь в урочистостях із нагоди 100-річчя Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, де виступив із вітальним словом його колективу (2014).

Літ.: Сколенко О. І. Шлях і покликання (До 80-річчя академіка НАН України Г. П. Півторака) // Вісник НАН України. – 2015. – № 6. – С. 102–108: фото.

ПІДОПЛІЧКО Іван Григорович (1905, с. Козацьке Київської губ., нині Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 1975, м. Київ). Зоолог і палеонтолог. Академік (1967), член-кореспондент (1961) АН УРСР. Заслужений діяч науки України (1965). Академік-секретар Відділення загальної біології, член Президії АН УРСР (1966–1970). Голова Комісії з охорони природи при АН УРСР (1955–1964). Заступник головного редактора Української радянської енциклопедії (1958–1967). Створив і очолив групу палеозоологів у Інституті зоології та біології ВУАН (1931–1941), від 1947 – завідувач відділу палеозоології і одночасно (1965–1973) директор Інституту зоології АН УРСР (нині Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України). Організатор Української школи палеозоологів. Ініціатор організації та керівник Центрального науково-природничого музею АН УРСР (1964–1975) (нині Національний науково-природничий музей НАН України). Головний редактор журналу

«Вісник зоології» (1967–1975). Голова редколегії багатомовного видання «Фауна України» (від 1956). Вивчав сучасну і викопну фауну, палеогеографію, історію фауни первісної людини на території України, створив теорію антигляціалізму, вивчав питання про Велике Середземномор'я як прабатьківщину людства. Здійснив понад 85 зоологічних, палеонтологічних, геологічних та археологічних експедицій. Всесвітнє визнання одержала реконструкція пізньопалеолітичних осель, що були збудовані з кісток великих тварин, зокрема мамонтів, зроблена вченим на основі досліджень палеолітичних пам'яток.

У складі експедиції Інституту історії матеріальної культури АН УРСР та Державного історичного музею (м. Москва) проводив розкопки Гінцівської пізньопалеолітичної стоянки на Лубенщині, результати виклав у статті «Фауна Гонцовской палеолітичної стоянки» (1936). У праці вченого «Матеріали до вивчення минулих фаун УРСР (1938, 1956) подано відомості досліджень залишків тварин, знайдених на території Полтавщини під час палеонтологічних і археологічних експедицій. Під керівництвом І. Г. Підоплічка здійснено реконструкцію кістяка мамонта в Полтавському краєзнавчому музеї (1962–1964). Кістяк до цього часу експонується у залі № 1 відділу природи Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Літ.: В. І. Вернадський і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / уклад.: В. М. Самородов, С. Л. Кизим; наук. ред. К. М. Ситник. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – 260 с.; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

ПІНЧУК Вадим Григорович (1930, м. Полтава – 1996, м. Київ). Учений-онколог. Академік (1991), член-кореспондент (1973) АН УРСР. Директор Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології НАН України (1978–1996). Головний редактор журналу «Експериментальная онкология» (1979–1996). З'ясував закономірності розвитку злоякісних пухлин після аварії на ЧАЕС в експерименті, довів синергічний

ефект постійного впливу малих доз іонізуючої радіації низької інтенсивності та шкідливих факторів зовнішнього середовища. Під керівництвом та за безпосередньої участі вченого розроблено концепцію «Україна проти раку після Чорнобиля».

Батько майбутнього академіка – Г. П. Пінчук, був викладачем історії Полтавського педагогічного інституту (нині Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка). Мати – Г. Г. Пінчук-Чудакова – теж закінчила цей виш. Більшість її родичів були медиками. Один із них, її батько і дідусь вченого Г. І. Чудаков, відіграв неабияку роль у формуванні професійних поглядів та інтересів онука. До цього мали стосунок й інші члени родини. Тож цілком закономірно був обраний В. Г. Пінчуком медичний фах.

Літ.: Пам'яті В. Г. Пінчука // Вісник НАН України. – 1996. – № 5–6. – С. 108–109; Смирнов В. Життя присвятив подоланню раку // Полтавський вісник. – 2011. – 4 лют. – С. 23.

ПОГРЕБНЯК Петро Степанович (1900, с. Волохів Яр Зміївського пов. Харківської губ., нині Чугуївського р-ну Харківської обл. – 1976, м. Київ). Учений-лісівник, ґрунтознавець. Академік (1948), член-кореспондент АН УРСР (1945). Головний учений секретар АН УРСР (1945–1946). Організатор і перший директор Інституту лісу АН УРСР (1948–1958). Засновник Українського товариства охорони природи і його беззмінний голова (1951–1964). Один з основоположників порівняльної фітоекології. Його ідеї, методи, класифікаційні системи, зокрема метод екологічної ординації, набули практичного втілення і подальшого наукового розвитку серед лісівників і геоботаніків багатьох країн, а праці, у яких вони викладені, перекладені 15-ма мовами світу.

Одним із перших запропонував узяти під охорону рідкісні угруповання у статусі лісових заповідників, до яких відніс й корінні ліси в урочищі «Парасоцький ліс» на Диканщині. Молодим спеціалістом розпочав свій трудовий шлях у лісовому підвідділі Зіньківського повітового земвідділу Полтавської губ. (нині Полтавська обл.) (1918–1921). Тут він здобув практичний досвід у галузі лісового господарства, який згодом використав у науковій роботі.

Літ.: Перлини Гадяцького лісу: з історії Гадяцьких лісів. Вип. 1-й. – Гадяч, 2001. – 26 с.

ПОНОМАРЕНКО Олександр Миколайович (н. 1950, с. Поляжії Київської обл.). Академік (2015), член-кореспондент НАН України (2006). Академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України. Заслужений діяч науки і техніки НАН України (2008). Директор Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України (2008).

Неодноразово бував на Полтавщині в справах увічнення пам'яті про академіка В. І. Вернадського (2004, 2008, 2009, 2010, 2013). Брав участь у відкритті пам'ятного знаку В. І. Вернадському в с. Омельник Кременчуцького р-ну (2004). У складі учасників Міжнародної наукової експедиції «Меридіан Вернадського», посадив дерева гінкго дволопатевого біля пам'ятника першому президенту Академії наук України на території Полтавської державної аграрної академії (24 травня 2008). Очолював групу з розробки путівника екологічної стежини імені В. І. Вернадського у с. Омельник, виданого до 150-річчя від дня народження вченого (2012). Представив доповідь на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Ідеї В. І. Вернадського та проблеми сталого розвитку освіти і науки», яка проходила на базі Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (2018), входив до її програмного комітету як заступник голови.

Літ.: Стежинами В. І. Вернадського. Екологічна стежина ім. В. І. Вернадського села Омельник: путівник / О. М. Пономаренко, О. О. Ігнатенко, Ю. В. Гейко та ін. – Кременчук, 2012. – 78 с.

ПОПИК Володимир Іванович (н. 1952, м. Полтава). Історик та бібліограф. Член-кореспондент НАН України (2015). Генеральний директор Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського НАН України (2013–2018).

Народився в сім'ї полтавських інтелігентів. Батько – Іван Микитович – кандидат історичних наук, старший викладач Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, мати – Віра Микитівна – інспектор відділу кадрів Полтавського сільськогосподарського інституту. Закінчив Полтавську серед-

ню загальноосвітню трудову політехнічну школу № 17 (1969) (нині Полтавська загальноосвітня школа I – III ступенів № 38). Отримав рекомендацію для вступу до гуманітарного вишу. У 1969 став студентом історичного факультету Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, який із відзнакою закінчив у 1973. Під час навчання в інституті проходив педагогічну практику в Решетилівській середній школі (26.08. – 4.11.1972), де зарекомендував себе як здібний організатор та гарний знавець історії.

Літ.: Бондарчук П. Попик Володимир Іванович // Вчені Інституту історії України: бібліограф. довідн. Серія: Українські історики. Вип. 1. – К.: Інститут історії НАН України, 1998. – С. 257–258.

ПОПОВИЧ Мирослав Володимирович (1930, м. Житомир – 2018, м. Київ). Філософ, спеціаліст із логіки, методології, філософії науки. Академік НАН України (2003). Лауреат Золотої медалі імені В. І. Вернадського – найвищої нагороди НАН України (2007). Член-кореспондент АН України (1992). Заслужений діяч науки і техніки України (2000). Директор Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України (2002–2018). Головний редактор наукового журналу «Філософська думка».

Від 23 по 25 квітня 1969 вперше побував на Полтавщині у складі делегації АН УРСР, яка брала участь в урочистостях з нагоди її 50-річчя. Відвідав Полтаву, Кременчук, Лубни та ряд районів, де виступив із доповідями. Приїздив до Полтави у 1992 і 1993, коли брав участь у наукових конференціях, які проходили в Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка, на яких виступав із доповідями. Від 2009 по 2018 був членом редколегії науково-теоретичного журналу «Філософські обрії» – спільного видання Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Літ.: Пругло Т. Зустріч з вченими // Зоря Полтавщини. – 1969. – 25 квіт. – С. 2; Кравченко П. А., Блоха Я. Є. Кафедра філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія та сучасність // Філософські обрії. – 2014. – № 31. – С. 167–185.

ПРОТОПОПОВ Віктор Павлович (1880, с. Юрки Кобеляцького пов. Полтавської губ., нині Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 1957, м. Київ). Учений-психіатр. Академік АН УРСР (1945), член-кореспондент ВУАН (1934). Заслужений діяч науки УРСР (1934). Один з основоположників патофізіологічного напрямку в сучасній психіатрії. Створив оригінальну методику рухових умовних рефлексів, висунув концепцію складних форм вищої нервової діяльності у тварин і людини, нове трактування механізмів абстрактного мислення людини. Впровадив учення І. П. Павлова у психіатрії, розробив новий метод лікування психічно хворих і вперше у колишньому СРСР застосував лікування сном. Всесвітнього визнання набула так звана «Тріада Протопопова при маніакально-депресивному психозі» та створена вченим потужна наукова школа (11 докторів і 25 кандидатів наук).

Багато років підтримував тісний зв'язок із земляками. Майже кожного літа приїздив у відпустку на малу батьківщину. У цей час обов'язково як лікар оглядав, консультував та лікував односельців. Цим самим здобув у них виняткову повагу.

Почесний колгоспник с. Юрки (1935).

ПАМ'ЯТЬ.

Пам'ятні знаки:

Меморіальний знак біля садиби вченого у с. Юрки Козельщинського р-ну (2008).

Літ.: Хрін С. З плеяди великих учених // Зоря Полтавщини. – 1979. – 4 листоп. – С. 4; Штефан О. Вшановуємо на малій батьківщині вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – 27 черв. – С. 8.

ПФАЙФФЕР (ПФЕЙФФЕР) Георгій (Юрій) Вільгельмович (Васильович) (1872, с. Сокиринці Прилуцького пов. Полтавської губ., нині Срібнянського р-ну Чернігівської обл. – 1946, м. Київ). Математик. Академік УАН (1920). Голова комісії чистої математики. Директор об'єднаного Інституту математики і фізики АН УРСР (1941–1944) (нині Інститут математики НАН України). Створив загальний спосіб формального інтегрування нелінійних рівнянь і повних систем нелінійних рівнянь із частинними похідними першого порядку.

Закінчив Прилуцьку чоловічу гімназію.

Літ.: Пфейффер Г. В. // Українська радянська енциклопедія. 2-е вид. Т. 9: Поплужне-Салужин. – К., 1983. – С. 205: фото.

РАДЧЕНКО Володимир Григорович (н. 1952, м. Бахмут Донецької обл.). Зоолог-ентомолог, еколог. Академік (2009), член-кореспондент (2006) НАН України. Заслужений діяч науки і техніки України (2013). З 2007 – директор Наукового центру екомоніторингу та біорізноманіття мегаполісу НАН України (нині Інститут еволюційної екології НАН України). Розробив концепцію походження та еволюції бджіл, реконструював еколого-морфологічну характеристику їх найближчого предка.

Працював науковим співробітником Полтавського сільськогосподарського інституту (1974) (нині Полтавська державна аграрна академія), де вивчав під керівництвом доктора сільськогосподарських наук В. М. Рабіновича диких запилювачів люцерни посівної.

Літ.: 60-річчя академіка НАН України В. Г. Радченка // Вісник НАН України. – 2012. – № 11. – С. 87–89: фото.

РЕВУЦЬКИЙ Лев (Левко) Миколайович (1889, с. Іржавець Прилуцького пов. Полтавської губ., нині Ічнянського р-ну Чернігівської обл. – 1977, м. Київ). Композитор, педагог, музичний і громадський діяч. Академік АН УРСР (1957). Заслужений діяч мистецтв України (1941). Голова Спілки композиторів України (1945–1948). Герой Соціалістичної Праці (1969).

У с. Іржавець минуло дитинство майбутнього композитора. Саме тут він уперше почув українські народні пісні, які став співати в домашньому родинному хорі. Це було початкове його приучення до музики, яке визначило усе подальше творче життя. Вступив до підготовчого класу гімназії у Прилуках, звідки 1903 поїхав навчатися до Києва. Тут відбулося доленосне знайомство молодого музики із полтавцем – основоположником української професійної музики М. В. Лисенком. Під його впливом Л. М. Ревуцький сформувався як суто національний композитор. У буремні революційні роки був змушений виїхати до с. Іржавець (1918), де займався сільським господарством, а згодом працював реєстратором у Прилуцькій залізничній амбулаторії

(1918–1924). У Прилуках поступово повернувся до музичної діяльності, брав участь в організації Прилуцької музичної школи і симфонічного оркестру, філії Товариства імені Леонтовича, почав писати Першу симфонію. Багато творів написав для самодіяльного хору робітників і службовців Прилуцької кооперації, з якими виступав у концертах як піаніст (1922–1924). Ніколи не поривав зв'язків із земляками, листувався з ними, запрошував до столиці, допомагав матеріально. Серед вихованців композитора було багато полтавців, таких велетів національної культури, як В. Кирейко, А. Коломієць, Г. Майборода, П. Майборода, М. Фісун. Усі вони, шанобливо ставлячись до творчої спадщини свого Вчителя, авторськи розвивали її.

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

У народному музеї «Музична Полтавщина імені М. А. Фісуна» Полтавського музичного училища імені М. В. Лисенка зберігаються матеріали про життя і творчість композитора-академіка, зокрема видання 1935 нот народних пісень у його обробці «На кладочці», «Ой вінку мій», книга Т. Шеффер «Лев Ревуцький» (1982) з дарчим написом від родини композитора та ін.

Лит.: Шеффер Т. Лев Ревуцький. – К.: Музична Україна, 1973. – 44 с.

РИЛЬСЬКИЙ Максим Тадейович (1895, м. Київ – 1964, м. Київ). Український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Академік АН УРСР (1943). Директор Інституту народної творчості і мистецтв АН УРСР (1942) (від 1944 – Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, нині Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України імені М. Т. Рильського (ім'я поета-академіка присвоєне 1964).

У серпні 1952 відвідав м. Миргород та с. Зубівка, де виступив на вечорах пам'яті грузинського поета Давида Гурамішвілі. Після цього побував у літературно-меморіальному музеї М. В. Гоголя у с. Великі Сорочинці, а згодом відпочивав в околицях цього села. Це відобразив у одній зі своїх поезій: «Благословенна синь озер, і Псло, і повів рути-м'яти...» Довгі роки приятелював із відомим полтавцем – хоровим диригентом та композитором Дмитром Балацьким. Йому надсилав свої фото-

портрети та збірки поезій з автографами, присвятив сонет «Бетховен». Підтримував багатьох молодих поетів із Полтавщини, надто Віталія Самійленка. На його твори відгукнувся позитивними рецензіями.

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

У галереї образотворчого мистецтва Лубенського краєзнавчого музею імені Гната Стеллецького зберігається портрет Максима Рильського роботи В. І. Касіяна.

Лит.: Ющенко О. У вінок Максиму Рильському // Вечірній Київ. – 1995. – 18 берез. – С. 2; 4: фото.

РОЛЛЕ-ХЕРЦ Рената (н. 1941, м. Лейпциг, Німеччина). Німецький археолог, педагог. Фахівець у галузі раннього залізного віку. Іноземний член НАН України (1994). Старший професор Гамбурзького університету (Німеччина), доктор археології. Від 1970 плідно працює у складі експедицій Інституту археології НАН України з дослідження курганів скіфського часу на Лівобережжі та в Степу.

Цілеспрямовано протягом багатьох років досліджувала Більське городище (с. Більськ Котелевського р-ну Полтавської обл.) (1992–1998, 2002–2006). Була одним із керівників спільної українсько-німецької експедиції Інституту археології НАН України та Німецького науково-дослідного товариства (1992–1998). Оглянувши оборонні споруди по всьому периметру городищ, позначила на його схемі 60 ділянок, де старовинні вали і рови зазнали антропогенного пошкодження (1994). Вивчивши зібрані артефакти Більського городища, опублікувала низку цікавих розвідок у різних наукових часописах Полтави, Києва та монографії (1993; 1995–1999; 2002; 2006). Учасник Міжнародної наукової конференції «Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи» (1996) та «Феномени Більського городища – 2016» (2016), авторка статей до збірників наукових праць цих конференцій. Співпрацювала з багатьма полтавськими археологами та пам'яткознавцями, зокрема такими знаними, як І. М. Кулатова та О. Б. Супруненко. Разом з останнім написала та випустила монографію «Більське городище» (Мурзін В. Ю., Ролле Р., Супруненко О. Б., 1999).

Літ.: Мурзін В. Ю., Ролле Р. *Спільні дослідження археологів України та Німеччини у Більську // Полтавський археологічний збірник. – Полтава, 1995. – Ч. 3. – С. 50–56; Гавриш П. Я. Більське городище (місто Гелон): реалії і міфи. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016. – 239 с.*

РОМОДАНОВ Андрій Петрович (1920, м. Лубни – 1993, м. Київ). Учений-нейрохірург. Академік АН України (1992). Заслужений діяч науки України (1964). Директор Українського інституту нейрохірургії (1964–1993) (нині Інститут нейрохірургії НАН України імені А. П. Ромоданова (1993)). Герой Соціалістичної Праці (1980). Один з основоположників нейрохірургії в Україні та організатор мережі нейрохірургічної допомоги. Голова Українського наукового товариства нейрохірургів.

Народився в сім'ї священика, єпископа Лохвицького, Полтавського. У 1938 його батько, Петро Дмитрович (Ромоданов), був репресований. Закінчив середню школу в м. Лубни.

Літ.: Дяченко Т. *Ювілей нашого земляка // Поклик. – 1995. – 10 листоп. – С. 2: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.*

РУДЕНКО Леонід Григорович (н. 1941, с. Засулля Лубенського р-ну Полтавської обл.). Географ та картограф. Академік НАН України (2009), член-кореспондент АН України (1992). Заслужений діяч науки і техніки України (2003). Ініціював створення Інституту географії НАН України, став його першим директором (1991). Фундатор Національного атласу України (2000). Першим у географічній науці запропонував дослідження проблем економічного, соціального та екологічно-збалансованого розвитку України та її регіонів.

Літ.: *До 70-річчя Л. Г. Руденка // Український географічний журнал. – 2011. – № 3. – С. 67–68: фото; 75-річчя академіка НАН України Л. Г. Руденка // Вісник НАН України. – 2016. – № 8. – С. 106: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складо-*

ва Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

РУЧКО Гнат Омелянович (1886, с. Великі Сорочинці Миргородського пов. Полтавської губ., нині Миргородського р-ну Полтавської обл. – 1938). Мікробіолог. Член-кореспондент ВУАН (1934). Директор Інституту мікробіології і епідеміології ВУАН (1932–1937) (нині Інститут мікробіології і епідеміології НАН України). Засновник і перший редактор часопису «Мікробіологічний журнал» (1934–1937). Досконало дослідив бактеріофаги, з'ясував їх вплив на бактеріоносіїв, роль у виникненні імунітету й інфекцій. Створив першу колекцію бактеріофагів. На підставі цієї роботи організував першу в колишньому СРСР наукову конференцію з бактеріофагії та мінливості мікроорганізмів (1936). Необґрунтовано заарештований (1937) і розстріляний (1938). Реабілітований посмертно (1957).

Народився в бідній козацькій родині. Через безгрошів'я не пішов до школи. Взимку займався самоосвітою, а влітку випасав панську худобу в місцевій економії.

Літ.: *Гамалія В. М. Гнат Омелянович Ручко (1883–1937): Трагічна доля вченого // Мікробіологічний журнал. – 2010. – Т. 72. – № 3. – С. 66–74.*

СЕМИНОЖЕНКО Володимир Петрович (н. 1950, м. Київ). Фізик, матеріалознавець, урядовець, громадський діяч. Академік АН України (1992), член-кореспондент АН УРСР (1988). Заслужений діяч науки і техніки України (2008). Голова Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. Голова Південно-Східного наукового центру НАН України.

У різні роки був на Полтавщині (1999, 2002, 2004, 2018). У Чорнухах відвідав місцеву школу. Її колективу подарував комп'ютерний клас і 1100 підручників для шкільної бібліотеки. Увійшов до редакційної ради знакового видання, надруковано на Полтавщині, «Українці: історико-етнографічна моногра-

фія» (у 2 т.; 1999). Мав творчі та професійні зв'язки з багатьма полтавцями, надто з колишнім міським головою м. Полтава А. Т. Кукобою, якого вважав своїм другом і про якого говорив: «...це не просто славетний мер, не просто людина, яка покликана, щоб творити. Це справжній творець Полтави, це людина епохи».

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Малу планету № 10670 названо іменем В. Семиноженки (1977).

Літ.: Віце-прем'єр згадуватиме Полтаву, беручи в руки... гітару // Вечірня Полтава. – 2002. – 14 листоп. – С. 1; Національна академія наук України та державні академії наук. Київський літопис ХХІ століття. – К., 2008. – С. 58: фото; Інформаційний кур'єр // Зоря Полтавщини. – 2018. – 20 листоп. – С. 2.

СЕРГІЄНКО Іван Васильович (н. 1936, с. Білоцерківці, нині Пирятинського р-ну Полтавської обл.). Учений у галузі кібернетики, інформатики та обчислювальної математики. Академік (1988), член-кореспондент (1978) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1991). Президент Української федерації з інформатики. Голова Наукової ради з проблем кібернетики та Наукової ради НАН України «Інтелектуальні інформаційні технології». Директор Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України та генеральний директор Кібернетичного центру НАН України (від 1995). Академік-секретар Відділення інформатики НАН України (1995–2009), радник Президії НАН України (2009). Керівник розробки сім'ї суперкомп'ютерів СКІТ. Головний редактор журналу «Комп'ютерна математика», міжнародного журналу «Кібернетика і системний аналіз» (від 1995).

Випускник Білоцерківської середньої школи, яку закінчив із золотою медаллю. У рідному селі розпочав трудову діяльність.

Літ.: Кривонос Ю. Алгоритм виконання надскладних завдань (Академікові НАН України І. В. Сергієнку – 75!) // Вісник НАН України. – 2011. – № 8. – С. 41–43: фото.

СИВОКІНЬ Григорій Матвійович (1931, хутір Сивоконівка Коломацького р-ну Харківської обл., нині у межах смт Арте-

мівка Чутівського р-ну Полтавської обл. – 2014, м. Полтава). Учений-літературознавець. Член-кореспондент НАН України (2000). Заслужений діяч науки і техніки України (1997).

Народився в сім'ї бухгалтера Матвія Гавриловича та домогосподарки Стефаниди Степанівни Сивоконів. Від 1943 відновив навчання в Артемівській середній школі. Вважав, що саме з нею пов'язане все краще з його юнацьких років, що саме ця маленька сільська школа задовольнила його жадобу до знань, виховала в нього талант освіченої людини. Найбільше захоплювався уроками російської та української літератури, займався в гуртку духової музики. Першим із випускників школи одержав золоту медаль за відмінне навчання і зразкову поведінку (1950). Багато років поспіль приїздив у селище Артемівку гостювати до своїх рідних. Щоразу відвідував школу, зустрічався з учителями, виступав перед учнями. Багато разів приїздив до Полтави, надто для участі в наукових конференціях, на яких виступав із доповідями. Брав участь у роботі Міжнародної наукової конференції «Спадщина Івана Котляревського в українському і світовому контексті» (7–9 вересня 1994). Був учасником Всеукраїнської науково-практичної конференції «І. П. Котляревський – перший класик нової української літератури» (10–12 вересня 1997), на якій виголосив доповідь «І. П. Котляревський і відродження національної культури». Виступив із цікавою доповіддю на Міжнародній науково-практичній конференції з нагоди 200-річчя «Енеїди» (9–10 вересня 1998). Брав участь у Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 100-річчю відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві. На ній зробив доповідь «І. П. Котляревський на фоні сучасної йому європейської літературної думки», яка викликала жваву полеміку. Був присутній на відкритті в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленки аудиторії І. П. Котляревського (2003). Входив до редакційної ради відновленого у Полтаві альманаху «Рідний край» (1999–2014). Тривалий час листувався з відомим полтавським письменником та краєзнавцем П. П. Ротачем. Останні роки життя мешкав у рідного брата в Полтаві (2012–2014).

Літ.: Кривко Я., Костенко А. Письменник – наш земляк // Сільські новини. – 1973. – 18 січ. – С. 4; Степаненко М. І., Ніко-

ленко О. М., Мелешко В. А. та ін. *Пам'яті товариша // Полтавський вісник*. – 2014. – 19 груд. – С. 5: фото; *Сосідко В. З Артемівської школи – у науку добра і краси // Сільські новини*. – 2015. – 31 січ. – С. 9: фото.

СИТНИК Костянтин Меркурійович (1926, м. Луганськ – 2017, м. Київ). Ботанік, фізіолог рослин. Політичний і громадський діяч. Академік (1973), член-кореспондент (1967) АН УРСР. Віце-президент АН УРСР (1974 – 1988). Голова Комісії НАН України з розробки наукової спадщини академіка В. І. Вернадського. Президент Українського ботанічного товариства (1972 – 2011). Під безпосереднім керівництвом та за особистої участі вченого були започатковані дослідження з біо- та хемосистематики рослин, закладено основи для подальшого розвитку генетичної і клітинної інженерії в Україні, а також нових у нас галузей біології – інженерної ботаніки та космічної біології.

Від 1976 мав постійні багаторічні професійні контакти з багатьма установами, закладами та діячами Полтавщини. За цей час відвідав Кременчук, Лубни, Полтаву, Шишаки; часто був у селах Березоточа (Лубенський р-н), Лучки (Кобеляцький р-н), Омельник (Кременчуцький р-н). Уперше побував у Полтаві з нагоди проведення в Полтавському сільськогосподарському інституті (ПСГІ) виїзної сесії «Українського ботанічного журналу» як головний редактор цього часопису. Зустрівся з членами Полтавського відділення Українського ботанічного товариства, виступив перед ними з промовою (1976). Тоді ж познайомився з членами ректорату та провідними науковцями Полтавського сільськогосподарського інституту. Був одним із головних організаторів увічнення на Полтавщині імені В. І. Вернадського. Від 1993 всіляко сприяв створенню його музею в Шишацькій спеціалізованій школі імені В. І. Вернадського, взяв участь у його відкритті. З тих пір доклав багато зусиль для відновлення садиби В. І. Вернадського на Бутовій горі в Шишаках. Задля цього ініціював створення робочої групи на чолі з полтавським архітектором В. М. Губарем для автентичної розробки проекту. Після збору необхідного матеріалу та його історико-архітектурного опрацювання звернувся з клопотанням до Верховної Ради України «Про відновлення будинку та маєтку В. І. Вернадсько-

го у селищі Шишаки Полтавської області та створення там меморіального музею вченого». Верховна Рада України своєю постановою № 3069 ІІІ від 7 лютого 2002 ухвалила це клопотання. Брав участь в організації та проведенні урочистостей із нагоди 140-річчя В. І. Вернадського в Кременчуці (2003). Тоді запропонував міській владі та депутатам встановити в місті пам'ятник видатному природознавцю, що було зроблено 2015. Узяв участь в урочистостях із нагоди відкриття пам'ятника В. І. Вернадському в Полтаві на території Полтавської державної аграрної академії (2003), де виступив із промовою. Сприяв увічненню на Полтавщині пам'яті про інших членів АН України: академіків Д. К. Зерова та М. І. Вавилова. Підтримав ініціативу полтавських ботаніків про присвоєння одній із вулиць м. Зіньків імені Д. К. Зерова (1997). Від імені ботаніків України – учасників Х з'їзду Українського ботанічного товариства – посадив гінго дволопатеве на честь М. І. Вавилова в його меморіальному парку на території Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції (1997). Був серед організаторів проведення в Лубнах Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми лікарського рослинництва» (1996), а в Полтаві – Х з'їзду Українського ботанічного товариства (1997). На цих наукових зібраннях виступив із промовами. Сприяв утіленню в життя концепції розбудови заповідного фонду Полтавщини, запропонованого О. М. Байрак. Усіляко підтримував ідею Героя України, засновника ПП «Агроекологія» С. С. Антонця про спеціалізацію сільського господарства Полтавщини виключно на принципах органічного виробництва (2005). Входив до складу редакційної колегії збірника матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Науково-педагогічна спадщина академіка В. І. Вернадського як планетарне явище» (2001). Був редактором таких знакових монографій полтавських науковців, як: «В. В. Докучаєв і Полтавщина» (2007), «В. І. Вернадський і Полтавщина» (2008), «В. І. Вернадський у Шишаках: історико-краєзнавчі нариси, дослідження» (2008). До них написав вступні статті та окремі розвідки. Багато разів поспіль поповнював фонд В. І. Вернадського в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського (1995, 1998, 2001, 2002). Був у творчих стосунках із полтавськими ботаніками О. М. Байрак, Р. В. Ганжею та

вернадистами В. М. Губарем, О. О. Ігнатенком, С. Л. Кигим, В. М. Самородовим, В. В. Хурсою, з деякими довгий час листувався. Член Благодійного фонду В. І. Вернадського у Полтаві (від 12 березня 1994).

Почесний професор Полтавської державної аграрної академії (2006).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

На посвяту:

Полтавські ботаніки присвятили К. М. Ситнику книгу «В гаю заграли проліски (розповіді про весняні рослини Полтавщини та їх охорону)» (2-ге доповн. вид., – Полтава: Верстка, 2001. – 100 с.).

Літ.: Хурса В. *Славетні у Гоголівському краї: історико-краєзнавчі нариси, полеміка, публіцистика.* – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – 360 с.: фото; 90-річчя академіка НАН України К. М. Ситника // *Вісник НАН України.* – 2016. – № 6. – С. 102: фото; *Прощання з епохою. Пам'яті Костянтина Меркурійовича Ситника (1926 – 2017) // Український ботанічний журнал.* – 2017. – № 6. – С. 596 – 598: фото.

СІРЕНКО Василь Федорович (н. 1941, м. Пирятин Полтавської обл.). Правознавець. Член-кореспондент НАН України (1995). Заслужений діяч науки і техніки України (1993).

Літ.: 75-річчя члена-кореспондента НАН України В. Ф. Сіренка // *Вісник НАН України.* – 2016. – № 11. – С. 118: фото.

СКАБА Андрій Данилович (1905, с. Хорішки Кобеляцького пов. Полтавської губ., нині Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 1986, м. Київ). Історик. Академік АН УРСР (1967). Директор Інституту історії АН УРСР (1969 – 1973). Відповідальний редактор 4-томної Радянської енциклопедії історії України.

Народився в сім'ї селянина-бідняка. Закінчив Полтавський педагогічний технікум (1925).

Літ.: *Пам'яті А. Д. Скаби // Вісник АН УРСР.* – 1986. – № 9. – С. 110: фото.

СКРИПНИК Микола Олексійович (1872, слобода Ясинувата Бахмутського пов. Катеринославської губ., нині м. Ясинувата Донецької обл. – 1933, м. Харків). Радянський партійний і державний діяч. Академік ВУАН (1929). Його політична діяльність була дуже суперечливою, але він має вагомні заслуги як цілеспрямований відстоювач суверенітету України.

На конференції представників Рад у Полтаві в березні 1918 був обраний головою уряду й народним секретарем зовнішніх справ. У березні 1920 обраний головою Полтавського губкому.

Літ.: *Українська революція. 1917–1921. Полтавський вимір. Події. Постаті. Документи: у 3-х кн.* – Кн. 1: *Процеси. Діячі. Рефлексії. 1917 – 1921 / авт.-упорядн.: О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт, В. Я. Ревезук.* – Полтава: Полтавський літератор, 2017. – С. 339–341.

СМИРНОВА-ЗАМКОВА Олександра Іванівна (1880, м. Переяслав Полтавської губ., нині Київської обл. – 1962, м. Київ). Паталогоанатом. Академік (1951), член-кореспондент (1939) АН УРСР. Заслужений діяч науки України (1944). Створила вчення про систему основної аргірофільної речовини внутрішнього середовища органів і тканин, яке відіграє значну роль у нейрогуморальній регуляції.

Літ.: *Биологи: биограф. стр.* – К.: *Наукова думка*, 1984. – С. 579.

СОЗІНОВ Олексій Олексійович (1930, с. Єржово Рибницького р-ну, УРСР, нині Республіка Молдова – 2018, м. Київ). Учений-генетик, селекціонер. Академік АН УРСР (1978). Заслужений діяч науки і техніки України (1990). Член Президії НАН України (від 1987). Голова комісії НАН України з об'єктів, які становлять національне надбання (від 2002). В останні роки життя – радник Президії НАН України. Перший президент Української академії аграрних наук (1990–1996) (нині Національна академія аграрних наук України). Директор Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (нині Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення УААН) (1971–1978); директор Інституту загальної генетики імені М. І. Вавилова АН СРСР (нині Інсти-

тут загальної генетики імені М. І. Вавилова РАН) (1981–1987). Засновник і директор Інституту агроекології та біотехнології УААН (1992–2000). Фундатор і завідувач кафедри агроекології та біотехнології Національного аграрного університету (1994–2002). Головний редактор журналу «Цитология и генетика» (1980–2001). Президент Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова (від 1975).

Як президент Української академії аграрних наук (УААН) був одним з ініціаторів створення в с. Березоточа Лубенського р-ну на базі Української зональної дослідної станції лікарських рослин Інституту лікарських рослин УААН (від 1992). Всіляко сприяв розвитку його матеріально-технічної бази та кадрового складу. На початку липня 1996 відвідав Лубни. Тут брав участь у роботі Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми лікарського рослинництва» з нагоди 80-річчя Інституту лікарських рослин УААН. Від імені Президії УААН привітав колектив Інституту та вручив нагороди його співробітникам. Всіляко підтримував спорудження пам'ятника М. І. Вавилову в Полтаві. У день його відкриття, 26 листопада 2002, направив вітального листа учасникам наукової конференції «Ідеї М. І. Вавилова і сучасна аграрна наука», яка проходила в Полтавській державній аграрній академії. Лист було зачитано, а згодом опубліковано в журналі «Вісник ПДАА» (2003, № 5). Довгі роки підтримував професійні та дружні зв'язки з відомими полтавськими вченими-аграріями, а саме: А. Т. Горбанем, М. В. Кир'яном, М. М. Опарою, В. П. Рибалком, М. М. Чекаліним.

Літ.: Горбань А. Г., Іванов В. Б., Самородов В. М. та ін. Інститут лікарських рослин Української академії аграрних наук. Сторінки 80-річної історії. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – 28 с.; Вергунов В. А. Він приніс славу вітчизняній агробіологічній науці // Вечірня Полтава. – 2018. – 19 груд. – С. 20–21: фото.

СОЙФЕР Валерій Миколайович (н. 1936, м. Горький, нині Нижній Новгород, Росія). Американський біофізик, біолог, генетик, історик науки, правозахисник. Іноземний член НАН України (1995). Очільник лабораторії молекулярної генетики університету Джорджа Мейсона (США, 1990).

Співпрацював із науковцями Полтавського сільськогоспо-

дарського інституту (нині Полтавська державна аграрна академія) (1972–1973). Разом із його співробітниками на чолі із завідувачем кафедри генетики, селекції і насінництва сільськогосподарських культур М. М. Чекаліним провів експерименти з виділення та ін'єкції донорської ДНК у рослини – реципієнти ячменю з мутацією «waxu».

Літ.: Палій В. М., Храмов Ю. О. Національна академія наук України 1918 – 2013. Персональний склад. 6-е вид., доп. і випр. – К.: Фенікс, 2013. – 444 с.; Чекалин Н. М. Воспоминания моей жизни. Автобиографические очерки / под ред. М. Е. Баташовой, О. Н. Шапочки. – Полтава, 2019. – С. 39.

СОКОЛОВСЬКИЙ Олексій Никонорович (1884, с. Велика Бурімка Золотоніського пов. Полтавської губ., нині Черкаської обл. – 1959, м. Харків). Агрогрунтознавець. Академік ВУАН (1929). Очолював кафедру ґрунтознавства та Комісію підвищення урожайності ВУАН (1930 – 1933). У 1938 заарештований і виключений зі складу дійсних членів АН УРСР, поновлений у 1940. Заслужений діяч науки України (1945). Розробив колоїдно-хімічну технологію поліпшення ґрунтів. Був одним із засновників вчення про генезис та хімічну меліорацію ґрунтів та розробив методику боротьби з осолонцюванням ґрунтів при побудові водойм, каналів та гребель. Після десятирічної заборони в 50-х роках ХХ ст. на використання в АН УРСР звання «академік» першим наважився надіслати доповідну записку керівництву держави, у якій зазначив, що вважає таку заборону неправильною. В результаті 20 лютого 1956 постановою Ради Міністрів СРСР було встановлено звання «почесний академік» та «академік» в академіях наук союзних республік.

Народився в сім'ї священника містечка Велика Бурімка, де проживав до 1893. Відтоді разом із батьками переїхав до с. Красногірка Костянтинівського пов. Полтавської губ. (нині Машивського р-ну Полтавської обл.). З дев'яти років (1893) жив у Полтаві, де навчався в Першій класичній чоловічій гімназії Імператора Олександра I Благословенного (нині Полтавська спеціалізована школа I–III ступенів №3). Тут гімназистом-п'ятикласником заробляв на навчання, надаючи приватні уроки. Саме в гімназії формується світогляд майбутнього академіка і

зацікавленість політикою. Він став активним членом гуртка самоосвіти, який складався з учнів чоловічої та жіночої гімназій (1900 – 1901). Після закінчення гімназії (1902) вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Імператорського Київського університету Святого Володимира (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка), але не поривав зв'язків із полтавськими друзями. Коли під час революції 1905 університет закрили, повернувся до Полтави, де заробляв на життя репетиторством (1905–1906). Надалі як студент Московського сільськогосподарського інституту (нині Російський державний аграрний університет – Московська сільськогосподарська академія імені К. А. Тимірязєва) навесні приїздив на Полтавщину з метою проходження практики в Переяславському пов. (нині Київська обл.). Тут проявив себе як талановитий дослідник. Свої враження від роботи того часу виклав у своїй першій друкованій праці в часописі Полтавського сільськогосподарського товариства «Хуторянин» (По Переяславському уезду (путевые заметки) // Хуторянин. – 1909. – №41. – С. 1381–1384). Проходив практику на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції (1910). 1927 побував у Полтаві, де відвідав Полтавський сільськогосподарський агрополітехнікум (нині Полтавська державна аграрна академія). Тут виступив перед викладачами та студентами з доповіддю «Враження подорожі по Америці». Очолив групу вчених науково-дослідних установ і навчальних інститутів м. Харків, які звернулись до науковців Полтави з проханням докласти зусиль для розвитку громадського тваринництва (1949).

Член Полтавського товариства любителів природи (1918).

ПАМ'ЯТЬ.

Меморіальні дошки:

Меморіальна дошка на фасаді Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавилова НААН України (1959).

Літ.: Самородов В. Великий дослідник ґрунтів // *Ленінським шляхом.* – 1980. – 13 квіт. – С. 2; Самородов В. *Полтавське поле академіка Соколовського // Комсомолец Полтавщини.* – 1989. – 4 квіт. – С. 2; Поспєлов С. В. *Коли слово стає ділом // Комсомолец Полтавщини.* – 1989. – 28 груд. – С. 7; Новосад Н. *Полтав-*

ська сільськогосподарська станція в житті академіка О. Н. Соколовського // Історія української науки на межі тисячоліть: зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. 21. – С. 141–153.

СТЕШЕНКО Микола Володимирович (н. 1927, с. Диканька, нині смт Полтавської обл. – 2018, смт Наукове Бахчисарайського р-ну, АР Крим). Астрофізик. Академік НАН України (1997), член-кореспондент АН України (1992). Заслужений діяч науки і техніки України (1998). Директор Кримської астрофізичної обсерваторії (1988 – 2005). Отримав результати, які пояснюють природу сонячного магнетизму. Під керівництвом ученого були створені найбільший сонячний телескоп ОСТ-1; оптика першого в Україні багатоелементного телескопа діаметром 1,2 метра.

Народився в селянській родині, батько був головою колгоспу «Іскра комунізму», мати – колгоспницю, виховувала трьох дітей. Дитинство і юність майбутнього вченого минули в Диканьці, де із золотою медаллю закінчив 10-річну школу (1945) (нині Диканська гімназія імені М. В. Гоголя). У школі проявив себе кращим учнем, надто з математики (алгебра та тригонометрія). Миттєво розв'язував будь-яку задачу, через що вчителі іноді дозволяли йому проводити уроки.

На повагу до своєї малої батьківщини, вже знаним науковцем назвав одну з планет Сонячної системи «Диканька».

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Малу планету Сонячної системи № 2238 названо іменем М. Стешенка (1972).

Літ.: Сліпченко О. *Крила для злету Миколі Стешенку та Музі Івановій дала Диканська школа // Трудова слава.* – 2002. – 21 верес. – С. 4; Скорик В. *Академік із Диканьки // Зоря Полтавщини.* – 2007. – 30 листоп. – С. 13: фото; *90-річчя академіка НАН України М. В. Стешенка // Вісник НАН України.* – 2017. – № 11. – С. 115.

СТОГНІЙ Борис Сергійович (н. 1936, с. Гречано-Митрофанівка, нині с. Гречанівка Гадяцького р-ну Полтавської обл.). Учений у галузі електротехніки. Академік (1990), член-кореспондент (1988) АН УРСР. Заслужений діяч науки і тех-

ніки України (2001). Головний учений секретар Президії НАН України (1988–1993). Академік-секретар Відділення НАН України (від 1998). Створив теорію високовольтних перетворювачів, обґрунтував принципи побудови вимірювальних перетворювачів струму і напруги. Фундатор наукових шкіл в електроенергетиці.

Закінчив середню школу в с. Гречанівка.

Літ.: Ченіга В., Кваша В. Зростила гадяцька земля // *Гадяцький вісник*. – 2000. – 4 жовт. – С. 3; 80-річчя академіка НАН України Б. С. Стогонія // *Вісник НАН України*. – 2016. – № 3. – С. 108: фото.

СТУДИНСЬКИЙ Кирило Йосипович (1868, с. Кип'ячка Тернопільського пов. Королівства Галичини та Володимирії, нині Тернопільського р-ну Тернопільської обл. – 1941, місце смерті невідоме). Мовознавець, літературознавець, фольклорист, письменник. Громадський діяч. Академік ВУАН (1934). Виключений 1934 за «контрреволюційну діяльність», 1939 відновлений у членстві. 1923–1932 – голова Наукового товариства імені Шевченка у Львові. У жовтні 1939 – голова Народних зборів Західної України, у 1940 – депутат Верховної Ради УРСР 1-го скликання.

На пропозицію М. С. Грушевського взяв участь в урочистостях з нагоди відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві 30–31 серпня 1903. Був автором репортажів у львівській щоденній газеті «Руслан» (30.08. – 18.09.1903) про «Всенародне свято Івана Котляревського в Полтаві». Фрагменти цих публікацій до 115-річчя згаданої вікопомної події побачили світ у газеті «Вечірня Полтава» (серпень 2018).

Літ.: *Стороха Є. 115 років тому в Полтаві відкрили пам'ятник Іванові Котляревському // Вечірня Полтава*. – 2018. – 8 серп. – С. 4.

СУЛИМА Микола Матвійович (н. 1947, с. Загрунівка Зіньківського р-ну Полтавської обл.). Учений-літературознавець. Академік НАН України (2018). Висвітлив важливі історико-літературні та загально-культурні процеси давнини і сучасності України.

Закінчив Великосорочинську середню школу Миргородського р-ну Полтавської обл. (1965). Брав участь у роботі Всеукраїнської науково-практичної конференції «Григорій Сковорода і Паїсій Величковський: постаті на тлі епохи», яка проходила в Полтаві восени 2012. У її матеріалах надрукована також доповідь ученого. Був учасником наукової конференції «Олена Пчілка і Гадяч» (22 травня 2009), вітав її учасників. Його вітання Олені Пчілці з ХХ століття було надруковане як передне слово до збірника матеріалів конференції. Виступив на відкритті кімнати-музею Олени Пчілки у Гадяцькій гімназії. Як учасник Міжнародної наукової конференції «Микола Гоголь: витоки творчості» взяв участь у відкритті музейної кімнати «М. В. Гоголь і Україна» в Полтавському педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (2009). У різні роки друкувався на шпальтах альманаху «Рідний край» (2009; 2013), входив до складу редколегії цього літературного часопису (від 2016). Друкувався в часописі «Полтавська криниця» (2018). Є членом редакційної колегії збірника наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Філологічні науки» (від 2013). Відвідував кімнату-музей Олени Пчілки у Гадяцькій гімназії її імені.

Літ.: 60-річчя члена-кореспондента НАН України М. М. Сулими // *Вісник НАН України*. – 2007. – № 4. – С. 67–68; *Олена Пчілка і Гадяч: наук. зб.* – К., 2010. – 95 с.; *Степаненко М. І. Літературознавча Полтавщина: довідник*. – Полтава, 2015. – С. 273–275.

СУМЦОВ Микола Федорович (1854, м. Санкт-Петербург – 1922, м. Харків). Учений-літературознавець, фольклорист, етнограф, видатний діяч у галузі вітчизняного музеєзнавства. Академік УАН (1919). Перший викладач Харківського університету, який почав виголошувати академічні лекції українською мовою (1906). Один із засновників Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.

На початку ХХ ст. здійснив етнографічне дослідження с. Котельва. Отримані результати виклав у збірнику праць Харківського історико-філологічного товариства (1902). Брав участь в урочистостях з нагоди відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві (1903), де зачитав вітання від імені Харків-

ського університету. Підтримував створення Українського університету в Полтаві (1918). На запрошення професора історико-філологічного факультету університету М. Я. Рудинського приїздив із Харкова читати лекції з етнографії. Журнал «Рідний край» опублікував знакову редакційну статтю «Професор Сумцов про заборону української мови в школі ім. Котляревського» (1906, № 31, с. 11–12), яка викликала певний інтерес у колах україномовної інтелегенції.

Лит.: Дзюба О. М. Сумцов М. Ф. // *Енциклопедія історії України: в 10-ти т. Т. 9: Прил – С.* – К.: Наукова думка, 2012. – С. 906: фото.

СУПРУНЕНКО Микола Іванович (1900, м. Полтава – 1984, м. Київ). Історик. Академік (1972), член-кореспондент (1958) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1968). Автор праць із новітньої історії України, зокрема періоду 1917 – 1920, написаних на основі архівних матеріалів, але обмежених офіційною партійно-радянською доктриною.

Народився в робітничій сім'ї.

Лит.: Пам'яті М. І. Супруненка // *Вісник АН УРСР.* – 1984. – № 11. – С. 110: фото.

СУПРУНЕНКО Петро Михайлович (1893, м. Кременчук – 1938). Учений у галузі механіки. Академік ВУАН (1934). Директор Інституту транспортної механіки ВУАН (1933–1936). У галузі теорії руху поїздів запропонував низку нових методів графічного інтегрування диференціальних рівнянь. Заарештований як «ворог народу» (1938) і виключений зі складу дійсних членів АН, засуджений і розстріляний (1938). Реабілітований посмертно в 1956.

Лит.: Супруненко П. // *Енциклопедія українознавства. Словникова частина / гол. ред. В. Кубійович. Т. 8.* – К.: Вид-во «Молоде життя», 1976. – С. 3104: фото.

ТАЦІЙ Василь Якович (н. 1940, м. Полтава). Правознавець. Академік НАН України (1997). Заслужений діяч науки і техніки УРСР (1989). Член Президії НАН України (1998). Герой

України (2004). Президент створеної з його ініціативи Національної академії правових наук України (1993).

Навчався в середній школі № 22 ст. Полтава-Південна залізної дороги (1947–1957) (нині ЗОШ I–III ступенів № 22). Трудову діяльність розпочав токарем Полтавського паровозоремонтного депо (1957–1959). Після закінчення вишу обіймав різні посади у прокуратурі Полтавської області (1963–1966). Ініціатор відкриття Полтавського юридичного факультету Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого (2002), (нині Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого). Брав участь у відкритті корпусу навчального закладу (2004).

Почесний громадянин м. Полтава (2001).

ПАМ'ЯТЬ.

Меморіальні дошки:

Меморіальна дошка на будинку ЗОШ № 22 м. Полтава (2002).

Лит.: Смирнов В. Академік Василь Тацій: портрет громадського діяча // *Вечірня Полтава.* – 2010. – 13 січ. – С. 11: фото.

ТИМОШЕНКО Степан Прокопович (1878, с. Шпотівка Котопського пов. Чернігівської губ., нині Сумської обл. – 1972, м. Вупперталь, Німеччина; похований у м. Пало-Альто, шт. Каліфорнія, США). Учений-механік. Член комісії з вироблення законопроекту про заснування УАН (1918). Академік УАН (1918). Один із 12 засновників УАН та її дійсних членів. Ініціатор створення та перший директор Інституту технічної механіки УАН (1919–1920) (нині Інститут механіки НАН України), який носить ім'я С. П. Тимошенка. Основоположник теорії міцності матеріалів, теорії пружності та коливань. Розв'язав задачу про концентрацію напруг навколо отворів. Живучи за кордоном, двічі приїздив до колишнього СРСР. Побувавши в Москві, написав у Академію наук СРСР заяву, в якій відмовився від гонорару за всі видання й перевидання своїх книжок в СРСР на користь премії за кращу працю з будівельної механіки (1967).

Президією АН УРСР засновано премію імені С. П. Тимошенка (1997).

Народився в сім'ї землеміра. У 1889–1896 навчався в Роменському реальному училищі, нині Роменська спеціалізована загальноосвітня школа №2 імені академіка А. Ф. Йоффе. З ученим, ім'я якого носить школа, С. П. Тимошенко сидів за однією партою. Приїхавши у 1967 до Ромен, С. П. Тимошенко найперше відвідав колишнє реальне училище – згадану школу №2. У своїй промові перед вчителями й учнями сказав: «Дякуючи цій школі, я витримав конкурсний іспит без будь-яких ускладнень. Без ніякої сторонньої підготовки прямо з цієї школи та від місцевих викладачів поїхав до Петербурга і витримав іспит. Так що я всіма досягненнями зобов'язаний цій школі».

Літ.: Писаренко Г. С. Степан Прокопович Тимошенко. – К.: Наукова думка, 1979. – 196 с.; Брега Г. С. Тимошенко С. П. // Енциклопедія історії України: в 10-ти т. Т. 10: Т – Я. – К.: Наукова думка, 2013. – С. 79–80: фото.

ТИМЧЕНКО Євген Костянтинович (літ. псевд. Богун; 1866, м. Полтава – 1948, м. Київ). Мовознавець-україніст, спеціаліст із санскриту, порівняльного мовознавства, поліглот. Академік АН УРСР (?). Основоположник української наукової історичної лексикографії. Член Української Центральної Ради (1917). Член Комісії з вироблення законопроекту заснування УАН (1918). Голова постійної комісії УАН із підготовки історичного словника української мови (1919 – 1930). Безпідставно заарештований (1938) і виключений із членів АН УРСР. Засуджений на 5 років заслання до Красноярського краю (1939). Від 1943 у Києві.

Літ.: Радутна О. Основоположник лексикографії // Край. – 2017. – № 154. – С. 14–15.

ТИЧИНА Павло Григорович (1891, с. Піски Козелецького пов. Чернігівської губ, нині Бобровицького р-ну Чернігівської обл. – 1967, м. Київ). Поет, перекладач, публіцист, громадський і державний діяч. Академік ВУАН (1929).

У довоєнний час багато разів приїздив на Полтавщину, побував у Полтаві, Миргороді, Лубнах, Хоролі, Решетилівці та Чорнухах. У 1916 відвідав Лубенську дослідну станцію лікарських рослин, де зустрівся з її організатором та очільником

П. І. Гавсевичем. З ним молодий поет приятелював від 1914. На згадку про зустріч у Лубнах подарував П. І. Гавсевичу збірку своїх поезій. У с. Чорнухи бував декілька разів, збираючи матеріал для поеми «Сковорода». Був ініціатором вивчення життя і творчості Давида Гурамішвілі. Накреслив «першу грубу схему біографії, якої ніде нема». Для її уточнення відвідав м. Миргород (1929), а згодом заохотив літературознавця Дмитра Косарика розшукати місце поховання великого грузинського поета. Саме тоді й були знайдені нові архівні матеріали. Підтримував дружні взаємини з багатьма відомими полтавцями. Серед них, народна художниця Катерина Білокур, а також засновник Миргородського курорту Іван Зубковський. Побувавши в нього в 1927, 1929, радив лікарю написати книгу спогадів, яка побачила світ у 1930 під назвою «Дні мого життя». Перебуваючи на Миргородщині відвідав приміські колгоспи «Соціалістичні лани» та «Країна Рад» (1933). Їхні комсомольці-трактористи Олеся (Олександра Федорівна) Кулик і Василь Васильович Яшний стали героями знаменитих віршів поета-академіка першої і другої «Пісні трактористки». Завдяки цьому Олеся Кулик перетворилася на кумира тогочасної молоді. У травні 1935 побував у Полтавському педагогічному інституті, де виступив перед його колективом. Після цього відбувся великий концерт, у якому взяли участь кращі самодіяльні мистецькі сили Полтави. Інститутський хор і солісти під керівництвом М. А. Фісуна підготували концертну програму з пісень на слова П. Тичини. Зустрівся з викладачами, студентами та аспірантами мовно-літературного факультету, фотографувався з ними, цікавився роботою бібліотеки. Наприкінці 1940 відвідав Велику Багачку, узявши участь у святкуванні ювілею відомого кобзаря Ф. Д. Кушнерика. Цю подію відобразив у вірші «Ідемо з Великої Багачки». Зустрічався з місцевими школярами, подарував їм фото з автографом і свої твори. З нагоди 25-річчя Полтавського педагогічного інституту надіслав вітання його колективу (1946). У травні 1949 брав активну участь в урочистостях, які проводились у Полтаві з нагоди 100-річного ювілею Панаса Мирного. Тоді ж виступав на великому літературному вечорі в парку «Перемога», де читав вірші. На території садиби Панаса Мирного на честь його столітнього ювілею разом із сином письменника М. П. Руд-

ченком посадив меморіальне дерево (дуб черешчатий). Брав участь у роботі III пленуму Спілки письменників України, присвяченому 100-річчю від дня народження Панаса Мирного (1949). Від імені спілки письменників України виступив на відкритті пам'ятника Давиду Гурамішвілі в Миргороді, а потім у с. Зубівка на велелюдному мітингу з цієї нагоди (1949). Телеграмою привітав відкриття в Полтаві літературно-меморіального музею Івана Котляревського (1952). Влітку 1957 зустрівся з будівниками Кременчуцької ГЕС. Це надихнуло його на створення поетичного циклу «На будові Кремгес» (1959–1960). У той же час зустрівся зі своїми давніми шанувальниками – мешканцями с. Федорівка Глобинського р-ну. З учнями місцевої школи листувався, надсилав їм книжки зі своїми автографами (1958). Підтримував молодих полтавських поетів: Ф. Гаріна, І. Гончаренка, І. Червоніщенко, О. Юренка. У 1927 побував у Лубнах, де зустрівся з місцевою письменницею Галиною Орлівною, з якою раніше листувався. Допоміг їй опублікувати повість «Емігранти», що справила на нього позитивне враження. Багато років поспіль передплачував полтавські обласні газети, в яких у різні роки друкувався.

У м. Полтава жив (1941) молодший брат поета – Євген Григорович Тичина, який очолював церковний хор обласного єпархіального управління Української автокефальної православної церкви.

Почесний громадянин с. Федорівка Глобинського р-ну.

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Павла Тичини вулиця в м. Миргород.

Музеї:

У музеї «Середняківські Проліски» при Середняківській загальноосвітній школі I – II ступенів Гадацького р-ну.

На посвяту:

Книга «Див. Сонцепоклонник Тичина» полтавського письменника Миколи Костенка (2003).

Вірш «Тичинин гай» лубенської поетеси Ольги Хало (2018).

Літ.: Медуниця М. Тоді, у грудні... // Друг читача. – 1977. – 17 листоп. – С. 7; Загайко П. Полтавщина в житті і творчості Павла Тичини // Комсомолец Полтавщини. – 1981. – 27 січ. – С. 4;

Ярошевський В. Благословив у світ Павло Тичина // Зоря комунізму. – 1987. – 27 черв. – С. 4: фото; Ротач П. «Можє, несподівано заїду...» // Друг читача. – 1991. – 10 квіт. – С. 8; Самородов В. М., Кигим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918 – 2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226 – 237: фото; Яровенко Ю. Брат Павла Тичини очолював церковний хор у Полтаві // Нова година. – 2019. – 13 лют. – С. 7.

ТОЛОЧКО Петро Петрович (н. 1938, с. Пристроми Переяслав-Хмельницького р-ну Київської обл.). Історик, політичний діяч. Академік АН УРСР (1990). Віце-президент НАН України (1993–1998). Член Президії НАН України. Директор Інституту археології НАН України (1987–2017). Депутат Верховної ради України 2-х скликань. Один з ініціаторів створення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, яке очолював із 1989 по 2015. Член правління Національної спілки краєзнавців України (до 2016).

Від 1993 тісно співпрацює з Центром охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації. Постійно поповнював археологічну книгозбірню Центру. Підтримував ініціативу його співробітників стосовно видання в Полтаві у грудні 1997 наукового часопису «Археологічний літопис Лівобережної України», входив до складу його редколегії (1997–2009). На сторінках цього журналу побачили світ наукові розвідки вченого (1997–2009), рецензія на його монографію (2003), а також вітання з нагоди його ювілею (1998). Написав передмову до збірника наукових праць Міжнародної наукової конференції «Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи» (1996). Як знаний та авторитетний фахівець підготував історичну довідку про 1100-літній вік Полтави (1999), яку було видано у вигляді окремого буклету під назвою «Полтаві 1100 років» (1999). Брав активну участь у науковому редагуванні низки монографій (1997–2000) знаних полтавських науковців (О. Нестуля, 1997; О. Супруненко, 1998, 1999, 2000). Від 2001 увійшов до складу

наглядової ради Національного музею-заповідника українсько-го гончарства у смт Опішне. Член редколегії часописів Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України: «Українська керамологія: Національний науковий щорічник» та «Український керамологічний журнал» (2001). На шпальтах останнього було надруковано статтю вченого і матеріали про нього (2003). Рецензент низки наукових видань Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. Науковий консультант монографії, присвяченої історії та розвитку вищої педагогічної освіти і науки на Полтавщині (2008).

Літ.: Івакін Г. Ю. Толочко П. П. // Енциклопедія історії України: в 10-ти т. Т. 10: Т – Я. – К.: Наукова думка, 2013. – С. 118–119: фото.

ТРОНЬКО Петро Тимофійович (1915, с. Заброди, нині Харківської обл. – 2011, м. Київ). Історик, державний діяч. Академік (1978). Заслужений діяч науки і техніки України (1990). Віце-президент (1978–1979) АН УРСР. Теоретик і організатор вивчення та збереження історичної і культурної спадщини України. Ініціатор видання і голова головної редколегії 26-томної «Історії міст і сіл Української РСР» та науково-документальної серії книг про жертви політичних репресій радянських часів «Реабілітовані історією» (за його життя вийшло 42 т.). Ініціатор створення Музею народної архітектури та побуту просто неба (с. Пирогове), музею «Козацькі могили» (с. Берестечко). Голова правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1967–1988). Голова Всеукраїнської спілки краєзнавців (1990–2011). Герой України (2000).

Підтримав колективи літературно-меморіальних музеїв І. Котляревського та Панаса Мирного в Полтаві в той час, коли через необ'єктивну критику в центральній газеті «Известия» ці осередки культури влада хотіла закрити (1969). Учасник низки урочистих заходів, присвячених 200-річчю І. П. Котляревського: відкриття після перебудови літературно-меморіального музею письменника, покладання 200 вінків на його могилу. Тоді ж перерізав червону стрічку під час відкриття етнографічно-меморіального комплексу – садиби Івана Котляревського та

закладки неподалік садиби меморіального каменю з написом про побудову на цьому місці обласної наукової бібліотеки, що носитиме ім'я Котляревського (1969). Учасник урочистостей у м. Миргород із нагоди відкриття тут пам'ятника грузинському поету Давиду Гурамішвілі (1969). Один з ініціаторів та організаторів проведення в Полтаві наукових конференцій з історичного краєзнавства: республіканської (18–19 листопада 1980), Першої Всесоюзної (21–23 жовтня 1987) та Першої Полтавської (1989), до збірника наукових праць якої написав переднє слово «Стан та завдання історичного краєзнавства на Полтавщині», член їх оргкомітетів та один із провідних доповідачів. Відвідав м. Миргород у жовтні 1987. Взяв участь у розробці Положення про проведення в смт Опішне республіканського симпозіуму гончарства (28 листопада 1988). Завжди цікавився розвитком краєзнавства та станом охорони пам'яток історії і культури Полтавщини. Його турбувала доля «Тарасової криниці» в с. Ісківці та «співучого ярмарку» в с. Біївці, хід розкопок пізньопалеолітичної стоянки у с. Гінці. Доклав зусиль до відродження Мгарського монастиря під Лубнами, спорудження біля нього меморіального комплексу пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 «Курган скорботи». На початку червня 1990 прибув до Лубен як очільник делегації з визначення місця для майбутнього меморіалу. Тоді він заявив: «Знаючи славетну Лубенщину, я підтримую і сам відстоюю думку про створення пам'ятника саме тут, на стику кількох областей». 12 серпня 1990 взяв участь у велелюдному мітингу з нагоди освячення 15-метрового Хреста Пам'яті та його встановлення на Зажур-горі (де нині споруджено згаданий меморіал), тоді виступив із палкою промовою. Брав участь у роботі Всеукраїнської наукової конференції «Релігійна традиція в духовному відродженні України», яка у травні 1992 проходила у Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка, де виступив із доповіддю. Член редколегії збірника «Реабілітовані історією», яка побачила світ у Полтаві (1992), її науковий редактор та автор вступного слова. Голова Українського товариства охорони пам'яток історії. Сприяв створенню Полтавського регіонального інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського (1998). Входив до складу редакційної ко-

легії наукового збірника «Історична пам'ять» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (1999–2011). Авторам і читачам цього збірника направив спеціальне звернення (1998). Член редколегії збірника наукових статей «Актуальні проблеми дослідження Голодомору та політичних репресій 1930-х в Україні» (2009). Як Голова Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток архітектурної спадщини імені О. Гончара (1996–2011) доклав багато зусиль до створення та відкриття Державного літературно-меморіального музею-садиби О. Т. Гончара у с. Сухе Кобеляцького р-ну Полтавської обл. (2000). Напередодні відкриття музею подарував для його експозиції «Кобзар», вазу, медаль до 150-річчя від дня народження Т. Шевченка та сім ікон. Надіслав вітання учасникам Всеукраїнської конференції, присвяченої 70-річчю утворення Полтавської області (2007). Листувався з відомими полтавськими краєзнавцями: Вірою Жук, Валерієм Козюрою та Ігорем Козюрою. Надсилав їм свої праці з дарчими написами. Книжки з його автографами, подаровані В. Н. Жук, нині зберігаються в її іменному фонді в Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського. Написав передмову до біобібліографічного покажчика відомого полтавського краєзнавця, професора, історика Василя Лобурця, з яким співпрацював на ниві краєзнавства (1996). Також описав життєвий шлях та здобутки знаного полтавського культуролога і краєзнавця П. П. Ротача в біобібліографічному покажчику його праць (2007).

Почесний професор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (1995).

Літ.: Нанкевич А. З позицій історичної правди // Зоря Полтавщини. – 1987. – 24 жовт. – С. 1, 3; Гід Б. В., Лобурець В. Є. Академік Петро Тимофійович Тронько: портрет ученого // Історична пам'ять. – 2000. – № 1 – 2. – С. 5–8; Козюра І., Козюра В. Видатний історик // Вісник. – 2015. – 12 серп. – С. 13: фото.

ТУГАН-БАРАНОВСЬКИЙ Михайло Іванович (1865, с. Солоне Куп'янського пов. Харківської губ, нині Харківської обл. – 1919, м. Одеса). Учений-економіст та історик, громадський діяч, публіцист. Член комісії з вироблення законопроекту про

заснування УАН (1918). Академік УАН (1918). Був головою Відділу соціальних наук УАН, що розбудовувався на основі ідей ученого. Обіймав посаду директора Інституту з вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України УАН (1918–1919). Розробив теорію економічних криз. Всесвітнє визнання здобув внеском у теорію кон'юнктурних коливань, монетарну теорію, історію і теорію кооперації. Відстоював створення власної української валюти. Перший східноєвропейський економіст, наукові теорії якого визнали зарубіжні вчені різних шкіл та напрямів.

Президією АН України засновано премію імені М. І. Туган-Барановського (1992).

Від 1901 висланий «за неблагонадійність» на Полтавщину, де як гласний Лохвицького повітового земства (1904–1907) приєднався до українського культурного руху. Через заборону проживання в столичних і університетських містах, оселився у своїх давніх друзів – братів О. Ф. та В. Ф. Русинович на Лохвиччині (1901). Згодом взяв шлюб із їхньою сестрою О. Ф. Русиною (9 січня 1902). Родина вченого від квітня 1902 по грудень 1905 мешкала у с. Пізники, а згодом у с. Криниця. У цей час листувався з В. Г. Короленком, який тоді мешкав у Полтаві. Один із засновників сільськогосподарського споживчого товариства в с. Пізники (1914–1915). Як голова Чорнухинського волосного попечительства Лохвицького повіту допомагав малозабезпеченим родинам та виступав за справедливий розподіл казенної допомоги селянам волості з початком Першої світової війни (1914). Придбавши ділянку землі біля с. Лука (1910), звів будинок, у якому жив із родиною (1914–1918). Брав активну участь у громадському житті Лохвиччини. Від 1904 обирався гласним Лохвицького повіту, його повноважним представником у Полтавському губернському земстві. У 1905 висунув ідею спорудження першого на «Великій Україні» пам'ятника Тарасові Шевченку і розпочав збір коштів для цього. Сприяв переїзду з Петербурга жінок-лікарів та фельдшерів для роботи у Лохвиці та Чорнухах. У Лохвиці був членом місцевих товариств: Взаємної допомоги вчителів; Сільських господарів; Споживчокредитного та ін. Брав участь у роботі Червоного Хреста (1914). Обирався почесним попечителем Комерційної школи (1915).

У приміщенні Товариства сільських господарів прочитав лекцію «Звідки беруться кошти для сучасної війни» (1917). Журнал Полтавського сільськогосподарського товариства «Хуторянин» друкував інформацію про діяльність ученого (1902, 1903, 1904, 1905), рецензії на його праці (1906) та наукові розвідки (1911). Співпрацював із редакцією журналу «Рідний край».

ПАМ'ЯТЬ.**Вулиці:**

Туган-Барановського вулиця в м. Полтава (2016).

Меморіальні дошки:

У Лохвиці на будинку філії Приватбанку (2012).

На посвяту:

Щорічна науково-пізнавальна проща студентів та викладачів факультету економічних наук Національного університету «Києво-Могилянська академія» на місці дачі вченого у с. Лука Лохвицького р-ну (від 2005).

Літ.: М. І. Туган-Барановський та Г. С. Сковорода: науково-пізнавальна проща до місць життя видатних українців: Матеріали мобільного семінару Київ – Чорнухи – Лохвиця / упорядн. Ю. М. Бажал. – К., 2007. – 60 с.: фото; Панченко О. Лохвицьке товариство сільських господарів та повіт. – Історія, наука і доли на зламі доби. – К.: Вид-во О. Теліги, 2017. – 827 с.

ТЮЛЕНЄВ Микола Олександрович (1889, с. Ганнівка Верхньодніпровського пов. Катеринославської губ., нині Петрівський р-н Кіровоградської обл. – 1969, м. Київ). Агромеліоратор, болотознавець, учений у галузі освоєння осушених земель. Член-кореспондент АН УРСР (1948). Один із піонерів дослідної справи з культури боліт в Україні. Уперше в Російській імперії на науковій основі проаналізував болотні ґрунти щодо їх походження, хімічних та фізичних властивостей (1911). Частина робіт вченого стала класичною в болотознавстві. Його праці сьогодні використовуються для моніторингових досліджень у цій галузі не тільки в Україні, а й у Білорусі та Російській Федерації. Ініціатор і організатор створення всіх установ України з дослідження боліт. Розробив агротехніку зернових і кормових культур на осушених землях. За дорученням АН УРСР очолював спеціальні комплексні експедиції у Миколаївській (1951) та Київській об-

ластях (1952–1956). Завідував лабораторією кормодобування сектора тваринництва Президії АН УРСР (1955–1956).

На думку академіка НААН В. А. Вергунова, перебуваючи у Полтаві, майбутній учений спочатку навчався в Першій Полтавській класичній чоловічій гімназії імені Імператора Олександра I Благословенного (нині спеціалізована школа I–III ступенів №3). А коли рідні стали не в змозі оплачувати навчання, перейшов до Полтавського комерційного училища О. О. Байера, яке закінчив 1907. Надалі як старший інспектор товариства «Укрторф» (1921–1922) опікувався станом торфосправи у Полтавській та Кременчуцькій губерніях. Саме тоді побував у Полтаві, Кременчуці, Лохвиці, Ромнах. Працюючи за сумісництвом у Північній крайовій меліоративній організації НКЗС УСРР, робив схеми до закладання дослідів із культури боліт для усіх зацікавлених установ та окремих селян північної частини округів Полтавської губернії (1927). Багато років співпрацював із першою постійно діючою установою – Підставським болотним дослідним полем. Був одним з ініціаторів у 1935 його переведення до Яготинського р-ну Київської обл. (від 1937 це Полтавська обл.). Тут заклад діяв як Панфило-Яготинський центральний болотний опорний пункт Українського НДІ сільськогосподарської меліорації (нині Панфільська дослідна станція Інституту землеробства НААН). Від 17 січня 1936 наказом Наркомзему УСРР ученого призначено науковим керівником усіх досліджень згаданої установи. З нею він співпрацював багато років. На підставі отриманих тут даних опублікував низку оригінальних праць, які й понині не втратили наукового значення. Досліджував болота на Роменщині та Золотонощині (колишня Полтавська губ.). 1941–1943 проводив польові дослідження на Панфільській дослідній станції (нині Яготинський р-н Київської обл.).

Літ.: Член-кореспондент АН УРСР Тюленев Микола Олександрович (1889–1969): бібліограф. покажч. пр. за 1911 – 1964 роки / уклад.: В. А. Вергунов, О. В. Бачкала, А. С. Загайчук, І. І. Калантиренко; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2004. – 56 с.; Вергунов В. А. Член-кореспондент АН УРСР М. О. Тюленев (1889–1969) – вчений, педагог та фундатор сільськогосподарської меліоративної дослідної справи в Україні (до 130-річчя від дня народження). – К.: НУВГП, 2019. – 123 с.

УЛІТКО Андрій Феофанович (1934, с. Богодарівка Лубенського р-ну Полтавської обл. – 2015, м. Київ). Учений-механік. Член-кореспондент АН УРСР (1982). Заслужений діяч науки УРСР (1984). Здійснив детальне вивчення механіки деформованого тіла, зокрема електропружності та проблем електромеханічного перетворення енергії.

Літ.: 80-річчя члена-кореспондента НАН України А. Ф. Улітка // Вісник НАН України. – 2014. – № 8. – С. 101: фото; Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918–2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2018. – С. 226–237: фото.

УСЕНКО Іван Степанович (1906, с. Келеберда, нині Кіровоградський р-н Черкаської обл. – 1987). Петрограф. Член-кореспондент АН УРСР (1967). Заслужений діяч науки УРСР (1986). Запропонував класифікацію геологічних формацій Українського геологічного щита. Розробив критерії пошуку нікеленосних ультрабазитів.

Жив у містечку Золотоноша Полтавської губ., нині Черкаської обл., де закінчив сільськогосподарську професійну школу (1926).

Літ.: Закалюжний В. М., Кизим С. Л. Полтавці – відомі геологи і географи (Біографії. Історичні портрети). – Полтава, 2007. – 337 с.: фото.

ФАЙНБЕРГ Яків Борисович (1918, м. Золотоноша Полтавської губ., нині Черкаської обл. – 2005, м. Харків). Фізик. Академік (1979), член-кореспондент (1964) АН УРСР. Заслужений діяч науки УРСР (1982). Заклав основи національної плазмової електроніки.

Літ.: Храмов Ю. А. Файнберг Яков Борисович // Физики. Биографический справочник / под ред. А. И. Ахиезера. – Изд. 2-е, испр. и дополн. – М.: Наука, 1983. – С. 270.

ФЕДОРОВ Євген Павлович (1909, м. Іркутськ – 1986, м. Київ). Астроном. Академік (1969), член-кореспондент (1961)

АН УРСР. Директор Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР (1959–1973). Один із керівників наукової школи з астрометрії та геодинаміки. Президент Комісії № 19 «Зміна широт» Міжнародного астрономічного союзу (1955–1961). Провів аналіз властивостей і характеристик руху полюсу і механіки обертання Землі. Розробив метод побудови системи небесних координат, незалежний від параметрів руху Землі (1971).

Президією НАН України засновано премію імені Є. П. Федорова (1999).

Жив у м. Полтава, працював науковим співробітником та вченим секретарем Полтавської гравіметричної обсерваторії АН УРСР (1945–1959). За твердженням самого вченого: «Роки, проведені в Полтавській обсерваторії, були в моєму житті найбільш плідними...» На сторінках обласної газети «Зоря Полтавщини» висвітлив проведення Третьої Всесоюзної широтної конференції в м. Полтава (27 травня 1952).

Рідний брат вченого – Георгій Федорович – від 1945 працював у Полтавському будівельному інституті (нині Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка), де викладав французьку мову.

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Малій планеті Сонячної системи № 7628 присвоєно ім'я Євгена Федорова (1977).

Вулиці:

Академіка Євгена Федорова вулиця в Полтаві (2016).

Літ.: Федоров Є. До відкриття Всесоюзної широтної конференції в Полтаві // Зоря Полтавщини. – 1952. – 27 трав. – С. 3; Корсунь А., Яцків Я. Астроном високого класу (До 100-річчя від дня народження академіка Є. П. Федорова) // Вісник НАН України. – 2009. – № 6. – С. 52–57: фото. Проскурня А. Його ім'ям названа планета, а вулиці у Полтаві – немає // Вечірня Полтава. – 2016. – 2 берез. – С. 14: фото.

ФРАНЦЕВИЧ Іван Микитович (1905, м. Полтава – 1985, м. Київ). Фізико-хімік. Академік АН УРСР (1961), член-кореспондент ВУАН (1934, у віці 29 років!). Заслужений діяч науки і техніки України (1965). Герой Соціалістичної Праці

(1969). Директор Інституту металокераміки і спецсплавів АН УРСР (1955–1973), нині Інститут проблем матеріалознавства НАН України імені І. М. Францевича (1985).

Президією АН УРСР засновано премію імені І. М. Францевича (1987).

Народився в сім'ї робітника. Змалку виділявся кмітливістю та допитливістю. Закінчив Полтавську семирічну школу (1920), згодом професійно-технічну школу (1922). У 1922–1923 працював помічником слюсаря Полтавського паровозоремонтного заводу. Тут трудилася династія Францевичів, які були спеціалістами найвищого класу. Після роботи навчався на робітфаці, де отримав рекомендацію для вступу в інститут (1924).

ПАМ'ЯТЬ.

Вулиці:

Івана Францевича вулиця в м. Полтава (1999).

Меморіальні дошки:

Пам'ятна дошка у м. Полтава на місці будинку, де жив учений (1999).

Музейні фонди:

Іменний фонд ученого в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Літ.: *Мойсєєв В. Потрібний науці «Атавізм» // Комсомолец Полтавщини. – 1972. – 21 грудн. – С. 3; Аптекарь Р. Дав путівку робітфак // Зоря Полтавщини. – 1973. – 21 січ. – С. 1; Вишнурвали видатного вченого // Молода громада. – 1999. – 1 жовт. – С. 3: фото; Скороход В. В. Іван Микитович Францевич – фундатор Інституту проблем матеріалознавства // Вісник НАН України. – 2005. – №10. – С. 5–8.*

ХАРЧЕНКО Микола Федорович (н. 1939, селище радгоспу ХТЗ Чутівського р-ну Полтавської обл., нині с. Василівка Чутівського р-ну Полтавської обл.). Фізик. Академік (2009), член-кореспондент (1995) НАН України. Встановив нові магнітно-оптичні ефекти, які одержали назви «Лінійний магніто-оптичний ефект» та «Квадратичне магнітне обергання площини поляризації світла». Під такими назвами вони відомі вченим усього світу.

Літ.: *70-річчя академіка НАН України М. Ф. Харченка // Вісник НАН України. – 2009. – № 10. – С. 68–69.*

ЧАГОВЕЦЬ Василь Юрійович (1873, хут. П'ятичиха поблизу с. Заруддя Роменського пов. Полтавської губ., нині Роменського р-ну Сумської обл. – 1941, м. Київ). Фізіолог. Академік АН УРСР (1939). Один з основоположників сучасної електрофізіології. Розробив метод електрогастрографії, іонну теорію походження біоелектричних подразників у живій тканині. Першим у світі сформулював теорію про природу біоелектричних явищ у живих тканинах. У фахових виданнях з електрофізіології ім'я вченого стоїть поряд із іменами Гальвані та Вольта. Ініціював виготовлення вітчизняної електрофізіологічної апаратури.

Президією НАН України засновано премію імені В. Ю. Чаговця (2013).

У рідному хуторі власним коштом перебудував батьківський дім на сільську лікарню. Надалі всі свої премії та гонорари витрачав на закупівлю обладнання для цього медичного закладу, де під час літніх відпусток працював доктором.

Літ.: *Кундієв Ю. І. Основоположник сучасної електрофізіології (До 140-річчя з дня народження академіка Василя Юрійовича Чаговця) // Вісник НАН України. – 2013. – №4. – С. 67–75: фото.*

ЧЕРЕВЧЕНКО Тетяна Михайлівна (1929, с. Почапінці, нині Лисянського р-ну Черкаської обл. – 2017, м. Київ). Ботанік. Член-кореспондент НАН України (1995). Заслужений діяч науки і техніки України (1994). Лауреат премії імені В. І. Вернадського. Ініціатор та організатор перших в Україні планомірних досліджень орхідних тропіків в умовах оранжерейної культури з метою їх упродовження в промислове квітникарство. На цій основі разом з учнями створила унікальну колекцію орхідних у Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка НАН України.

Чимало років поспіль була на Полтавщині (1997, 2000, 2001, 2007, 2011, 2013). За цей час як голова Ради ботанічних садів і дендропарків України мала творчі контакти з 25 установами та

вишами області, багатьма науковцями й виробниками. Вперше відвідала Полтаву як учасник Х з'їзду Українського ботанічного товариства (1997). З його президентом – академіком К. М. Ситником, посадила гінго дволопатеве від імені ботаніків України на честь академіка М. І. Вавилова в його меморіальному парку на території Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції (1997). Провела в Полтаві сесію Ради ботанічних садів і дендропарків України (2000). Тоді ж узяла під свою опіку Ботанічний сад Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка та Устимівський дендропарк. Палко підтримала відкриття пам'ятника академіку М. І. Вавилову на території Полтавської державної аграрної академії в листопаді 2002. З цієї нагоди надіслала вітання її колективу, опубліковане на сторінках часопису «Вісник Полтавської державної аграрної академії» (2003, № 5, с. 31). Стояла біля витоків Хорольського ботанічного саду (2003), ініціювала його прийняття до Ради ботанічних садів і дендропарків України (2013). Для цього у травні 2013 провела засідання її виїзного бюро в Хоролі. Була співголовою оргкомітету з проведення Всеукраїнського науково-практичного семінару «Науково-освітня роль заповідних парків України», присвяченого 120-річчю Устимівського дендропарку (2013). Підтримувала діяльність Героя України С. С. Антонця у царині органічного землеробства, відвідала засноване ним ПП «Агроєкологія» (2011). Подарувала для озеленення Центру органічного землеробства ПП «Агроєкологія» колекцію тропічних рослин (2012). Передала велику колекцію екзотичних рослин до тепличного комплексу Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (2016). Брала участь у презентації книги «Автограф на землі» (про С. С. Антонця) у Полтаві, де виступила з промовою (28 листопада 2013). Була рецензентом таких знакових монографій полтавських науковців, як «Збережи, де стоїш, де живеш: По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ» (1998), «М'ята перцева: селекція і насінництво» (2004). Головний редактор матеріалів перших Всеукраїнських читань пам'яті академіка М. М. Гришка (Полтава, 2001). Друкувалась у наукових часописах полтавських вишів (2001, 2008, 2010).

Почесний професор Полтавської державної аграрної академії (2001).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

У Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського зберігаються праці Т. М. Черевченко, книги про неї з її дарчими підписами.

На посвяту:

Полтавські ботаніки підготували та видали про вчену художньо-наукову книгу: «Тетяна Черевченко. У гармонії краси і праці» (2014).

Літ.: Дениско Т. *Квіти й дерева благають до людини: збережи!* // *Зоря Полтавщини*. – 2000. – 14 черв. – С. 2: фото; Самородов В. *Квітнути саду Миколи Гришка* // *Зоря Полтавщини*. – 2001. – 22 черв. – С. 2: фото; Самородов В. *Главный орхидолог Украины Татьяна Черевченко и ее девять юбилеев* // *Вечірня Полтава*. – 2014. – 5 берез. – С. 8: фото; Тетяна Черевченко. *У гармонії краси і праці* / укл.: О. М. Байрак, В. М. Самородов. – Полтава: Дивосвіт, 2014. – 148 с.; Самородов В. М., Поспелов С. В. *Тетяна Черевченко: з Полтавщиною зв'язана повік* // *Стратегія збереження рослин у ботанічних садах та дендропарках: Матеріали міжнарод. наук. конф., присвяч. 90-річчю від дня народж. чл.-кор. НАН України, д. б. н., проф. Т. М. Черевченко*. – К.: Вид-во «Ліра», 2019. – С. 28–30.

ШАБЛІОВСЬКИЙ Євген Степанович (1906, Камінь Каширський, нині Волинської обл. – 1983, м. Київ). Літературознавець. Член-кореспондент ВУАН (1934). Заслужений діяч науки УРСР (1972). Директор науково-дослідного інституту Т. Г. Шевченка ВУАН (1933–1935) (нині Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України). Ув'язнений (1935) і засуджений на 5 років виправно-трудових робіт. Повторно засуджений (1940) до 8 років ув'язнення. Звільнений у 1954.

Учасник XIV наукової Шевченківської конференції у Полтаві (1965), де виступив із доповіддю «Шевченко і світова прогресивна культура». Як учасник Республіканської ювілейної конференції з нагоди 200-річчя від дня народження І. П. Котляревського виступив із ґрунтовною доповіддю (1969). Сприяв розбудові літературно-меморіального музею І. П. Котляревського в Полтаві. Надсилав відгуки полтавському шевченко-

знавцю П. П. Ротачу на його праці (1969, 1980). Листувався з полтавським краєзнавцем В. Н. Жук (1980).

Літ.: Дениско О. *Шевченківська конференція в Полтаві // Зоря Полтавщини*. – 1965. – 17 берез. – С. 4; Петров К. *Окраса української культури // Зоря Полтавщини*. – 1969. – 5 верес. – С. 1: фото.

ШАМОТА Микола Захарович (1916, Полтава – 1984, м. Київ). Учений-літературознавець. Академік (1967), член-кореспондент (1958) АН УРСР. Директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР (1962–1978). Академік-секретар Відділення АН УРСР (1966–1971). Голова Комітету з Державних премій УРСР імені Т. Г. Шевченка в галузі літератури, мистецтва та архітектури (від 1963).

Народився в сім'ї службовців. Брав участь у ювілейній науковій сесії Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка та Інституту мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР, що проходила в Полтавському педагогічному інституті імені В. Г. Короленка (10–11 грудня 1957).

Літ.: *Важлива культурна подія // Зоря Полтавщини*. – 1957. – 13 груд. – С. 1: фото; *Пам'яті М. З. Шамоти // Вісник УРСР*. – 1984. – № 2. – С. 111: фото.

ШЛІХТЕР Олександр Григорович (1868, м. Лубни – 1940, м. Київ). Учений-економіст, державний і політичний діяч. Академік ВУАН (1929). Віце-президент ВУАН, АН УСРР, АН УРСР (1934–1938). Голова Ради з вивчення продуктивних сил України АН України (1934–1940). На цій посаді ініціював проведення широкомасштабних розвідувальних робіт на нафту в Україні, надто на Полтавщині. Ініціатор створення Інституту соціалістичної реконструкції сільського господарства АН УРСР та його перший директор (1930).

Президією АН УРСР засновано премію імені О. Г. Шліхтера (1972; присуджувалася в 1973–1991).

Навчався в Лубенській чоловічій гімназії (1–7 класи), згодом за ініціативою батьків був переведений у Прилуцьку чоловічу гімназію, де закінчив восьмий клас (1887). Через участь у революційній діяльності в її стінах 13 травня 1888 був виключений

з гімназії і в адміністративному порядку висланий до Лубен під негласний нагляд поліції (1888). Тут за спеціальним дозволом склав екстерном екзамен при чоловічій гімназії (1889). Від 1892 як студент-медик у складі санітарного загону брав участь у боротьбі з епідемією холери у різних повітах Полтавської губернії. Згодом за революційну діяльність висланий до Полтави під особливий нагляд поліції (1893). Тут працював у статистичному бюро Полтавського губернського земства (1893–1895), вивчав статистико-економічні матеріали з аграрно-селянського питання. На підставі отриманих даних написав свою першу наукову працю «Полтавское земство в роли благодетеля недоимочных крестьян Полтавской губернии» (1899). Приїздив у Полтаву в березні 1926, коли від імені уряду відкрив пам'ятник Тарасові Шевченку і виступив на мітингу з цієї нагоди. У 1930 побував у м. Лубни, де виступив із промовою про необхідність проведення колективізації.

Літ.: *Лубенський П., Ванцак Б. Главная удача жизни: Повесть об Александре Шлихтере*. – М.: Политиздат, 1980. – 368 с.; *Самородов В. М., Кизим С. Л. Лубенська складова Національної академії наук України (1918 – 2018): Хронологія зв'язків і видатні постаті // Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): зб. наук. пр.* – К.: ЦП НАН України і УТОПК, 2018. – С. 226–237: фото.

ШМІДТ (ШМІТ) Федір Іванович (1877, м. Санкт-Петербург – 1937, м. Ташкент). Мистецтвознавець, археолог, пам'яткоохоронець. Академік ВУАН (1921). Керівник Археологічного комітету при I відділі ВУАН. Репресований (1933), висланий у Казахстан, потім в Узбекистан.

Президією НАН України засновано премію імені Ф. І. Шмідта (2010).

Як професор Харківського університету викладав історію Візантії та історію мистецтва на Полтавському історико-філологічному факультеті (1918–1921).

Літ.: *Столітня історія Полтавського педагогічного університету // О. П. Єрмак, Б. В. Год, П. В. Киридон та ін.* – Полтава, 2014. – 274 с.

ЩЕРБАНЬ Олександр Назарович (1906, с. Диканька Полтавського пов., Полтавської губ., нині смт Диканька Диканського р-ну Полтавської обл. – 1992, м. Київ). Учений у галузі гірничої теплофізики. Академік АН УРСР (1957). Заслужений діяч науки і техніки України (1966). Головний учений секретар Президії АН УРСР (1953–1957). Віце-президент АН УРСР (1957–1962). Голова Міжнародного бюро з гірничої теплофізики (1977–1991). Теоретичні розробки вченого покладено в основу технічних засобів контролю, прогнозу й регулювання виробничої атмосфери шахт за тепловим фактором та приладів для попередження вибухонебезпечних ситуацій. Працював над проблемою використання тепла Землі в промислових цілях, термічних способів підземного видобування ртуті з руд.

Після народження майбутнього вченого родина переїхала до Полтави, а 1918 знову повернулася у Диканьку, там хлопець закінчив місцеву трудову середню школу (1921). Потім навчався в Полтавській індустріально-технічній профшколі (1922). Був направлений на роботу на Полтавську електростанцію (1924 – 1925). Публікувався на сторінках газети «Зоря Полтавщини» (20 листопада 1957).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні експозиції:

У Диканському історико-краєзнавчому музеї імені Д. М. Гармаша експонується портрет вченого та його особисті речі.

Літ.: Гармаш Д. О. Н. Щербань // Трудова слава. – 1977. – 1 жовт. – С. 4: фото; Щербань Т. Теорії, затребувані практикою (До 100-річчя від дня народження академіка О. Н. Щербаня // Вісник НАН України. – 2006. – № 3. – С. 92–98: фото.

ЮЩЕНКО Костянтин Андрійович (1935, м. Кременчук). Учений у галузі матеріалознавства і зварювання. Академік НАН України (2003). Член-кореспондент (1990). Заслужений діяч науки і техніки України (2001). Започаткував зварювальне кріогенне матеріалознавство, створив понад 50 нових марок сталей та флюсів для вітчизняного кріогенного машинобудування.

Літ.: Україна – нова епоха: 1991 – 2011. – К.: КМ – БУКС, 2011. – 352 с. фото.

ЯВОРНИЦЬКИЙ (ЕВАРНИЦЬКИЙ) Дмитро Іванович (1855, с. Сонцівка Харківської губ., нині в межах с. Борисівка Харківської обл. – 1940, м. Дніпропетровськ, нині м. Дніпро). Історик, етнограф, археограф, музеєзнавець. Академік (1929), член-кореспондент (1924) ВУАН. Директор Катеринославського (Дніпропетровського) історичного музею (1902 – 1933). (нині Дніпропетровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького).

Із середини 80-х XIX ст. під час подорожей у пошуках козацьких пам'яток неодноразово відвідував Полтавщину. У 1894 оглянув експозицію приватного музею К. М. Скаржинської (першого в Україні). З того часу багато років поспіль підтримував зв'язки з його співробітниками, запрошуючи їх до участі у виставках та з'їздах, надто з питань археології. У листі до К. О. Білиловського від 8 травня 1897 писав: «...Найбільш мені подобається Полтава, і тільки там я буду на виду у всіх і ні од кого не сховаюсь». З 1900 упродовж наступних років щоліта відпочивав у свого приятеля, постійного адресата, миргородського поміщика П. О. Малинки на хут. Бодаківка. У 1902 оглянув Спасо-Преображенську церкву та родинний склеп Д. Апостола у Великих Сорочинцях. Враження виклав у статті «Историческая церковь в местечке с. В. Сорочинцах, Полтавской губернии, где крестили Н. В. Гоголя». До XIII археологічного з'їзду (1905) провів масштабні археологічні розкопки на території Полтавської губернії. Цінний фольклорний матеріал, зібраний на Полтавщині, ліг в основу створення «Словника української мови». У березні 1903 у приміщенні Громадської бібліотеки виступав із лекціями про історію козацтва перед полтавською громадськістю. 1906 вдруге в Полтаві читав лекції «По запорозьких урочищах» та «Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний». Лекції на ці теми також читав у Кременчуці, Лубнах та Хоролі. 1912 виступав із публічними лекціями в Полтавському учительському інституті. Листувався з полтавськими археологами І. А. Зарецьким (1908), В. М. Щербаківським (1913), громадським діячем І. О. Рудичевим. Мистецтвознавець і музеолог К. В. Мощенко надавав академікові фотографії історичних січових пам'яток для його альбому «Дніпрові пороги». Був запрошений на відкриття Українського клубу в Полтаві та зібрання до 75-х роко-

вин смерті І. П. Котляревського (1913). Того ж року засновники цього клубу телеграмою вітали видатного історика «з нагоди тридцятирічного ювілею його наукової праці».

Почесний член Полтавської губернської вченої архівної комісії (1903).

ПАМ'ЯТЬ.

Музейні фонди:

У Полтавському літературно-меморіальному музеї Панаса Мирного зберігаються листи Д. Яворницького.

Літ.: Ротач П. Полтавські стежки Яворницького // Полтавська думка. – 1995. – 10 листоп. – С. 8: фото; Яремченко В. Історик Дмитро Яворницький на Полтавщині // Полтавський краєзнавчий музей: маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. статей 2005 р. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 290–299; Москаленко Я. Добродійні справи Дмитра Яворницького // Прапор перемоги. – 2015. – 20 листоп. – С. 7: фото.

ЯСНОПОЛЬСЬКИЙ Леонід Миколайович (псевдонім Л. Я.; 1873, м. Київ – 1957, м. Москва). Економіст. Фахівець у галузі політичної економіки, бюджетного права, статистики й економіки вугільної промисловості. Академік ВУАН (1925). Директор Інституту з вивчення економічної кон'юнктури та народного господарства України при УАН (1919). Голова Комісії УАН з вивчення народного господарства. Голова постійної академічної Комісії ВУАН з вивчення продуктивних сил України та редактор її наукового збірника (1926–1930). Директор Інституту економіки АН УРСР (1956–1957) (нині Об'єднаний Інститут економіки НАН України). 1937–1942 за сфальсифікованими звинуваченнями перебував на засланні. Підтримував дружні стосунки та листувався з В. І. Вернадським. Під час проживання в Москві часто зустрічався з ним, інформував його про справи в Україні. Із щоденникового запису В. І. Вернадського: «Учора вдень був Л. М. Яснопольський, виїхав з Києва, переселився до Москви. На Україні справжній голод. Укр[аїнська] акад[емія] мертва і йде руйнування як скрізь».

Обирався до складу І Державної думи Російської імперії від Полтавської губ., входив до складу Української парламентської

думи (1906). Гласний Полтавського губернського і Переяславського повітового земств.

Літ.: Володимир Іванович Вернадський і Україна. Т. 2, кн. 2, ч. 2: В. І. Вернадський. Вибрані праці. – К., 2012. – С. 146.

ЯЦКІВ Ярослав Степанович (н. 1940, с. Данильче Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.). Астроном, геофізик, громадський діяч. Академік (1985), член-кореспондент (1979) АН УРСР. Заслужений діяч науки і техніки України (1998). Директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України (від 1975). Віце-президент Міжнародної астрономічної спілки (1984–1988). Член Президії НАН України (від 1998). Директор-організатор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України (2004). Голова Науково-редакційної ради НАН України (від 2002). Голова Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України (1990). Ініціював створення Української астрономічної асоціації (1990), яку незмінно очолює і сьогодні. Голова Державної комісії єдиного часу і еталонних частот (1996). Засновник і головний редактор журналу «Кинематика и физика небесных тел» (від 1985). Ініціатор створення та головний редактор академічного збірника «Наука України у світовому інформаційному просторі». Розвинув та поглибив математичні методи аналізу астрономічних спостережень, визначив параметри вільної нутації Землі.

Після закінчення вишу був направлений до Полтави, де працював астрономом-спостерігачем Полтавської гравіметричної обсерваторії АН УРСР (1960–1962). Оpubлікував наукові статті в «Трудах Полтавской гравиметрической обсерватории» (Т. XI).

ПАМ'ЯТЬ.

Космічні тіла:

Мала планета Сонячної системи № 2728 названа іменем Я. Яцківа (1979).

Літ.: Кравчук С. Г. Ярослав Яцків – науковець і громадський діяч (До 75-річчя академіка НАН України Я. С. Яцківа) // Вісник НАН України. – 2015. – № 10. – С. 95–97: фото.

*Левко Ревуцький
зі своїм учнем,
полтавцем
Платоном
Майбородою.
1955 р.*

*Олесь Гончар у музеї-садибі Івана
Котляревського з її директором Аллою
Ротач. 1981 р.*

*ЗАМІСТЬ
ПІСЛЯМОВИ*

**ПОЛТАВСЬКА
СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ НАУК
УКРАЇНИ
НА ВІКОВІМ
ШЛЯХУ**

**...на розпутьті доріг історичних
Не забули ми власне обличчя.
Ймення, характер, поставу і звичай,
Землю і долю свою...**

Борис Олійник

Представлені матеріали відновили справи та звершення, охарактеризували знакові постаті вікопомної історичної події – вікової діяльності Національної академії наук України (1918–2018). На прикладі окремого регіону – етнічної та сучасної Полтавщини – вперше доведено, що Академія сприяла неухильному зростанню інтелектуального потенціалу краю. Це пов'язано з формуванням тут наукових академічних осередків, установ, програм, а також із діяльністю в них непересічних творчих особистостей, таких як академіки АН УРСР Олександр Орлов, Олексій Квасницький та член-кореспондент АН УРСР Зінаїда Аксентьєва.

Узагалі ж, до розбудови наукового фахового простору Полтавщини за 100 років причетні 173 особи – 123 академіки, 47 членів-кореспондентів та 3 іноземні члени Академії. Все це – наочне підтвердження того, що ідеї, закладені першим головою – президентом Академії В. І. Вернадським під час організації установи, сприяли формуванню кількох поколінь українських провідників науки і культури, серед яких чимало полтавців: 59 академіків, 26 членів-кореспондентів і 1 іноземний член. Передусім це уродженці міста Полтави (18 осіб), Лубенського (8 осіб) та Миргородського (5 осіб) районів. Саме їх зусиллями значною мірою формувалась Академія. Адже наші земляки обирались до неї з 27 спеціальностей. Найбільше з фізики – 19,77%, літературознавства – 10,47% та історії – 7,3%.

З іншого боку, бачимо, що чимало академіків та членів-кореспондентів були і є активними творцями наукового простору Полтавщини. Це найперше стосується 30 різних академічних інституцій, які у вказаний період були дотичними до нашого краю. Найбільш активно в його межах працювали і працюють науковці таких закладів НАН України: Інституту археології, Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка, Інституту історії, Інституту мовознавства імені О. О. Потебні, Інституту ботаніки імені М. Г. Холодного, Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка, Інституту філософії імені Г. С. Сковороди, Інституту народознавства, Центру пам'яткознавства.

Красномовно про це свідчить доробок співробітників Інституту архео-

логії НАН України. У різні роки вони здійснили 16 наукових експедицій Полтавщиною, дослідили багато цікавих об'єктів, надто таких видатних, як місто-порт Воїнь, Гінцівська пізньопалеолітична стоянка та Більське городище. Разом зі своїми полтавськими колегами, здебільшого працівниками краєзнавчих музеїв області, столичні науковці ініціювали проведення 2-х наукових конференцій та семінарів. Директор інституту, всесвітньо знаний науковець – академік Петро Толочко, обґрунтував вікопомну для нас подію – 1100 ліття від дня заснування міста Полтави (1999). Разом зі своїми полтавськими учнями, передовсім Олександром Супруненко, він започаткував науковий часопис «Археологічний літопис Лівобережної України» (1997). Це видання відіграло важливу роль у висвітленні результатів вивчення старожитностей Дніпровського лісостепового Лівобережжя, згуртувало високопрофесійний авторський колектив археологів, істориків, пам'яткоохоронців, музейників та краєзнавців, чим заслужило не лише крайовий, а й всеукраїнський авторитет.

Подібні приклади плідної діяльності можна було б навести стосовно інших інституцій НАН України. Разом із тим хотілося б виділити тих науковців, які найбільше прислужились Полтавщині.

Досить активно в царині літературознавства, музейництва, розбудови низки культурологічних проєктів на теренах області працювали наші славетні земляки, письменники-академіки Олесь Гончар і Борис Олійник. До їх когорти слід віднести академіка, історика Петра Тронька. Йому наш край зобов'язаний розвитком історичного краєзнавства, проведенням ряду наукових конференцій, ініціюванням видання низки збірників та журналів, передовсім таких як: «Реабілітовані історією» та «Історична пам'ять».

Без перебільшення, знаковою у житті не тільки Полтавщини, а й усієї України була ініціатива академіка, етнологіста Степана Павлюка (1999) стосовно створення в смт Опішине Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України. Підтримана президентом Академії Борисом Патоном ця ідея привела до організації самостійного академічного інституту, який гідно відроджує національну культуру, береже і примножує одвічні полтавські традиції, виносячи їх завдяки своїм самовідданам науковцям, і передовсім директору Олесю Пошивайлу, на світовий рівень.

Гідні того, щоб їх згадати, і надбання інших провідних академіків НАН України, зокрема фізиків. Так, академіком Семеном Брауде разом із співробітниками різних закладів НАН України, у тому числі Полтавської гравіметричної обсерваторії, сконструйований і встановлений під Полтавою радіотелескоп «УРАН-2». Нині він вважається національним надбанням

України. Підвищенням рівня науково-дослідної роботи Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка багато років поспіль (від 2007 і донині) опікується академік Антон Наумовець. Він не тільки голова спостережної ради згаданого вишу, а й неодмінний учасник Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки», яка вже багато років проводиться в університеті й куди Антон Григорович приїздить із командою найавторитетніших учених – здебільшого директорів провідних науково-дослідних інститутів НАН України. Інший його колега – академік, механік Станіслав Довгий – теж часто буває тут. При університеті довгий час працює Полтавське територіальне відділення Малої академії наук (МАН). Станіслав Олексійович, як президент МАН, доклав багато зусиль до інтелектуального зростання учнів-манівців нашої області. Завдяки його особистим зусиллям вони кожного року стають переможцями виставок молодіжних інноваційних проєктів «Майбутнє України».

Не можна не згадати і про те, що на Полтавщині, як ніде в Україні, гідно та різнобічно увічнена пам'ять організатора та першого президента НАН України Володимира Вернадського. Цій благородній справі майже 30 років життя віддав академік, ботанік Костянтин Ситник. Його стараннями чимало було зроблено не лише в Полтаві, а й по всій області. Учений брав найактивнішу участь у відкритті меморіальних дощок і пам'ятників Володимиру Вернадському, проведенні наукових конференцій, присвячених йому, редагуванні монографій на честь геніального натураліста. За допомоги академічної Комісії з розробки наукової спадщини В. І. Вернадського, яку багато років очолював Костянтин Ситник, у смт Шишаки 1993 року відкрито перший шкільний музей та екологічну лабораторію Володимира Вернадського. Саме за ініціативи К. М. Ситника Верховна Рада України ухвалила Постанову «Про відновлення будинку та маєтку В. І. Вернадського у селищі Шишаки Полтавської області та створення там меморіального музею вченого». З тих пір знаним біологом у співпраці з полтавськими краєзнавцями-вернадистами Володимиром Губарем, Володимиром Хурсою, Олександром Ігнатенком, Світланою Кизим розпочалась розробка названої теми. На підставі зібраних артефактів архітектором Володимиром Губарем разом із Жанною Іценко розроблено проєкт відбудови садиби В. І. Вернадського на Бутовій горі в Шишаках.

Усе викладене ще раз переконливо доводить, що Академія є головною науковою інституцією України, без якої неможливе зростання фахового дослідницького рівня роботи на місцях. Найкращий приклад цьому – спільна діяльність академічних та полтавських інститутів у різних галузях науки і культури. Безумовним лідером у цьому в гуманітарній сфері вже

більше 70 років є напрацювання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У технічній сфері за останні 10 років якісно поглибив свою роботу колектив Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. У сфері природничих наук чільне місце займає Полтавська державна аграрна академія. Крім цих потужних вишів, до згаданої академічної роботи залучені й інші установи області, зокрема Центр охорони та досліджень пам'яток археології Департаменту культури Полтавської облдержадміністрації.

Викладений у книзі матеріал лише контурно окреслює означену проблему взаємозв'язку Академії з окремими регіонами, зокрема Полтавською областю. Тож сподіваємося, що надалі це питання знайде більш глибоке та всебічне висвітлення. Будемо раді, якщо наша розвідка стане підґрунтям такої важливої праці.

ВІДНОВЛЕНО ШИШАЦЬКИЙ ПОРТРЕТ ВЕРНАДСЬКОГО

27 листопада Україна святкує День заснування Національної академії наук. Її створення пов'язане із постаттю всесвітнього відомого вченого Володимира Івановича Вернадського. Саме із Полтави 1918 року він поїхав до Києва організувати головну наукову інституцію нашої країни. Тому дуже знаковою слід вважати подію, яка цими днями відбулась у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Цей заклад культури В. І. Вернадський називав «мій улюблений земський музей». Володимир Іванович багато зробив для поповнення його колекцій, для захисту в лихі роки його співробітників. Тому не дивно, що в музеї створено найбільший в Україні фонд В. І. Вернадського. Саме до нього і був подарований перший прижиттєвий портрет В. І. Вернадського.

Віктор Самородов передає портрет В. І. Вернадського співробітникам Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського – директору Олександрові Супрунєнці, його заступнику Володимирові Мокляку та завідувачці відділу природи Світлані Кигим. Фото Сергія Харченка

Його намалювала у 1913 році в Шишаках, на Полтавщині, відома художниця і близька родичка В. І. Вернадського – Катерина Зарудна-Кавос. Учениця Іллі Рєпіна, вона була обдарованою та непересічною особистістю. Вернадський називав її «носієм божественного вогню». Цей портрет ученого зберігається нині у фондах літературного музею Пушкінського дому в Санкт-Петербурзі. І тому про нього мало відомо не тільки пересічним громадянам, а й навіть біографам В. І. Вернадського. Довгі роки це не давало спокою полтавському вернадисту Віктору Самородову. Адже він вважав, що цей портрет обов'язково повинен бути на Полтавщині, яка займала значне місце у життєвому та науковому просторі В. І. Вернадського. Науковець приділив багато часу розшукам згаданого художнього скарбу. Його копію він попросив виконати уславленого митця Валерія Побоківа. Цей художник, працюючи в Полтавському краєзнавчому музеї, не раз долучався до зображення першого президента Національної академії наук. Тому для нього це не була нова тема, і він із задоволенням узяв на себе таку почесну та відповідальну місію.

«Разом Віктор Самородов та Валерій Побоків здійснили шляхетний вчинок, адже вони безкоштовно виконали роботу історичної ваги», – саме так сказав, приймаючи портрет В. І. Вернадського, директор музею Олександр Супрунєнко. Тож бачимо, що стараннями небайдужих людей з активною громадською позицією В. І. Вернадський повернувся до свого улюбленого музею, і тепер він назавжди буде з полтавцями. Його безсмертний портрет буде взірцем для нових поколінь наших земляків, так само як став у Шишацькому районі символом ноосферного ведення господарства завдяки ПП «Агроєкологія». Адже воно стараннями свого засновника – Героя України Семена Антонця вже більше сорока років іде дорогою, вказаною людству великим натуралістом, упроваджує в агросферу його ідеї, ставши таким чином ноосферним еталоном аграрної галузі світу!

Світлана Кигим,
*вернадист, завідувачка відділу природи
Полтавського краєзнавчого музею
імені Василя Кричевського*

Див.: Агро-Еко. – 2019. – 3 грудня. – С. 4.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- А**
 Адамчук В. фото 8 с. вкл.
 Адріанова-Перетц В. П. 82
 Ажажа В. М. 82, 83
 Аксентьева З. М. 4, 21, 24, 80, 81, 218, фото 5 с. вкл.
 Александрович М. В. 85
 Амоша О. І. 75
 Андронаті С. 75
 Андрущенко В. П. 61, 64, 70, 83, 84
 Антонєць С. С. 43, 72, 73, 106, 153, 166, 183, 208, 223, фото 6–7 с. вкл.
 Апостол Д. 213
- Б**
 Бабак В. П. 84
 Багалій Д. І. 84, 85, 86
 Бажан М. П. 21, 27, 86, 87
 Байрак О. М. 45, 46, 59, 71, 74, 119, 183, фото 8 с. вкл.
 Бакай О. С. 87
 Бакай С. М. 87
 Бакай С. С. 87
- Бакуль В. М. 26
 Балацький Д. 176
 Бережний (Бережной) А. С. 87
 Беренштам-Кістяківська М. В. 134
 Бєдніна В. фото 8 с. вкл.
 Білевич-Новикова В. П. 154
 Білецький О. І. 23, 88
 Білиловський К. О. 213
 Білодід І. К. 23, 28
 Білокур К. 195
 Біляшівський М. Ф. 88, 89, 90
 Бобрищев К. 154
 Боголюбов М. М. 90
 Боголюбов О. М. 34, 90
 Богомолець О. М. 92
 Богомолець О. О. 5, 55, 91, 92, фото 2 с. вкл.
 Бодяньський О. 100
 Борзяк П. Г. 92
 Боряк Г. 76
 Браженко А. І. 44
 Брауде О. Л. 93
 Брауде С. Я. 92, 93, 94, 219
 Брауде Я. Х. 93
 Булавін Л. А. 95, 96
- Булаховський Л. А. 21, 23
 Булацен В. Г. 44
 Бурксер Є. С. 12, 13, 94, 95
 Бутенко Г. М. 96
- В**
 Вавилов М. І. 36, 37, 56, 96, 97, 98, 183, 186, 208
 Варис Л. 110
 Василенко І. П. 100
 Василенко М. П. 5, 8, 10, 98, 99, 100, 101, фото 3 с. вкл.
 Василенко Мих. П. 100
 Василенко Ф. П. 100
 Василенко-Шевченко В. Є. 100
 Васьков П. Г. 98, 99
 Васькова Є. П. 99
 Ващинський П. 104
 Величко Г. 98
 Величко С. 108
 Вервес Д. 42
 Вергунов В. А. 203
 Вернадська (Старицька) Н. Є. 99
 Вернадський В. І. 2, 5, 8, 9, 54, 55, 56, 64, 65, 69, 72, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 134, 150, 155, 159, 172, 182, 183, 214, 218, 220, 222, 223, фото 2 с. вкл.
 Вирський Д. 57
 Візір А. Д. 104
 Вінграновський М. 4
 Власюк П. А. 19
 Воблий К. Г. 104, 105
 Вовк Хв. 114
- Водяницький В. О. 105
 Волкенштейн О. О. 99
 Волков С. В. 62, 64, 66, 68
 Волощенко С. М. 72
- Г**
 Гавриленко М. І. 10, 22
 Гавриш П. Я. 52
 Гавсевич П. І. 195
 Ганжа Р. В. 130, 183
 Ганул В. Л. 105
 Гапон С. В. 46
 Гарін О. 196
 Гарін Ф. 108
 Говорун Д. М. 105, 106
 Гогаєв К. О. 72, 106, фото 6, 8 с. вкл.
 Гоголь М. В. 44, 149, 213
 Гожик П. Ф. 64, 66, 68
 Головка М. 98
 Голубець М. А. 44
 Гончар О. Т. 19, 28, 68, 106, 107, 108, 109, 110, 216, 219
 Гончаренко І. 196
 Горбань А. Т. 186
 Гордон В. М. 110, 111
 Горський В. С. 62, 63, 65
 Гребінка Є. 66
 Гречко Д. С. 76
 Гриньов Б. В. 112
 Гриньова М. В. 112
 Гриньова Н. Ф. 112
 Гришко А. М. 111
 Гришко Г. М. 53, 111
 Гришко М. М. 20, 53, 111, 112, 208

Гришко Ю. М. 53
 Грінченко В. Т. 62, 75, 77, 79, 113
 Грушевський М. С. 14, 113, 190
 Грушевський С. Ф. 113
 Губарь В. М. 182, 184, 220
 Губерський Л. В. 61, 71, 114, 115
 Гудзій М. К. 115
 Гундарова Т. І. 57, 77, 115, 116
 Гурамішвілі Д. 18, 27, 108, 155, 176, 195, 196, 199

Д

Даденков М. Ф. 116
 Даденков Ю. М. 116
 Данилевський В. В. 116, 117
 Даниленко В. А. 117
 Дейнека В. С. 118
 Дзеверін І. О. 118
 Дзюба І. М. 55, 56, 118, 119
 Дідух Я. П. 119, 120
 Дімара М. 100
 Дмитрієв М. 122, 123
 Довгий С. О. 72, 74, 75, 77, 79, 120, 220
 Довженко В. Й. 22
 Докучаєв В. В. 101, 102, 183
 Долін В. Г. 120, 121
 Дончик В. Г. 121
 Дорогунцов С. І. 43
 Драгоманов М. П. 100, 122
 Драгоманова-Косач О. (Олена Пчілка) 4, 49, 61, 62, 122, 123, 124, 127, 191
 Дроботько В. Г. 125
 Дроздов С. В. 23
 Дубодєлов В. І. 125

Є

Єрмоленко С. 49
 Єфремов С. О. 125, 126

Ж

Житецький П. Г. 35
 Жук В. Н. 108, 200, 210
 Жулинський М. Г. 47, 49, 50, 57, 58, 71, 126, 127

З

Забігайло В. Ю. 127, 128, 129
 Загнітко А. П. 128
 Загородній А. Г. 64, 66, 69, 78, 128, 129
 Загородній Г. М. 128
 Задонцев А. І. 25
 Зайкевич А. Є. 117
 Залобовський І. І. 129
 Зарецький І. А. 213
 Зарудна-Кавос К. 223
 Зерніченко С. 88
 Зеров Д. К. 73, 129, 130, 183
 Зеров К. І. 130
 Зубковський І. 14, 94, 95, 195

І

Івакін Г. Ю. 130, 131
 Івахненко Г. 131
 Івахненко О. Г. 131
 Івахненко С. О. 132
 Ігнатенко О. О. 184, 220
 Іконников В. С. 132

Іллічевський О. О. 111
 Іллічевський С. О. 12, 111
 Імшенецький Я. К. 99
 Іщенко А. Я. 132
 Іщенко Ж. 220

Й

Йоффе А. Ф. 194

К

Кальченко В. 75
 Камалов Г. 75
 Касіян В. І. 177
 Квасницький О. В. 5, 19, 21, 28, 29, 80, 133, 134, 218
 Квітка К. 136
 Кигим С. Л. 184, 220, 222, 223
 Кирейко В. 176
 Кириленко О. В. 78
 Кирилюк Є. П. 19, 27, 28, 134, 135
 Кириченко І. М. 136
 Кириченко Р. 157
 Кисляк Г. М. 25
 Кир'ян М. В. 186
 Кійко М. 74
 Кістяківський Б. О. 134
 Клименко І. О. 99
 Клименко Т. І. 99
 Коваль М. О. 164
 Ковальов С. Н. 27
 Ковінька О. 108
 Ковтун Г. О. 136
 Козаченко А. 123
 Козюра В. 200
 Козюра І. 200
 Колесса Ф. М. 136, 137
 Колодяжний О. 75
 Коломієць А. 176
 Комісаренко В. П. 137
 Конверський А. Є. 70
 Кондуфор Ю. Ю. 35, 38, 137, 138
 Кондратюк Ю. 168
 Копилов Ф. Б. 17
 Кордюм Є. Л. 73, 138, 139
 Корелякова І. Л. 31
 Корж О. О. 139
 Корнійчук О. Є. 18, 19, 28
 Короленко В. Г. 10, 85, 99, 201
 Короленко С. В. 135
 Коротченко І. А. 119
 Корчак-Чепурківський О. В. 139, 140
 Косарик Д. 195
 Косач О. П. 122, 140
 Косенко І. С. 40, 52, 59, 74
 Костенко М. 110, 196
 Костюк О. Г. 36, 141
 Котенко В. 78
 Котляревський І. П. 46, 57, 85, 86, 100, 113, 114, 115, 116, 122, 125, 126, 127, 135, 144, 154, 156, 158, 167, 181, 190, 191, 198, 199, 214
 Кравченко М. 136
 Кравченко П. А. 70, 84
 Кремень В. Г. 61, 71, 77, 78, 141
 Кремньов О. О. 141, 142
 Криворучко Р. 74
 Крижицький С. Д. 47
 Кримов Ю. 86

Крутікова Н. 44
 Крюкова Н. 159
 Кукоба А. Т. 40, 180
 Кулатова І. М. 152, 177
 Кулешов М. М. 27
 Кулик М. М. 142
 Кулик О. 195
 Курас І. В. 55, 56, 142
 Кухар В. 75
 Кушнерик Ф. Д. 16, 195

Л

Лазаревський О. М. 99, 100
 Ларін Б. О. 142
 Леванець А. А. 46
 Левицький І. Ф. 15
 Левицький О. І. 5, 100, 143, 144,
 фото 3 с. вкл.
 Левицький-Ніс Г. К. 143
 Левін Б. 108
 Лисенко М. В. 114, 122, 123, 127,
 175
 Лисенко Т. Д. 145
 Лисиченко Г. В. 61, 63
 Лобурець В. 200
 Лучицький В. І. 145, 146
 Ляшко І. І. 146, 147
 Ляшко С. І. 147
 Любивий М. 110
 Любич А. 98

М

Майборода Г. І. 176
 Майборода П. І. 176, 216

Майфет Г. 88, 108
 Максимейко М. О. 147
 Малинка П. О. 213
 Маслов С. І. 148
 Масюков П. С. 143
 Мацков Ф. П. 148
 Мартиненко І. 123
 Махно Є. В. 33
 Медовар Б. І. 148, 149
 Мейер Є. 98
 Мельникова І. М. 32
 Мирний В. 110
 Мирний Панас 18, 48, 49, 108,
 123, 135, 195, 196
 Митропольський Ю. О. 34, 39,
 55, 149, 150
 Михайловський В. М. 150, 151
 Михальченко М. І. 64, 70, 151
 Мірза-Авак'янц Н. Ю. 85
 Міщенко Д. 74
 Міщенко Ф. І. 151
 Мокляк В. О. 222
 Моргун В. В. 37, 55
 Моргун Ф. Т. 107
 Мосякін С. Л. 45
 Моця О. П. 151, 152
 Мощенко К. В. 89, 213
 Мурзін В. Ю. 37, 41, 47, 177
 Мясоєдов Г. Г. 99
 Мясоєдов І. Г. 99

Н

Наулко В. І. 46, 50, 52, 54, 152
 Наумовець А. Г. 60, 64, 66, 69, 72,
 75, 77, 79, 152, 153, 220, фото
 6, 8 с. вкл.

Непокупний А. П. 153, 154
 Непокупний П. О. 153
 Нестуля О. 41, 197
 Новиков М. В. 69, 154, 155
 Новиченко Л. М. 19, 27, 42, 155,
 156

О

Одарченко П. 123
 Оксер А. М. 46
 Олеховський М. О. 89, 101
 Олійник Б. І. 49, 52, 156, 157, 158,
 159, 218, 219
 Олійник І. І. 156
 Омельчук А. О. 75, 77, 79
 Онищенко В. О. 5, 50, 60, 74, фото
 8 с. вкл.
 Онищенко О. М. 159
 Онищенко О. С. 69, 159, 160
 Опара М. М. 186
 Опкоков Є. В. 160, 161
 Опришко В. Ф. 161
 Ораєвський В. М. 161
 Орлівна Г. 196
 Орлов О. Я. 4, 11, 13, 15, 17, 24, 34,
 161, 162, 218, фото 5 с. вкл.
 Остриянин Д. Х. 162
 Остроградський М. В. 34, 91, 150
 Оченко В. М. 77

П

Павлов І. П. 174
 Павловський І. Ф. 99
 Павлюк С. П. 42, 48, 53, 54, 55,
 162, 219

Падалка Л. 114
 Палладін В. О. 5, 6, 23, 24, 164,
 фото 3 с. вкл.
 Панасенко Т. В. 59
 Пасічник А. М. 28
 Пасічник М. В. 28, 164, 165
 Патон Б. Є. 5, 6, 52, 55, 60, 64, 72,
 73, 153, 165, 166, 219, фото 3,
 6 с. вкл.
 Пащенко О. О. 166
 Перетц В. М. 167
 Петлора С. В. 126
 Писаренко В. 159
 Писаренко Г. С. 4, 167, 168
 Півторак Г. П. 169
 Підоплічко І. Г. 169, 170
 Пінчук В. Г. 170, 171
 Пінчук Г. П. 171
 Пінчук-Чудакова Г. Г. 171
 Побоков В. Н. 223
 Погребняк П. Г. 20
 Погребняк П. С. 171, 172
 Поляков І. М. 31
 Пономаренко О. М. 67, 78, 172
 Понятенко П. 114
 Попик В. І. 172, 173
 Попик В. М. 172
 Попик І. М. 172
 Попов М. А. 23
 Попов П. М. 27
 Попович М. В. 28, 64, 173
 Поспелов С. 52
 Пошивайло О. Є. 219
 Прісецька-Богомолець С. М. 91
 Пріхна О. Й. 27
 Протопопов В. П. 174

Пуголовк Ю. 78
Пфайффер Г. В. 174, 175

Р

Рабінович В. М. 175
Радченко В. Г. 175
Рахметов Д. фото 6 с. вкл.
Ревуцький Л. М. 175, 176, 216
Реєнт О. П. 78, 79
Реп'ях С. 159
Рибалко В. П. 186
Рильський М. Т. 176, 177
Роговий Ф. 108
Ролле-Херц Р. 37, 41, 47, 80, 177, 178
Ромоданов А. П. 178
Ротач А. 216
Ротач П. П. 59, 108, 135, 181, 200, 210
Рудавський Е. Я.
Руденко Л. Г. 178, 179
Рудинський М. Я. 17, 192
Рудченко М. П. 18, 108
Рудичев І. О. 213
Русинов В. Ф. 201
Русинов О. Ф. 201
Русинова О. Ф. 201
Ручко Г. О. 179

С

Сазанов В. І. 13
Самійленко В. 177
Самородов В. М. 52, 59, 71, 184, 222, 223, фото 6 с. вкл.

Свічка Л. 85
Семиноженко В. П. 5, 48, 50, 56, 179, 180
Сергієнко І. В. 180
Сивокінь Г. М. 49, 57, 180, 181, 182
Сидоренко Г. О. 33
Симоненко В. 157, 158
Ситник К. М. 31, 39, 44, 54, 55, 56, 182, 183, 184, 208, 219, фото 8 с. вкл.
Сіренко В. Ф. 184
Скаба А. Д. 184
Скаржинська К. М. 89
Скліфософський М. В. 98
Скобелева-Сологуб Н. 98
Скрипник Г. 56
Скрипник М. О. 185
Сластьон О. Г. 136, 137
Смирнова Р. 150
Смирнова-Замкова О. І. 185
Смолій В. А. 59
Соботович Е. В. 61
Созінов О. О. 31, 37, 55, 185, 186
Сойфер В. М. 186, 187
Соколов І. І. 9
Соколова К. А. 9
Соколовський О. І. 10
Соколовський О. Н. 18, 187, 188, 189
Сосін П. Є. 17, 130
Сохань П. С. 46
Старицький Г. Є. 99
Старицький Є. П. 99
Старицький М. 127
Стеллецький Г. Я. 8, 10, 15
Степаненко М. І. 45, 46, 78, 110

Стецюк Н. О. 119
Стешенко М. В. 189
Стогній Б. С. 78, 189, 190
Стогній В. фото 8 с. вкл.
Стоян Ю. Г.
Стражеско М. Д. 16
Студинський К. Й. 113, 190
Сулима М. М. 62, 68
Сумцов М. Ф. 191, 192
Супруненко М. І. 192
Супруненко О. Б. 47, 51, 65, 66, 152, 177, 197, 219, 222
Супруненко П. М. 192

Т

Таращенко Д. 60, 75
Тацій В. Я. 192, 193
Телегін Д. Я. 32, 33
Тимошенко С. П. 193, 194
Тимченко Є. К. 194
Тичина Є. Г. 196
Тичина П. Г. 16, 18, 19, 21, 194, 195, 196, 197
Товкач К. 126
Толочко П. П. 43, 45, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 61, 197, 198, 219
Топачевський А. В. 31
Травлеєв А. П. 44
Тронько П. Т. 28, 32, 35, 38, 41, 46, 50, 59, 198, 199, 200, 219
Трофимчук О. М. 68
Туган-Барановський М. І. 200, 201, 202
Турчин М. А. 40
Тюленєв М. О. 202, 203

У

Українка Леся 122, 136
Улітко А. Ф. 204
Усенко І. С. 204

Ф

Файнберг Я. Б. 204
Фальківський Д. 82
Федоров Є. П. 4, 23, 204, 205, фото 5 с. вкл.
Федоров М. П. 205
Фісун М. А. 176, 195
Фомін О. В. 9
Францевич І. М. 4, 205, 206

Х

Хало О. 196
Харасайло Н. 98
Харченко М. Ф. 206
Хропко П. 49
Хурса В. І. 55, 184, 220

Ч

Чаговець В. Ю. 207
Чарниш В. В. 150
Чарниш В. І. 149
Чекалін М. М. 57, 186, 187
Червоніщенко І. 196
Черевченко Т. М. 40, 44, 51, 53, 55, 207, 208, 209, фото 6 с. вкл.
Чирко В. І. 28

Чудаков Г. І. 171

Чуча О. 108

ШШаблювський Є. С. 27, 28, 209,
210

Шамота М. З. 210

Шапар А. Г. 68

Швартау В. В. 76

Шевченко Т. Г. 5, 50, 88, 123, 135,
149, 200, 201, 209, 211

Шевченко Ф. П. 32, 35

Шека І. А. 28

Шелудько Л. П. 59

Шеляг-Сосонко Ю. Р. 31

Шерстюк В. В. 65

Шліхтер О. Г. 15, 210, 211

Шмідт Ф. І. 211

Шрамко Б. А. 74

Шудря М. 126

Щ

Щепотьєв В. 14, 88, 114

Щербаківський В. М. 213

Щербань О. Н. 212

Ю

Юренко О. 108, 196

Юренко С. П. 29

Ющенко К. А. 212

Я

Яворницький Д. І. 213, 214

Якименко В. 123

Яковлева Л. 40

Ярьсько М. Я. 130

Яснопольський Л. М. 214, 215

Яцків Я. С. 4, 215, фото 5 с. вкл.

Яшний В. В. 195

ПОКАЖЧИК УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ ПОЛТАВЩИНИ, ЯКІ СПІВРОБІТНИЧАЛИ З НАН УКРАЇНИ

Гадяцька гімназія 62

Гадяцька райдержадміністрація 61

Гадяцька рада 61

Державний літературно-меморіальний музей садиба
Олеся Гончара 50, 200

Дніпровський гірничо-збагачувальний комбінат 29

Дослідна станція лікарських рослин (Інститут лікарських рослин УАН) 37, 59, 186

Заповідник «Академічний степ» 12, 13, 14

Заповідник «Парасоцький ліс» 25, 31, 171

Історико-культурний заповідник «Більськ» 37, 41, 43, 67, 71, 74, 76, 131, 177

Ковпаківський дендропарк 29

Котелевська районна станція юннатів 29

Кременчуцький краєзнавчий музей 10, 58

Кременчуцький національний політехнічний університет ім. Михайла Остроградського 61, 77, 129

Курорт «Миргород» 12, 13, 14, 19, 22, 94, 95

Лохвицька селекційно-насінницька дослідна станція ВНДІ тютюну і махорки 20

Лубенський краєзнавчий музей ім. Гната Стеллецького 10, 15

Лубенський лісовий коледж (технікум) 20, 111

Національний музей-заповідник українського гончарства 42, 48, 51, 53, 141, 198

Полтавське наукове товариство при ВУАН 11, 13

Полтавське наукове товариство краєзнавців 41, 42

ПОЛТАВСЬКИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

- Полтавська державна аграрна академія (Полтавський сільськогосподарський інститут) 19, 20, 21, 23, 30, 31, 37, 40, 44, 51, 52, 53, 55, 57, 62, 63, 65, 133, 138, 140, 148, 159, 175, 182, 183, 186, 187, 188, 208, 221
- Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція ім. М. І. Вавилова 10, 13, 20, 37, 76, 183, 188, 208
- Полтавська облдержадміністрація 48, 50, 51, 56, 57, 62, 64, 65, 67, 74
- Полтавська спілка мисливців 13
- Полтавський завод штучних алмазів і алмазних інструментів 26, 27, 30, 33
- Полтавський краєзнавчий музей ім. Василя Кричевського 10, 12, 13, 29, 89, 170, 183
- Полтавський літературно-меморіальний музей Івана Котляревського 21, 28, 57, 86, 108, 135, 198, 209
- Полтавський літературно-меморіальний музей Панаса Мирного 18, 28, 108, 198
- Полтавський науково-дослідний інститут свинарства 29
- Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (Полтавський педагогічний інститут ім. В. Г. Короленка) 17, 22, 23, 25, 27, 28, 32, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 54, 56, 57, 58, 61, 62, 66, 68, 69, 70, 71, 73, 75, 77, 84, 85, 86, 91, 116, 119, 127, 134, 135, 138, 140, 141, 150, 151, 152, 158, 164, 165, 169, 171, 173, 181, 191, 195, 199, 200, 208, 210, 211, 221
- Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка 5, 50, 60, 62, 64, 66, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 79, 113, 120, 128, 153, 159, 165, 205, 220, 221
- Полтавський регіональний осередок Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України 45
- Полтавський університет економіки та торгівлі 68
- Приватне підприємство «Агро-екологія» (АТ «Обрій») 43, 106, 166, фото 6, 7 с. вкл.
- Слов'янський клуб м. Полтава 43
- Устимівський дендропарк 21, 40, 70, 111, 208
- Хорольський ботанічний сад 69, 208
- Центр охорони та дослідження пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації 50, 52, 58, 63, 65, 67, 74, 131, 152, 197, 221

ПОКАЖЧИК
ІНСТИТУЦІЙ НАН УКРАЇНИ,
ЯКІ СПІВРОБІТНИЧАЛИ З ПОЛТАВЩИНОЮ

- Археологічний комітет ВУАН 10
- Всеукраїнське археологічне товариство 8
- Інститут археології 15, 16, 17, 22, 24, 29, 30, 32, 33, 35, 37, 38, 40, 43, 45, 47, 49, 50, 51, 52, 58, 65, 71, 76, 177, 218, 219
- Інститут біології південних морів 36
- Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного 17, 31, 39, 44, 45, 46, 58, 73, 218
- Інститут геології 19, 22, 39, 69
- Інститут геофізики ім. С. І. Субботіна 26
- Інститут геохімії і фізики мінералів 39, 61, 67
- Інститут гідробіології 25, 29, 31
- Інститут гідромеханіки 69
- Інститут історії 32, 35, 38, 41, 42, 57, 59, 62, 76, 218
- Інститут керамології 5, 6, 48, 51, 53, 55, 78, 118, 142, 152, 163, 165, 198, 219
- Інститут клітинної біології та генної інженерії 51
- Інститут коллоїдної хімії 33
- Інститут лісівництва 20
- Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка 17, 19, 23, 27, 42, 44, 48, 56, 57, 58, 61, 67, 68, 71, 88, 218
- Інститут математики 69
- Інститут матеріалознавства 30
- Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії 16, 36
- Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні 21, 22, 30, 35, 36, 38, 48, 54, 218
- Інститут надмісних матеріалів 26, 27

Інститут народознавства 42, 48, 51, 53, 218	вої спадщини академіка В. І. Вернадського 39, 54, 55, 56, 64, 66, 128
Інститут органічної хімії 75	Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка 20, 29, 36, 40, 51, 53, 218
Інститут політології 38	Національний дендропарк «Софіївка» 40, 52, 59, 74
Інститут проблем литва 33	Національний центр «Мала академія наук України» 72, 74, 220
Інститут проблем міцності ім. Г. С. Писаренка 69	Полтавська гравіметрична обсерваторія Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна 4, 6, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 24, 26, 34, 36, 44, 83, 93, 162, 164, 205, 215, 219, фото 4 с. вкл.
Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського 45, 199	Північно-Східний науковий центр 39, 48, 50, 56
Інститут української мови 69, 78	Центр пам'яткознавства 63, 65, 66, 67, 74, 218
Інститут фізики 25, 35	
Інститут фізико-органічної хімії та вуглехімії 33	
Інститут фізіології і генетики рослин 76	
Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди 38, 39, 41, 42, 47, 58, 61, 62, 63, 65, 73, 218	
Комісія з розробки науко-	

ЗМІСТ

Многокрилля поколінь з озореними іменнями. <i>Переднє слово</i> ...3
<i>Розділ I. Академічний хронометр Полтавщини (1918–2018)</i>5
<i>Розділ II. Академічні зірки, що світять над Полтавщиною</i>80
Полтавська складова Національної академії наук України на віковім шляху. <i>Замість післямови</i>217
Відновлено шишацький портрет Вернадського222
Іменний покажчик224
Покажчик установ та організацій Полтавщини, які співробітничали з НАН України233
Покажчик інституцій НАН України, які співробітничали з Полтавщиною235

Рецензенти:

Булава Л. М., кандидат географічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Супруненко О. Б., кандидат історичних наук, директор Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

За науковою редакцією В. М. Самородова

Самородов В. М., Кигим С. Л.

С 17 Полтавський вимір Національної академії наук України (1918–2018): Події. Постаті. Пам'ять / наук. ред. В. М. Самородов. – Полтава: Дивосвіт, 2019. – 240 с. + 8 с. вкл.

ISBN 978-617-633-251-0.

У монографії подається стисла характеристика вікового зв'язку Національної академії наук України з Полтавщиною. Наведені найбільш знакові події та дати спільних звершень, імена дійсних членів (академіків) (122), членів-кореспондентів (47), іноземних членів (3) НАН України – уродженців історичної та сучасної Полтавщини, а також інших регіонів, пов'язаних із полтавським краєм життям і діяльністю. Усього 172 особи.

Видання має довідковий характер і розраховане на широке коло читачів.

УДК 001.32 (477) НАН України: 908 (477.53)] (09)

ISBN 978-617-633-251-0.

© Самородов В. М., 2019.

© Кигим С. Л., 2019.

© «Дивосвіт», оригінал-макет, 2019.

Наукове видання

В. М. САМОРОДОВ, С. Л. КИГИМ

**ПОЛТАВСЬКИЙ
ВИМІР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
НАУК УКРАЇНИ
(1918 – 2018):
ПОДІЇ. ПОСТАТІ. ПАМ'ЯТЬ**

Науковий редактор В. М. Самородов

Художньо-технічний редактор Г. П. Грибан
Коректор Л. М. Калашник
Обкладинка Н. А. Васільєвої
Дизайн та комп'ютерна верстка Н. А. Васільєвої
Мова українська

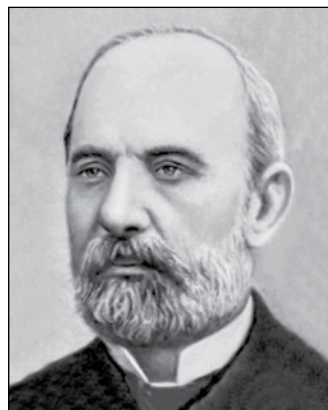
Підписано до друку 10.12.2019.
Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура PetersburgС.
Ум. друк. арк. 14,2. Ум. фарб.-відб. 14,6.
Обл.-вид. арк. 16,4.
Тираж 100 пр. Вид. № 37.

*Володимир
Вернадський*

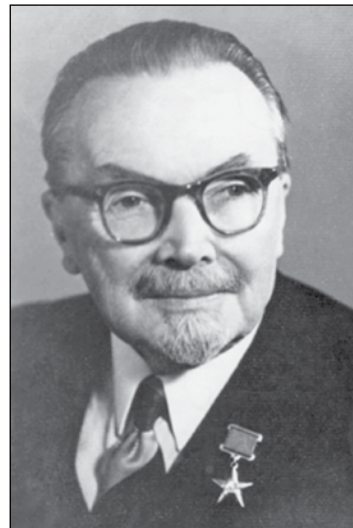

*Олександр
Богомолець*

Орест Левицький

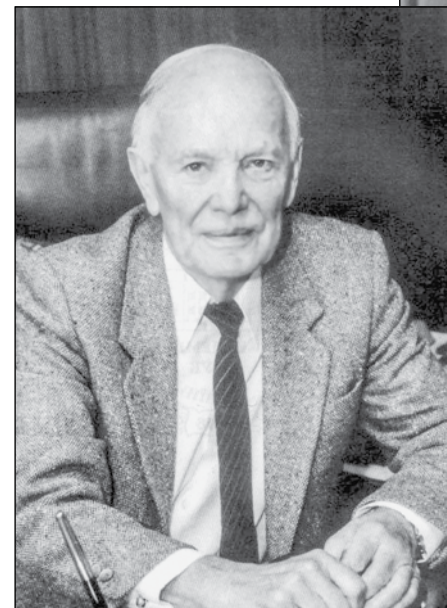
ПРЕЗИДЕНТИ
АКАДЕМІЇ, ЖИТТЯМ
І ДІЯЛЬНІСТЮ
ПОВ'ЯЗАНІ
З ПОЛТАВЩИНОЮ

*Володимир
Палладін*

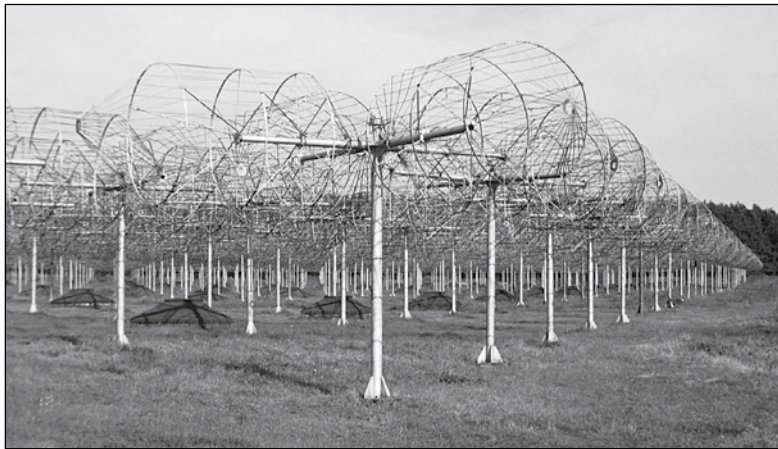
Микола Василенко

Борис Патон

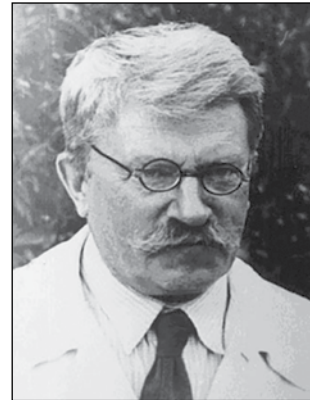

*Полтавська гравіметрична обсерваторія
Інституту геофізики імені С. І. Субботіна
НАН України – перша постійно діюча
академічна установа Полтавщини*

*Антенна решітка радіотелескопу УРАН-2
(с. Василівка Полтавського району)*

**АКАДЕМІЧНЕ ГРОНО ПОЛТАВСЬКОЇ
ГРАВІМЕТРИЧНОЇ ОБСЕРВАТОРІЇ ІНСТИТУТУ
ГЕОФІЗИКИ ІМЕНІ С. І. СУББОТІНА НАН УКРАЇНИ**

*Академік ВУАН
Олександр Орлов –
засновник і перший директор*

*Член-кореспондент АН УРСР
Зінаїда Аксентьева –
директор*

*Академік НАН України
Євген Федоров –
співробітник*

*Академік НАН України
Ярослав Яцків – співробітник*

Герой України Семен Антоненць знайомить члена-коресподента НАН України Тетяну Червченко, доктора с.-г. наук Джамала Рахметова та доцента Віктора Самородова із системою землеробства ПП «Агроєкологія». 2011 р.

Герой України Семен Антоненць на зустрічі з президентом НАН України Борисом Патоном, академіком Антоном Наумовцем та членом-коресподентом НАН України Казбеком Гюгаєвим. 2015 р.

ПП "АГРОЕКОЛОГІЯ"

Україна, 38013, вул. Євгена Коновальця, 26, с. Михайлики, Шишацький р-н,
Полтавська обл.
Тел./факс (05352) 97-8-59. Email: agroecologia@i.ua, www.agroecology.in.ua

Р/р 260077031 в АТ „ Райффайзен Банк Аваль” м. Київ
МФО 380805, код ЄДП 24089080

Глибокошановний Борисе Євгеновичу!

Сьогодні Ви святкуєте подвійний ювілей – Ваш власний і Вашої ровесниці, майже півстоліття очолюваної Вами головної наукової установи держави – Національної академії наук України.

За цей час Ви стали символом Української науки, а очолювана Вами Національна академія наук України – одним з найпотужніших наукових центрів світу.

Ваша діяльність в галузі зварювальних процесів, металургії й технології металу, дослідження з використання їх в космічній і медичній технології є досягненнями світового виміру.

Я щасливий, що мав можливість зустрічатися з Вами, що Ви підтримуєте розвиток органічного землеробства в Україні, що науковці НАНУ – спеціалісти у сфері матеріалознавства, конструктори, з розумінням сприйняли необхідність впровадження таких аграрних технологій, які не руйнують структури ґрунту, протистоять водній і вітровій ерозії, сприяють збереженню й відтворенню родючості наших українських чорноземів, що на полях ПП «Агроєкологія» працюють ґрунтообробні агрегати з унікальними робочими органами, створені в Інституті НААН України.

У цей знаменний день від усієї душі бажаю Вам і надалі отримувати радість, задоволення й натхнення від Вашого звитяжного служіння українській державі, вітчизняній і світовій науці, завжди випромінювати Ваші неперевершені оптимізм і мудрість, ділитися з людьми теплом Вашого великого серця.

*З глибокою повагою
Семен Антоненць
Герой Соціалістичної Праці, Герой
України,
засновник ПП «Агроєкологія»
голова Громадської спілки
«Полтавське товариство сільського
господарства»*

*Вітальний лист Героя України Семена Антонця
президенту НАН України, академіку Борису Патону.
2018 р.*

*Академік НАН України
Костянтин Ситник вітає
професора
Олену Байрак
із презентацією
її монографії
«Парки Полтавщини»,
яка відбулась
у Національному
ботанічному саду
імені М. М. Грішка
НАН України
у серпні 2007 р.*

*На Бутувій горі під Шишаками, на місці дачі академіка
Володимира Вернадського: академік НААН Валерій Адамчук,
професор Володимир Онищенко, кандидат технічних наук
Вадим Стогній, віце-президент НАН України, академік
Антон Наумовець, директор Полтавського обласного еколого-
натуралістичного центру учнівської молоді Віталій Бедніна та
член-коресподент НАН України Казбек Югаєв. 2019 р.*